RERVM CHYMICARVM EPISTOLICA FORMA AD PHILOSOPHOS ET MEDICOS QVOSDAM IN GERMANIA *excellentes descriptarum*

Liber primus,

IN QVO TVM RERVM QVARVNDAM naturalium continentur explicationes ingeniosæ; tum CHYMIAE *disciplina pyronomica, sceuastica & vocabularia cum quibusdam inter arcana habitis declarantur fideliter.*

AVTORE ANDREA LIBAVIO MED. D. Poeta & Physico Rotemburgo tuberano

οὐκ ἀνδρὸς θεοῦ καὶ φύσεως.

Ecce vestibulum Chymiæ.

Priuilegio Cæs. Maiest. special ad decennium.

FRANCOFVRTI,

Excudebat Ioannes Saurius, impensis Petri Kopffij.

NOBILITATE,
GRAVITATE ET PRVDENTIA PRÆCLARIS VIRIS

& D.D. Consulibus & Senatoribus inclytæ Reip. & Imperialis ciuitatis Ratisbonæ, D.D. suis officiosè colendis,

ANDREAS LIBAVIVS M. D. ET POETA SVMMAM felicitatem.

MEDICINAM *esse artem præclaram quidẽ admodum & præstantem, sed quæ propter ignorantiam eorum, à quibus exercetur, & ob vulgi ruditatem iudiciumq; sinistrum, dum tales pro Medicis habet, & vnumquemque cum herbula, & verborum inani de viribus eius strepitu occurrentem medica scientia honoreq; ornat, omnium artium longè vilissima, abiectissimaq; censeatur, Consu-*

les & Senat. Nobilißimi, in LEGE *sua scriptum pridẽ reliquit Hippocrates. Idem infortunium experiri* CHYMIAM, *quæ est scientiarum naturalium longè præstantißima, proclamatum est paßim. Nescio enim qua infelicitate euenerit, vt, cum olim in Regum & Principum statim à primis inuentoribus possessione, & à summis Philosophis exculta fuerit, nunc à nemine fere attendetur, nisi qui deserta functione sua turpi inhiat lucro, otioq; abundare quærit: populus item adeò deprauata sit censura, vt nullum chymicum existimet, nisi qui vitiosißimi Paracelsi institutum & vestigia sequitur, estq; tum mendax deploratus, tum impostor nefarius, & in veterem medicinam iniurius. Nemo tamen prudentum est, quin intelligat immerito artis id fieri. Dum enim cum improborum hominum flagitioso conatu conspirauit plebis vesania, quàm perinde de artibus iudicare fas est, ac de Musica harmonia cuculũ, arte immuni ad suos autores referunt crimina. Itaque etiam in medicinæ complexus recepta est, iudicatumq; ab intelligentibus chymico apparatu medendi scientiam, humanamque salutem carere non posse. Non defuerunt*

etiam

etiam summi ingenii & existimationis laudatissimæ Viri, qui in ea addiscenda, ampliandaornandaque & illustranda plurimum collocarunt operæ. Sed & inter optimates inuenti sunt, qui & præclarè de ea statuerunt, suisq; sumptibus & liberalitate ipsam ad maiorem excellentiam prouexerũt. Collegit Hieronymus Rubeus, Philosophus & Medicus Rauennas non tantũ vetustatis, sed & dignitatis chymiæ plura argumenta, inter quæ & hoc est, quod referente Albucase REGES *Abarach destillationis arte plurimum sint delectati, quodque Robertus Neapolis, & Odoardus Angliæ Reges cum aliis in summo precio habuerint eius professores. Recenset idem, multos Italiæ Principes, qui magna cum voluptate in isto studio sint versati. Nefas est tantis heroibus quicquam quod sordes plebeculæ sapiat assignare. Splendorem itaque suum ars ista in veritatis concilio, & amplissimæ dignitatis theatro conseruauit. Quantum nostris temporibus in Germania nostra absumptum sit in ea percolenda operæ, nemo ignorat, nisi qui fastos rerum & annales. Taceo Cratones, Zvingeros, Gesneros aliosque qui*

summam eruditionis laudem & viui sunt adepti, nec amiserunt defuncti, quot Regum, Principum heroumque familiæ; quot respublicæ eam sunt amplexæ? Nec ferè gens in vniuersa nobilitate est, quæ non aliquid chymicæ scientiæ foueat, certisque preciosarum operationum formulis tanquam patrio gaudeat thesauro. Patet itaque longè lateque huius artis honor & amplitudo. Inueniuntur quidem in physicorum medicorumque ordine aliqui solertiæ tenuioris, qui quod ipsi ob imbecillitatem aut fortunam suam nequeunt assequi, cum vulgo non erubescant imperito calculo condemnare. Sed tangit eos grauissimum Iacobi Syluii Ambiani philosophi, medici & chymici summi iudicium, quo inter Idiotas & receptarum compilatores habentur, vtpote quibus aliquid egregii sapere sit denegatum. Occurrunt etiam passim ex vesani Paracelsi fauilla enati stelliones, & scarabæi, qui cum insanis auri pollicitationibus in aulas Principum & magnatum sese ingerunt, & dum deprehenduntur vanissimi mendacissimique aliquid labis verissimæ castissimæque arti videntur inurere. Vnde & in pa-

tibulis ostenduntur Parachymicorum vertices, & eculei tormentaque, aut turpes fugæ, sceleratæque defectiones in opprobrium artis producuntur. Sed viri ingenui sapientesque semper discreuerunt inter hos, qui sibi artis titulos & honores perperam rapiunt, vsurpantque, & inter legitimos modestosque eius Professores. Plerunque etiam ex cantu vitaq; genere iudicantur. Proiiciunt enim impostores illi ampullas καὶ ἀμαξιαῖα ῥήματα, & profugi ex officina Vulcaniam irrepserunt. Qui periurus fuit aurifaber qui astrologus mendax, & Calendariographus, qui pastor, imò mercenarius pestilens & fugitiuus, qui Organicen contaminatus & de lerna hac similes, vbicunq; de aureo ramusculo somnium viderũt, & scedulã mysticã philosopho surripuerunt, aut ab impostore impetrarũt, aut Germanismos Paracelsi perfunctoriè limis aspexerunt oculis, possuntq; iam aliquid de filtris & aliis balbutire, chymicos statim præ se ferunt, & Carboniperdæ post suos furnulos fiunt, quicquid inde per lusum exiit, id è vestigio pro essentia chymica obuiis imperitisque ostentantes, & per multorum mortes iter ad expe-

rientiam facientes. Quaſi verò tam plebeium artificium foret chryſurgia, vt eam ſutor, cui non rarò magnæ eſt induſtriæ, calceum aut ocream benè peritequè ſuere, primo ſtatim aſpectu queat addiſcere. Eſt quidem chryſopœia, ſiue verum aurum efficiat, ſiue vero ſimilimum, aut excellentius metallum, quemadmodum conteſtantur vno ore philoſophorum & artificum plurimi, nec deſunt hiſtoriarum experientiæque adminicula, neutiquam abſona à potentia naturali & veritate. Aſtipulatur enim illi & ratio. Itaque nec de hac chymiæ parte eſt deſperandum. Sed è mechanica prorepentes, & officinarum deſertores, qui magnates emungunt, pecunia, illosque per fumos Parachymicos circumſcribunt, eam callere probeq́ exercere poſſe, qui factum eſt, vt vnquam ſit creditum? Vtinam perſuadere Principibus poſſem vt ab eiuſmodi omnibus ſe ſe abalienarent, qui grandia magnis promittunt verbis, cùm tamen res ipſa ſumptus quidem paucos (Nam Arnoldus quinquaginta coronatis conſtare totum opus aſſerit; theoremata turbæ præfixa non vltrà auri puri vnciam requirũt, vanitatis con-

uicto

nicto libello quodam, quem ad autorem Paracelsum referunt, in quo quatuor besses seu marcæ exiguntur) postulet, at acumen Philosophorum & rerum naturalium peritiam veram eamq; non exiguam, qualis in sutrinæ desertores cadere non potest. Vestram ego amplitudinẽ, Viri Consultissimi, sicut præclarè de vera Chymia sentit, & ad imitationem magnorum Regum & Rerumpublicarum laudatissimarum professores eius nõ auersatur, sed fauore amplectitur: ita ab impostoribus esse alienissimam, hancq; animo sententiam deliberatam circumferre, non esse honore suo spoliandam artem, quãquam à fauillis Paracelsicis pessimè tractetur, persuasum statutumque animo habeo, Equidem elaboraui in ea, quantum per reliqua studia licuit. Sed quo amplius eam verso, eò arridet magis adeo, vt ad formam perfectarum scientiarum accõmodare præcepta eius, & Aristotelea artium constitutione methodoq; Ramæa illustrare animum induxerim. Vidi nempe, quàm obscurè, perplexè deprauateq; eam descripserit Paracelsus. A veris Philosophis membratim est explicata dispersimq; tradita. Nam alicubi præcipitur de sola Chrysurgia. Alicubi de so-

la destillatoria. Quidam varia congesserunt opera, omissis praeceptis catholicis, & operationibus generalibus. Lullius & Vlstadius vnam quintae essentiae destillationẽ cum elementorum separatione attigerunt; reliquum penè totum est infusio seu extractio quaedam. Addidit Vlstadius etiam de lapide quaedam, & Lullius aliis libris de eo est copiosius. Paracelsus in Archidoxis praeceptiones specialium operum est molitus, sed suo more ἀκνείως perplexè & inconditè. Quidam pollicitus est Alchemiam magnã. Vidi librum primum. Indignus est tanto hiatu. In omnibus quos conspexi methodum integrae artis, & euidentiam desidero. Consilium itaque cepi, quoniam eiusmodi labor non videbatur nec esse vnius hominis, nec debere esse, de adeundis viris doctis & amicis per epistolas, quibus animum & institutum non declararem tantum & significarem, sed & facta quasi σκιαγραφία operis ita proponerem, vt iudicare facilè rem possent, & si quid ipsi per experientiam cognouissent, addere. Vbi manus admota est, euasit in iustum commẽtarium opus, quod ita edere quomodo alij epistolas virorum doctorum consueuerunt

longè

longè apparebat consultius præstabiliusque quam singulis mittere literas singulas. Ita enim diffusa accepissem iudicia, & fortaßis ea scripsissem quibusdam, de quibus alius potuerat iudicare rectius, ne quid de mittendi difficultate dicam. Nunc vno volumine omnes possunt intueri consilium omne. Iustius itaque libro res est comprehensa. Verum enimuero non facilè consentiunt multi, nisi vno quodam colligati vinculo, & ad concordiã in vno redacti. Cũ itaq; ab vnius principatu pendendũ foret, quasi perspectas omnium mẽtes ad vestrã amplitudinẽ, Viri nobiles, adduxi, quã, vt autoritate & tutela sua hoc opus cõplecti velit, submiße rogo. Decet Statum Imperij, & Remp. nobilem iste labor. Vbi enim Aristocratia cum Monarchia, laudatißimis nimirum gubernationũ politicarum speciebus ad formam optimi Imperij iucũda contemperatione conspirauit: ibi necesse est, sicut in alia optima quæq; redundant, ita quoq; literis præclaris suum esse præsidiũ. Et fouet vobis præclare constituta Respub. non tantum, vt cognoui à fidedignis, alios viros industrios à Chymicarum contemplationum operationumque studio non alienos, sed & MARTINVM

RV-

RVLANDVM, *Martini Chymici summi, & optime de ea arte, vt & de re medica meriti filium; cuius tum adhuc in academiis versantis noui indolem præclarã, tum summis aucti honoribus & in Repub. vestra laudatiss. publica auctoritate medicinã facientis, & eruditionem & dexteritatem probo. Quod mihi certissimo est argumento veræ chymiæ suum apud vos esse non ornamentum tantum, sed & perfugium. Est istud laudis instar consummatæ; est autoritatis incomparabilis, tanquam ad portum tutissimum ex importuno mari ad vos se recipere, liberalium honestorumque studiorum olim in Regum & Principum vlnis acquiescẽtum familiã, nec repulsam ferre, sed gratissimo foueri cõplexu etiã inter tumultus & dissidia mũdi. Vos videbãtur eruditorum designare mentes; vos consecratũ dignitati vestræ hoc opus accipite, vos honore vestro inscriptum amplectimini. Vos decet, sicut aliis rebus estis celebres, ita arcanæ chymiæ patrocinio non esse ignobiles. Non itaq; dubito, quin gratus vestræ amplitudini hic meus sit futurus conatus. Multæ sunt Respub. quæ non tam bellicarum, & iustitiæ artium fama celebrem sibi quærunt memoriam,*

riam, quam eruditorum virorum frequentia & stipatione. In hoc ipsum sumtus expendunt non contemnendos. Vestra sitne ab isto instituto aliena? Imo certare eam cum plærisque, testimonio est eruditiss. in omni genere sacræ Philosophiæ virorum numerus apud vos copiosus. Eò itaque confidentius vestræ grauitati dignitatiq; hunc meũ laborem offero, quo id apud me est certius. Valete Viri Nobiles & Consulti, & fœlicissima gubernatione Rempub. perpetuo possidete florentissimam. Pridie Calend. Augusti Anno CIↃ. IↃ. XCV. *Rotemburgi ad Tubarim.*

Ad Le-

VARIA iudicia ſubeunda ſunt illi, qui publico committere labores ſuos, vulgarique ſubiicere cenſuræ ſuſtinet. Placuit de aliquibus in veſtibulo lectorem monere, ne in primo ſtatim limine aliquid ſiniſtri de hoc opere ſuſpicando impingat. Principiò cum in fronte huius libri vocabulum CHYMIÆ conſpicies, noli putare, lector, me τὴν παρακελσίην aliquoties iam exploſam, poſtliminio amplecti & profiteri. Longe diuerſæ res ſunt Paracelſia & Chymia. Non eſt honeſtum, artem caſtiſſimam puriſſimamque ab impuriſſimo homine, & veritatis deprauatore denominari. Veterum ſequor inſtituta. Hęc coniuncta cum Philoſophorum recentium, non Paracelſicorum, ſed Peripateticorum, Hippocraticorumq; obſeruationibus explicata methodicè, & illuſtrata perpetuitate præceptorum velim. Si item quid inuenies, quod eodẽ modo præcepit Paracelſus, aut etiam eius nomẽ productum conſpicies; id non huius autoritate niti, ſed veritate veterumque & recentium antè dictorũ philoſophorum cogites. Verum propter ſe amplector, & optimè ſentientium calculo illuſtro. De Paracelſo perinde eſt, ſiue neget quid, ſiue affirmet. Deinde me forma epiſtolica vſum potius quã ſcientifica inſtructione, & non tam præcepiſſe, quam conſuluiſſe, ne mireris. Non v-

nius esse debere iudicaui, ad quod requiritur opera plurium. Si etiam has modestiæ partes asscripseris, ex officio feceris. Si præterea in autorum es versatus lectione, & veram tradendarum scientiarum leges nosti; non arbitrabere, me actũ agere, & id quærere, quod pridem ante sit absolutum perfectumq́;. Lege hæc nostra, intellige & iudica. Vbi cum reliquis contuleris, discrimẽ agnosces. Desiderabis insuper, opinor, aut saltem expectabis commentationem particularem de oleis, aquis, calcibus & reliquis: Quin inhiabis totus aureæ arti. Ego verò tibi spem fecerim etiam istorum, quantũ fas est, de singulis præcipere. Tu fac vt æquitate in iudicando vtaris. Si DEVS vitam prorogauerit, accipies & de illis. Sin gestit tibi animus maturius cognoscere, adire te iubeo viros in ea re præclaros, eorumq́; monumẽta consulere. Præstitit autem in chrysurgia laudabilem operam Thomas de Aquino ad fratrem Reinaldum; Alanus item & Bernhardus Comes ad medicum Bononiæ. Nihil euidentius in eo genere est Rosario Arnoldi, turba philosophorum, Richardo & aliis. Poteris & Paracelsi tincturã quandam & manuale percurrere. Nam in his sunt præcepta veterũ. Iohan Dee Londinas & Geberus coruum ludunt hiantem. Quod si te illos quoq; intelligere non posse conquerare; vtere conuersatione erudito-

rum. Si gratus eris, poteris informari, ſed aſtrictus artis legibus. In deſtillatoria elaborarunt multi. Diligens admodum eſt Iohan. Baptiſta Porta; & Hieronymus Rubeus. Suppeditat aliquid Paræus, Matthiolus, cum magna copia recentium. Inter veteres eſt Geberus, & alij quibus ob Paracelſi memoriam addo Lullium de quinta eſſentia, Vlſtadium, Albertum & coætaneos. In variis artis partibus eminet induſtria Geſneri, Cratonis, Zvingeri, Guintherij, Euchiontis, Geberi, &c. quibus adiungi poteſt qui nuper ſcripſit, Penetus, &, ſi forte alios quoque Paracelſicos deſideres, Dornæus, Turneiſſerus & ſimiles, quanquam vix hauries lucem è tenebris. Si praxin expetis, adi magnas illas Reſpublicas, Norimbergicam, Brunouicenſem, Auguſtanam & alias. Magnæ ſpei cõfugium eſt in familia Ranzouiana, & caſtro Vraniburgo. Habent & aliæ ciuitates principatusq; præclara exercitia, à quibus vſus artis eſſe poteſt. Ego in hoc occupabor, vt quæ ratione & experientia optima ſunt inuenta iudicataq; colligam, & ad principia naturalia & artis exigam, additis parachymicorum notis, & informatione ſcientifica. Quod ſi interim eſt, qui hęc laudabiliter expedire poſſit, eum vt hoc faxit rogatum velim, tantum abeſt vt pręreptum quid putaturus ſim, aut inuiſurus. Eſt autẽ is quoq; labor neceſſarius. Non enim cogemur,

mur, vt hactenus, pro auri essentia vorare cinabarim; pro sale veneris, vitriolum cupri, pro oleo spiritum & aquam, pro auri præcipitato turbith vulgare, &c. acceptare si exterminatis erroribus veræ præparationes secundum demõstrationes scientificas fuerint in lucem protractæ. Habebũt & tyrones, in quo certo acquiescãt, ne in impostorum scopulos incidãt, & magna pecunia redimant nugas maiores. Vtinam verò ad academiarum professionem syncerum artificium vocaretur. Si quis hodie periculum facere velit, eum vesanos Paracelsitas consulere oportet, aut aniculas, aut aurifabros inertes desperatosque, aut seplasiæ famulos rudissimos similiaq; artis honestissimæ piacula. Apud liberales professores omnis eius vox obticuit. Ars quæritur apud inertiã, sapientia in prostibulo vesaniæ, & lumẽ inter tenebras. Hinc euenit vt si quid scribendũ sit de chymia pene ad alphabetarios sit redeundum, & ante sententiam discendũ quæ res sit chymia, quæ cucurbita, alembicus, & reliqua. Sed mitto ista. Quod nõ omnes qui chymiæ fama sunt celebres attigi, aut etiam forte aliquos compellaui, qui chymicarum operationum habẽtur imperitiores, excusatum me quæso habeas Lector. Non poteram omnes nosse, nec relicta Germania & amicorum cõsortio adire Galliam, Italiam, aut peregrinos. Hoc sibi persuadeãt omnes

vbicunque ſunt, periti, me aliquibus nominatis intellectos voluiſſe omnes. Quicũque ergo aliquid ad publicũ emolumẽtum cõportauerit, ei ſuus erit relictus & locus & honor. Nec nos quiſpiã tam inopes ex Dei gratia rerum putet, vt graculis Paracelſitis nequeamus occurrere, ſi pũgere & inquieto ſtrepitu interturbare velint. Sunt ad manum ea præſidia quæ ipſi vix per ſomnium viderint. Loquor de præſidiis ſcientiæ. Opum multitudinem non moror. Eſt & admonenda ſimplicitas quorundam hominũ, qui negant chymica ita eſſe diuulganda, vt tyronibus ſint vtilia, quia ſeruandum illud Hippocratis inſtitutum, quo à ſacris medicis arcet profanos. Ego verò neminem admittendum puto niſi artis tyrociniis initiatum. At non eſt occludenda ad initia ianua. Vt multi poſſint fieri ſacri, multos aduoco. Ne dubita; non eſt tam leuicula chymia, vt illotas patiatur manus. *Tu nihil inuita dices faciéſve minerua.* Si quem Deus ad chimian per naturam aptum reddidit, itaque conſecrauit, túne eum iterum profanes, aut à lege ſacrorum prohibeas? Túne Deo, naturæ, & officio in ſocietatem bellum inferas? Si docere quid laudabiliter potes, cur ſis minus preceptor quam veſanus Paracelſus? An ignoras te per donum iſtud ad docendũ eſſe vocatum? Occulteſne commiſſum talentum? Auarorum infamia eſt quod ipſis

tam desit quod habẽt, quam quod non habent. Tu schedulam chymicã possides, nec exerces ipse, nec aliis communicas. Quid ab auari iudicio distas? Metuis ne arcanum desinat esse arcanum, neque inquinetur impuris manibus. Quo magis metuis eo plus degeneras ab imagine Dei primęua. Nõ debuerat nimirum te iudice Deus ab æterno tacitum mysteriũ mundo reuelare, quia desiit esse occultũ, & male tractatũ est à multis. O te stultè sapientem. Quot dies putas superfuturum mundum? Beaueris nempe te si cum schedula arcani chymici tineis potius commissa & pulueri, quam fratri homini, coram tribunali Christi apparueris. Multum præstiteris si breui vsura nos pauci æui ditaueris. Cui verò reliqueris id magisterium tuum à morte? Dignísne an indignis? Ne reformides indignos, viuus publica & manifesta dignis. Heredes tui non pulpita vermiculosa puluerulentaque scrutabuntur, sed nummorum capsulas. Tuum verò arcanum fortè etiam ad inhonestiora perueniet, nec tu inde prædicabere. Hoc tibi lucro erit, nec viuus per ora virûm volitabis, nec mortuus fuisse aliquãdo intelligeris. Sed relinquamus caninas sordes canibus. Nõ deerũt porrò iniqui iudices, qui me gratis petere reuelationes iniustè clamabunt, & offerent cum pecunia conditiones silentij iuramento firmatas.

Non quidem ęquum eſt ſuo cõmodo fraudari quemquam qui in diſciplinam multos cõtulit ſumtus. Sed cum ſint plures quibus nihilo ars conſtitit, aut cui venali ob nimiũ precium non inuenitur emtor, quid emolumenti hi expectent? An verò parum eſt fama bene meriti de publico frui? Si tanti æſtimas tuas ſchedulas vt nullus poſſit æquiualens dare, quin donas gratis, imitatus exẽplum Zeuſidis pictoris? Poterant hi qui theſauris abundant liberare ab occultatoribus apparatus, eoſq; publici iuris ſuo beneficio facere, & immortale conſequerentur nomen. Sed plęrunq; magni ęſtimantur nugæ à pauperrimis. Felicius agerent ſi à paruo principio ad profectum aſpirarent. Cum tanta ſit ſtipendiariorũ copia, & mendicantium publice prouentus, è ſtipis reliquiis poterat tantum cogi quantum ſatis erat ad artis initium, præſertim ſi ſit ſpe fœcundum. Eos tandem ad quos epiſtolę ſunt exaratæ rogatos velim, ne putent ſua nomina hìc ita proponi, quemadmodum agyrtæ in nundinis tabulas ſuas ſolent. Semper fui ſtudioſus honoris bonorum. Eum etiamnũ ſartũ tectumq; volo. Ratio epiſtolaris mea tantum abeſt à conſultis Paracelſitarum & fraude extortis literis, inuitiſque autoribus diuulgatis, quantum à fraude doloq; honeſtas, & à turpitudine liberalitas. Ideo etiam non doctorem & magiſtrum me exhibeo,

ſed

ſed diſcipulum & cõſultorem, quaſi examini ingenuo amicis & doctrinæ egregiæ teſtimonio ornatis me ſiſtens. Rogo autem vt colloqui reſpondendo nõ dedignentur. Ita enim ſperatus profectus emerget. Præſagit & hoc mihi animus, fore quoſdam qui me nimium dicent in declarationibus per documenta externa fuiſſe: Debuiſſe ſua ſententia omnem praxin nude, diſtincte, & maxime pueriliter proponi, vt etiã hi qui nunquam ne elemẽtum quidem chymiæ aſpexerunt, potuiſſent rem penitus intelligere & cum fructu in lectione verſari. Aliis ero obſcurus nimium & myſticus, quemadmodum ſunt, qui conqueruntur ſe priora ſcripta mea eandem ob cauſam non poſſe intelligere. Atqui artifices me palam proſtitutæ artis accuſabunt. Scitote verò cenſores mei, me familiariter hìc cum eruditis colloqui. Horum captui non erant nimis rancida & plebeia offundenda, ſed paulo acutiora. Nec nihil dandum oblectamentis. Nam epiſtola nõ fert tantum rigorẽ, quantum præcepta ſola. Itaque liberius indulſi rerum phyſicarum contemplationi. De obſcuritate ſi conquereris, iniquus es. Nam ideo ex naturæ & officinæ apparatu addidi commentarium, vt non tantum fontes monſtrarem, ſed & euidentius docerem. Si naturalia non aſſequeris; nondum es aptus chymicis operibus. Diſce phyſicen ante ἐγ-

χειρῶσεις chymicas. Vocabulis vſus ſum valdè popularibus, vt agnoſcent periti. Sed tamē loquendum fuit non rarò cum artificibus. Si non aſſequeris; hæc tibi eſto prima cura, vt ſermonem diſciplinæ intelligas, id quod facere cogimur in omni arte. Vbi id conſecutus fueris, lege & relige quæ ſcripſi; omnis fugiet difficultas. Quæ plura impedimenta afferes; ea, vbi intellexero, curabo ſublata in artis informatione, quanquam nullus eſt qui omnibus queat ſatisfacere, & vt vetus habet, ne Iupiter quidem, ſiue pluat, ſiue abſtineat. Tantum eſt.

IN OPVS CHYMICVM EPISTOLICVM ANDREÆ LIBAuij Viri clarißimi, Medici & Poetæ

ELEGIA D. BARTHOLOMÆI Hubneri Philosophi & Medici Erfurdiani.

VT noua iã non sunt medicamina chymica primũ
Nec medicis hodie cognita facta scholis:
Sed priscis Arabum, Saracenorumq; libellis
Eruta, nunc vultu splendidiore nitent,
Nostraq; nouerunt ea pharmacopolia dudum,
Ac his aucta suum sponte dedere locum:
Sic neq; depellunt omnes è corpore morbos,
Artis constituunt nec documenta noua.
Pars tantum dici, sed non ars tota medendi,
Rem si perpendas dexteritate, queunt,
Exornantq; magis cumulantq; Machaonis artem,
Atque ancillantur, non dominantur ei.
Concidit ergo gregis vani iactantia mendax
Admiratorem quem Paracelsus habet,
Et confunduntur bombastica somnia, multi
Per quæ nunc medici protinus esse volunt,
Quantumuis artẽ nullam, methodumve prahendant,
Quam docet Hippocrates, quamq;, Galene, tenes.
Ingenij qui sunt adeo petulantis, vt omnem
Doctrinam veterum nil valuisse velint,
Pharmaca nec toties per secula cuncta probata,
Et quæ natura prouida cura dedit,
Humanæ quicquam dicant conferre saluti,
Ni prius hæc ignis flammea visq; nouet.
Et licet haud cupiant rerum cognoscere vires,
Quas in nostra dedit commoda terra parens;
Nec norint quantum possit Vulcanus in illas,
Et quæ sint nobis apta, vel apta minus,

Ludicra sed tantum vocum portenta sonare,
Pauca queant, ipso pene timenda sono;
Aut aptare lutum fornacibus, addere prunas,
Et torrere mali tradita more coqui:
Se tamen antiquis cunctis, cunctisq; modernis
Doctrina claris conspicuisq; viris,
Absque pudore ferunt parasangis pluribus ante:
Vmbra sunt reliqui; Rectius hi sapiunt;
Si nempe hoc sapere est, homines deludere vanis
Promissis, fumos vendere, falsa loqui,
Et pro perspectis, notis, & sæpe probatis
Noxia, tecta dolis & fugienda dare,
Ac hominum plenas sic exhaurire crumenas,
Certaq; pro vita tradere tela necis.
Quis tanto fastu tam vanas, obsecro, nugas
Vel sine fronte prius vel sine mente dedit?
Quam quos nunc iuuat à Paracelsi nomine dici,
Ac vna morbos quosq; fugare lyra?
Astipulatores tamen hæc vesania multos
Inuenit, & non est absque patrocinio.
Scilicet est auidum vulgus nouitatis, amatq;
Affectu potius quam ratione regi.
Inde fit vt sua committant iis corpora plures,
Pauca quibus nemo crederet æra catus,
Et conducuntur precio maiore pericla,
Et mors, quam redimi vita salusq; queant.
O cæcas hominum mentes, ó secula cæca.
His quot sufficient moribus anticyræ?
Quando rogo, sapiet mundus post mille tot ictus?
Quando suo damno cautior esse volet?
Porriget aut sanis quando monitoribus aures?
Quando sequi rectos perget in arte duces?
Optima maiorum cur non vestigia mauult,
Calcatamq; probe quisque tenere viam,
Auia quam tantis sectari plena periclis,
Tot fœdis monstris corpus & obijcere?

Siquid

Si quid habet sani chemia, vel utilis in se
(Commoda multa autem, sanaq; multa tenet)
Omnia dexterius tibi pharmacopolia nostra
Et medici quorum mens bona, fida manus,
Quam levis impostor, quam stellio vanus, & audax
Histrio, nulla quibus mensq; fidesq;, dabunt.
De quo ne dubites, vel aberres, optime Lector,
Perlege LIBAVII *quod modo cernis opus.*
Iratas habeam musas, & Apollinis arcum,
Ac faveant ceptis numina nulla meis:
Chymica si quisquam dextrè magis hoc, vel apertè
Maiorive fide, candidiusve dedit.
Gratis est vlnis occasio digna: iuventus
Hunc praeceptorem nunc velit ergo sequi.
Rectè perdiscet nova pharmaca iungere priscis,
Amborumq; simul tergore corpus ope.
At te, LIBAVI *medicorum gloria, nostras*
Qui scriptis auges, atq; tueris opes,
Prosperet incolumem clementis gratia CHRISTI,
Nestoreosq; dies hic superare sinat,
Pluribus ingenii decores vt foetibus artem
Paeoniam, qua nil hic prius orbis habet,
Confundasq; styli telis felicibus omnes
Quos insectari cunq; iuuabit eam.
Sic immortali celebrabere nomine, cunctis
Et tototies notior orbe bonis.

IN EPISTOLAS CHYMICAS LIBAbauianas D. Bernhardi Stiberi Elegia.

Res medicas, magicasq; dolis vitiisq; patere
Iam pridē grauiter scripsit ARISTOTELES.
Idem naturas rerum feliciter olim
Scrutatus solidè Plinius asseruit.
Apparet ratio, turpis quod inertia bellè
Famosis titulis tecta latere potest.
Grande sonant auri sulphur, Tinctura superba,
Sal veneris, stibii magna magisteria.

Sunt tamen ad fraudes hæc singula sæpè parata,
Nec nisi præclaris cognita ritè viris.
Imponit multis varia versutiis arte
Mercurius, cordi perniciosa lues.
Nobile nomen habet, Turbith, Sol, Luna, planetæ:
Nobilior reliquis res PANACEA *fuit.*
Attamen hæc potuit seducere Teutonas oras,
CINABRII *saltem nixa colore leui.*
Sauius hi peccant, ægris qui certa venena
Non bene per chymiam cocta recocta, ferunt.
Hic seges erronum fœcundaq; messis habetur.
Fors cur id fiat, lector amice, rogas?
Stant academiæ sanctissima templa mineruæ:
At ceu nulla, in eis chemia spreta silet.
Mordicus affixos libris plerosq; Galeni,
Quid possint medicè, chemica facta fugit.
Inde supercilio non intellecta refutant,
Exemplisq; malis corda tenella trahunt.
Talia conspiciens ciniflonum turba nefanda,
Arcem chemiæ mente furente petit,
Carbonesq; mouet tiliæ, atq; superbit iniquè
Vendens pro effatis quæ Paracelsus habet.
Sic aliquot lentè Paracelsia creuit ab annis,
Nempe impunè tulit funera multa diu.
Hanc cupit ingenii validis succidere neruis
LIBAVIVS, *fucis non toleranda sudes.*
Conficit id formâ literarum, vt si quid amici
Conferrent operæ, stellio nudus eat.
Vix vnius enim res hæc operosa videtur:
Plura oculos plures cernere posse putat.
Sic CRATO, GESNERVS, ZVINGERVS, BACCIVS, *æquè*
Adiuti à multis multa dedere foras.
Hactenus ille quidem properè clarissima scripta
Impiger expressit, singula marte suo:
At potiora dabit sua si coniurgere docti
Rerum vsuq; graues, quæ didicere, volent.

Et

Et quare inuideant orbi, quæ publica fient,
Inuitis ipsis, vitam vbi reddiderint?
Inseruire decet mundo, celare nec vnquam
Quæ conferre aliis emolumenta queas.
Ostendit liber hic quoque, quæ paracelsicus erro
Vix summis precibus, muneribusve daret.
Idem si facerent alii, qui mystica magnæ
Naturæ callent, ars bene culta foret.
DET DEVS hoc semper votis ardentibus opto;
Vt veri faueant artibus artifices.
Sic sanctè rerum verus seruabitur vsus:
Cedet agyrta procul; transfuga nullus erit.

IOACHIMVS CAMERARIVS PATER PHIL. *& Med. summus Andr. Libauio.*

OPVS tuum ἐπιστολικὸν probo. Hortor te etiam atque etiam illud vt perficias & in publicum edas. Erit vtile studiosæ iuuentuti, &c.

IOHAN-

IOHANNES HARTMANNVS BEYER, MEDICVS REIpubl. *Francofurtensis ad Mœnum.*

STVDIVM tuum in ornanda augendaq́; medicina indefessum, vehementer equidem probo: & polydædalam miror vim ingenii. Chymiam enim, quod multi desiderarunt hactenus, ab inquinamentis & tenebris, quibus lucifugæ Bombastæi artem nobilissimam cõspurcarunt, vindicare & perpurgare, pristinoq́ue suo restituere nitori, satagis. Id licet tentasse quidam videri possint, aut velint potius eos tamen, vel rei difficultate victos ac deterritos à cœpto destitisse, vel pari obscuritatum labyrintho discendi cupidos delusisse, constat. Quare palmam tibi merito viri docti deferendam statuunt: quam & gratulor, & diuturnam perpetuoq́; florentem opto, &c.

ZACHARIAS BRENDELIVS PHILOS. ET MED. *excellens Ienensis academiæ Professor, &c.*

MAGNA me tandem cura liberasti, cum scribis te chymicam artem ita elaboraturum, vt saluis principiis physicis & medicis, studiis nostris possit esse commoda.

Magno-

Magnopere te hortor, vt quod cum Deo incepisti, bene absoluas. Quid ego vero te? Camerarium scribis tibi autorem esse. At quem, quantumq; virum? Id verò est quod votis omnibus expetiuerunt tum alii tum Lipsensis Academiæ professor Barthius, sperans fore qui chemiam medicinæ copularet, quandoquidem altera alterius opem poscere necessitate quadam videtur, &c.

BERNHARDI PRÆTORII
Poetæ Cæsarei Anagrammatismus

ANDREAS LIBAVIVS
Dan aureus Labiis.

Dan inodoratis Libani radicibus ortus
Aureolas scatebris eiaculatur aquas.
AVREVS *es* LABIIS DAN *nobis clare Libaui.*
Aureus è labiis nam tibi sermo fluit.
Seu tibi Mœonium libeat deducere carmen;
Aureus è labiis en tibi sermo fluit.
Seu tibi Pœonium libeat describere succum:
Aureus è labiis hîc quoq; sermo fluit.
Iure igitur merito LABIIS DAN AVREVS *audis*
Cum rebus quoniam nominis omen habes.

STVDIO-

STVDIOSIS CHYMIÆ.

Miracla rerum calluit abdita
Pellaa qui pracordia conſcius
Doctor rigauit gnauus vndis,
Et Macedûm erudiit tyrannum,
Id propter immortalia laurea
Nactus virentis munera. Tollitur
Nunc vſque cælo pridem ad vmbras
Miſſus, & è tumulo refulget.
Nec Parua manſit gloria paonem
De rupe Coa. Firma Machaonis
Laus Pergameni eſt. Si ſagaces
Protulerint chymia labores
Ecquos triumphos ferre nequiuerant?
Cognoſce Tyro, quid Stagyreius
Argutet heros, quid Galenus
Perſonet, Hippocratesq́ue diuus.
Coniunge ſed myſteria Lemnij
Miranda fabri, ſolueréque artifex
Ediſce clauſarum arcta rerum:
Multa profundius enitescent.

A. L. D.

ELEN-

ELENCHVS EPISTOLARVM CHYMICARVM, LIB. I.

24 De

EPIST.

EPISTOLARVM CHYMICARVM Liber primus.

EPIST. I. DE VITVPERIIS CHYMIÆ PARACELSicæ & aduerſantium argumentis.

AD COSMAN CRENANDRVM Virum eruditum, & medicinæ Doctorem Stadæ.

VALDE placuit mihi tuum, CRENANDER, ſtudium, poſtquam conſpexi te non vulgariter philoſophię & medicinæ adiicientem animum, quaſi ad cupiditatem, qua ad ſciendum res præclaras natura duce ferebaris explendam quæuis ſatis eſſet notitia, ſed aliquid ſolidius diuiniusque veſtigantem ſummo cum conatu ad abſtruſa, à vulgoq; remota contendere myſteria naturæ. Huc tyrociniorũ tuorum ſpectarunt anni: huc, poſtquam honores ex virtute doctrinaque præſtante conſecutus es ampliſſimos incredibiliter

aſpiras, cumq́ue cognoueris inter chymiæ profeſſores, quemadmodum prodigioſa illa teſtantur præconia, aliquid ſingularis, & maximè ſecretæ latitare ſapientiæ, ad quod peruenire non cuiuis fas ſit, propterea quod, licet ipſi inter ſe ſat diſſerant apertè conſuetaq́ue vtantur & lingua & ſcriptura; tamen exteris omnia ſignificent tectè per literas, quas hieroglyphicas olim Ægyptiorum nominarunt philoſophi, qui artis illius & inuentores duce Hermete quodam ter maximo creduntur, & ampliatores, perfectoresq́ue: totum te huic profeſſioni conſecrare, & in abyſſum eius ſciẽtiæ demergere, quantum animaduerti, decreuiſti. Verum enimuero ſicut philoſophicum illum ardorem, & medicinæ ſitim commendauerim; ita in chymia μηδὲν ἄγαν fieri debere contenderim, & cum Catone literas quidem chymicas inſpectandas delibandasque, ſed non perdiſcendas, adeò vt cuiuis te credas magiſtro, & abſque iudicij acrimonia ſectere, verumq́ue putes quiduis, ſuaſerim. An ignotum tibi poteſt eſſe quantum huic arti, ſicut olim exorientis Euangelij lumini, contradicatur locorum vbiq; tam à ſummis quàm ab imis? Nati & veri Dei religioni ſumus, & humanæ ſocietati colendæ, iuuandæ, tuendæq́ue. Stationem hanc deſerit, parumq́ue ſortis ſuæ memor eſt, quiſquis in ſolitudinem

nem

nem fornacum chymicarum ingreſſus inter Vulcani latet tripodas, & quaſi nec diuinorum officiorum nec humanarum rerum ad ſe pertineret cura, poſthabita ſacrarum literarum lectione, iuris ciuilis inſpectione repudiata, & legum domeſticarum ſanctióne neglecta, cum flammis pruniſque conuerſatur, colluctatur fuliginibus & nidorum acumine ſenſus perdit. Si accedas, & quid rerum geratur, explorare velis, non accipias reſponſum illud liberale, quod olim in caſula ſedens ſe accedentibus dediſſe fertur Heraclitus: Ingredimini; Nam & hîc Dij habitãt: ſed torua fronte & titanicum proſpectante vultu moroſè aſpereque excipiaris; mox etiam ſus, caniſque audias, qui ſis ab illis arcendus margaritis, & vel flagrorum verbere à templo illo abigendus. Si qui in tranſcurſu vrbis vrbanitatis quiddam, aut conſpectu ciuis ſemiuiri ciuilitatis arripuerunt, illi te verborum inanitatibus detinent, & tricas apinaſque immenſis extollendo laudibus ita dementant, vt, cùm nihil niſi murmura manium, & portenta ſtrepitus Vulcanij audiueris, mirificè tamen tibi placeas, puteſque eximium quid noſſe cùm ſcias nihil, id quod verè eſt à ſæua illa Dea Circe potentibus dicteriis ex hominis facie in arrogantem transſmutari leonem, qui poſtea ſocios aliquando ſuos rugitu dente-

que persequatur hostili, tantum abest vt illis, quod lex naturæ exigit, sit emolumento. Iam tu intelligis ipse hominem exuisse eum, qui humanum dedidicit morem; quique finem non amplius seruat spectatque suum, eum ad bestiarum vel aliam quampiam defecisse transiisseq; familiam. Sed nolo apud te in epistola ambitiosè declamare. Nuda saltem argumentorum produco pondera. Qui naturam destruit, potestne is eius esse amicus? potestne is probare, quod à sapientissimo architecto eâ est instructum facie, quâ & optimum esse visum est, & ad omnem humanæ vitæ rationem commodissimum? Contemplare chymicorum instituta. Integros quasi à matre sua accipiunt interdumque rapiunt partus. Hos satis decorè apteque informatos reformant; natiuam faciem exuere cogunt, nouaque inducta ita adulterant, vt non agnoscas rem naturæ. Tantámne in hominem cadere proteruitatem? Qui cerussatam miniatamque vulgo ostentant faciem, qualis olim inter scorta sua concubinasque sedisse dicitur proclamatissimum turpissimarum voluptatum mancipium Sardanapalus, suo vitio omnibus bonis sunt inuisi, molesteque inter homines versantur. At extremæ saltem cuticulæ illeuerunt mangonium, facilè ad natiuum reditura illa. Quo odio illos prosequaris,

qui

qui intima cum externis peruertunt? Imperfectam dices, inabſolutamque naturæ ſobolem perficiunt. Sed iſto portento ſcelus ſcelere cumulabis grandiore. Nego tibi naturam ſibi relictam imperfectum quid parturire, niſi vitio alieno. Nego ſi quid non perfecit natura, id arte chymicorum poſſe abſolui. Ab intimo motus perfectionis eſt. Niſi omnem temperaturæ vim in manu habeat ſua chymicus, edere perfectius quid nequit. Sed quid ille perficiat? Imò perfectiſſima quæque naturæ opera exquiſitiſſimo congerit ſtudio. In his elaborat. Veſaniæ eſt perfectiſſimo addere velle perfectionem. In vltimo quies eſt, nec vllus ei motus accedere poteſt alius quàm in contrarium. Imperfectum autem aduerſatur perfecto. Corrumpit ergo chymicus, non perficit amplius. Sed dono tibi aliquid perfectionis. Cùm abſolutum eſt opus, quidnam tandē factum eſt? Phantaſma nempe hominis veſani. Coctionibus enim fortuitis dum aſſidet chymicus, quicquid fortuitò prodit, id eximiè effert, id pro eſſentia ignaris exhibet, cùm non raro effugiente eſſentia reſtent ſtercora. Malè agitur cum hominum incolumitate cum ægrotantium mente ſomnia coguntur pro veris exoſculari. Tu ipſe iudica an non eſſentia miſti ſit miſta. At ſuis coctionibus miſturam perdit ille tam præ-

clarus artifex. Crasi destructa quidnam promet ex olla? Lutum nempe καὶ κόπρον seu cineres fauillamq́; vt pronunciat philosophus. Si ita laborare artis est; quemcũque corruptorem deprauatoremque naturalium pro artifice habeas. Quicquid in natura destruitur mistum, id simul perit totum, inque vltima redit. Non enim equi cadauer soluitur in truncum & membra, nec hæc vicissim in homogenea & heterogenea, ossa, carnes, cartilagines, cutem & reliqua. Ita si quid comburas, non exit seorsim sanguis, neruus, vena; sed omnia simul eodem atteruntur infortunio. Iam autem quod ad vltimum redactum est, id ancipitem habet ad omnia facultatem. Omnium enim materia est τὸ ἔσχατον. Elementa καὶ ὕλη verè sunt πανσπερμία quædam seu omniseminarium. Quamcunque formam contingit ab aliquo operante immitti; eam capit. Si chymicus formarum esset largitor; creator foret, qui nouas generare posset rerum species. Omnium item motuum naturalium, articulorumq́; esset conscius. Sic enim, non aliter, pro arbitrio formam materiæ largiretur. Sed quis tam prodigiosè amens sit & impius, vt vel sibi istud vel alteri hominum, ne si Prometheus quidem ille fabulosus sit, tribuere ausit? Si itaque quid procurat, id totum fortunę erit, quo pacto cur non fiant omnia

ex omnibus? cur nõ pro alexipharmaco venenum? Rectius horę collocantur in naturæ integritate ſpectanda. Abundantiſſima hæc ſylua eſt. Innumeris hominum ętatibus non poteſt cõſiderari percurriq; quin ſemper aliquid denuo notandũ illa ſibi ſeruauerit. Hem tibi diuitiarum copioſiſſimarum mare. Hoc ingredere. Hìc te exerce contemplando. Vita te deficiet prius quàm omnia lũſtraueris. Sunt & veterum philoſophorũ monumenta tam plena abſtruſæ cognitionis, & ſolertium inuentorum, vt hæc cognoſſe ſit laboris ſtudiiq́ue penè infiniti. Multas vidiſti academias Germanas Italasq́ue & Gallicanas. In qua non laborem illum laborioſiſſimum, quo explicantur ſaltem veterum ſenſa & phraſes, deprehendiſti? Tantum negotij eſt homini ſtudioſo, tantumq́ue difficultatis, vt ſaltem ſermonem philoſophicum diſcat intelligere & rectè interpretari. Hinc tot controuerſiæ ſcriptæ; hinc tot certamina inſtituta; hinc tot ampliſſimæ enatæ ſunt laudes, vt ſi quis interpretem duntaxat agat bonum, nihil ſibi deeſſe ad omnia ſumma putet. Quo vultu ergo auſit quis poſthabitis illis omnibus chymian irrepere? Poſſitne in illa verſari ſine interprete? An tam delirus ſit, vt quæ à mundi exortu tot anxia ingenia ſolicitè inuenerunt, tradiderũtq́ue per tot ſeculorum ſucceſſiones, ſe vnum,

eumque momentaneæ vitæ sine magistro inuenturum comprobaturumque arbitretur? Sed & finge istud fieri posse; excidet tandem omnis artis artificisque existimatione. Ars enim non est nisi quæ vsu & experientia multorum est constituta compertaque seculorum, & à plurimis sapientissimis commendata. Mitto ista omnia. Quod operæ precium ex sudore chymico te reportaturum opinaris? Hominem (vt antè dixi) obliuisceris: corpori tuo sulphureis & mercurialibus fumis, ignium halituosis spiritibus, & prunarum fauilla immedicabilem cõparaueris noxam. Tempus insuper quod corporis debetur quieti perdes. Nam non diu tantum, sed & noctu aduigilandum est flammis. Vsum valetudinis tuæ subtrahes Deo; subtrahes patriæ; intercipies amicis; surripies filiis, & propinquis, non nisi iam tabe correptus excesusque morbis & sepulchralis factus manus hominum incurres; nec Deo nisi in lecto seruies. Quo scelere poteستne quippiam esse maius? Ingenium à natura accepisti ad omnia præclara natum, quodque laude hominum poterat cœlum attingere. Tu chymicus factus illud damnabis tenebris, & in imum terræ barathrum præcipitabis in Trophonij antro & specu plutonico auernoque mineras manium per ignes exagitando frustrà.

ſtrà. In oculis & admiratione omniũ poteras verſari. Chymiæ opera eris in contemptiſſimis. Quid enim vilius rerum decoctore? Quid abiectius chymiſta? Mendacem & futilem hominem nominare qui volunt, Calendariographum dicunt; at qui ſceleratum ſimul impoſtorem, chymicum. Chymico conueniunt, & aſtrologica mendacia, conueniunt adulteria auri, gemmarum & omnium rerum. Chymicus ſi fuiſſet nullus, mundus exquiſita infamia & facinoribus turpiſſimis careret. Qui tonitrua illa humana, peſtem perniciemque & ſtragem non viuentium tantum, ſed & inanimatorum inuenit, chymicus fuit. Execrabile illud omnibus ſapientibus inuentum eſt. Qui chymiæ ſuam operam addicit, illorum omnium ſe approbatorem cultoremque profitetur. Hic ſitne vel vita dignus? Intellexerunt nimirum hoc viri prudentes, & tot cruces chymicorum ceruicibus plenas erexerunt, totq; compleuerunt carceres. Tollendæ ex hominum memoria ſunt peſtes, non augendæ. In chymicos impactæ ſunt & iureconſultorum ſententiæ. Chymicos imperatorum prætorumq; damnarunt decreta. Chymicorum libri Vulcano ſunt conſecrati. Vbiuis penè gentium malè excepti chymici perierunt, adeo vt medicus ille ſummus Arnoldus poſt ſæuum carcerem martem ſæuiorem vix euitârit.

târit. Si chymicus fueris, continuò etiam magus audies. Est enim hoc scelus crimini illi affine. Et quia vtrumque exercuit nostro tempore, aut saltem præ se tulit Paracelsus. Et paracelsista simul & omniū deliriorum reus existimaberis titulo chymiæ. Poeta, Platone censore, ex libera ciuitate est exigendus, nec defuit, qui suo sibi carmine iugulum penè fregit. Quid de chymicis idem statueret viuus, quorum malè perditorum exempla extant passim? Non abest à chymico beneficii suspicio, non abest adulterandæ monetæ crimen. Quicquid vbique scelerum est, id omne congeritur intorqueturque in chymiæ professorem. Palàm est conuitium hominis perditi profligatique. Opes Deus sustentacula humanæ vitæ iussit esse. His adiuuatur religio, ornaturq;. his belli pacisque tempora ad salutem vtuntur humanam. Chymicus vt naturæ, cui destruendæ vnicè incumbit, hostis est, ita & opum tabes barathrumque & funus vltimum. Quicquid habet patrimonii, quod cōtulerunt amici; quicquid fraudibus congessit, & expilandis diuitum loculis comportauit, id in fauillam vertit. Pœnitet nimirum ipsum natū esse aurū argentumq;. Ad perniciem eorum se studiosissimè accingit, & tanto bono miseram mortalium vitam fraudat. Legibus aliquando cautum fuit, ne quis chrysurgorū monetam pocu-

lorum

lorum gratia frangat. Qua lege prohibebitur ab integris & fractis chymicus? coruorum. Sunt tamen chymici ipsi suorum suppliciorum non raro inuẽtores. Dum enim transmutando hydrargyro inhiant, seipsos transformant citius in mendicos fauillamque & quisquilias hominum, quam mercurium. Grati sunt principibus, dices. Grati sunt, inquam ego, sed dum spe aurea iucundè demulcentur. Seruantur itẽ & compellantur blandè tanquam multi precii homines; sed aut ad auri maria, aut suppliciorũ tormenta. Itaq; vbi in principum venerunt manus, aut offa eos explere aurea nullo fine coguntur, aut vltima quæque expectare. Non sunt amplius sui. Dicunt se medicinæ propagandæ & sanitatis procurandę nomine extitisse. Sed cuius medicinæ? Cuius nempe quæ veneficiis hominum minuit numerum, quasi non sat venenorum produxisset natura, ni chymicus sua professione illam augeret labem. Carnificinæ faciendæ, non medicinæ, & omnibus ætatibus mundi honestissimo excepta fuit ornataq; hominum sapiẽtissimorum præconio natos arbitreris. Si enim huic inseruirent sua certè omnia ad eius amussim instituerent. At Domini, non ministri diuinæ illius artis, quam etiã solis sibi arrogare dementer non erubescunt, esse quærunt. Tam ergo procul absunt à medicinæ honore, quã

quod

quod longiſſimè. Tantum illis eſt cum hac commercii quantum cum amaracino ſui. Specta operas eorum, quibus nefariè non reſtituerunt homines, ſed necarunt; non adiuuerunt ſanitatem, ſed violarunt. Vtuntur ſtibio furioſiſſimo & hydrargyro cerebrum & omnia membra lacerante, eaque præbent ingerenda in ventriculum, quæ certa venena eſſe conſtat. Quidam ex tartaro nitroque ſenis ignibus aquam eliciunt, quam aqua regis miſtam ægrotis magna quantitate propinãt. Porrigunt cinabarim tam natiuam quam factitiam ex hydrargyro & ſulphure confectã; chalcanthi aquam haurire præcipiunt, omnia tanto cum cruciatu ſæpè coniuncta, vt quidam conuulſi interierint; aliqui laceratis eroſiſque faucibus ventriculoque cum incredibili vlulatu ad inferos diſceſſerint; quibuſdam cordis venâ diſrupta ſanguinem vitalem cum anima profuderit; aliquibus puncturæ totius corporis exitiales extiterint, & omnino tot ſunt exempla miſerrimè à chymicis afflictorum, vt non immerito omnibus bonis ad mentionem eorum cutis obrigeſcat, & veluti tertiana concutiatur febri. Eraſtus certè non dubitauit iſta medicamenta Diabolica nominare, vt quorum vim ne ſolertiſſimo quidem vſu poſſis anteuertere. Augent crimen iſtud & flagitium ſatis atrox mendacio atrociore. Negant iſta ſua corroſiua eſ-

ſe,

ſe, quia ex ſalibus fiant, & his ſuccis qui à veteribus & recẽtibus corpori cum cibo immittuntur. Sed quis non deprehendat veſaniam? Si nihil ab arte illa & ignibus acquirerent acerbitatis & acrimoniæ venenatæ, ferendi forent. At cum ſæuiſſimis exugantur parenturque ignibus, adeo vt nulli ferè metallo parcant, ligna corrodãt, vitra comminuant, cutem exulcerent & in veſicas attollant, non raro etiam carnes corrodant, quis non agnoſcat ex bonis & tutis rebus factas eſſe aquas nocentiſſimas? Ipſi ſuis diffidunt rebus adeo, vt vix ſeruare eos ſuccos præterquam in vitris denſiſſimis ſoleant, & non niſi minimam quantitatem porrigere auſint, eamque cum diluto copioſo, quæ res non niſi in certiſſimis venenis a medicis ſolet obſeruari. Quot tu cenſes hominum millia ſanata olim fuiſſe ſine chymicis, & adhuc hodiè in vniuerſo mundo conualeſcere? Si medicina optimè caruit chymicis per tot ætates, & loca, quæ intemperiæ agitent medicum, vt ea in artis vſum aſſumat? Felicius agitur cum his, qui ne nomen quidẽ chymiæ audiuerunt. A peſſimi enim veneni exulant ſuſpicione. Cogita quæſo quanta vis veneni ſit eius, quod in præſens iuuare creditur, ſed poſtquam à confidentibus & temerariis aſſumptũ eſt longo tempore pòſt incautam naturam adeo opprimit, vt noxa ſit inemendabilis. Hoc modo

Para-

Paracelsi laudanum infame factum est. Hoc modo & alia. Quid enim potest spei & securitatis inesse illi, quod ante præparationem fuit indubitatum venenum? Finge chymica arte tolli aliquid. Certe si actum in præsens remoratur, aut propinquã potentiam retardat; remotiorem certè non potest auferre nisi re totaliter destructa. Nihil perit totum. Nec quoduis corrumpitur in quoduis, sed omnia in determinatum sibi, quod prioris aliquã & adhuc obtinet potẽtiam, ex qua potest eluctari & in actum venire. An non animaduertisti scammoniam toties corruptã etiam in lacte purgare? Ne dubites ergo ex venenata re confectam essentiã chymicam ignibus non totam exuisse naturam, sed ex proxime veneno saltem factum venenum remotè, quod tandẽ interficiat, statue. Ita cinabaris primũ iuuare creditur, sed tandẽ emergit pernicies, in his qui improuidè copioseq; deuorarunt, nec ante noxam inflictam egesserunt. Philosophos se nominant chymici. In hoc quanta est vanitas? Si vel vmbræ somniũ de philosophia chymiæ inesset, eamne in descriptione artiũ philosophicarum putes præteritam? Quò q̃s philosophus præstãtior est, eò se alieniorem a chymicorũ cohorte exhibet. Omnib. numeris ea sapientia, quanta cadere in hanc naturam potest, est absoluta à veteribus: omnem est complexus Plato, Aristoteles, & reliqui.

reliqui. De chymia quid hi? Tantum nempe quantum de carbonaria. Si aduertas posteriores philosophos, quibus artificium innotuit, condemnatum deprehendes. Tot sunt academiæ in vniuersa Europa. Nullibi valet eius artis professio, nempe indigna iudicata est liberalium & ingenuorū studiorum conditione. Et quis eam in publico sapientiæ suggesto pulpitisq; doceret, ni vellet fraudum & imposturarū magister, imò barbariei buccinator proclamari? Nō conueniunt castis scholis portenta illa vocabulorum, Turbith, Mercurius, Elixin, Rebis, Et quæ aliis vocibus longè aliud dicuntur indicare, sulphur, elementa, essentia quinta & his similia, quæ quantum habent rei, tantum imposturæ & mendaciorum. Non in philosophorum possessione chymia est, sed in hominum improbissimorum. Horum collegia admittūt quicquid vbiq; est fugitiuū. In his sunt aurifices nefarii, & adulterati auri argentiq; rei; in his flagitiosi & à diuina vocatione desciscentes capellani; Organicines temerarii, vetulæ putidæ, barbitonsores olidi, rabulę periuri, & ad peierandos Deū hominesq; parati; astrologi mendacissimi; monachi maximè deliri, Iudæi virulenti sceleratiq;, magi pestilentes & eius generis multi. Quò enim vesanior quisque est, & vanitatū studiosior; eò chymiæ deditior: quò ordinis sui desertor cōtaminatior; eò chy-

eò chymiæ appetentior, vt ita chymiæ professio ſit proluuies & chaos impuritatis & fecũ humanarum, & hominũ nefariorũ illecebra portusq́;. Huic tu locũ inter philoſophos cõcedas? Cũ tali homine tu vel ambulare nauigareve ſuſtineas? Ad autorẽ Hermetem refertur quem eximia ſapiẽtia præditum fuiſſe narrant. Si ſcripta eius intuearis, tenebrionem agnoſcas, & mundi deceptorem. Si enim bonus fuit, & poſterorum conſulere commodis voluit, non debuit caligine inuolutam doctrinã ſpargere, & ampliſſimis promiſſionibus nihilominus ad inexplicabiles perplexitates lectorem inuitare, quæ res poſtea camarinã impoſtorum progenuit. Paſſus ille fuit ſe triſmegiſtum appellari, aut etiam ipſe Mercurii, qui pro Deo habitus eſt, nomine arrepto ſibi iſtud impoſuit vocabulum. Hìc quid non latet arrogantiæ? quid non impietatis? A tali arbore poteſtne bonus legi fructus? Si conſideres ſucceſſores & totam illam turbam ψευδωνύμων philoſophorum, ipſam obſcuritatem, & pluſquam Ægyptias Cymmeriasve inuenias tenebras. Semper fuit magiæ, Idolomaniæ, & ſimilium artium ſuſpecta Ægyptus. Matri conſentit filia. Itaque nullus erit chymicus quin tergiuerſator ſit, magus ſit, impoſtor, tenebrio, & falſa pro veris ſpecie religionis cũ magno ſupercilio proponens, quales homines ſi nunquam euomuiſſet

inuisset tartarus, à tartareis medicinis & insidiis viueremus immuniores. Persuadent simplicibus se auri succos & quintas essentias apparare. Item & modum aperiũt nulli. Quis furor tam est extremè inuidus aut delirus? Veritas gaudet propatulò, nec subterfugit peritorum iudicia. In publico opera sua æstimanda proponebat Apelles, nec dissimulabat artem. Chymici censores ferre non possunt; artemque tam occultant quam sacra Eleusinia. Si discipulum profitearis; oportet te silentium iurare, non aliter ac hi qui in improbissimorum nebulonum sicariorumque admittuntur gregem. Cui bono non est illa res suspecta fraudis? Sanctitas, maiestas & bonitas non ita in angusto se premunt, sed agnosci quærunt. Illi nullam aliam celandi causam habent, quam vt omnium rerum imperitissimi, vanissimique cum sint nihilominus nescio quam sapientiam & maiestatem mereantur, quod studium primitus fuit, omnis arrogantiæ & mendaciorum parentis mali genii, cuius naturã id sapit, quod ab eo est progenitum aut informatum. Et ne dicas me verbis te circumducere aut circumscribere, considera portentosa ipsorum præconia. Essentiis & medicinis suis singulis ea asscribunt, quæ nec diuinis nec humanis literis vlli creaturæ assignata legas, & quæ ipsa refellit experientia. Assyluanus, quem nosti,

ſuæ cinabari quid non tribuit? Quid vſpiam eſt blandimentorum, facilitatis, auxilii, quod non cum maxima nugacitate & precio immenſo vili abiectoque arrogat pulueri? Alius quidam oleo ſalis per quod ſit factum aurum potulentum, aut diſſolutum incredibilem ad omnes morbos omnis ætatis, ad paſſiones omnes efficaciam aſſignat. Mentiri iam impudenter vir bonus erubeſcit. Putaſne illos eſſe bonos? Obtunderem te ſi tibi faciem diſciplinæ paracelſicæ depingerem. Omnia monſtra in vnum congeſta cum ſumma audacia, temeritate, inſcitia, impietate, veſaniaque audires. Itaque deſines tandem nimis admirari chymicos, nec facilè te credes arti fallaci. Hæc placuit tecum hac epiſtola diſſerere. Si contexenda foret oratio Ciceroniano genio Philippicæ numero longè vincerentur. Tu tibi de impoſtoria chymia caue, & me monitore ab illa abſtine.

Vale.

EPIST.

EPIST. II. DE VERÆ CHYMIÆ HONORE.

AD SOLERTEM VIRUM D. Cosman Pegandrum Medicinæ Doctorem Stadæ.

VETVS dictum eſt, quod turbare mouereq́; Remp. ſit facile, & penè hominis cuiuſuis; at reſtituere & in tranquillo ponere ſolius Dei. Viſus ſum ſuperiore ad te epiſtola vim intuliſſe ſocietati chymicæ, atq; ita perturbaſſe profeſſorum huius artis mentes, vt ſi placandæ ſint rurſum, opus eſſe videatur θεῷ ἀπὸ μηχανῆς, quo pacto in fabulis explicatu difficillimis fieri ſolitum ab antiquo legimus, verũ, mi Coſma, quicquid dictum acerbius eſt, id non ingenuinam illam veramque, quę ſyncero, inſucatoque vultu virginẽ prę ſe fert caſtiſſimam iuxtà ac ſua natura venuſtiſſimam, ſed in ſpuriam adulterámque, & ſceleratiſſimarum artium mangonio vndiquaque oblitam & ceruſſatam cum indignatione dictum intortumque arbitrare. Hanc in publico proſtituere, nudatamq́ue & cum dedecore perpetuaque ignominia ſub tigilla miſſam, & tandẽ in crucem ſublatam è medio tollere animus eſt: illã verò omnib. bonis ita commendatam amabilemq; & fami-

liarem reddere, vt regio honore, & consuetudine honestorum castissima in maiestatis dignę resplendeat solio, sitque humano generi saluberrima. Diuinę verò sapientiæ deprędicandæ maximo adiumento. Sępe cum vulgo locutus sum, fateor, & ita de chymia disserui, quasi ἐν γένει absque distinctione attingerem vniuersam. Sed tu relicta vulgari mente moreque cum Socrate in plura inspice, & vt bene doceas, bene item distingue. Vna quidem est ars ipsa perpetuo secundum essentiam, sed non vnus eius apud quoslibet habitus colorque, quemadmodum omnibus penè magnis euenit artibus veluti Theologiæ, Astronomię, Physicę, Iurisprudentię, Medicinę & reliquis. Incorruptę hę, totęque sunt in possessione bonorum. Malitiosi & lucro turpi inhiantes, pręstantesque scientias in quęstum sordidum vertentes aut apparentem quandam dignitatis illorum speciem sibi aucupantes, mutilatas, distortas, & plurimis fraudibus, fucis, ineptiis, & alienis illicitisque studiis inquinatas & fœdis mendaciis conspurcatas, sub nomine prioris circumgestant, ostentantque quanto maximo cum fastu & supercilio possunt. Hęc res effecit, vt, cum natura nihil haberet nisi γνήσιον καὶ ἀληθὲς καὶ ὄν; admittendum in vsu fuerit καὶ τὸ ψευδὲς, καὶ κίβδηλον καὶ φαινόμενον ἢ σοφιστικόν. Ratio ipsa,

quę logica arte seu Dialectica vocata comprehenditur, non potuit carere axiomatis falsi fortuitique iudicio, quanquam in omni arte nihil valeat nisi quod cum rerum consentit natura. Degenerant autem eiusmodi deprauationes in tantum à veris propriisque, vt etiam substantia sint alię. Itaque iure poteramus adulteram illam chymian, quę eadem est cum hodie vocata paracelsica, quouis vanitatis nomine appellare potius, quam dicto. Sed ferre honestę scientię nominum abusus propter similitudinem coguntur, omni mundi ætate vitiis in locum virtutum aspirantibus, id quod ἀρχίγακον illum genium ab initio tentasse non est obscurum. Sperem te breui hac apologia contentum, non desideraturum plura verborum lenocinia, nisi iustitia suam laudem verę quoque chymiæ tribuendam admoneret. Commodissimè id fieri posse puto, si & macula ex vituperio paracelsicę in genuinam artem impingi visa abstergatur, & eâdem operâ, quantum sinit epistola, gloria dignitasque huius illustretur. Faciam ita & verborum compendium, & iudicia minus attentorum certiora. Quod ergo primum infamiæ chymicæ fuit argumentum? Aduersatum inquam, fuit chymiæ a primo eius exortu. Quomodo verò aduersatum? Vt nascenti inter homines Eu-

angelio. O pręclarum verę artis testimonium; O iustum vero adulterinæ, at cum Euangelio non comparandum supplicium. Quæ maiestas sanctitasque vnquam in mundo fuit tam à sceleratorum hominum conatu tuta, vt inuiolatà permanserit, cumque sit dissimillima improbitatis, non ab hac ipsa extremo odio attentata? Quod bonum sanctumque est, non nisi malus impiusque inuisum habet. Malorum semper fœcundior seges est. Si itaque optima artium hoc est passa, splendor eius apud bonos est commendatior. Itaque bene cum re sanctissima Euangelio nimirum, casta comparatur in pari chymia. Vtrique apud sanctos bonosque locus est. Vtraque idem à profanis patitur. Plebeia illa vox est; vulgi est. Et in vulgaribus fastis annotata de more hominum, quo id signari solet quod est proclamatius; quod iactari in publicum solet crebrius. Quod ergo vulgatæ descriptiones contemptum fuisse passim deprædicant; id dignitatem quandam in occulto habet. Quo enim diuinius nobiliusque quid est, eò plebi est vilius abiectiusque, quia à captu eius remotius. Plebs nil celebrat nisi quod sit ad saliuam, seque crasso fumo in oculos conijcit. Quod foris non splendet, sed in abdito nobilitatem ornamentaque gerit sua,

damna-

damnatur. Sapienti verò & bono iudicium non in fronte extat, nec is fulgorem intuetur externum. Plerumque fucatum eſt, quod foris fulget. Sed vt hoc plebi ſolemne eſt & gratum; ſapientibus vero ſuſpectum contemptumque; ita donem vltrò veram chymiam omni ſemper honore, maieſtateque apud ſapientes excelluiſſe abundaſſeque, at non apud plebem, cuius iudicium ab omni ſapientiæ memoria fuit infame adeo vt Græcorum ſapientiſſimus ſcribere non dubitauerit, non eſſe iudicandum multitudine, quod bene iudicari debeat, ſed ſcientia, quæ ex ipſo cauſarum eſſentialium exoritur penetrali fano, & non eſt niſi in poſſeſſione ſapientum. Sed mitto illud. Vituperium ſecundum quodnam erat? Fini nempe quem & Deo & ſocietati debemus, dicebatur obſtare chymia, argumento inter Vulcanicas ollas latibuli. Hoc ipſum profectò germanum eſt vitioſæ illi inſcientiæ. A vera arte tam eſt alienum, vt nihil alienius. Si qua Dei gloria in natura abſcondita latet; eâm producit, & palam oſtendit chymicus naturæ rimator contemplatorque verus. Quî fieri poſſit, vt non aſſequatur diuinitatis ſcopum? Dicitur Archimedes ex inuento quodam fere plebeio tantum cepiſſe lætitiæ, vt nudus è balneo in publicum e-

ruperit proclamans suum εὕρημα. Commune nempe voluit id esse sociis, quod inuentum erat soli. Longè feruentius studium est vero chymico. Operatur is in officina sua, rerum naturalium penu instructissima. Absolutum opus vbi est, non id abscondit, sed promit ad vsus publicos; rationem miraculorum exponit, itaque locat, vt satisfactum sibi putet humana consuetudo. Insitum hoc est mentibus bonis, vt operum suorum fideles requirant testes & comprobatores, quo pacto & saluator dicebat, quod lucem amarent, Itaque ex officio absque pudore bona sua communicat chymiæ professor, & iudices peritos ferre potest. Qui falsarios agunt, & adulteria chymica coquunt, non quidem ita latitant, sicut in cubiculis subterraneis glires aut talpæ; Nam vel in forum prorumpere cum imposturis suis non erubescunt. Verum operum rationes adeo occultant, vt magni constet vel verbulum. Non enim possunt lucem ferre adulteria furtaque metu pœnarum, & redargutionis. Vero chymico est ingredienda officina, sed non ita vt ad vitæ vsus reliquos sit inutilis. Varia sunt officia humana, sed omnibus sua tempora, suæq; horæ. Ita colit artem, vt non negligat τὸ περὶ τὸ θεῖον, non rempub. abiiciat, nec domum deserat. Vbiq; suo tẽpore in statione

apparet fidelis, quod non deprehendas in Paracelsicis, qui ab his se subducunt vni lucello imposturæque intenti, quà captata ad sua regrediuntur antra, & non raro vno in loco plus quàm semel non apparent. Verbis quidem sibi arrogare omnium sciētiam solent aliqui; sed quibus rem credere nequeas, nisi pessundare omnia velis, & diuina humanis miscere. Hi arcent accessores à suis latebris, & mille ambagibus & repagulis laboratorium seu ergastulum, quod vocant, ab hominum atque etiam amicorum aditu remouent. Memini me aliquando petere conspiciendam fornaculam philosophorum & arcanorum tripodem, ab eo qui se mihi amicissimum simulabat. Sed repellebar. Assyluanus dicitur in secretissimis furnulum cinabaris coquendæ habere. Verus chymicus non arcet sapientes bonosq;, sed ingredi more Heracliti iubet, quandoquidem in naturalium resolutione manifestissimè appareat mirabilis illa Dei potentia, quam ipse autor iubet inde spectare, & summa prosequi gloria. Verborum inanitatibus consultores sapientiæ ludere, non est nisi hominum flagitiosè scurrilium, quod quàm procul abest à veræ chymiæ consuetudine, tam propè accedit ad Paracelsicam quæ est spuria & adulterina. Hæc audet etiam commentaria scribere, & onomastica, sed quæ ipsa obscuritate sint obscuriora,

adeo vt nec hinc nec inde aliquid reportare certi possis. Verte ergo istorũ stultorũ sermonẽ, ipsósq; canes nomina quia sanctuariũ Dei fœdè permingunt & allatrant turpiter mordentq; rabidè, si quos verę sapiẽtiæ indagatores incidunt. Voca eosdem porcos propter turpitudinem immundam, & grũnitum omni imperitia imperitiorem, quandoquidem de naturæ mirabilibus interrogati porcinam grunniunt ruditatem, cumque gryllo Homerico lutum suum pluris faciunt, quàm quicquid est in abditis veræ sapiẽtiæ balsami generosi. Vera chymia humanitatem colit, asperitatẽ morosam odit: affabilis est; blanda est, nihilq; cum supercilio agit; nihil cum simulatæ religionis prætextu. Vnũquodq; naturæ & artis opus suo nomine & honore decorat, nec pro margaritis stercora vẽdit. Itaq; chymicus talis nec hominẽ exuit, nec in sues, luposq; se transformari sinit. Quod si gloria quędã inde est, cũ intra professionis humanæ cãcellos manens, vera propriaq; tractas, excercesq;, non erit suæ expers laudis chymicus. At destruit naturã chymicus, seq; eius declarat inimicũ. Certè si id ex affectu diuinis aduersante & quicquid factũ à Deo est, infectũ volente detestanteq; dimanauerit; nõ possim facere quin damnem eiusmodi conatum. Si item contemtu integrorum, & profligata ea fiat malicia, qua vtuntur Paracelsitæ negãtes in inte-

integris aliquid ad ſalutem humanā prę̨ſidij eſſe, imò omnia eiuſmodi veneni rea peragentes, tantum vt iuſcula ſua eò obtrudant plauſibilius vēdantq́; carius, improbem id quoque, & iure deteſter. Sed ſanctum eſt chymici veri propoſitū, vtile eſt & humano generi proficuum, tantumq́ue non aduerſatur diuinæ creaturæ, vt ex ampliſſimo mundi campo cum reuerentia petat operi ſuo materiam, in qua inueſtiget arcana maieſtatis Dei, & non foris tātum, ſed & intus miracula naturæ cognoſcat. Non ignorat curſum mundi. Scit puras eſſentias propter *Cur non naſcantur pura eſſentia.* varias cœli terręq́; iniurias, & incommoda non potuiſſe ſine adminiculis naſci, ſicut in animaliū genere multa foris accerſita ſunt adiumenta ad noxas propulſandas. Ea tollit ad vſum commodum ſalutaremq́; non chymia tantum, ſed & coquina, ſtatuaria, & totum artium manuariarum genus. Has naturæ ad vſum humanum diuinumq́ue repurgationes, adeo non improbat eius creator vt & ipſe monſtrauerit, iuſſeritq́ue reiectanea ſeponi. Non ex totis fiunt generationes nutritionesq́;. Quanquam ergo ſingularis rei integritas iſto deſtruitur opere; nō tamē τὸ καθόλου, καὶ εἶδος. Sua eſt cuiq; perfectio, quę naturæ integritatē ad contēplandum foris cōmendat exornatq́;. Arti vſum ſpectanti illa eſt imperfectio. Relinquitur naturę gloria ſua; ſed ne quid detrahat arti,

& non

&non minus est Dei donum, quàm natura eiusdem inuentum. Longè autem distat veri chymici operatio à fucis Paracelsitarum. His cerussata competit facies, nō chymico. Solent illi pro essentiis quintis ab omni elementorū contagione, vt aiunt, liberatis vēdere quoduis opus suū. Impossibile hoc est omni arti humanæ. Itaq; fieri nequit, quin mendacia pro veris offerant. Chymicus verus quodq; artis effectum suo ostēdit vultu, & nō transcendit veritatem, sicut & statuarius candidus non pro aureo Mercurio gerit ligneum. Ab elementis productum, horum classe non eximit, & in cœlum tollit. Oleum pro oleo, aquam pro aqua probat; & partes essentiæ materiatæ non euehit in honorem dignitatemq; & preciū essentiæ integræ. Non est ergo vt hinc aliquid dedecoris sibi expectet chymicus. Naturalibus suam donamus perfectionem; sed non est ignotum naturam à lapsu multum admittere inordinati, siue id fiat materiæ contumacia, in qua elaboranda citius deficit virtus quàm ad finem perueniat; siue externo impedimento, aut non respondentibus his, siue quibus actus vltimus non solet esse præstò. Quicquid id sit, ars tentat amoliri, errataque corrigere. Hoc cùm agricolæ & animalium curatores præstēt magna cum laude, poteſtne in chymico vero vituperari? Sed & alia perfectio naturæ in se est, alia ad vsum

Paracelsista.

Perfectio duplex.

vſum in penuria commodarum rerum. Sat perfectum forma naturali olus eſt; ſat perfecta bouis caro: At vt bene nutriat, ab arte accipit commoditatem. Tauros non comedimus, ſed taurorum carnes igni elixante præmollitas. Poſt peccatum Deus ipſe non integra oue amiciebat Adamum, ſed detracta pelle, &, vt credi par eſt, longè artificioſius diuina arte elaborata, quàm fieri à pellionibus noſtris fortè poteſt. Ita in exaranda lege non rudi vtebatur lapide, ſed affabrè per digitum Dei exculpto. Omnino quod natura perfectum eſt, id ad vſum ex arte eſt imperfectum. Nulla ergo hinc exurgere poteſt chymico vero cõtumelia; ſed potius tanto excellentior gloria, quanto eminentior eſt perfectio ad vſum imperfectione. Quorum verò hominum ſit pro artis opere genuino fortuita quæuis, eaq; falſiſſima exponere ſaluti ſociorum, repetitione nõ eget. Cum ſummo vitæ fortunarumque diſpendio, & ægrotantium tormentis, lachrymiſq; id de Paracelſitis eſt compertum, quorum ſimilior is eſt, qui in opere oſcitantior, & in vſu flagitioſior. Miſtura natiua non in omni perit opere. Extractus Rhabarbaræ ſuccus craſi effectuq; cõſentit cum integro. Vbi verò deſtruenda eſt; non agitur ſine certo & conſilio & ſcopo. Non ignoramus χύμυς in quauis re eſſe diuerſos, eosq; non vna inſtructos facultate. Conſtat & hoc

Miſtio non ſemper tollitur.

Etiam craſi pereunte nõ fruſtra laborat chymicus, certò collimans.

&c hoc, quod non corrumpatur quoduis in quoduis, ſed in id quod priorẽ adhuc redolet ſubſtantiam. Si ergo id quærimus elicimuſque quod pręſenti neceſſitati inſeruit rectè; etſi miſtura integri periit, non eſt illegitimum artis, adeoq́ue abſonum à natura opus. Paracelſitarum id crimen eſt. Hi enim obiter & ſecundum deprauatæ mentis opinionem operantes quid producant parum habent penſi. Omnia illis ſunt pro omnibus. Ideo & omnia omnibus accommodant, ne quid veſanię vſpiam eſſe putes, quod in ipſis non ſit. Induſtria artificioſa, & electio in conſpectu habens finem certum, quo operando collimet, non eſt ſine veri chymici ſapientia. Hæc quanta mereatur pręconia? In quo admirationis culmine non requieſcit? Falſum dicit qui verum chymicum vſq; ad vltimum deſtruere pronunciat. Non erat hoc artis. Termini ſui ſingularum ſunt præparationum, in quibus ars ceſſat. Inde tam ſtudioſè de regendo igni, & adminiſtrando calore præcipitur: hinc articuli mutationum, & ſigna tam inculcantur fideliter. Vrgent quædam ignibus ſeuerioribus, quibus res fugacior ad cineres & elementa redigeretur; ſed ſpectatur ſimul concretionis tenacitas, quę in aliquibus vinci non poteſt, niſi multo feruore. Hinc ſtatue chymico propoſitum vt plurimum eſſe non miſturam

Chymici propoſitum.

ram ſoluere, ſed hac ſeruata concretionis materiatæ feras & vincula diſsipare; quo aditus ſit ad intimam ſubſtantiam, quam natura arctiſsimo concluſit complexu, ne externis pateret facilè iniuriis. Huius gratia modo adhibentur ignes, illique pro cuiuſque firmitate, magni, mediocres, parui; modo alia inſtrumenta. Euaneſcit itaque & hęc verę artis calumnia, qua dicũtur omnia fieri ex omnibus. In Paracelſitis autem non eſt calumnia, ſed obiectũ verum. His enim iure cõpetit demens operatio. Hi omnia ex omnibus fabricare veſano ridiculoq; conatu multis iam annis attentarunt, niſi quod ſuo aliorumque malo edocti quidam propius aliquanto ad veros artifices accedere conſueuerunt. Quas formas largiatur chymicus beneficio inſtrumentorum naturalium & artificialium in propatulo eſt. Naturam mouet per naturam, ſicut agricola & hortulanus ex pomo producit pyra. Hæc forma non aduerſatur creatori. Eſt alia artis nudę. Hæc materię potentiam ſpectat, & conſilio prodit. Neque huius pœnitere creatorem poteſt, vt qui homines artibus donauit & libera agendi voluntate inſtruxit. Si inde formarum dator dicitur, hoc cum laude creatoris, non cum ignominia coniunctum eſt. Is enim eſt prima cauſa. Si honorare humanum genus iſto modo voluit, quis inuideat? Nouas naturę ſpecies *Forma chymica.*

non

Homo potest transmutare quædam & ouum in pullum.

non producit homo; at nouas artis operando efficere nihil habet absurdi. Concedenda illi est & transmutatio quædam per adminicula naturæ, cùm vel ex potentia propinqua vnico motu procreat à priore diuersum, vel ex remota motibus pluribus, veluti cùm ex aqua vinum per vitem facit & ex olere carnes per nutritionem animalis. At subito & vno motu remotas δυνάμεις immutare & statim præstare actum, aut etiam ex priuatione habitum ante nunquam in natura aut arte humana compertum nec possibilem elicere, ne præsumit sibi quidē qui bonus est. Scit enim hoc in solius Dei potentia residere. Itaq; aridos baculos flore & fructu vnius momenti ex intimo penu nō donat; neque pedum pastorale in naturalem vertit anguem, neque sistit solem nec ferrum ponderosum per se citra magica incantamenta, aquæ innatare iubet. Multos autem Paracelsitas eò impietatis prolapsos esse nō ignoramus. Magica enim cùm profiteantur vnà, non abstinent ista vesania. O syncerum ergo veri chymici propositum, artéq; ab omni eiusmodi delirio longè exulantem. Esse tantas naturæ diuitias, vt ab vno homine peruestigari nequeant omnes; Multa etiam in philosophorum monumētis extare, quæ si cognoscenda sint debitè, nihil chymiæ relinquant temporis, largior haud inuitus. Sed neque vnius hominis ea pro-

Chymicus non se immiscet alienis professionibus.

prouincia est. Multa eaque dissentanea rectius aguntur à multis. Itaq; & in ecclesia & officia & personæ sunt à diuo Paulo distinctæ. Quid si res vnius professionis spectes, quæ tamē plurimis constat membris; suam portionem suo locabimus tempori, & diuersis conficiemus id quod eodem non poterat. Alia hora docebimus in schola & magistrorum placita interpretabimur. Alia manu administrabimus naturarum anatomias. Multitudo & copia non est in mora. Satis est si quæ turpiter ad vsum humanæ vitæ ignorantur, inuestigentur probè. Maxima pars ad Theoriam cœlestem est reiicienda. Qui in imperfecto viuendi & potētiarum manco ministerio perfectionem exigit, is se parum æquum rerum iudicem esse declarat. Veterum dicta explanare illis difficile est, qui artis vsum non fecerunt laudatum, quanquam dandum aliquid sit iniuriæ temporum, quibus historica fides est labefactata. Artium sunt incrementa mirifica; varietates etiam per tempora, regiones & ingenia multæ. Vbi non extat historia; non facilè te expedieris. Nam temporum consuetudo non est in omnibus constans. Si itaque etiam vbi optimè nosti artem in interpretando volumina aliena hallucineris, non id vndiquaque est infame. Remedio est præsentis præcepti secundum præsentem consuetudinem in-

Veterum dicta obscura.

C culca-

culcatio, vt si non assequaris quo illi modo ad finem peruenerunt, saltem non ignores quo commodè iam queat perueniri. Quod loquendi genus attinet, vix potest fieri vt vnus omnium calleat linguas. Si nos decepit interpres, vbi error valdè est fœcũdus, quid tum postea? Non laborãdum censeo in obscura dictione, vbi in luce est τὸ πρᾶγμα. Omnia puncta & apices literarum solicitè disquirere, superstitiosi est, & homini vetusto omnem errandi potentiã cum magna vesania detrahentis. Arrogare sibi omnium inuentionem nouã, ita vt veteribus vel nihil vel parum relinquas, deliri Paracelsi est, & huius asseclarum, quos quia stulticię se cõsecrarunt totos, in hoc censu relinquamus.

Genus loquendi.

Valetudo chymici.

Damnum corporis, & valetudinis iacturam non incurrit chymicus nisi imprudentiæ culpa. Qui temerè periclitari volet, artis exercitium præ se non ferat. Sed & vix omnia caueris humana. Itaq; si chymicus manum fortè prunis adusserit, sitne illi minus consilij aut adiumenti, quam barbitonsori? Qui publicæ sanitati consulere per apparatum medicamentorum variorum consueuit, is ne nihil pro se cõcinnauerit? Nec is se Deo iam capularis factus aut vitæ desperatione addicet. Etiam in ipsa officina sacrarium est. nec subtrahet se hominibus, qui omnem suam operam in horum adiumentum confert. Paracelsitæ damnosè operantur. His

mala

mala mens est, mala manus. Hi fucos & imposturas machinantur lucri turpis causa. Hi die nocteque cogitant, quo pacto, sicut de suo conterraneo scribit Cardanus non melior, imponant simplicioribus, & vitreas massas pro preciosis gemmis maximo diuendant precio. His remittatur vituperium. Si ingenium tibi est summum, ne dubita chymiæ veræ te tradere, & parachymiæ subducere. Si vlla artium requirit industriam excellentem, chymia postulat; Si vlla à stupidissimo quoque potest administrari, parachymia quæ est Paracelsitarum, potest. In hac enim quisque perditissimus proficit egregiè, cùm per se procliues in deterius mentes, facillimè arripiant sceleratas machinationes. At in illa nemo proficit laudabiliter nisi qui est admirabilis solertiæ. Vbi profecerit, nihil ei potest ad summam deesse laudem, ob artis valdè diuinæ & à vulgo remotissimæ admirationem admirabilem. In contemtis sunt Paracelsitę. In hos cadunt omnia vanitatum portenta; quicunq; in artibus abortus est, & abominatio, is est proprium Paracelsitarum & pabulum & incrementum. Horum ceruices & caluarię passim in crucibus patibulisq; spectãtur. Hi ob facinora metu suppliciorũ publicorũ veneno se perdunt ipsi. In hos sunt intortę Iurecõsultorũ sententiæ. Omnia dixeris conuitia, si Para-

celſitam dixeris, vtpote cuius nomen ſatis eſt ad extrema tormenta. Chymicus verus eò altius honorum aſſequitur faſtigium, & in throno gloriæ ponitur eò ſublimius ſpectandus, quo deterior & ſceleratior pœna eſt Paracelſita. Tolluntur aliquando in altum etiam huius factionis mancipia, & lateribus principum iunguntur, ſed iure morionum. Veſtitu in aulis magnatum eleganti & oſtro ſuperbiunt; ſed lege ſcortorum. Irrepunt in thronos potentum; ſed quo pacto virtutum ſedem occupare ſolent vitia. Tolluntur in ſublime, ſed vt lapſu grauiore ruant. Scortum Alexandri non erat honeſtius, quia regis temulenti animum ad inflammandam regum orientis aulam incitabat, & cenſura ſua ſapientiſſimorum premebat calculos. Cōſpicere adulatores perniciosiſſimos, & ſtultiſſimum quemq; inter ſtipatores regios conſiliariosq́; coguntur ſapientes, ſed eorum mores non approbant. Vt vita ſtudiumq́; talium ad pompam & fucos comparatum eſt; ita nec honor ſolidus eſt, nec ſplendor ſyncerus. Veri chymici gloria non amat aularum magnificentiam, ſed præſtantiſſimorum coronas philoſophorum; & fructus huius pullulat etiā poſt obitum, cum honorificentiſſimâ poſterorū ſententiâ eius perpetuo floret memoria. Paracelſici aut cum vita perdūt gloriam, aut ante finem de culmine deturbantur,

tur, aut eam merentur posteritatis memoriam quam sceleratissimus quisq;.Ipse certò Paracelsus etiam adhuc viuus audiit ab Imperatore Maximiliano impostor nefarius, & fuga se propter homicidia ex Bohemia surripere coactus fuit. Assecla eius Dorneiserus etiam à sceleratiore crimine non abstinuit nō tantum transfuga periurus factus, sed & religionis, quam antè professus voce scriptoque fuerat desertor ignominiosus. Hem tibi Paracelsistas. Verorum chymicorum fama optima nunquā intermoritur. Sed auriperdę vocantur chymici, qui & suā substantiam & aliorum in fauillam vertunt. Qua nota rectius descripseris Paracelsitam? Euolue mundi historias, & præsertim Germanorum principum excute argiua; vix numerare poteris preciosissimorū thesaurorū pondera, quæ à Paracelsitis nefariè sunt interuersa. Scribit Arnoldus summus chymicus, ipsam artē non esse sumtuosam: in ipso aurificio experimentum cōpleri posse auxilio quinquaginta nummorum aureorum: subesse verò lucrū honestum tantum, vt nō opus habeas aliorum scrutari & exhaurire loculos. Quin ergo tandē sapere incipiunt magnates & nummis suis à Paracelsitarū insidiis cauere? Hoc persuasum est mihi certissimum ignorantię argumētum & imposturarum signū esse multi auri & sumtuum grandium postulationem. Itaq; de Paracel-

Chymia nō sumtuosa.

sitis id totum intellige, quod de chymicorum pernicioso conatu miseriaque dictum erat. Quod ad medicinã spectat, inficias ire nemo potest, etiã verum chymicum ad eam cõferre plurimum emolumenti. Et si medicus simul est chymicus, ornamentum eius eo est illustrius, quia cum inuento præclaro optimè vsurpandi cõiungit rationem. Non tamẽ vulgaria parat chymicus verus. Nobilissima sunt eius artificia, & ob id virtute præstantissima. Quo longius fugiunt imperitorum ciniflonũ turbam. Nam quo præstabilius quid est & efficacius, eò maiorem in vsu requirit sapientiam, neq; quicquam potest ferre temeritatis. O insanũ Paracelsitarũ & infelix genus. Agnoscere quodãmodo potuit chymicas essentias cœlestẽ sortiri præstantiam, & virtutẽ cœli æmulari. At videre non potuit, quã nihil in cœlo sit temeritatis, quã nihil fortunæ; vnde consequens est nec in essentiis chymicis tale quid inueniri debere. At illa fex in diẽ & operata est, & medicata, non solicita de vllo boni circũspectiq; vsus signo. Sed cũ medicinæ iuuãdę esse chymian dico, ne putes tam seruilẽ esse artem, vt nihil habeat dominij nec quicquã splendoris proprij & magnificentię. Si seruitium & ministerium contemtam redderet scientiam, cùm omnes sibi mutuo seruiant, quęnam aliqua dignitate & honore frui posset? Non semper nec tantum ministrat

Nobiles medicinæ non sunt vsus plebei.

Chymia Domina per se est, & famulatur medicinæ ex accidẽte.

niſtrat chymicus. Sed caput exerit tam altè, quàm vlla philoſophicarum contemplationum exeruit vnquam. Ipſa in ſua perfectione acquieſcit primùm, & cum eius opera inſeruiant aliis, primus tamen finis & proprius ſeruitium non eſt, ſed beata quędam αὐτάρκεια. Hoc principaliter ſpectat chymia, vt naturę arcana contempletur in intimo eius receſſu. Si phyſicę contemplationi potes donare iſtud abſolutionis genus, vt contenta ſit ſeipſa, nec deſideret quid amplius, poſtquam naturam aptè conſiderauit; quid hęſites in chymia? Si me interroges, audacter tibi intrepideq; confitear me multa naturæ opera reſoluiſſe tantum cognitionis illius mirabilis cauſa, vt quid in rebus eſſet potentiarum paſſionũque ſcirem. In nulla phyſicæ parte tantum credo oblectamenti eſſe quantum in ſola chymia. Agnouit id & Zvingerus ſolertiſſimus ille inueſtigator admiratorque diuinitatis in natura. Diſputant multi de vacuo, de infinito, de motu, de æternitate mundi & reliquis. Vbi anxiè admodum ſingula euoluerunt, nihil amplius in ſingularitate rerum profecerunt, quàm fortè mediocriter eruditus. Chymicus ſympathias & antipathias, cauſas, effectaque & reliqua in natura ſingulari habet explorata, & ſic non ſcit indeterminatè & vagè, ſed terminatè certoque: Et multa ſolerter *Chymici præſtantior notitia quã acroatarum.*

inuenit, quæ maximos olim latuerunt physicos. Possem tibi hoc ipsum copiosis declarare exẽplis, & iucundissimâ chymicarum mistionum voluptate animum demulcere tuum, nisi prolixitas foret metuenda iusto maior. Si itaque antehac putasti chymian præter ancillam medicinæ, nihil esse augustius; corrige sententiam, & dignissimarum artium vnam hanc esse iudica. In Paracelsistarum verò ψευδοδοξίᾳ nihil inuenies tale. Non enim finis eius est liberalis & iucunda rerum noticia; sed lucrum turpe, auri captatio; & vesana ostentatio. Hæc vbi nõ licet assequi, nihili æstimant suum studium. Vt autem assequantur quibus non vtuntur imposturis? Qua non vanitate? Quę afferuntur de execrandis chymicorum medicationibus, ea à veris omnino exulãt. Chymicus per se medicum non agit. Si sanat; medicus simul est, & aliis agit principiis, quæ ipsa ars præscribit, repetita ex Hippocratica & Galenica diligentia quæ ex mundi historiis experimenta collegit, & euidentissimarum rationum iudicio stabilita descripsit axiomata. Secundum hæc qui operatur & chymica adhibet, eum errare, & perperam sanare non contingit. Paracelsitæ dum omnia veterum placita aspernãtur, & nouã medendi methodum suæ stulticiæ congruentẽ confingunt, non mirum est si atrocibus ægrotãtium passionibus quã sint execran-

Paracelsia sordities.

Medicationes chymicorum.

execrandi, conteſtentur. Stibii eſſentia rectè parata à chymico & à medico ex artis præſcripto vſurpata, vires exhibet non pœnitendas, & cum magna ægrotorum ſalute coniunctas. Paracelſici nebulones non tantum temerè & cæco impetu pręparando, ſed & ineptè nefarieque porrigendo eam penè reddiderunt infamem. Ita actum ab illis eſt cum aliis à Deo cum magno mortalium adiumento in natura exhibitis. Caruit & carere poteſt medicina chymico apparatu quod artis eſſentiam attinet. Sunt enim artes inter ſe diſtinctæ. Sed melioris vſus gratia non poteſt ſine hac eſſe illa tam perfecta. Itaque & veteres neceſſitate ducti particulas chymiæ agnouerunt, receperuntq; multas, & recentes verecundè eam totam conſtitutam iam & exornatam amplificatamque exorauerunt, vt licet ſua niteretur perfectione, eſſetque vna ex theoricis pręſtantiſſimis, ratione finis ſui pręſtantiſſimi, tamen haud grauatè veluti de ſuo iure deceſſerit, & quantum ipſa habet dignitatis, medicinę intulerit, cui etiam adhęret tam fidè, tamq; amicè, vt, quanquam interdum ſolitaria ſit, ſecedatq; in contemplationis ſuæ Theatrum, tamen ſubinde ad complexum medicinę redire geſtiat. Sciũt enim artifices chymici non tam prodeſſe ſocietati humanę ſolitariam ſpeculationẽ, quàm cum ea coniunctam praxin vſumq;

Stibium.

Medicina ad vſum chymiam deſiderat.

ſalutarem, & nullam artem diuinam excellentemque eſſe, quæ non actionem Theoriæ habeat cōſequentem. Paracelſitæ idem ſibi proponunt; ſed non neceſſitate illa iuuandi homines, aut naturali quadam conſpiratione. Detrahe lucellum ex impoſtura quęrendum, ne caſſæ quidem nucis æſtimabunt chymian. Princeps eorum gratis dicitur ſanaſſe, grâtuitamque condixiſſe operam ægrotis; ſed eius felicior fuit crumena ex chryſopœia coniuncta. Aſſeclarum quis monarcham imitatur ſuum? In conuenticulis agyrtarum, inque nundinis circumuagantes cum pixidibus & ampullis videas plęroſque, nec tanti exponentes, quantum iuſtitia requirebat, ſuam mercem, ſed inęſtimabili intollerabiliq; penè precio, cum tamen illud ipſum quod tanti vendunt vix conſtet ipſis teruncio. Ita ſunt excoquendę diuitum crumenę; Ita pauperibus ſanguis exugendus, vt nobilis fias & maneas, poſſisque illos cinabarini pulueris voratores egregiè eludere & poſtica ſanna circumducere. Ab hac medendi ratione merito abhorret aſclepiadarū familia. Hanc chymiæ deprauationem nullus non deteſtatur honeſtus probusq;. De veneno quod producitur tanti non eſt vt chymia ſit frigienda. Non illa quicquam porrigit, ſed & facit, proponit, vireſque eorum diligenter explicat, quo pacto & herbarum collectores,

Paracelſitarum nullus paracelſum eſt imitatus aurificio.

Chymica venena.

rẽs. Si venenum est quod præparatum est; fugiet id medicus, aut ita adhibebit; quo pacto compertum in arte est de opio & similibus. Qui malorum bonum vsum ignorat; is medicinæ professione abstineat. Sæpè venenum non sua natura est, sed vsu imprudente, aut nefario, quod paracelsitis admodum est familiare. Vtere rectè periteque, nihil erit quod conqueraris. Laudat chymiam non vituperat, qui ei tribuit remotionem potentiæ in præsens nociturae. Hoc sæpè quærunt medici exquisitis misturis & attemperatione, & vix inueniunt. Non dantur medicinæ vt corpori inhæreant perpetuo. Si tamdiu quiescit potentia nocens donec vis salutaris suo functa est officio, salua res est. Paracelsitæ suo apparatu falsario non verè remorantur læsiones, sed impostorio inducunt colore, quo facilè euicto euanescenteque pernicies grassatur impunè? Si gustum non lædit, si non offendit nares, si non violat teneritatem oculorum, satis illis est. Interim in recessu longè grauius latet malum. Et qui scire possunt quatenus occultata fuerit potentia, cum non sint peritiores naturæ operumque verorum, quam asinus lyræ? Sapientem æstimatorem & peritum requirit chymia. His dictis tolletur & ille de philosophia nodus. Omnino enim vera chymia pars physicæ

Paracelsitæ tantummodo consulunt externis sensibus.

physicæ contemplationis est, quæ postea cum sacra conspirat medicina, sicut aliæ multæ. Paracelsica professio tunc philosophica erit, cum scorta virgines honestæ & sophismata ipsa veritas indubia. Demonstrabo aliquando si me Dominus adiuuerit; quam omnes operationes veræ chymiæ sint ipsius naturæ documenta. Qui naturam tam in vago quam singularitate contemplatur, chymicus quodammodo esse à re ipsa cogitur. Falsæ & adulterinæ chymiæ principia ignorarunt philosophi; veræ nescire non potuerunt. Dandum tamen aliquid temporibus est. Nihil enim simul inceptum est perfectumque. Satis est si vestigia in illorum monumentis extent, & generalium præceptorum complexu vniuersa scientia sit comprehēsa. Nemo sustineat adulteria paracelsica profiteri palàm, nisi agyrta temerarius. At sanæ chymiæ prçcepta non exulant ab academiis, quanquam non vbiuis pari cum splendore doceātur. Vocabulorū nouitates non amat verus chymicus. Paracelsita nihil tam venatur. Latitare enim perplexitate vocum, vt Dæmon delphicus, quàm optimè potest eius vafricies. Non tamen vsque adeo absurda videri debent, quæ ab Arabibus, Ægyptiis aliisq; sumpta iam frequente vsu sunt emollita. Loquetur artifex latinus vbi potest latinius. Non tamen omnia mutare ausit.

Opera veræ chymiæ documenta in natura habent.

Noua vocabula.

ſit. Nam eiuſmodi mutatio res obſcurat. De primis chymiæ autoribus, per quos illud bonum Deus hominibus conceſſit, multa ſunt in coniecturis quam pii, morati, bonive fuerint. Si Hermes eſt inuentor is cuius ſcripta quædam & dogmata cum Zoroaſtri decretis etiamnum hodie circumferuntur, apparet non fuiſſe illi ingenium abiectum, nec diuinarum rerum expers. Et conſentaneum eſt ex doctrina Abrahæ aliquid ſibi rapuiſſe Ægyptũ, viuo adhuc Hermete. Sed cum magnæ virtutes in hominibus, magnis ſæpè vitiis ſint contaminatæ; crimina in deliciis habere eaq; ſectari, non eſt niſi paracelſi. Si Hermes ſe vocauit ſatis arroganter triſmegiſtum, & pro Deo geſſit, ſicut aliquando Simon magus; Paracelſus id egregiè eſt imitatus, vt qui neſcio quam monarchian ſibi rapere non eſt reueritus. Iſtum pręceptorem noſtris temporibus ad viuum exprimunt diſcipuli. Nam & Aſſyluanus quatuor facultatum ſcientiam publicis literis, & trismegiſti titulum proponere, & de ſe proclamare non erubuit. Et quinam Paracelſita eſt, qui non ſimul in Theologia & iuriſprudentia dominari contendat? Nulli debetur id conuitium præter Paracelſitarum ſtolidiſſimam cohortem. Hãc ſi non parturiiſſet veſaniæ abyſſus, non conflictaremur cum humani generis portentis. Quę veteres laudabiliter excogitarunt in auxi-

Hermes qui aliis vetuſtior aliis recentior eſt.

Paracelſitarum arrogantia.

Amwaldus ſtolidè ſuperbus.

Deus benefacit etiam per malos. auxiliũ vitæ noſtræ, tanquã autore Deo per illos data, agnoſcimus, & admiramur. Non enim latet Dei bonitas in artibus etiam per hos manifeſtata, qui alioquin non ſat correctè de diuinis ſenſerunt, & in gentilitate nati idolomania ethnica fuerunt inquinati. Sed inde nil maculę trahit τὸ καλὸν, quem-

Locutio non eſt ſpernenda, etiamſi per aſinum olim ſonuerit. admodum nec Spiritus ſanctus polluitur, cum per Saulem abiectum, & Pileamum concionatur. Itaque probro eſt hoc illis qui cum bono malum ſimul ab ethnicis in ſe transferunt. Qui relicta prauitate artem ſequuntur vtilem laudatamque, his nihil accedit ignominiæ. Hac ſe laude vera effert chymia. E vitiis eluctata illa eſt, ſeque perniciosiſſimorum errorum ſtipatu liberauit. Quo non illi gratulemur plauſu? Quem non conferamus triumphum? Laurea pariter imperatoribus & currui triumphali coronati ſunt olim poetæ. Laurum veræ chymiæ debemus, quę victis paracelſitarum flagitiis in throno ſuo reſplendet purâ trabeâ. Hęc ideo in ſublime ſe effert, vt ſe ſuaque opera luci exponat, nullique inuideat arcanorum ſuorum notitiam, modo legitimè initiatus per artium inferiorum ſubſellia accedat, animoque honeſto & liberali ſine pigritia oſcitantiaque ſtrenuè operetur, & quantum poteſt ad Dei gloriam humanamque ſalutem inde conferat. Fuga lucis operum improborum eſt,

qualia

qualia potiſſimũ ſunt paracelſitarum. Hoc tibi ſanctè affirmare poſſum, mihi multa eiuſmodi nomine immenſi precii & ſummorum arcanorum commendata fuiſſe: ſed quæ ſpectata iudicataque nihil aut parum habuerunt ſynceri. Fabulas anicularum, & tenebroſorum hominum fumos ſomniaque maximi æſtimare, paracelſitarum eſt proprium. Incredibile eſt quantum ſibi placeant arrogentque vitioſæ nucis analyſi. Hoc ſecretum ſecretorum eſt, hoc arcanum arcanorũ; hoc magiſterium; hic tripes arcanorum. Cum de illo dicendum eſt, verba ſat ponderoſa & magnifica deficiunt. Ipſum ęternitatis myſterium quo pacto à Spiritu ſancto eſt pronunciatum non aſſequitur, ipſis iudicibus, maieſtatem putoris paracelſici. Hi ſunt viui horum ſcelerum colores. Deprehendis facile de quibus ad te ſuperius ſcripſerim. Omne robur conuerte in paracelſica deliria. Summis viribus iſta oppugna. Veram autem chymiam aſſere, & à nefariorum hominum inquinamentis libera quantum potes. Vera quędam ſcripſit etiam Paracelſus; ſed non de ſuo. Operam da vt ſtercore paracelſico abſterſo ſuis autoribus ſuoque nitori reſtituantur pręcepta laudata bonaque,

Paracelſica ſterquilinia immēſi precii & myſterii.

Ita ſine gloria non obibis.

Vale.

EPIST.

EPIST. III. DE DIFFICVLTATIBVS QVIBVSDAM IN vſu etiam verę chymiæ.

AD COSMAN PEGANDRVM virum eruditum & Medicinæ Doctorem.

QVOD ipſa per ſe chymia ob præſtantiam ſuam, & emolumenta præſidiaq; quæ humanæ confert ſaluti, ampliſſimis digna ſit, & celebranda ſemper præconiis; facilè tibi mecum conuenire video. Cum verò ad diſciplinam vſumque eius peruentum eſt, & de poſſeſſoribus exercitii quęritur, non parua ſe obiicit difficultas. Veriſimile eſt res chymicas in ſe tam planas perſpicuasque eſſe, vt nihil poſſit deeſſe etiam ad mediocrem captum. In expoſitione verò & traditione autorum ſalebræ & obſcuritates ſe offerunt crebræ, adeo vt non rarò ſubſiſtere hæſitareque in operando cogâris. Ego verò, mi Coſma, hoc ipſum nec arti tribuo, nec artis autoribus. Scripſerunt hi qua fide & ſanctitate potuerunt idiomate ſuo. Hoc tibi ſedulo eſt aduertendum. Si ſermonem artificum non intelligis; nondum feciſti tyrocinium, aut planè oſcitanter ſineque fructu inter illos es verſatus. Non eſt ignotum tum aliis, tum hoc quoq; fine diſterminari artes, vt vnaquæque ſuis ſua

Artificum ſermo diſcēdus.
Lex Hipp. Res ſacræ ſacris hominib. demonſtrantur.
Profanis id fas non eſt, priusquam ſcientiæ orgiis initientur.

ſua enunciet verbis. Hæc ſi intelligas, dimidium operæ eſt. Nam incredibili compendio ipſa artis proprietas per verba ſua eſt expoſita, ita vt non raro vna nota vicem ſuppleat magiſtri. Nullibi penè proprius ſermo valet magis quam in artibus. Hic non fortuito natus eſt, ſed ab experientia & operibus artificii cauſſisque prodiit. Diligentię itaque hìc adhibendum plurimum eſt vt benè proficias. Queruntur nouitii & externi ſe non poſſe aſſequi dicta chymica. Si iidem ſutoriam aut metallicam ingrederentur, putaſne eos diſſerentes artifices intellecturos, & non potius pari cum querela diſceſſuros? Scribunt doctrinæ filiis ſeu diſcipulis ſuis, vt loquuntur Arabes. His eſt aſſueſcendum. Non negem tamen interdum ſtudioſè aliquid occultatum, aut peruerſum fuiſſe à primis; idque non artis inuidia, ſed importunorum hominum metu. Sed huic quoque difficultati eſt occurſum. Cõſuetudo enim legem fecit, adeo vt peritus operum chymicorum, & ordinis, facile intelligat, quorſum tẽdat autor. Qui omnia ſophiſmatis impleuerunt diſtorſeruntque adeo vt etiã phraſes artificum repudiarint, vt paracelſus factitauit, eos merito ſuo odio habent omnes veritatis amatores. Nec nos primum tales improbamus. Ex commentariis vetuſtorum patet, ſuis temporibus non defuiſſe & deprauatores artis, & ho-

rum oppugnatores. Notandum insuper & hoc est, quod multa non possint scribi dicive, sicut nec Cicero omnia in oratore potuit verbis tradere, nec Quintilianus. Huic defectui succurrere debet αὐτοψία, & manuum admotio. Artifex nemo euadit sine artis vsu. Experiendum itaque chymico futuro est, & laborandum. Multa admonet vsus, quæ in præceptis occultabantur. Sed hoc si tentes, mox aliud occurrit impedimentum. Patrimonia enim dicunt prius absumi amplissima, quam peritus quis euadat; nec disci posse sine nummorum iactura. Ego vero non sumptuosam artem puto nisi illis qui aliâs soliti sunt opes profundere, aut qui perniciosa subito ditescendi cupiditate ad artem aduolare consueuerunt. Requiruntur aliquæ impensæ. Vix enim ita instructus est quispiam, vt gratis suppetant instrumenta materiæque. Sed si illę non ex liberalitate opulentorum patronorum prę stò sunt, in tenui faciat experimenta tyro. Hic tanti iactura non est, si non respondet euentus. Quod si auri amore ad Crœsi opes festines; memineris te auspicia debita non facere. Itaq; temeritati acceptum ferendum damnum est, non arti, quę te non à transmutatoria inchoare iubebat, sed ab operibus facilibus. Verumenimuero hoc quoque vbi exuperatum est iugum; mox se infert aliud. Indignum

Sumptus chymici.

Chymia non inchoanda à chrysopæia.

gnam esse chymian veram quoque homine liberali iudicāt, quia nō nisi à mierculis & seplasiariis exerceri conspiciatur. Hoc enim hominum genus plurimum operæ in eam impendit;aquas destillat,succos extrahit & reliqua peragit eo cum supercilio & iactantia, vt nulli medico aut philosopho tantum artis tribuatur quantum vetulis. Hę quod proferunt, id eximium est solum, id bonum, id efficax & maximoperè excellens. Medicus cum sua pyxide posteriores tenet. Hunc contemnunt ridentque astantes, illas commendant. Hic stupidus est insipidusque; illæ industriæ & sapientes. Est ille quidem seculorum mos deprauatus, vt de artibus non iudicent nisi inertes. Itaque quod his placet, id præcellit. Sed philosophi non ideo suam deserant stationem. Si paucos habent astipulatores, satius id est, si sunt sapientes. Qui à multitudine imperita pendet, is vel nullum habet. Quid enim cęcus de pictura? vt colorum iudex non potest esse Thamyras, etiamsi mille calculos afferret, & innumeros sibi adiunxisset cæcos; ita nec sapientum operum multitudo desipiens. Illæ vetulæ nonnunquam ad insignes artifices referunt sua. Id potest alicui esse solatio. Sed potius contemnenda sunt ista quam odio prosequenda, quod qui non potest, eum sæpè necesse est cum laruis temerè luctari. Non autē desunt etiā artifices

Chymia in manibus vetularum.

De artibus statuunt inertes.

celebres nobilesq;. Multæ res publicæ solertes alunt, quod te latere non potest, qui vicinam Angliam, Daniamque pene habes in prospectu. Medicos autem plurimos aut leuiter degustare, aut negligere chymian, seplasiæque relinquere, partim non sine vitio est, partim excusatione nõ vacat. Non est medicinę propria professio chymia. Philosophorum naturalium est. Qui itaque tantum occupantur ægrotantium calamitatibus, vt physicis contemplationibus operibusquę singularibus operam & tempus impendere nequeant; illis, modo non superbè & contumaciter eam explodant, & disciplinæ annis tantum didicerint, vt pharmacopœum instruere & dę operibus iudicare queant, omissionem condonem. Qui verò cum otio in academiis docēt; eos crimine neglectæ naturæ non liberem. Physici enim illi non contemplatione & doctrina duntaxat esse debent, sed & exercitio. Solent autem artifices periti non pendêre à seplasia tanquam Domina; sed ea ministrante vti. Itaque quemadmodum ἀρχιτέκτονες non ipsi laborant, sed aliis laborandi rationem ex sua experientia præscribunt: ita excellentes physici & medici agunt. Si quos aliqua infelicitas à chymica discipliną olim àbstinuit, qui nihilominus eius operibus delectantur, consueuerunt ab aliis artificibus quorum fides spectata est, & experien-

perientia comprobata, quo ad medendum vtantur accipere. Quanquam ergo sunt malitiosi chymiæ vituperatores etiam inter philosophos & medicos, cum nulla scientia fermè sit, quin vlceribus quibusdam interdum deformetur; non tamen planè desunt eius admiratores, celebratoresque, qualis superiori memoria fuit Crato, Gesnerus, Zuingerus cum multis aliis. Principibus quorum cura & sumptibus academiæ nutriuntur, etiam de chymia promouenda illustrandaque erat dispiciendum, elocato stipendio chymico. Sed omnia in peius ruunt. Si veterum instituto non existerent academiæ, nescio an hodie exorirentur, cum & illæ indies magis magisque deserantur, & à liberalitate in seruilem quandam redigantur angustiam, vt videatur professio academica quorundam nihil esse aliud quam splendida miseria. Est & illud in remoris disciplinæ chymicæ, quod ad finem artis peruenire nemo posse videatur. Nam veteres præstantissima eius parte, nempe transmutatoria nihil videntur habuisse notius exploratiusque. Vnde & tot commentaria ad posteros transmiserunt, quæ ne intelligant quidem hodierni philosophi, nedum opere assequi queant. Quis est qui se profiteatur χρυσοποιὸν talem, quales fuerunt illi, nisi mendacissimi impostores? sed & in aliis chymicè apparandis non

 rarò

rarò fruſtrari contingit ; vt credant multi præter exiguam particulam vix quicquam eſſe in chymia certi, aut ſaltem promittere ſibi poſſe cultorem. Hunc nodum facile ſoluit ſingularum partium excellentia. Diuinæ artes & nobiles vix omni ſua parte in hac vita abſoluuntur. Hinc illud vulgare; quod artium ideæ ſint aſſecutu impoſſibiles, cum nemo inueniat talem ſapientem, qualem poſtularũt ſtoici ; nemo talem oratorem, qualem deſcripſit Cicero. Verũ nos oportet illas Ideas nobis tanquam ſcopos proponere, ſummisque eò collimare virib. Si non aſſequimur exactè : opera danda eſt, ne nimium aberremus. Itaque & in chymia ſi vltima abſolutio omnium partiũ non obtinetur; non tamẽ pigeat aliquô proceſſiſſe, & id feciſſe, quod tũ erudiat nos de diuina potentia, tum ad communem ſalutem aliquid afferat emolumenti. Aurum ex hydrargyro non eſt à natura tantopere remotum quin poſſit fieri, ſi eam ingeniosè tractet artifex. Verum induſtriæ tantæ eſt, vt hebeti ingenio & tardo qui eſt, non ſit ad eam rem idoneus. Qui veteres declaret, fortaſſis aliquando Deo dante erit. Non tamen manca eſt vita noſtra, etiamſi illa ars non extet vulgò, conſentaneum eſt Deum ideo à conſpectu multitudinis eam arcere, quia cupiditatum improbarum nullus penè eſt finis, quanquam & vileſcant vulgata, ſicut

Ars auri faciendi.

ſicut olim argento euenit tẽpore Salomonis, & auro apud Indos antequã experirentur Hiſpanorũ Gallorumq; auiditatem. Væ illi magiſtro, qui officinã auri faciendi aperuerit. Itaq; ſapientes qui callent artem, ſibi tacendũ putãt, & cõſortia procerum vitandum, vt præclarè monuit ex veteribus quidam. Paracelſus ex magia & conſuetudine dæmoniorum aut aliunde potius nummos parare creditus eſt, quam ex chryſurgia. Aliàs non effugiſſet improborum & harpyiarũ vngues. Quod ſi profeſſus eã aperte eſt, & præſtitit quæ dicitur, næ inter innocentes eſt verſatus, quorum animos nondum imbuit auri præceps appetitus. Omnino chymia etiam ſine aurificio magno mortalium bono eſt inuenta, nec fallit niſi imperitũ & oſcitantem, & ſi quid improuida hominũ mens, perinde vt in aliis artib. omnibus cauere nequit. Chymica contemplatio naturã intus oſtẽdit; hęc ſingulare oblectamentũ parit, exprimitq; nõ rarò eximiã diuinæ munificẽtiæ & admirationẽ & gloriã, quo pacto veteres de lapide aurifico ſcripſerũt, eius artificiũ tantũ eſſe, & effectũ tã ſtupendũ, vt nõ poſſit facere artifex, quin in ſe reuerſus religione quadam & pietate in Deũ cõmoueatur. Sępè euenit vt cũ de reb. naturæ diſſerendum eſt vſitato more, aſtans chymicus tacitè ineptas rationes redarguat, & vix ſibi a riſu temperare poſſit. Debe-

bant artem amplecti physici eò studiosius, quò rerum naturam aperit demonstratque certius. Sed plęrique cum Platone errare malunt, quam cum aliis vera sentire, qua voce nescio an insipientiorem aliam vnquam protulerit sapiens ille Romanorum & philosophus & orator Tullius. Chymia vera est physica, & vera honestaque veterum magia, quanquam hanc quoque vocem corrupit omnis mali autor cacodæmon, pro naturali magia inueniendo sceleratam aliam & Diabolicam. Sed non es detinendus pluribus. Vale.

EPIST. IIII. DE MAGNIFICIS CHYMICORVM PROMISSIS IN NUTRITIONE & MEDICINA.

AD MODESTVM ET ERVDITVM iuuenem Thobiam VVindium Augustanum phil. & med. Candidatum.

MEMINI, Thobia, cum in Salana versareris quantum studii operæq; cum cõmilitonibus tuis iam partim summa cum laude medicinæ Doctoribus, partim eodẽ aspirantibus, in Asclepiadeo priuato in cognitione rerum medicarum posueris. Non enim simplicium tantum historias vultusque natiuos ibi loci vbi eorum copiosus est prouentus, vnà cum virtutibus indagare sedulò es conatus, sed & in abdita medicinæ,

tanquam in ditissimam intimæ cognitionis mineram, te immergere, & de secunda aduersáque hominum valetudine defendenda reparandáque quidem illa, hac autem profliganda ἐπιστημονικῶς disquirere non intermisisti. Nec te abiecisse post meum ex illo lyceo discessum istam curam, sed tum ibi, tum in aliis, quas adiisti, academiis ardentius in eam incubuisse, literis amicorum mihi est relatum. Non dubito quin breui ad finem laborum sis peruenturus, & cum magna Dei, patriæ, parentumq; & tua gloria, lauream, pręmium virtutis, & profectus laudati argumentum pręclarum, cōsecuturus. Ego verò tibi & refricādam conuersationis pristinæ memoriam putaui, & amicitię etiam in posterum colendę excitādum desiderium, idque epistola chymica. Cum enim notitiâ simplicium in natura aliquando studueris excellere; consentaneū est te nec ab ea abhorrere quā ars promittit, pręsertim tam ambitiosis pręconiis, vt non tantum allici vehementer animus cupidus soleat, sed & vel in vno, tanquam nectareo melle delibutus, aut suauissima Sirenum Platonicarū harmonia demulsus possit acquiescere. Nihil ferè est quod chymicus (φυσικῶς loquor) procreat, quin idem sit essentiâ purissimum, gustu suauissimum, visúque non minus gratum; sed & viribus tam efficax, vt singulæ res singularum sint

Μίμησις magniloquiorum.

instar panacearum ad omne genus affectionum morborumq; incredibiliter sufficientes, & ad vsum tam commodæ delicatæque vt nihil vtilius, nihil tenerius, facilius, dexterius, quemadmodum illa μεγάλα plurimorum sonant. De horum veritate nos quærere fas est. Nam & ipsi gaudemus professione chymica, & non minus post Deum amicosque in illis solatij quærimus quam alij. Ingeniosissimis vsus præceptoribus proculdubio præclarum eruditionis congessisti thesaurum. Quid ergo iudicij de illa magnificentia profers? Estne chymia tanti, vt ab ea expectare liceat tot panaceas, quot absoluit operas? Et hæ ipsæ suntne tam commodæ vt in vsu suo, qui fingitur omnium mollissimus, hominis vitam vsque ad à Deo decretum terminum sine vllo languore possint producere? Si asseris, næ diuinitatem quandam medicinæ ex chymia tam nobili scientia asscribis. Sed multa sunt quæ iudicium in diuersa trahunt. Primum videntur mihi illi laudatores non satis expedire rationem termini quem à Deo præscriptum dicunt, & ad quem curando se peruenire posse credunt. Generalis vnus est à Deo in vniuersum humanæ vitæ præstitutus, & à Mose ad annum ætatis octogesimum perductus. Hunc designare non possunt. Certum enim est paucissimos eum viuendo as-

Termini vitæ.

do aſſequi, quique aſſequuti ſunt, potius ſine medicina attigiſſe, ne dicam ſine chymia. Deinde tantum poteſt promittere chymicus, quantum eſt in natura generatrice prima, & vitæ adminiſtratrice. At vitio gignuntur multi adeo vt ne quidem, ſi à primo vitæ ingreſſu ſtatim aſtes, & chymicis paſcas medicerisque hominem, producere ad iſtud ætatis eum queas, nedum poſteris temporibus accedens. Si ſupponunt abſolutam ſanitatem: ludunt naſoq; ſuſpendunt credulos potius, quam verè docent. Quotus enim quiſq; eſt, qui ita naſcatur? Sed & dem tibi iſtud. Nutrire chymicis eſſentiis, & iiſdem conſtituere tam geniture corpus deberent, quam genitorum. Ex quibus conſtamus, iiſdem nutrimur: & nutrimentum in ſubſtantiam cedit. Quod creatum eſt ex materia in corruptionem prona; reſpuet nutrimentum ex chymicis incorruptibilibus. Quod ex his ſatum eſt; non aletur ſanguine, non olere, non carne. Si poſtquam editus in lucem eſt infans, mutare corpus eius in proprietatem eſſentiarum chymicarum velis, alteratione id non perficies. Nam genitum erat ſecundum ſubſtantiam. Mutabis igitur materiam. Sed tunc totam vitæ rationem deſtrues, quia naturam corrumpes. Arguit & experientia huius promiſſi vanitatem. Si infantem deſtillatis chymicis alere

alere aggrediare, non ſuſtinebit nec quantū nec quale. Deeſt item exemplum huius cuſtodię. Sed miſce chymica aliis. Non dico te actum acturum, polluenda id quod ſtudioſiſſimè depuraueris, ſed & operam luſurum inquam. Appetitu enim ſuo ad conſueta feretur natura; inconſueta in tam tenero corpuſculo negliget, aut grauiter inde patietur. Non addo prædicare chymicos neſcio quā ſimplicitatem ſuorum. Corpus verò non nutritur ſimplici. Quo pacto verò iniurias cauebunt externas? Sintne infantes etiam in eſſentiis lauandi? Nihílne gignent ſuperfluitatum? Si tam pertinaces ſunt eſſentiæ vt non poſſint corrumpi facilè; natura autem mutat corrumpitque cibos, & ex diſſimilibus facit ſimiles; ea verò in teneris valdè eſt tenera, nec poteſt concoquere ſatis panem & ſimilia paulo robuſtiora, quomodo vincet eſſentias? Sed ſtultum fortè eſt ad ſtulta multum ſermonis afferre. Videntur illi præcones non hunc terminum genericum deſignare, ſed cuiuſque proprium, ad quem peruenire poſſet natura ſingularis, ſi nullam experiretur foris violentiam. Sed hic omnis vitę terminus à Deo prę uiſus cōſtitutuſque eſt. Fixit enim hunc Deus non ſine præcognitione in nobis futuræ vitę, & permiſit hominem mori, quanquam ipſe cauſam mortis nec præbeat nec probet ſemper. Ludunt ergo iterum nos prætendendo

.endo fata, quãdoquidem vel infanti ſuum empus fatale eſt, ſiue id à violẽta foris cauſa ſit, ſiue connata. Poteſtne autem aliquid certi in promiſſo eſſe, vbi nihil nec demonſtrationis certæ, nec exemplorum eſt? Quẽ hominem ſua arte ſe perduxiſſe ad fatalem terminum poſſunt iure gloriari? Ad eum omnis mors definit; at cauſam in chymica potione fuiſſe cum ſalute, & non potius ſuſpicione dati veneni, quî demonſtrabunt? Sed aliud tibi argumentorum profero genus. Quod axiomata medicinæ promittere nõ queunt, id à ſingulari materia, ſiue chymica, ſiue alia, modo naturæ vini ſpectes, præſtari non poteſt. E ſingularitate enim proceſſit vniuerſalitas per experientiam. In his, quorum morbo natura eſt victa, neſcit ſalutem medicina; nec in his quibus ab ortu in radice vitium eſt; quin in epidemicis occultis diuinus ille ſenex Hippocrates τὸ θεῖον potius implorat quàm medendi methodum. Legiſti opinor quæ nobilis ille Dudithius ad Raphanum medicũ ſcripſit. Serio ille ioco affirmat nihil valere medicinã Therapeuticam in morbis, quos omnes ait ſua natura deſinere in vitam vel mortẽ: Quin multos curari tunc citius & rectius cum omnis de medicina ſpes abiecta eſt. Nec fallit interdum experientia. Sponte enim conualeſcunt multi, qui ſe à medicinis factos infirmiores teſtãtur. Quidam ſe moritu-

Chymici falſi prædicant id cuius nullum habent exẽplum.

Hip. de arte.

l. prænotionum.

Petrus in epiſtola ad Artaxerxen.

rituros potius quàm pharmaco vsuros indicant. Ambrosius Paræus ferè eo nomine θεράπαιναν nostram infamem reddidit, dum aut nihil aut parum eam præstare scripsit. Astipulantur his Theologi, ex quorum axiomatis & hoc est, quod Deus longitudo dierum cuiusq; ; quod sortes cuiusq; in manu eius; illo reprehẽdit regem, qui medicos prę Domino consuluerat. Filius Dei potẽte verbo curauit, non medicinâ, testatus nempe ipso opere quàm parũ sit in hac præsidij. Aliqui ex præuisione Dei argutant, sibi necessario ex præuidentia Dei aut viuendũ aut moriẽdum. Vtrumq; fore vel citra medicinam, cum quæ Deus prçuidit, sint immutabilia. Si quis ergo ex potione conualescit, is Dei prouidẽtia cõualuit frustra datâ medicinâ. Nonnulli ab ipsa natura petũt opinionis suę firmamentũ. Hanc mederi ipse asserit Hippocrates. Quid ergo opus est medico? Illa conseruatur similibus, non contrariis. Hęc tractat medicina. Inutilis ergo. Plato cum veteribus vitę fatales prçfecit Deas, quas Parcas vocarũt. His nõ medicinæ vitæ assignarũt regimen. Si itaq; vniuersa medicina ignorat medicationes veras, chymia parũ afferet adiumenti, vt quæ nõ prçcepta condit, sed materiã saltem medicamentariã porrigit. Si parũ præsidij vel in minimis habet, quorsum ergo illa grandia? Nõ reuocabitur, qui in limine mortis est per chymicũ

succum,

succum, cuius leuiorẽ affectionẽ is non poterat tollere. Nõ perducet ad longiorẽ vitæ terminũ, cui iam præuisa præstitutaq; à Deo immutabiliter mors est. Quin ergo cõtẽnimus chymian? Quin explodimus? Temerarium omne studiũ est, quod in re non cõmodatura ponitur. Speculationes otiosorũ hominũ sunt pabula. Animus illis tanquã illecebris oblectatur. At medicina diuiniorem opẽ policetur. Hæc & similia aduersus chymiæ finẽ dici possunt solentq;. Sed nõ proferenda tantũ sunt. Iudicãda res est. Si igitur ex me q̃ras, num planè nihil dẽ chymicis ꝓmissionibus in medicãdo, negem. Nã si non assequit chymia ista magnifica καθόλυ; multũ tamẽ præstat, idq; interdũ non sine miraculo, præsertim vbi tẽpestiuè & industriè à solerte medico adhibentur eius opera. Optimã rerum virtutẽ habent, eamq; arte ex remotiore tardioreq; potẽtia ad viciniorem, seu ex intimo abditoq; in propatulũ productam, & longè maiore donatam ad agẽdum procliuitate quàm prius. Medicus rectè adhibens agentia patientibus diuinarũ operationũ per Dei gratiã admiratione non carebit. Obiectis superioribus occurrere penè est cuiusuis. Explodo ipse quoq; ambitiosas illas laudes & fatua ꝓmissa parachymicorũ. Definitũ semel est ob peccatum morbos & mortem tandem nos sustinere debere: & in Dei manu sunt occasiones. Is medio naturæ

Quid chymicis promissis debeatur.

vsus

vſus potentiæ ſuæ opera variè exercet, & vt mente cõualeſcamus, non rarò exoriri ſinit prouocatque corporis morbos ipſe. Quis medicorũ ſit tam impiè confidens, vt auſit promittere omnibus ſtabilẽ ab initio vſque ad finẽ vitæ ſanitatem? Naturæ ductum ſequimur. Vltra hanc medicando non aſſurgimus, etiam in his, vbi maximè præcellere medici opera videtur. Naturã ſuſtentamus cibis conuenientibus. Medicinam adhibemus cùm noxa imminet, aut pręſto eſt. Et ſcimus omnem vitæ terminum fatalem eſſe, ſiue medicamento procuretur, ſiue aliis cauſis. Itaque nemo moritur niſi cum fato. Abſtinemus talibus promiſſis. Quod ſi dicant moriturum quempiam ante diem fatalem fuiſſe, niſi medicina vſus cõualuiſſet: referam moriturum quidem; ſed non ſine fato. Qui terminum vitæ præuidit & pręſtituit, is etiam quo medio ſeruandus vſq; eò fores præuidit. Itaque non eſt eleuanda virtus medicinæ Dei præuiſione immutabili; ſed potius quęrenda vſurpandaq; tanquam medium ſolenne, quo te vti iuſſit voluitq; ille naturæ autor. Non potes negare nutrimentorum vires argumẽto, quia Deus vidit quandiu futurus eſſes ſuperſtes. Quid hęſites de medicinis? Incluſæ hæ ſunt vitali ordinationi, vt & cibi, non excluſæ. Itaq; neceſſe eſt medicina vti, ſi neceſſaria eſt præuiſio de vita ſeruanda per medicinam. Qua ratio-

Dei præuiſio connexa cum mediis vitæ & mortis.

ratione dictum ſit, præuiſionem diuinam non afferre neceſſitatem euentibus intelligis. Eſt illa quidem immutabilis; quia quocunque actu rus paſſuruſq; foresmodo, id omne in diphthera manuq; Dei eſt ab antiquo deſcriptum & indelebile. Sed interim effectus cauſa non eſt præuiſio, verum alia ſub præuiſione cõtenta: quo pacto & Theologi hodie diſputant de electionis neceſſitate immutabili, quod ea includat cauſas ſubordinatas, & effectui proprias. Quia enim vidit Deus ſic fore, certò; decretum fecit immutabile, & elegit ad poſſeſſionẽ ſalutis, quem credentẽ conſtanter conſpexit. Ita ergo præuiſio & neceſſitatem habet, & nõ eſt cauſa euentuum neceſſaria. Quę preterea attuli argumenta, euanida ſunt. Dicit Dudithius terminare morbum ad vitam vel mortem. Cauſas efficientes omiſit. Mors enim & vita ſicut & morbus aliis fit & exaſperatur cauſis, quæ non debebant excludi. Non itaque conſequens inde eſt medicinam nihil præſtare. Nihil autem ſanabile eſſe, niſi quod ſpontaneo motu ſanatura erat natura, mendaciſsimum eſt. Quas luxationes illa ἀὐτομάτως perſanat? Cum decumbit illa, aut ad motum pigra, captáve eſt, an non à medicina actum accipere poteſt? Vincula tollit medicina; ſomnolentam exuſcitat; imbecillem roborat. Tunc itaq; benè agere poteſt, cum ipſa per medi-

cum diſpoſita eſt benè. Certè infixa ſpicula magnasq́; hęmorrhagias nō tollit benè ſine medente. Spiritus & calor non perueniunt ad partes obſtructione præpeditas, niſi hac ſublatâ. Diætę præeſt medicus. Si ſine medicina natura conualeſcit, cur in magna fame non ſine cibo, & in ſiti non ſine potu reſtituitur? Multum itaque debet naturæ adiumentum medico. Paræus ſtudio commendandi chirurgian, non debuerat deprimere nobiliorem θεράπειαν. Apparet iudicij imbecillitas ex quodam argumento. Concludit enim chirurgian præſtātiorem eſſe medicamentaria parte, quia illa egeat huius ope, non autem hęc illius. At nobilibus id eſt quod in ſe eſt αὐταρκές. Perfectum non eſt, quod ab altero perficitur vt chirurgia à Therapeuſi: ſed id quod alterius ſubſidio non eget. Contrarium concluſiſſe debuit. Deum non aduerſari medicinæ argumento regiæ reprehenſionis, ipſe oſtendit Eſaias, qui verbo recreatum Ezechiān nihilominus ſanat medicamento. Quæ hiſtoria etiam confirmat id, quod de præuiſione dixi. Iam certus rex erat de annorum augmento. At quia incluſa erat naturalis ratio; ideo curatur ficu. Et ille terminus etiam initio erat fatalis, Deo præuidēte etiam hanc acceſſionem, & ſingulari cōſilio exemplum omnipotentiæ ſuæ, fideiq́; in rege ad eccleſiam erudiendam, edente. Sortes igitur noſtræ

unt in manu Dei principaliter gubernantis & decernentis moderantiſque omnia non initio nunc facto, ſed ordine poſito πρὶν καταβολῆς κόσμου. Ille autem ordo mundana ſimul reſpexit media. Ita ipſe eſt longitudo dierum, non quia nunc determinat, ſed quia & nunc adminiſtrat, & olim antequam naſceremur ſanciuit, & media per quæ ſeruaremur inſtituit. In illis mediis eſt & chymia, quæ ſi vſitatum vitæ curſum ſpectes, & alios medicinarum reliquarum effectus, miraculoſam, ſeu nobilem & quam proximè ad diuinorum conditionem accedentem procurat in medendo operationem. Vera igitur chymia magni eſt æſtimanda quidem, ſed ita vt nihil ei aſſeribatur, niſi quod à Deo per naturam accepit, quodque ratio & experientia monſtrat. Quod exemplo præſtirit nullo, id nolis ei aſſcribere. Itaque magnifici parachymicorum fumi pereunt. Quidam officiosè mentiri non putant ſibi dedecori. Sed officium nego eſſe, quod cum vitio eſt coniunctum. Nec medicus inde quicquam lucratur præter ignominiam. Multa enim promittere in ſanando; & parum vel nihil aſſequi, dignitatē artis non extollit, ſed proſternit. In aliis vitæ modis diſſimulatio interdum valeat: in prædictione de virtute medicamēti, quę habet coniunctam ſalutem ægri, aut mortem, Si quis inanem ſpem ampliſſimis facit

Hip. in 2. de prædict. & in lege, Item de decente ornatu: & de præceptionibus vbi dicit: Nō oportet aſſeuerare, quod aliquid ſolū exhibitum proderit.

verbis apud pleroſque, turpitudo primam ſortitur aleam. Hanc noſti reportare Paracelſicos gloriatores. Sed vale tandem, & me ama.

EPIST. V. AN CHYMIA PROPTER MORBOS EPIDEmicos ſit inuenta, vt ſubſtantiâ totâ totius ſubſtantiæ ſanari paſſiones queant.

AD TOBIAM VVINDIVM AVGVſtanum medicinæ candidatum.

Hip. de decente ornatu.

MEDICVM philoſophũ eſſe ἰσόθεον, quod omnia quæ ad ſapientiam requiruntur, ſint in medicina, pridem ſcripſiſſe Hippocratem ignotum tibi, Thobia, eſſe non poteſt. Sed neque illud obſcurum eſt, quod maximè eum commendet, ὅστις ἐν τοῖσιν ὀξέσι νουσήμασιν, ἃ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων κτείνει, ἐν τουτέοισι διαφέρων τι τῶν ἄλλων εἴη ἐπὶ τὸ βέλτιστον, quo pacto & alibi admirabilem facit hũc & bonum, ὅστις καὶ εἴ τι θεῖον ἔνεστιν ἐν τοῖσι νούσοισι, καὶ τούτου τὴν πρόνοιαν ἐκμανθάνει. Arripuerunt eiuſmodi præconia parachymici, & mulomedici, vtque cum magna auctoritate & diuinitatis cuiuſdã exiſtimatione medicinã facerẽt, prętenderunt, repudiari ab Hippocrate medicos qui circa qualitates elementares & humores hęrerent, ſe verò veros legitimosq; pronũciari, propterea quod chymię fiducia apprehẽderint illud τὸ θεῖον, virtutesq;

De diæta in acutis.

In prænotionibus.

Paracelſitarum argumenta de cura morborum totius ſubſtãtia.

tesq; poténtiarum cognouerint, & ſoli
bſtãtialibus morbis remedia per chymiã
eſſentias redacta, ſiquidem ſimilia ſint
randa ſimilibus, occulta occultis, diuina
uinis, poſsint afferre. Auxit hórum impu-
ntiã quod Galenus fateatur methodo ad
tam eiuſmodi morborum perueniri non
oſſe, quod Pętus Artaxerxi ſcripſerit, τὰ φυ-
σικὰ βοηθήματα, οὐ λύει τὴν ἐπιδημίαν λοιμικοῦ πά-
θους, quaſi diceret, non poſſe ſanari conſti-
tiones peſtilentes elementaribus medi-
nis & qualitatum primarum adminiculis;
quiri cœleſtes à natura elementari per
girian liberatas, quales cùm habuerit
ppocrates, coætaneus Democrito chy-
co abſolutiſsimo, ideo ſcripſerit Pætus
nc poſſe illos morbos ſanare. Accedit ꝙ
lenus ſacras eiuſmodi paſsiones antiqui-
s ad deos reiectas, indeq; curam petitam,
quam nihil in medicina ſit auxilij, ſcriptũ
iquit. Imò cum omne genus naturalium
abiliumq; morborum in ſimilares, diſsi-
lares & communes diuiſerit, faſſus vide-
ad artem ſuam illos τῆς ὅλης οὐσίας nõ per-
ere. Negant item taliũ extare apud Gale-
os experientiã vllam, vtpote cùm ſubin-
exoriantur noui, quibus opponenda ſint
ua ſeu chymica remedia. Quod ſi incidãt
ſtos, omnẽ operam ludi affirmant, & vel
n fieri curationẽ vllam, vel fortuitò fieri.
itaq; in throno medicinæ collocant; ſibi

id arrogant quod à Diis olim est expectatum, vt non procul ab adoratione diuinoq; honore putentur abesse. Hæc adeo est Paracelsitarum gloria. Hoc triumpho miserorum Galenicorum obscurare famam totam satagunt, præsertim cum aliquot locis tum Hippocrates, tum Galenus videātur innuere, artem suam suis ætatibus nondum fuisse perfectam. Sed ideóne verè sibi id tribuunt? Num quid confert chymia substantiæ totius morbis nulla antè methodo curatis? Indignabere procul dubio tantam labem vetustę inuri arti, tamque fœda professores eius macula inquinari. Vt intelligas plenius quid mihi in hac contentione videatur, disseram paucis de totius substantiæ morbis, & quo pacto ineptiæ illorum sit occurrendum monebo. Plerique interpretes audita tota substantia nescio quid monstri sibi fingunt, & extra naturæ principia id, quod in natura maximè est, quærunt, cumq; omnia phantasmata congesserunt, item negant naturali sanatione obuiam iri morbis talibus posse, constanter asserentes nihil pertinere ad classem Galenicam, sudorem Anglicum, Gallicam luem, Vngaricas febres & alia. Ego persuasum habeo totam substantiam nec materiam esse, nec formam, nec crasin elementariam, sed conspirationem quandam omnium substantiæ virium ad effectū eundem, illisq; consentaneum. Nec materia

Totius substātię ratio.

ria

ia nec forma agit ſeparatim, ſed in vnione
er contemperationẽ coëuntium elemen-
orũ facta. Neutra etiã per ſe agit, ſed inter-
entu in ſe exiſtentium cõmuniter virium,
uarũ quædam propius referunt elemẽto-
ũ ſimplicitatẽ, vt calor, frigus, humor, ſic-
itas, aſperitas, leuitas, acumen & reliquæ;
uædam propter miſtionis rationẽ longius
iſcedũt. Nam miſtio in pluribus nõ ſtatim
t poſt elemẽta, ſed poſt lõgas eaſq; admira-
iles prius factas cõgredientium tẽperatu-
as, & alterationes ſiue ab ortu, ſiue foris ac-
uiſitas. Nec, licet in quibuſdã aliqua præ
eliquis excellere videatur, vna ſaltẽ ineſt;
ut vna ad effectũ accedit. Totæ vires à ca-
ore in actũ vocãtur. Itaq; cum operatur tũ
l quod elementorũ gratia ineſt, tum quod
nateriæ miſturâ, tum ꝙ ex craſi ꝓpria hoc
ıcidente, illo retinẽte, alio calefaciẽte, alio
efrigerante, alio diſſipante, & ſic reliquorũ
noquoq; operãte ex ſua natura, vnde, ſicut
õtemperatio illa eſt occulta & inexplora-
ilis, ita & effectus mirificus; totâ ſubſtãtiâ
gi pronuncio. Huic agenti opponetur non
mpliciter calidũ, nec ſimile quid; ſed tot-
lem viribus aduerſans, aut ſi non plane
otidem, talique miſtura ſecundum omnes;
ertè ſecundum potiſſimam virtutem. Ve-
è ergo ſi nobis conſtaret miſturarum & o-
nnium virtutum ſimul operantium ratio;
oſſemus ex aperta & euidente methodo

Remedium ad occulta aut totidem viribus debet esse præditum, aut una valida, velutque ignea excellere ut soluere occultã misturam possit potenter.

Parachymici fumũ viderũt, sed flammã non senserunt.

Ars medica non deficit etiam ad occulta.

remedium occultis inuenire. Nunc autem, quoniã vsu & experiẽtia talium morborum vim cognoscimus; necesse est etiã remedia ita reperire, nulla arte ad id afferẽte certam euidentemq; in singularibus doctrinã, sed sola experientia iudicante. Iã intelligis opinor chymicos blaterones nihil nisi fumos meros & caliginẽ offundere de essentiis suis gloriãdo. Nõ enim talis morbus essentia κατὰ γένος curatur, sed essentia specificè & singulariter secundũ crasin & omnes vires intellecta. Id solũ est ἐπιστημονικὸν; id solũ certa habet theoremata. Si nõ possunt intelligere eiusmodi crases & vires omnes; nec in essentiis nec integris remediũ in vsu inueniẽt. Itaq; temeraria est illa iactantia. Deinde etiã hoc certũ est, quod ars Hippocratica Galenicaq; neutiquã in se deficiat theorematũ certitudine & methodi expositione. Nam euidentissimę est veritatis tot esse constitutiones præter naturã, quot sunt secundum naturã. Nam in omni sanatione finis est vt deleto τῷ παρὰ φύσιν, restituatur τὸ κατὰ φύσιν. Frustra autẽ & insanè introducitur in naturã id quod ab ea alienũ est, nec eius vnquã fuit. Iam autem illi principes medicinæ ex omni naturę parte secundũ genus eduxerũt morbos. Quocũq; igitur tẽpore, quocũq; statu aliquis pridẽ nõ obseruatus exortus fuerit, cum necesse est intra genera ista inueniri. Simplices sunt morbi, aut misti. Misturę ratio

tio non poteſt explicari, & documentis
comprehēdi propter ſingularium infinita-
tem. Simplices omnes continentur aut in-
temperie, aut organica ratione, aut coniun-
ctione. Intēperies omnis in miſto miſta eſt,
& nomen accipit à prędominãte. Itaq; cum
Hipp. & Galenus morbos in intēperie no-
minant, non reſpiciunt puram elementorũ
implicitatem, ſed eam quæ eſt in miſtura.
am autem in hac aut vnica virtus excedit,
ut plures. Et hæ vel ratione primarum
ualitatum; vel omnium ſimul. Ibi vulgares
unt morbi in intemperie, qui curantur le-
iter per qualitatem contrariam, ſi hâc ſal-
em eſt factus deceſſus, aut reliquę non ma-
nopere ſunt lęſę, idq́; fatetur & Hippocra-
es in lib. de veteri medicina. Accuratior eſt
ura cum aliæ ſimul ſunt labefactatæ; Et tũc
dentur hi, qui elementares ſimplices in
liumentum accerſunt. Vbi autē omnes vel
lęræq; laborant; morbi oriũtur totius ſub-
antiæ, quorum numerus & conditio non
oteſt certò iniri. Itaque hîc ars ceſſat; & di-
initati reliquam noticiam, cuius ea eſt pro-
ria, commendat. Farrago morborum vbi
t, vt in Gallica lue, in peſte & omnibus ſi-
ilibus, in quibus effecta & ſymptomata
int tum per ſe mirabilia; tum ratione diſ-
oſitionibus hominis patientis, & varieta-
s cauſarum; methodus eadem iubet con-
ario remedio ſanationem fieri, vt ſoluta

 vniantur,

vniantur, distemperata reuocentur ad temperiem, & deprauationes organicæ restituantur omnia secundũ artis leges. Nullibi itaq; ars ex se deficit; sed vbi finem suum est assecuta, quiescit. Artifex in vsu & accommodatione præceptorum istorum hæsitat ideo non, quia ars non præscripserat legitimam curam; sed quia ipse ob imbecillitatem humani iudicii non potest ita agere, vt ars requirebat. Ea ergo res aut diuina tota est, aut saltem non est pars artis statuenda. Exemplo rem capies melius. Sit in aëre ex certa ratione putredinis, aut contemperationis seminarium pestiferũ, quod in corpus humanum agat propter dispositionem singularem, quæ est huius patientis ad illud agẽs; & sit (liceat ita fingere) calor eius non simplex, sed in mistura, ita constitutus, vt ille qui putredines procreat, habens coniunctam vim penetrantẽ, spiritum inquinantẽ, fœtentem, strangulantem acrimonia, astrictione & similibus; cõspirauerit certo modo frigorifica vis, quæ internum calorẽ necans corpus disponit ad putredinem; possit humor putrilaginosus, qui dominetur in siccum, possitq; soluere terminum cõiunctorũ; Adde & reliqua, quæ vix vlla humana cogitatio ita potest fingere, sicut in natura vnà fiunt & existunt. Adde receptionis diuersitatem, & περιφράσεις mirificas secundum membra variè affecta. Adde gra-
dus

lus & quantitatem. Adde totius consti-
utionem hominis, conuersationem, lo-
:a, alimenta & reliqua. Omnia hæc con-
pirent. Cum illa agente causa modo in-
explorabili, fiatque morbus Epidemicus.
Aduocetur in auxilium medicus. Hic non
vagabitur circa Ideas, & humanitatem
eu imaginariam totius substantiæ cogi-
ationem: sed recurret ad artem. Hæc
ubet contraria contrariis curare ita, vt
gentem totam causam, si adhuc est, a-
noliatur, & subiectum indispositum red-
lat ad patiendum, noxasque inflictas pro-
oulset; acumina retundat, calorem restin-
guat, putredinem arceat, frigus depellat,
oluta integret & totum seminarium ex-
inguat. Si iam præsciret medicus ille vari-
etatem virium & gradus, omnesque late-
oras mali & grassationes; intelligeret etiam
& in promptu haberet ad tales misturas
remedium certum æqualiter aut magna
ex parte aduersans: optimè ageretur cum
alute humana, & artis iussa medicus ad vn-
guem implere posset. Sed cum non sit hu-
manarũ virium, nec nosse tam varias consti-
tutiones præteritas, præsentes, futuras, nec
medicamenta singulis vllo tempore prępa-
rare; ars quidem iusta & legitima euincitur
esse, sed agendi ad eam ἀδυναμία erit in me-
dico. Hinc euenit, vt illa optima sint me- *Remedia e-*
dicamenta ad Epidemialia mala, quæ vires *pidemialiũ.*
habent

habent plurimas, aut maximè euidentes, quæque ipsa experientia comprobauit alexipharmaca esse. Inde opium, sulphur & similia prædicantur; inde Theriacales cōpositiones, & alia quæ vel frigore vel calore in crasi sunt, non tamen extra omnem modum, excellentia. Ignis enim plurimis simul resistit & fomitem absumit. Frigus impetū mali coercet & extinguit. Qui artificiosè potest accommodare ita vt non comburatur natura vel frigore enecetur, sed seruetur exacto morbo, is artifex est. Præstant hîc chymica nullam aliam ob causam, nisi quia valdè agentia sunt, sicca, calidaque aut quia penetrantia vt mali insidias possint citò attingere; vel quia plures simul vires ex compositione sunt sortita. Redolent enim essentię tales integrorum naturam. Verum enimucro non tam solicitus debet esse medicus de qualitate & modo τοῦ θείου, quam de artis axiomatis generalibus, ex quibus specialis morbi sit petenda curatio. inexplicabilem esse rationem eius constat. Et si posset definiri certo, vix tamen in curando vltra vnam atque alteram ἔνδειξιν prętaret. Itaque non multum laborandum de illo, cēsuerim. Hinc intelliges quare non multa de eiusmodi morbis peculiariter extent pręcepta. Nam præter rationem causę occulta temperatione prędítæ, communibus subiacent iudicanturq; medicinæ

licinæ indicationibus. Prima ἔνδειξις est morbi essentia, secunda ab effectis adiunctisq; seu omnino symptomatis, ex quibus fieri vix potest, quin causę modum cognoscas, sitne ea in actu adhuc, an fuerit, & quid minitetur porro. Ex his indicationib. ręceptum est, quod, vbi intelligitur ex morbi genere, eius originem esse ex aliquo communi, tunc hoc sit corrigendum, ęgrotusque quantum fieri potest inde arcendus, & ita disponēdus ne facile possit à vi agentis affici. Illud autem commune est aër, vel aqua, vel frumentum publicum, vel contagio &c. Horum etsi non intelligas crasin; sat tamen est, si noxiam deprehenderis. Nec si quid occulti est, id sine manifestis qualitatibus, tanquã satellitibus, per quos grassetur aut promoueatur, est. Has vbi amolitus fueris; coniiciendũ est aut prohibitũ impetum eius esse, aut disturbatam substantiæ mistuam. Probabilis enim est κρίσις, ab adiunctis destructis de subiecti integritate labefactata. Ita si in contagio valere pestem animaduerteris; hoc prohibebis, &c. Effectus celer & malignus arguit efficientis seu morbi, seu huius causæ (Nam alterũ alteri respondet) vehementiam & malignitatem. Inde sequitur quam nobile & citum debeat esse remedium, & quidnam primum agendum, quid secundò. Si omnia percurreris; in occultis nihil habebis nouæ doctrinæ, præter

tĕr obſeruationẽ occulti. Scopi reliqui ſunt iidẽ genere cũ aliis. Nã eſſentia morbi, cauſæ, ſymptomata, locꝰ affectus, vires ægri, ætas, tẽpus, fortunę, & alia hic quoq; arguũt; cauſa operans tollitur; morbus factus in intẽperie adhibito alexipharmaco cum qualitatib. manifeſtis cõſtitutioni contrariis, reducitur ad naturalẽ temperaturam; in organis, organicâ curâ ſoluitur; in ſolutione aut vnione ſuo ſanatur modo; vires reficiuntur; Cauſæ inſultus ꝓhibetur; miſturę miſto remedio, abundantiæ ſubtractione & ſic alia reductione ad naturã abolent. Vides itaq; omnia comprehenſa eſſe artis vetuſtæ axiomatis, quę ſi accõmodes ad ſingulares morbos, & quamque occultorum ſpeciẽ & agas vt quæq; requirit, non poteſt deeſſe conſilium. In accommodando vero qui vir fies, patebit. Manifeſtum itaque eſt, quid de primo ſit ſentiendum. Nullo modo artem medicam ſtatuo mancam; vſum autem eius ex parte humanum eſſe iudico, ex parte diuinum, vnde patet cur dictus ſit medicus ἰσόθεος & cur, τὸ θεῖον ſit contemplandum. chymica remedia non aliam habent methodum quam integra. Itaque ob præparationem quidem aliquid ei accedit gloriæ; ob vſum medicum vero tantum, quantum eſt in medicina induſtriè facta. Veteribus noſtrates morbos fuiſſe ignotos dicunt. Ratione præceptorum artis nego. Nihil eſt in

Noſtri morbi an ignoti Veteribus.

noſtris

ostris morbis quod non ad intemperiem,
lutionem & organicam habitudinẽ, & il-
rum misturam possit referri. Si mistionis
ecies & singularitas effectaq; seu sympto-
ata & gradus fuit ignoratus; nihil inde im-
rfectionis accedit illis, sicut nec nobis, si
tera probè teneamus; ignoremus autem
gularitates antiquas. Gallicam, Hungari-
, Anglicã, &c. nesciuerunt; at non intem-
riem calidã, anginam, sudores & similia.
uidquid & experimento penè iidẽ morbi
gulares ab illis descripti extent? Quod v-
atq; altera circũstantia in singularib. va-
t, nõ ideo toto genere aut specie est diuer
n, sicut nec genere, pestis Dionis distat à
ste Dioclis, quanq̃ hũc hæmorrhagia ve-
, illum nõ, & alia quædã dissimilia depre-
dantur. Notũ est eiusmodi singularitates
n mutare substantiã præceptorum artis,
c posse arte comprehendi ob inexplora-
em varietatem, sicut nec physicus omni-
singularitates docet. Satis est illi quod-
e suo genere comprehensum explicasse.
stiones & varietates in singularibus non
rimere cogit; sicut de humido, frigido,
o, curuo, recto, &c. disserit κατ' εἶδος; quo
cto autem illa in quercu & similib. κατ' ἄ-
sint cõmista, sensus percipit, indeq; ra-
secundum vniuersalia iudicat. Confu-
num autem multitudinem non exponit.
s ita se habẽtib. planè friuolũ & nugato-
rium

Ars persequitur generã, eaq; in singularib. & su distinguit.

Gallica scabies.

rium eſt, quod prędicant de eſſentiis nouis aduerſus Gallicam luem ex Mercurio parandis. Non curatur Gallica lues, vt eſt Gallica, ſed vt eſt certi generis intemperies, vt ſolutio continui, vt organicum vitium; Et ea modo ſolitaria, modo cum humoribus, & varia miſtura. Itaque ſi prę ſidia ſunt inuenienda; ſcopi veterum nihilominus erunt tenendi. Optimum illud inuenietur, quod cateruæ aut principali cauſæ variis modis aduerſanti reſiſ it facilius, potentius, celerius, eamq; perſequi integris viribus poteſt ibi, vbi exiſtat, quale prę ſidium eſt in hydrargyro rectè parato & exhibito: vel quale fit ex Indicis lignis cum theriaca deſtillatis inuento Ferneliano, quod ipſum & quartanæ & elephantiaſi & aliis eſt alexiterium. Iudica idem de reliquis morbis. Quod negant methodo vulgata poſſe inueniri in occultis remedia; id quale habeat iudicium, antè dixi. Sed ſi Galenicæ arti id eſt negatũ, chymicæ non poterit eſſe tributum. Neq; enim chymicus, neque alius quiſpiam hominum ſic exploratas habet rerum myſtarum craſes, & virtutes, vt in vſu id præſtet quod erat ex arte faciendum. Imò videtur impotentior eſſe in multis chymicus, quia craſin integrorum diſperdit pręparando, magna ex parte. Si itaque alicubi excellit apparato remedio conueniente; non vbiq; ſe excellere arbitretur. Niſi medicus ſit ſimul,

Chymia commodam medicandi materiam medico ſuppeditare poteſt, ſanare non poteſt.

ıul, ne ſpectat quidem ad eum totum hoc egotium. Eſt enim alienum à chymia remedia inuenire, & medicinæ propriũ. Non oſſunt autem propria artis per aliena prinpia iudicari. Quod Pœtus ſcripſit naturalia non ſuccurrere peſti; i[illegible]à multis peſſiè deprauatur. Tribuit Hippocrati ſanaonem. Hic per naturalia operatus eſt. Deinde idem concedit arti. Ita enim loquiır: ἃ ἐκ φύσεως γίγνεται νοσήματα, αὐτὴ ἡ φύς ἰᾶται κρίνουσα. ὅσα δὲ ἐξ ἐπιδημίας, τέχνη τεχνικῶς κρίνουσα τὴν τροπὴν τῶν σωμάτων. Arti ſcribit ſanationem epidemiarum. Ars on curat ſine natura, ſicut Hippocrat. ait: ύσιες ἰητροὶ τῶν νούσων. Erit ergo & hæc ſaatio naturæ, & licet artificioſa vtatur meıodo, non tamen excludet ſed includet aturam, vtpote circa quam benè maléve abentem occupatur, & cuius motus prourat dirigitque, vt ſint ad ſalutem accomıodi. Quis Pœtum tam ſtultum putet, vt aturam planè abſoluat? Confert duo prinpia mouentia, alterum ars eſt, alterum naıra. Negat ab hac ſolui epidemiam nempe ɔla ſibique relicta, aut ſaltem cibo potuq; ɛ ſolitis adminiculis vulgariter adiuta. Ars motum requirit, quæ corporum τροπὴν rtificiosè iudicet, & ſic dirigat motum naıræ, vt morbum adiumento alexipharmaorum ſuperet. Ita ferè loquitur Hippocraes etiam de inuentione artis & praua quo

Remediorũ inuentio eſt ſolius medici.

Pœti iudicium.

Vide de natura humana com. 2. Vbi duo traduntur ſcopi ſanationis ἀμοιβὴ τοῦ χωρίου καὶ χρεία ὀλίγης ἰατρονοῆς.

F rundam

Sententia verborum Pæti de sponte conualescentibus & arte sanandis, quorum illa dicũtur physica, hæc epidemica.

rundam medela in veteri medicina & alibi. Omnino quomodo natura non sanet ista mala, indicat vox κείνυσα, quod leuia mala ipsa per se ad sanitatem perducat; grauia verò sine adminiculo non possit. Reliqua paracelsicorum deliria prætereo, tum quod alibi à me sint refutata, tum quod euanida per se sint, inaniaque. Tu quæ scripsi bono accipe animo, & vale.

EPIST. VI. DE NOTATIONE CHYMIÆ.

AD LVDOVVICVM HENCKELIVM virum industrium & Medicinæ Candidatum, Saxonem.

TV quoq;, Ludovice, Asclepiadei nostri quondam gaudebas consortio. Te non minor reliquis arcanorum naturalium cepit voluptas. Quî ergo placet tibi diuina chymia? Quî displicet parachymia? Quanto cum feruore desiderioq;, ni fallor, illã amplecteris, tanto hanc fugis execrarisque, & paracelsicus tam nõ esse cupis, quam nõ impostor, & nefariæ factionis assertor. Fuerũt olim chymici philosophorũ præstantissimi, qui maximum operæ in abstrusorũ naturæ cognitione posuerũt. Id enim & nomen indicat. Nam dictam chemian putant plæriq; παρὰ τὸ χέεσθαι, quod latinis est liquare. Opera metallurgorum in ima terræ penetratum est, indeque montes egesti, & in succos præstan-

præstantissimos eliquati, qui Platoni aquæ fusiles & concretiles appellantur. Multum hîc secretorum sese ostendit in omni mineralium genere, & in primis ambigua metallorum natura transmutationes, de quibus Geberus plurimum præcepit, excitauit. Ea res visa est depura non quædam esse & essentiarum confectio. Itaque in aliis naturæ partibus similiter agendo ars est amplificata. Non displicet etiam alia notatio παρὰ τοῦ χυμοῦ, hoc est succo vel sapore, quẽ arte sua exugunt chymici, sicut natura ex nutrimentis. Vnde Alchymia dicta Arabibus & Ægyptiis, quos à Græcis consentaneum est id nominis accepisse. Græcorum enim lingua literæque quondam per totum Orientem penè fuerunt cognitæ, vt & in Ægypto & vicinis austri regionibus. Nec Hispania aliæque occidentales prouinciæ eas ignorarunt. Fuisse autem non tantum in Oriente fertiles metallorum fodinas, aut scaptensulas, sed & in Ægypto, Asia minore, Hispania, Barbaria, seu Mauritania, & illarum noticiam habuisse chymicos, vt Auicennam, Geberum & alios, certissimum est. Qui Paracelsum sequuntur, Spagirian vocant, & exponunt artem segregatoriam puri ab impuro. Nisi fallor alludit ad Græcum μαγειρεία, quasi excoctoriam metallorum & succorum nominares. Sed quæcunque sit tandem artis huius ἐπωνυμία, vera eius noticia

exercitiumq́ue est pulcerrimum. Benè feceris si, vbi quid proficeris, ad communem id vtilitaté cõtuleris, req́; & facto ostenderis te veteri collegio adhuc assentiri. Vale.

EPIST. VII. QVID CHYMIA.

AD IOH. CONRADVM ZINNIVM Phil.M. & Medicinæ Candidatum.

INterroganti aliquando, quidnam spagiria Paracelsicorum esset, responsam fuisse separationem puri ab impuro, non opus est ad persuadendum argumentis. Nota enim res est, & memini me aliquando cũ quodam istius gregis ciniflone saltum Thuringiacũ percurrenté, seduloque idẽ quærenté nihil aliud audiuisse præter purum âb impuro. Hinc euenit, vt vbicunq; delectus eiusmodi & purgatio rerũ est, ibi cognatũ q̃d chymiæ sibi fingant. Gramanus ait, Molitores, Coquos, Seplasiarios, triturones, &c. Chymiæ fauere, eamq́; inscios honorare; quod si est; non immerito in album ciuitatemq́; spagyrorum admittas etiam figulos, vnguentarios, pigmentarios, & quid non? Cosmeticam certè excludere minimè poteris, & cerussãdarum virginũ adornatrices artes. Tu si definire chymiam velis; artem esse facilè agnoueris. Constat enim præceptis homogeneis, methodica forma ordineq́ue dispositis. Officium eius est suc-

cos è rebus heterogeneis puriſſimos elicere;aut eos præſtantiores reddere nobilitate & ſynceritate ſubſtantiæ viribus effectuq́; quod extaltare, aut graduare, interdum etiam ſublimare vocant, fitq́ue tum ſecundum eſſentiam tum qualitates vireſq́; coniunctas, modo addẽdo aliquid, modo ſubtrahendo, modo alterãdo, interdum tranſmutando, & ex vno corrupto gignendo alterum;interdum tingẽdo, & ſi quæ ſunt artificia plura. His autem occupari chymicum, oſtendunt ſcripta artificum & operationes. In omnibus aut ſoluunt mixtum in partes,haſq́; depurant quantum ars pręcipit;aut ipſum totum elaborant vt vires accipiat ſummas;aut tranſmutare in nobilius ignobile ſatagunt, vbiq́; abiectis impuritatib.inutilibus.Neq; tamen cũ Rhizotomus radices à ſordib. expurgat terrenis, & eluit; cum pharmacopœus medicamenta per cribrum traiicit, & inutilia abiicit; cum lotrix amicula & induſia lixiuio, ſapone & aqua purificat; Pellio emundat præparatq́; pelles animaliũ; ſutor coria. &c. chymiæ opus peragitur. Talis expurgatio,exaltatioq́ue in hac arte non ſpectatur.Quin & minerarum venarumq́; metallicarũ pręparatio & excoctio non eſt, propriũ ſpagiriæ miniſterium, niſi nimiã ei tribuere velis amplitudinẽ.Plurima tamẽ vtrobiq́; opera ſunt communia, quẽadmodum tibi non eſt ignotũ, adeo vt

bonum ſpagirum ſeu chymicum, Mineralia tractaturum oporteat metallicæ artis ſcientiã optime eſſe inſtructum. Vtitur etiã metallicus nõ rarò chymicis ſegregationib. & inſtrumẽtis:veluti, chymiæ eſt ad finẽ ſuum ſegregarè heterogenea,ſoluereq; compoſitum, & vel principiis p ſe ſolis vti,vel ea depurata correctave aut exaltata iterum componere ad eſſentiæ præſtantioris vſum.Hoc ipſum ſæpè præſtat & metallicus, ſed fine inferiore ſubſiſtens,vt hic quaſi miniſter ſit illius.Geberus viſus eſt totam metallicã Alchymia cõplexus, quanq̃ ad finem triplicis tranſmutationis.Quid ſi dicerem metallurgian illam eſſe fœtum chymicum cõmiſſum ſeruitijs ob operis adminiſtrationẽ rudem craſſamq;,quo pacto ſolent abiectiora magnarum artium miniſteria demãdari famulis? Multa etiam habet pharmacopœius tum confinia tum eadem,ſiue totas operationes reſpicias,vt cum fiũt olea per expreſſionem, ſiue particulas,veluti cum Medicinæ infunduntur:imò pharmacopœium nihil tam ornat perficitq; quàm chymicarum rerum induſtria, quam imitantur, etiam illi qui pinguiore Minerua ex nucibus,ſemine lini, raparum & aliis exigunt partem oleoſam.Sed non ſtatim chymicus eſt, qui aliquam artis callet particulam,aut ſimile quid operatur. Ex his aliiſq; manifeſtum eſt difficulter admodum dari poſſe definitionem chymiæ.Si

poſſes

posses contentus esse crassiore Minerua; ita
definiendã censerẽ, quod videlicet ars sit (scien-
tiã pinde dicas) rerũ in se concretarũ (vt re-
moueas ea, quę foris adhærẽtia facili segre-
ant artificio) essentias, essentiarũq; partes
separationẽ intus cõmistorũ elaborãdi, &
d purissimũ efficacissimũq; perducẽdi, seu
mnino optimum in eadem specie efficien-
ũ. Hic enim artis finis primus & summus
t; quanquam non semper ad summũ eius
radum contendat, & non raro subsistat in
la partium per se segregatione elabora-
oneq; prout vsus in pręsens postulat. Nam
on tantum, integrę essentiæ vtiles sunt no-
lesq;, sed & quæuis per se partium. Itaq;
dicerem artem essentias elementaris na-
ræ ad puritatẽ internã remotis alienis p-
ocẽdi, non aberrarẽ. Nec tũc mihi obijcias
uius finis ἀτυχίαν cũ id potius diuina virtu-
q̃ humana, præsertim in hac vita possit fi-
i. Artis perfectio definitione exprimenda
t, siue in hac siue altera vita assequamur τὸ
λῆισον, modo id sit scopus quidã vltimus, ad
ẽ operando cõtendamus. Diuina autem
rtute scopũ attingi, nõ abnuerim. Quid.n.
æclari habẽt artes oẽs, si ademeris τὸ θεῖον?
ui destillãdi sciẽtiã, aut metalla trãsmutãdi
ethodũ vocãt, mãcã definitionẽ p integra
adunt. Nec destillatio sola est chymiæ, sed
uædã eius operatio, nec metallorũ meta-
orphosis; vt ex pdictis facile colligere est.

Videmus itẽ aliqua in natura ſimilia artis operib. fieri, veluti cũ ſolis calore ex pinguib. exudat oleũ, & ſimilia. Ob hęc ars nõ perdit dignitatẽ ſuã, ſicut nec medicina cum multa ſponte cõualeſcunt. Ars in multis naturam exuperat, dum ad vſum pręſtãtiſſima reddit, quæ per ſe ſibi relicta futura erãt incõmoda, veluti ſpiritus vitrioli cõteſtatur, quem conſtat ventriculo gratũ eſſe remediũ, vbi à putridis humoribus occupatur, aut nauſea, atonia & aliis quibuſdam grauatur; atqui vitriolum integrũ illi eſt infeſtiſſimũ. Ita arſenicum venenũ eſt, at arte elaboratũ noxam dediſcit, vt ad vulnera poſſit tutò adhiberi. Sed nõ addo plura. Si quid deſideraueris in data definitione; me admonebis. Non me pudebit exercitiis literariis proficere, & oculatiorem euadere. Vale.

EPIST. VIII. DE EADEM DEFINITIONE.

AD M. IOH. CONRADVM ZINnium Oringenſem med. Candidatum.

NOn me latet τοὺς ὁρίζοντας plurimum ab ingeniorum cenſuris variis periclitari. Minimũ nobis notæ ſunt, rerũ οὐσίαι. Definitio verò eas exigit vtpote quæ τοῦ τί ἐστι explicationem quærit. Non itaq; facile eſt ſatiſfacere alicui οὐπωδῶς definiendo. Adiuncta ſubſtantiarum & reliqua tanta in plæriſque ſunt varietate, vt vix etiam deſcriptionem à

repre-

reprehensione immunem dare possis. Inde & ἀποδείξεις sunt tam raræ quàm arduæ, vtpote in quibus proprium πάθος per propriã causam de subiecto immutabili est demonstrandum. Propria verò in paucissimis sunt explorata. In cõgerie plurium prona ad errandũ via est. Recẽsui tibi epistola superiore officia chymiæ, quæ hactenus cõsensu artificum sunt illi attributa, nẽpè soluere essentias concretas, & misturas; partes solutas repurgare, iterumq́; componere, vt quam syncerissima, viribus validissima, & ad vsum commoda maximè emergat essentia, quanquám non semper cõiunctio expetatur. Eadem ars etiam transmutat quædam & ex aquis facit aërem; ex aëre aquas, olea & reliqua, vt ita fine quodam generali perfectio artificiosa in mistis seu imperfectè seu perfectè, spectetur. Quædam exaltat, seu per alterationem substantia manente integra perficit virtute. Si ergo his officiis specialibus coniunctis, præposueris nomẽ generis; non inscitè definiueris. Nam membra essentiam integri complent, fitq́; inde definitio non improbanda, perinde ac si dicas, Homo est animal corpore animaq́; cõstans rationali: Dialectica est ars notiones simplices in inuentione, & dispositione ad iudicandum complexa. Sed hæc sunt plana. Illud dubitandum potius occurrit, an non, cum chymia à fundendo seu liquando

dicta videatur, definiri possit ars bene fundendi, sicut medicina bene medendi scientia, Arithmetica bene numerandi, Geometria bene metiendi, Musica bene canendi, Philosophia bene sapiendi? Sed tu facile intelligis eiusmodi definitiones non vbique commodas esse. Etenim nomina artium nō semper integrum complectūtur officium, quod tamen definitio exigit, vt quæ de omnibus subiectis debeat vera esse, non attingere, saltem partem, idque ideo, quia generalissima est, & omnium partium homogenearum essentiam comprehendit. Vox chymiæ non complectitur omnia artis mēbra, sed tributa est arti ab vna quadam operatione quæ maxime incurrit in sensus imperitorum. Itaque non potest definiri ars fundendi: vt nec ars succos extrahendi propter defectum, & angustiam. Ita Theologia de Deo quidem sermonem & rationem notat; at plura diuina quæ non sunt Deus, vt angelos, ceremonias, ecclesiam, &c. cōtinet. Sic pharmacopœia plura habet ministeria, quam voce indicantur. Quidam appellant artem essatam, quasi sit essentiarum conficiendarum scientia. Sed hoc nomen parti saltem artis competit, nisi quis putet etiam transmutata integra, & alterata esse extractas solutasq; essentias, quod à vanis Paracelsicis facile affirmari possit, vt qui omnia pro essentiis venditant; sed

à peri-

à perito & artificioſo chymico neutiquam. Neque ſat latina vox eſt, ars eſſata. Figmentum ex ſomniis Paracelſicis, & ſcurrili immutandi appellationes rerum libidine extitit, vt alia plura. In libro Rogerij Bachonis hæc legitur Alchemiæ definitio: Alchemia eſt ſcientia docens facere & generare medicinam quæ vocatur Elixir, quæ quando proiicitur ſuper metalla, perficit ipſa complete in momento proiectionis. Hæc deſcriptio manca eſt. Vnum enim ſaltem officium chymici attingit, idque propterea, quia veteres κατ᾽ ἐξοχὴν, aut ex vulgi opinione eum potiſſimum chymicum putabant, qui profitebatur metallorum tranſmutationem, quæ ſententia etiam noſtris temporibus valde eſt vſitatã. Videtur quærendum eſſe, an non chymia ſit pars ſpagiriæ, vt hac voce tota ars deſignetur; illa verò ſaltem metallica metamorphoſis. Sed inutilibus quæſtionibus præciſis Alchymiam nominemus, ſiue id nomen ex parte ſiue tota natum ſit. Spero tibi de definitione ita ſatisfactum. Vale.

EPIST,

EPIST. IX. DE ESSENTIÆ VOCABVLO.

AD CLARISS. VIRVM D. ZACHARIAM Brendelium Ph. & Med. Profess. Ienensem.

SCIO te philoſophum eximium eſſe, nec ſcientiæ experientiæque medicæ inſtrenuum ampliatorem. Chymica verò ſtudia excoluiſti non contemnendè. Mireris ergo meam in te compellando audaciam. Sed ſi conſideres τὸ φιλόφρον καὶ φιλομαθές μου, admirationem pones, meæque ignoſces importunitati. Garrire tecum placet de Eſſentia chymica, quænam ea ſit, & quid deſignet appellatio. Noui illa veſtra philoſophemata, περὶ οὐσίας, quod eſſentia ſeu ſubſtantia ſit triplex; materia, forma & totum ex vtriſq;. Noui etiam τὸ λογικὸν καὶ μεταφυσικόν. Abſtractè non vagor neque phantaſmatum & ſpecierum cura tangor. Mitto illa τῆς γλώττης ἑρμηνεύματα quod eſſentia ſit abſolutum quid, τὸ εἶναι rei ſecundum ſe determinans, maximeq́ue competens formæ, à qua ſit omne rei eſſe, ſeu τὸ εἶναι τοῦ πράγματος: ſubſtantia verò relata accidentibus, & non rarò ſubiectum deſignet; quodq́ue hæc potius phyſica, καὶ ἐν ὕλῃ ſit; illa ἐν ἀφαιρέσει pertineatque ad Theologiam ſeu primam philoſophiam aut etiam logicam. Nullam intendo litem Theologis, qui interdum etiam accidentia nominant ſubſtãtias, vt fides eſt ſubſtantia

ſtantia, quanquam Græcus loquatur conuenientius nomine ὑποστάσεως. Multo minus me ingero diſputationibus de Eſſentia diuina, vnica & ſimplici, tribus hypoſtaſibus manifeſtata. Relinquo item ſubſtantiam ſuam patribusfamilias, nec Ethicam aut ciuilem artem inuado. In foro chymico me contineo. Hic quidnam ſit Eſſentia, ſcire deſiderem. Quid perceperim ex aliis & lectione acquiſiuerim, tibi indicabo, tu iudex eris. Vulgus chymicorum, ſeu potius impoſtorum & parachymicorum, Eſſentiæ nomine quiduis à ſe præparatum producit oſtenditq́;. Aquę deſtillatę, olea, pulueres, ſales, & neſcio quæ alia, imò & alterata ſolummodo & transformata in aliud eſſentiæ vocantur. Non ignoro etiam artificibus quibuſdam, vt Andernaco, Zvvingero, & aliis ita vſurpari vocem, veluti cum aurum potabile, auri ſulphur, Turbith ſolis; liquor perlarum, ſal & alia ipſis ſunt eſſentiæ. Sed in artis perpetuitate καταχρήσεις non valent, vt maximè in epiſtolis & aliis orationibus locum habeant. Quidam veſani putant ſe eſſentias formales & ſpecificas à rebus ſeparare poſſe; ita vt non amplius ad cenſum elementorum pertineant, ſed qualitatibus elementaribus ſpoliatę tranſierint in cœleſtium ἀποιῶν naturam. Inde quinta natura & eſſentia appellatur liquor ille è vino nobiliſſimus, à Lullio quidem & aliis ob puriſ-

ſimam

ſimam elaborationem, qua æmulatur naturam cœleſtē, eſſentia quinta, dictus, ſed ab aliis male ad ſomnium ſuum defendēdum, ducta maleq; explicata. Reuera eſſentia vini nō eſt; ſed quędam eius pars nobiliſſima efficaciſſimaq; artificioſa ſeparatione elicita. Nec naturam elementorum exuit, cum ardeat, & calorem obtineat inſignē cum ſiccitate ἐν δυνάμει. Quod afficitur ab elementis, id neceſſe eſt his homogeneum eſſe, & tangi compatiq;. Quæ enim generibus diſſentiunt totis; non ſe tangunt mutuo. At eſſentiæ chymicorum viribus elementorum afficiuntur. Oleum plumbi & ſpiritus vitrioli mihi hac hyeme in ſolidam abierunt glaciem vi frigoris. Eam reſoluit calor. Oleū ſuccini & ſulphuris, cum aliis ſuo congelationis modo à frigore concreuerunt. Patiuntur à qualitatibus elementariis. Itaq; & ab elementis. Quin nec fieri poteſt vt proprietates ſpecificæ & eſſentiæ veræ ab elementari materia & qualitatibus in elementaribus ſeiungantur. Portentoſum itaque hoc eſt figmentum. Qui ſapientius de chymia ſtatuunt, extractos ſuccos eodem indigitāt nomine. Sed Tabernæ-Montano non ſatisfaciunt, quin nec arti, quæ certæ rei certum iniungit, & infallibile vocabulū. Mercurius, ſal & ſulphur inique iſta nuncupantur nomenclatione. Qui balſamū eſſe arbitrantur; non procul à vero diſcedunt,

niſi

nisi obseruatū esset, balsami nomine oleosam partem potius designari. Quæ ergo tādem est artificiosa essentia? Dicā quod sentio. Nosti essentiā potissimū id vocari, quod ex causis essentialibus cōsistit, quodq; proprietates rei omnes in se primo habet, non foris adhærētes, sed insistentes. Hinc euenit vt etiam se arguant mutuo quam arctissimo post causas essentiales & definitionē aliaq; quæ sunt essentia ipsa, nec essentiæ partes, consensu: nec possunt ab essentia separari virtutes propriæ. Hæc tibi sunt nota. Sed neq; hoc ignotum est, quod vt simplicis essentia simplex est; ita mistorū mista, quo pacto solemus de materiatis disputare. Chymia potissimū in concretis seu mistis occupatur. Pura enim simplicia nō egent preparatione chymica, cū nihil habeāt heterogeneū. Si quid adhęret; id facili artificio potest tolli, veluti cum aër ex vaporū mistura, quæ secū vehit pulueres atomos impurior redditus, depuratur, suæq; restituitur simplicitati. Si mistorū essentia est mista; non cōstabit ex vno elemēto. Itaq; neq; sulphur chymicorum essentia est, neq; sal, neque Mercurius, neq; aqua stillaticia, neq; calx, quanquā non negē essentias ipsas talibus formis per artem posse donari, vt sit essentia in forma olei, pulueris, aquæ, &c. Quin & si in essentia extracta & depurata nō sunt omnia ea, quę in toto; essentia integra nō est. Nosti

solu-

ſolutione partium ſolui craſin vt quę ex miſtura reſultat. Craſis eſt forma miſti qua miſtum. Ex hac pendent virtutes. Itaq; & quid eſſentia reuera ſit vides, & qua arte præparanda, quomodoq́; ſpectanda. Si reſoluitur totum: certe partes ſeorſim purgatæ vires & qualitates ſuas ita debẽt retinere, vt poſt coniunctionem, ſeu vnionem, (nam ſoluta iterum ſunt ad vnum integrum coaguládа) emergat prior miſtura ſecundum ſubſtantiam quidem eadem, at viribus aucta, & ad vſum promtior reddita. Si ars nequit ita coniungere denuò; eſſentias certe non elicit; ſed potius perdit, & ex illis aliud gignit priori analogum. Eſſentia magnetis longe validius debebat attrahere ferrum, magnetis lapide. Si hoc non præſtat; ne voces eſſentiam. Si natura ipſa per ſe præſtitit eſſentiam mundiſſimam: facile intelligis non eſſe periclitandum in ſolutione. Tunc autem de ſolutione conſilium ineundum eſt, cum impuritas ineſt propter partes ante miſtionem coactas. Si verò non ineſt propter has; ſed foris extra radicem, ſeu non radicaliter quid adhæret; ſatis eſt hoc tollere abſque ſolutione. Vides, quàm difficilis res ſit eſſentiarum artificioſus apparatus, cum tamẽ Paracelſicus grex ſibi omnia ſomniet facilima, & exploratiſſima. Moneo tamen, artifices hanc ἀκρίβειαν non ſemper ſpectare. Nã eſſentiam etiam hanc vocant, quam ex reſoluto

oluto integro poſt repurgatas partes ite-
umq; coniunctas & vnitas effecerunt, licet
ō omnes obtineat vires ſpecificas, imo nō
ro eas, quæ nunquā in integro fuerūt ob-
eruatę, quanquā hoc indicio eſt vetus per-
iſſe, nouū verò exortū eſſe. Ita ex cynamo-
no proliciunt prius aquā; deinde oleum,
andem puriſſimā terræ partem ſeu ſalem.
Coniuncturi hæc denuo; potant ſalē oleo,
donec imbiberit. Aquā ſeparato phlegma-
te inutili, cum ſit pauciſſimę quantitatis vl-
timo, vel etiā cum oleo ſimul ingerūt; & ſic
coagulant in ſubſtantiā ſeu liquidam ſeu ſo-
lidam pro libitu. Hæc vires cynamomi reti-
net omnes; proprietateſq; ex miſtione re-
ſeruat cunctas. Potiſſima vis eſt in balſamo
ſeu oleo. Vnde hoc κατ᾽ ἐξοχὴν in plęriſq; no-
mine ſubſtantię accipitur. Noſti enim in tali
humore radicari quaſi fundamētum eſſen-
tiæ & virium eſſentię comitū. Vnde & radi-
calis pinguedo vocatur. Aqua propria raro
ſeparatur ab externa, quę macerationis gra-
tia eſt affuſa; tum quia pene ſunt inſepara-
biles, vt cum duos Mercurios confundis:
tum quia parum obtinet illa efficaciæ, o-
leumq; compenſat ſatis vim eius. Hoc ſtu-
dent, vt menſtruum ſeparationis ſit virtute
conforme. Vnde ad ſimiles vſus, vbi requi-
ritur vis moderata, poſtea in medendo ad-
hibetur. Sed hæc nimis prolixe. Tu conſi-
dera & iudica. Vale.

EPIST. X. DE PRIMO ENTE.

AD CLARISS. VIRVM ZACHARIAM Brendelium D. M. & Professʃ. Ienenʃem.

LÆTOR tua amicitia, mi Brendeli, magnopere. Cotem nactus ſum. Tua induſtria meum acuetur ingenium. Quærere mihi videris cum iſtam putem eſſe eſſentiã, quidnam primum ens vocem. Conquereris etiam de vocum obſcuritate, qua non illuſtrata non cognituri ſint tyrones meã mentem. Multa me diſſerere de Mercurio, ſulphure, ſale, menſtruo & aliis dicis, quæ non videantur vulgaribus conſentire. Itane ſit mutanda lingua, vt in latinitate educatus non poſſit intelligere loquẽtem latinè? Nimis grandem mihi vna opera intrudis bolum. Loquar hac epiſtola de primo ente. Alia occaſione tyrones accipient de reliquis. Eſſentia vnde Grãmaticis dicta ſit, & quidnam tum parachymicis tum chymicis connotet aduertiſti. Addo, quod eius gratia & vi ſignificandi etiam vſurpetur interdum vox eſſatus, & eſſentificatus, eſſentialis & ſimiles. Eſſatum explicui in arte eſſata, quæ de eſſentiis eliciendis præcipit. Cum vſurpatur de re quadam, vt vino eſſato, nihil aliud deſignat quam ad eſſentiam redactum: interdum etiam liquorem rerum eſſentiis

præ-

prægnantē: veluti, quinta vini essentia vocari potest vinum essentificatum vel essatū, (licet barbarè): Cum infunduntur herbæ, vel aliæ res, è quibus succum quendam substantialem euocat, item dicitur, præsertim à Paracelso, essatum; alij à nomine infusi appellant vinum Melissatum, Borraginatum, cinamomisatum, &c. fingentes vocabula pro libitu ex libertate disciplinæ chymicæ. Licebat & eundem humorem essentiis alias extractis contemperatum iisdem adiectis, honorare. Ens autem quid philosophicè sit, non es ignarus. Prima logicorum entia sunt genera summa. Aliâs quod in vnaquaque arte primum est, aut in quouis genere. Vocatur & materia prima ens primum. Genus enim maximè subiectum & materiam notat. In metaphysicis primū entiū immobile est, & in physicis primum mouens immobile. Aliâs etiam prima substantia Deus vocatur. Quidam vetustus auctor aquam primi entis vocat Lullij ex vino essentiam quintam odoratissimam, & penè fabulosam millies destillatā, circulatamq;. Vim eius inquit esse ad cōseruandam naturam. Paracelsus nihil ferè nisi quod vulgus extractū appellat, isto indicat nomine. Herbas redigit tundēdo in pultē. Putrefacit per mensem calore equini ventris. Auget calorem secūdò vsq; ad arenā. Segregat purū ab impuro, seu traiicit per colū & feces tollit.

Quod exceptũ ex colato eſt in clauſo vitro cum ſoluto ſale per menſem apricat. Quod in fundo ſubſedit, primum ens herbarũ infuſarum eſt. Vulgò negligitur apricatio; ſed poſt colaturam deſtillatione ſegregatur ſpiritus. Eodem modo gemmarum calcinatarum entia conficit prima, nempe vt craſſo ſegregato, per colaturam ſimpliciſſimus ſeu potius ſubtiliſſimus puluis in vitro per quietem ſecedat ad fundum; alij eſſentiam vocãt & ita attenuant, vt per alembicum cum liquore exeat. Liquorem poſtea in balneo moderatiſſimo ſeparant. Sed hæc res in artis perpetuitate aliud acquirit nomen. Nec ſatis dignus autor eſt Paracelſus, cui ſoli in ſcientia credas. Hæc de primo ente. Si quid certius comperero, faxim ne te lateat. Vale.

EPIST. XI. DE ENTE SIMPLICITER.

AD CLARISS. VIRVM D. ZACHAriam Brendelium Med. & Phil. Ienæ Profeſſorem.

NOVI verò iſtud, mi Brendeli, quod de entis ſimpliciter ſignificatu ex chymicis penetralibus promis. Vocant ens formalem cuiuſque eſſentiam, ſpecificis armatam virtutibus, quę elementorum ſimplicibus qualitatibus ineſſe non deprehenduntur, imo ſi exactius rem æſtimes, negãt quicquam elementare cõiunctum. Grande hoc

eſt,

eſt,& ad impudentiam vſque aſſurgens poſtulatum. Nam ipſe noſti per artem genera rerum ſumma non excedi, eſſeque aliquod vltimum. Omne corruptũ tranſiit in analogum. Si integrũ fuit elementare; quod inde exiit, cœleſte per ſe, niſi cõparatione quodámodo, nõ eſt. Arguit id corruptionis potentia. Quicquid enim elementaré reſipit naturam, trãſmutari etiã porrò poteſt, materia nunquã exuente contrarij appetitũ in elementarium genere, quandiu futurus eſt hic mũdi vultus. Si qui itaq; ens chymicum proponunt tale, vt ab omni abſolutum elementari cõtagio, per arté in cœleſtem trãſmigrauerit naturã, falluntur, & ambitioſis verſuteq; confictis mendaciis potius operũ ſuorũ emtores admiratoreſq; quęrunt, quã veritatis illuſtrationé. Qui verò docẽdi gratia & quid diuerſum à maculis impuritatibuſq; elementariis oſtendendi animo ita vtũtur vocabulis, explicatione verò nihil intelligũt aliud, quã quod res eſt; illis debetur venia propter diſciplinarũ & artificũ libertaté. Quandocunq; ita ens appellatur chymicum, rem quandã materiatã accipiemus, quã, cum natura nõ ſine ſuperfluis alieniſq; & multũ impuritatis afferẽtibus, ſi vſum in ſanitate cõſeruanda recuperãdaq; per medicinã (Nam alio naturę ſeu naſcẽdi fine nihil eſt ſuperfluũ, quod perpetuo coniunctũ deprehẽditur) ſpectes, produxerit, chymia

eò deduxit puritatis, nobilitatisq; vt cũ cœlestibus possit cõcertare. Hæc nõ est omnis qualitatis elementaris expers, sed saltem ad moderationem perducta eam, vt potius vires substãtiales, quæ crasin insitam sequuntur, in operatione deprehendantur, quam calor aut frigus & reliqua. Est inter philosophos quædã contentio de elemẽtorum natura, vt hæc per se est, absq; passionibus externis & mistura; quin & de mistorũ quorundam conditione. Aiunt quidam omne elementum omneq; mistum in radice suæ substantię tam esse purum, vt pelluceat, nisi comminutione in puluerem definiatur seu terminos accipiat, sed continuitatem seruet suam. Hoc vultu quam maximè acceditur ad naturam cœli puri. Itaq; & nobiliora elementa nõ vacant perspicuitate, & in ipsis mistis, quodcunq; tale ratione integritatis naturalis, eò æstimatur plerunq; pretiosius. Iam autẽ entia chymica cum depurata sunt, cõtinuitate sua penè omnia trãslucent. Hoc ipso luminis cœliq; ęmulantur conditionẽ. Nõ absurdè itaq; tum in se inter elemẽtata pro nobilissimis habentur, tum foris cum cœlo aliquid cõmune habere existimantur. Sed tu me dices patrocinandi gratia hæc protulisse nõ ignorantem in mistis plurima esse nobilitatis absolutæ, vt & in cœlo astra, quæ tamen non sunt diaphana. Ego tibi istud lubens cõcesserim, si pro ingenio tuo aliquo

Puritas elementorum.

liquo me lucello velis ditare. Velim enim x te ſcire an non terra tunc magis ſit ſuæ aturæ cum pellucet; & an non aurum ræſtantius ſit cum opaci nihil habet. Aſtra ertè ob vſum mortalium ſunt coacta. Primæuum lumen, ex quo ſunt addenſa-ione confecta, fuit pellucidum, quod e-o ex conditione prima & radiis ſolaribus maribusque in perſpicuo puriſſimo fir-niter concludo. Quod ex accidente eſt, ut ſine ſeruili factum, proprietatem ſub-tantiæ in ſe non labefactat. An non tu pu-as omnia fore pellucida in altero mundo? Vtinam ſaltem pectus hominum hic per-plenderet, quo poſſemus in abdita cordis enetrare, & verſutias deprehendere. Sed æc oblectamenti gratia obiter tanquam ales ad epiſtolam condiendam aſperſi, ne d te perueniat mucida putidaq́; Cæterum ns chymicum non procul diſtat ab eſſen-a. Aliquando enim alterum pro altero po-itur. Sed vt philoſophus in categoriis ſuis nte fuit vſus; ita velim in chymia idem ſurpari vocabulum, vt deſignet latiſſi-no ambitu quoduis artis opus ſeu ποίημα, um eſſentia rectè dicatur de his quæ ma-eria formaque vnitis & ſpecificis pro-rietatibus armatis ſecundum totam mi-i ſubſtantiam, nulla ſubtracta parte, int abſoluta. Vocabitur itaque ens che-doniæ tum tota ſubſtantia, tum quæuis

pars huius; essentia verò totum duntaxat chymicè præparatū nullo omisso, quod ad integritatem pertineat ita vt contineat salem, sulphur, & aquas simul. Ita se habent & generum entia. Nam est ens alimenti; est ens veneni; ens alexipharmaci; ens morborum & reliqua. Non ignoro quod aliquando tenuius quid designetur per essentiæ vocē, quodq; contra ac ego scripsi, soleat sumi pro quauis seu parte seu toto operis chymici; ens verò puram putam substantiam cum proprietatibus significet, & in generibus comprehendat τὸ εἶδος καθ' αὐτὸ, quo pacto solent definitiones perfectissimæ ex genere & forma solis fieri: veluti; ens alimenti, est absolutè substātia primū & per se nutriens, sine omnibus adiunctis, quæ natura tanquā superflua excernere solet: Ens morbi, ipsa eius Galeno vocata essentia: sed neque hoc ignoro, quod vulgaris iste vsus sit erroneus, nihilque habeat certi. Ego velim ad philosophorum placita respici potius, in quorum explicatione ὡς ἐπὶ πλεῖστον ens communius quid est, quam essentia seu substantia. Si qui ens in chymia dicunt pro essentia; eos per synecdochen κατ' ἐξοχὴν loqui crediderim.

Ens morbi. Sed quid tu de ente morbi à Paracelsicis descripto iudicas? Potéstne id explicari per Galenicam οὐσίαν? Fingunt illi substantiam quandam separabilem intra nos existētem, quę constet materia physica formaq;. Vnde

dicunt

icunt febrim expui posse. At Galeno mor-
us constitutio præter naturam inseparabi-
s est, nec substantia sed accidēs, cuius pro-
rium est non εἶναι sed ἐνεῖναι. Itaque cum
iorbi definiuntur Galeno: formaliter po-
us quam materialiter explicantur, materię
cum obtinente genere & subiecto, vt fe-
ris est calor præter naturam in corde; non
item febris est bilis inflammata. Si molli-
r tractandus esset paracelsus, pro stultitia
a diceretur forte causam externā aut sub-
ctum quoddam pro substantia materiali
osuisse, sed ni fallor, tu ita expuentem fe-
res ad coruos ablegabis. Ens veneni Gale- Ens Veneni.
o est ὅλη οὐσία αὐτοῦ. Etiam hoc separant à cor-
ore parachymici, dicentes in Arsenico a-
id esse essentiam arsenici, aliud ens vene-
, perinde ac si diceres in homine aliud es-
ens hominis seu essentiam, aliud ens ani-
alis. Nam ita comparatio est. Arsenici ge-
is ponitur venenum. Habet autem id in-
per suam formam sicut logici dicunt in
ecie plus esse quam in genere. Si logicè
querentur; ferendi essent. Reuera enim
ia ratio est animalis, alia hominis. Sed de-
rius id est, quod prætendunt se posse ista
parare, & ens veneni Arsenico subtrahe-
, manente nihilominus arsenico, & ita
btrahere non vt pereat planè illius ratio,
d in peculiari restet subiecto, non aliter
si ex napello succum virulentum ita edu-

eas; vt reliquiæ nihil retineant veneni. Vbi vero crasis rei? Arsenicum, napellum & similia toto genere & substantia venena esse pronunciant sapientes. Nam pernicies ex misturæ dependet proprietate, nec potest ea tolli nisi perdita, dissipataque crasi, quæ est forma misti, vt mistum. At forma destructa, res perit. Itaque ens veneni re vera ab arsenico non poterit abstrahi, quin desinat arsenicum esse, & non nisi æquiuoca ratione τὰ λείψανα retineant nomen. Nec crases sunt separabiles. Itaque dementiæ proximum est, quod putant se posse ab Arsenico auferre ens veneni, si hoc illi inest per crasin. Occurres mihi Erasticis epicherematis, quibus confici solet, Rhabarbarum non esse nisi τὸ ὅλον. Sed ego me contineo in foro chymico, dicoque si ens veneni arsenicalis separabile est, id ita segregari sicut à crassis corpulentisque partibus succus, in quo nihilominus restat crasis, cuius gratia extractũ vocatur essentia; id autem quod restat inde, caput mortuum & fex non autem arsenicum. Quod si vagantur in generum separatione, putantque φυσικῶς ens veneni ab arsenico tolli, non autem ens veneni arsenicalis; stultitiæ eos consecrem. Eadem sententia est de ente Bezoardico. Corollarii loco peto ex te, vt mihi explices iudicium controuersiæ horum, qui venenum substantiane sit an accidens, inter se

disce-

ceptant: veluti ſitne ſcorpio venenum, aliquid accidentariũm in ipſo. Intelligo tem ſcorpionem ea ratione, qua ſolemus ngiber appellare in pharmacopolio. Ex- dies ſimul poſſitne dici ſcorpio, ſi vim ex ſi perdiderit; ſicut an ſit magnes pri- um, cum non amplius trahit ferrum nec ſeruat lineam mundanam. Ego incli- ad negantes; & ſi mihi obiiciunt vim tem, oſtenduntque reſiduum corpus; ſin, à qua res eſt id quod eſt, demon- ari petò. Non enim ſi corporis conti- itas à vi ſpecifica perdita manet, craſin re- re neceſſe eſt. Hæc enim eſt ratio miſtu- interna. Sed non exonerandus nimium. le, & te mihi beneuolum præbe.

PIST. XII. DE CONſtitutione artis chymicæ.

AD VIRVM ORNATISS. D. ZAchariam Brendelium Phil. Med. & Profeſſorem Ienenſem.

Egyptios olim cum aliis hominibus de vetuſtate gentis & primatu originis tendiſſe, & Pſammiethici regis leuiculo umento Phrygibus, quod horum lingua ccus, quam vocem incluſi infantes impe- naturæ ſpontaneo citra diſciplinam, edi- rant primam, panem deſignaret; ea au- n putaretur gens prima, & quaſi ſponte uræ facta, cuius lingua eſſet ſolius na- turæ

turæ opus, quaſi non δύναμιν tantum, ſed & actum loquendi, ſicut Socratis teſtimonio ſapiendi ſciendique ἐνέργειαν, ipſa produceret ingeneraretque, ceſſiſſe, autor eſt Herodotus. Sed illam litem diuina pridem ſoluerunt oracula, Chaldæis & Babyloniis, ſeu quod in eorum terra Adamus ſit primum conditus, ſeu quod duce primum Enocho ex Caino genito, poſtea Nimrodo prima ibi extiterit Reſpublica, & imperiũ, dignitatem iſtam attribuentia. Sicut autem autoritate illa cōtẽtio originis primæ ſublata eſt; ita & altera, qua de artium inuentoribus decertatur. Idem enim locus qui primam Rempublicam vidit, vidit & artium exercitiorumque tanquam vinculorum ſocietatis humanæ & auxiliorum primordia. Muſicæ inuentum ad Iubalem refertur, ſartoriæ ad Noëmam; Metallurgiæ ad Thubalcainum. Si me, Brendeli, interroges de chymiæ primo exortu, quid reſpondeam aliud quam ante diluuium in orientali parte, occupata à Cainitis, cum metallurgia ingenio Thubalcaini extitiſſe? Scientia enim elaborandorum metallorum, quicquid habet operum præſtantiorum, id ſibi vendicauit chymia, quanquam vt fieri initio ſolet, non ita primitus nominata, ſed poſt incrementa culturamque ſeculis poſterioribus. Eſt autem veriſimile ex Cainitarum regione ad Setheos perueniſſe inuẽtum. Vnde in

in possessione horum postea fuit solum,
s diluuio ad internecionem extinctis. A
luuio cum tribus Noei filiis iterum diui-
retur orbis, alia fuit orta dubitatio, ad
odnam principium seu quem propaga-
em primum tum aliæ artes, tum etiam
ymia sit reuocanda. Platonici, vt vidẽtur,
gyptiorum narrationibus admoniti, Pro-
theum illũ fabulosum nominãt, qui ho-
nibus stultitia & temeritate Epimethei
ni ornamento auxilioq́ue vacuis ignem
ficiosum ex Vulcanica, quæ vnà cõpre-
ndit Metallurgian, & sapientiam, ciui-
nq́ue consuetudinem ex Mineruæ tem-
& rota solis raptam donauerit, atque ita
icientibus eos ad colendam humanita-
n instruxerit adminiculis. Horum autem
tentia aptè congruit cum historia. Nam
lcanus ille & Minerua, qui alii sunt præ-
Thubalcainum & Noëmam? Hi offi-
m instruxerunt in Orientali plaga, vbi
s calor insignis, & vbi Vr seu ignis cole-
ur pro Deo. Inde Prometheus, qui Iape-
ius, aut ipse Iapetus fuisse creditur, disci-
am petiuit, postq́ue diluuium posteris
mendauit. His resistunt alij. Omnem
n artis inuentionem referunt ad Cha-
s, quibus obuenit sorte plaga australis
Ægypto. Prometheum quoque Ægy-
m fuisse tradunt, qùi in Orientem pro-
us, vbi imperium habebant Nimrodei,

item ex Chami gente, quæ ſuā regionē per vim ſubtracta ſemitis parte orientis ampliauerat, artificia inde detulerit. Ex Ægypto etiam oriundus fuit Hermes, qui tempore Galeni quoque fuit notus, & Abrahæ fuiſſe coætaneus traditur. Sed hāc conciliare diſſenſionē facile eſt. Palàm enim eſt patriam artium primam vt & imperii fuiſſe Babyloniā ſeu Chaldæam. Huic & prima debetur inuentio autore Bubalcaino, & poſt diluuium prima cultura vtpote hærente adhuc metallorum memoria, ob quæ Nimrodus Ægypto egreſſus potiſſimum eas terras petiuit, & materia artis denuo effoſſa artem exerceri iuſſit. Solēt enim artifices eo confluere, vbi copia eſt vtēdi artificii, ſicut Iberi foſſores in Hiſpaniam & Mauritaniam ob id tranſierunt. In Ægypto nondum apertis ſpecubus metallorum, nondum tunc fuit vſus artis. ſed poſtea occaſione ſeſe oſtendente, & inuentis metallis, ex oriente apparandi ſcientia per Prometheum fuit petita; & tunc quaſi homines inciperent naſci, inque formam Reipubl. & imperii ornatiorem redigi, diuites venæ allicientes multitudinem & adminicula ſuppeditantes, anſam fabulæ de Prometheo & Epimetheo præbuerunt. Inde autem iterum ad Caucaſum in Aſiā miſſus idem artifex, venas ſcrutatus eſt plures tanto cum feruore, vt etiam dictus fuerit alligatus in pœnam furti,

Hiſtorica explicatio Promethei.

ti, illi monti fuiſſe, ita vt aquila addita,
c eſt, argentum viuum vel hydrargyrus,
æ deſignantur voce aquilæ, potiſſimum
ymicis vſurpata in lapidis myſterio, eius
umpſerit immortale, ſubindeq́ue rena-
ns cor. Quis dubitet, cum & Hermes
ymicæ tranſmutationis parẽs ſecundum
gi famam, in Ægypto fuerit, & aquilam
ymicã ſummo ſtudio excoluerit, in eandẽ
am in Aſia in officinis Caucaſi incum-
ntem prometheum cor ſibi ſuũ maceraſ-
Quicquid ergo de chymia metallica ſci-
Ægyptus, quicquid partes Septẽtriona-
, id totũ oriens produxit, primis inuẽto-
us Cainitis ante diluuiũ; primis aũt à di-
io reſtauratorib. propagatoribusq́; Cha
eis. Sed quorſum tãdẽ iſta dices? Autores
lio nõ ſat caſtos. Nota. n. impietas Caini
nota Chamęi & Nimrodi. Ab his, ſubſi-
metallorũ omne ferri ius ortũ eſt, & qc-
d malorum ex metallis & aurificio orbis
ſusq́; eſt & patit', ad illos redit principes,
ĩt digna ſeminario planta. Verũ ego, mi
endeli, iſtud non curo, nec q̃ boni maliue
ores extiterint in præſens quæro. Illud
ementer admiror, quod tantis mundi
vetuſti ſtudiis quæſita accerſitaq́; chy-
, nondum ita ſit exculta, vt à nobis le-
ma artis forma comprehenſa, & axio-
tis neceſſariis, æternis primis veriſq́ue
expoſita, quemadmodum in demõſtra-
tiuis

tiuis ſcientiis fieri conſueuit, legatur. Excepta Theologia, nulla eſt ars vetuſtior fabrili, hoc eſt, metallorum fodiendorum, & excoquendorum ſcientia, quæ ſimul initium fabricæ ferrariæ & alijs præbuit. Quis ergo ſecula occupauit torpor, vt hac ſola neglecta, reliquas tantopere arripuerint, ſuoque ornarint cultu? An non quod optimum diuiniſſimumq́ue eſt, contentiſſimis petitur ſtudijs, & elaboratur præſtantiſſime? Sed non eſt chymia inſtar aliarum artium. Hæ ſunt vulgo commiſſæ & ab eo ideo arreptæ quia captui ſimplici viciniores. Chymia abſtruſæ & inuentionis eſt & exercitij, excepta parte abiectiore, quæ ruditer tractat metalla. Itaque in abditis philoſophorum eſt retenta, & ob difficultatem etiam ab externis neglecta. Autores & propagatores ipſi non tam vt præceptis comprehenderent ſcientificis artem ſtuduerunt, quam vt tectis myſticisq́ue eloquijs operationem adumbrarent, indeq́ue ſibi diuinitatis cuiuſdam admirationem conciliarent. Poteſt & hæc omiſſæ informationis cauſa eſſe, quod nondum tota fuerit inuenta, aut ſolicitè culta. Nam priſcorum monumenta duntaxat mineralium doctrinam comprehendunt, & in tranſmutatione plurimum abſumunt operæ. An bellis & alio infortunio perierunt libri? Recentiore ætate Geberus de Alchymia plurima exhibuit præ-

cepta

cepta, eaque diuisione, definitione, causarum, effectorum adiunctorumque argumẽtis ita illustrauit, vt nihil ferè desit ad speciẽ Aristoteleæ per ἐπιστημονικὰ informationis. Sed omnia ferè ad transmutationem & naturæ metallicæ cognitionem adhibuit, sicut qui eum sequuti sunt, (quidam etiam antecesserunt) philosophi quos in volumen unum congestos exhibent nostrates typographiæ. Lullius celebrauit etiã vegetalium chymiam, cumq; eo alii plures. Extant aliqui libri de destillatione. Hæc enim maturè in officinas medicas est recepta. Sed neque metalla transformare & adulterare, nec quintas essentias extrahere per vini subtilem spiritum; nec destillare, omnia chymiæ officia complent, etiamsi coniungantur. Johannes Guintherius Andernacus, & Generus (si huius est Euonymus) multum ad istam scientiam attulerunt lucis. Sed illi pauca præceperunt de generalibus artis. Speciales elaborationes habent plures. Paracelsus non sectatus est vltimas. Primatum sibi tam in hac quam in medicina violentè opere fuit conatus. Ille archidoxa progenuit, in quibus videtur voluisse quidem artis formam constituere, sed non est assecutus. Præcipit enim de conficiendis magisteriis, quintis essentiis, & reliquis. Vbi verò præcepta operationũ generalium, ex quibus necesse est hauriri modum specialium?

Quid prodest iuberi destillatione oleum conficere. Si ignores quæ sit destillandi ratio? Sed nec speciales operæ omnes industriis placent artificibus & experientię. Plures repudiantur. Itaque artis κατάστασιν sufficientem ille non dedit. Et qui possit dare homo eiusmodi informationum, & logicę methodi, quæ fons est constitutionis artium, prorsus ignarus? Eius asseclæ Dornæus, & Durneiserus chymias & magnas Alchymias pepererunt. Sed & ille sine arte artem facere tentauit, & hic amplissimæ policitationis titulo plus ambitionis quæsiuit, quam præstitit artificiosæ descriptionis. Nec absoluit, quod est auspicatus. Nec video quid, si etiam ad finem perduxerit, amplius aliis sit daturus. Physiologias enim quasdam & historias recitat, indeque promittit speciales operationes, vt quo pacto sit oleum salis, essentia auri & reliqua conficiẽda, quæ etiam vidi rythmico libello ab eodem descripta. Hoc autem mihi non est rectè docere. Principiis enim primis neglectis ad infinitaté singularium discipulos statim assuefaciunt quasi operæ pretiũ sit scire, quo pacto nucis oleũ eliciatur, & non prius intelligere parandi oleum καθόλου rationem καὶ κατὰ παντὸς; aut posse oleum Iuniperinum comparare descendendo, & non prius didicisse catholicam descendendi methodum. Si enim postea iuſ-

feris

ſctis oleum Guaiaci item deſcendendo
ſacere, niſi præcognouerit generale præ-
ceptum diſcipulus, hic hæſitabit, igno-
rans omniumne idem ſit modus an diuer-
ſus. Ita videntur mihi dialecticam doce-
re, qui inſtillant axiomatum veritatem &
falſitatem ex rerum natura æſtimandam,
prius quam ipſam naturæ affectionem,
qua latente iudicium veri latere neceſſe
eſt, explicarint. Pollicetur Tabernæmon-
tanus chymiam quandam deſtillatoriam
in commentario botanico. Sed illa non
apparet. D. Crato mentionem facit mo-
naſtici cuiuſdam libri apud clariſſimum
Ringmoſerum inuenti, quem vt ſibi com-
pararet, acriter inſtitit apud viuum, cele-
bris Norimbergæ Medicus Ioachimus Ca-
merarius. Sed is quoque aut latet, aut pe-
rit. Quin ergo accingeris ad artis plenam
conſtitutionem perfectionemque? Eo in
loco viuis, vbi tibi non deſunt præſidia.
Ea es conditione, vt profeſſio ipſa exigere
De quid videatur. Non eruditio, nó facun-
dia, non experientia, non methodus tibi de-
eſt. Inſtaurator Aſtronomiæ dicitur eſſe V-
ranibυrgi Tycho de Brahe. Quin tu lau-
dem ex chymia tibi aſſeris? Archimedi ſe-
pulchro inuentionis argumentum impoſi-
ta ſphæra dicitur. P. Ramus inſtauratæ lo-
gicæ ſibi popoſcit monumentum. Alii ſu-
um Azoth ſibi præferunt. Tibi piè defun-

cto statuam ponemus chymicam, si tuæ industriæ artis absolutionem debebimus. Non desunt quidem etiam alibi viri docti peritiq;. Sed illis sua prouincia tantum creat negotii, vt vix vacare chymiæ adornandæ queant. Quod si otii quid & facultatis illis est, pariter tecum rogatos velim, vt publicę consulant vtilitati; & chymiam artis integrę forma donatam tyronibus velint concinnare. Non addo plura. Vale.

EPIST. XIII. METHODVS constitutionis artium.

AD VIRVM CLARISS. D. ZACHAriam Brendelium Phil. Med. & Profess. Iena.

QVOD te nuper ad artis chymicæ informationem, Brẽdeli docte, sum adhortatus, fiducia ingenii tui & diligẽtiæ factum arbitrere. Quem enim in aliis naturæ operibus solertem industriumque, & minimè oscitantem deprehendas, cur eum non in chymia, cuius singularem item sibi acquisiuerit noticiam, idoneum putes? Sed quid tu mihi oppositurus sis, dudum, nisi fallor, præuisum habeo. Vt alia omittam, de artis modo plurimũ videris mihi dubitare posse, idque propter contentiones, & increpationes hodiernas, cum vix inueniatur in Aristotelea schola, quin à recentioribus logicis

icis egregriè exagitetur propter consue-
is vetustis artium κατασκευὰς, quas illi con-
emnunt. Nec deerunt fortassis chymici,
ui eodem tibi molesti futuri sint argumé-
o. Videri enim ex his aliqui volunt Ra-
aæa industria confidere, & methodicas
ientiarum elaborationes ad ingenium
tud accommodare. In hac ipsa difficul-
te quid ipse sentiam, anteuertens factum
ium, non grauabor aperire. Non pro-
o illorum rationem, qui varias artis par-
culas à diuersis seu inuentas seu excul-
s varieque tractatas in vnum compin-
ere volumen sine iudicio & methodo ve-
satagunt. Quid est facilius quam alie-
os conscribere sermones & in cumulum
oniicere? Obiter percurrunt autores,
ductionibusque asteriscis aut obeli-
s in transcursu notant sententias. Has
l librorum ordine, vel elementaria ini-
orum designatione, vel quouis tumul-
ario cæcoque plane iudicio per ama-
uenses describunt, & nomine artis ad
elum mittunt. Hoc modo cui inser-
tur præter librario? Nihil putidius in-
tiusque illo studio. Alii cum audiunt
ilosopho τέχνην definiri γενέσει καὶ ποιή-
; artem compleri operationibus cre-
unt. Itaque quascunque conuasare pos-
nt, vndecunque conscribunt operatio-
s, & in libellum coniectas pro chymia
H 5 ven-

vendunt. Sed omiſſis talibus, ipſe iudico non diſcedendum eſſe à vetuſta artium & ſcientiarum conſtituendarum methodo quam accuratiſſimè proſecutus eſt in poſterioribus analyticis philoſophus. Huic qui inſiſtere velit, ei ſcire conuenit, quod ἡ τέχνη καὶ ἐπιστήμη re & eſſentia non differant, ſed ſaltem λόγῳ. Ars enim vocatur eadem σύλληψις ἀξιωμάτων cum accomodatur ad generationem, qua opus aliquod fieri debet. Scientia nominatur ratione principiorum operationis, quæ extructa ſunt ex cauſis aliisque ſcientificis, quanquam propriè appelletur ſcientia ea, quæ ex principiis eſt, per demonſtrationem, quaſi ſciantur συμπεράσματα tantum neceſſaria ex cauſa immota deducta. Chymia itaque vno eodemque opere pro arte & ſcientia accipietur, & ita adornabitur. Iam autem philoſophus vtramque conſtituit ex principiis ſeu axiomatis primis, quæ vel ſua euidentia ſtatim manifeſta ponuntur, vel demonſtratione firmantur. Principia vult eſſe catholica, ad quæ perueniendum ſit ſenſu & experientia. Cum enim non ſint inſita nobis niſi κατὰ δύναμιν; in actum veniunt iſtis duobus inſtrumentis, quibus νοῦς conſtituitur καὶ ἐπιστήμη. Hinc recte dictum eſt ab Ariſtotele:

ἐκ δ'

κ δ' ἐμπειρίας, ἢ ἐκ παντὸς ἠρεμήσαντος τοῦ
αθόλου ἐν τῇ ψυχῇ, ἢ τοῦ ἑνὸς παρὰ τὰ
ολλὰ, ὃ ἐν ἅπασιν ἓν ἐνῇ ἐκείνοις τὸ αὐτὸ
έχνης ἀρχὴ καὶ ἐπιστήμης. Ex experientia
rincipium eſt artis & ſcientiæ, ſiue o-
nnino vniuerſali quieſcente in anima,
ue ſingulari præter multa, quod ineſt
noquoque vnum idem cum ipſis; qua-
velit in informatione ſcientiæ, aut v-
iuerſalia pridem ex collectione indu-
tioneque ſingularium facta & in ani-
na repoſita, eſſe reſpicienda, aut ſin-
ularia ea, quæ cum in multis ſint, v-
am tamen perpetuam habeant ideam,
itque vnum pro omnibus. Qui itaque
hymiam velit conſtituere, illum opor-
et ſenſibus, & experientia pollere,
ec minus mente & intellectu diuitem
ſſe. Sed nec omne quod expertus eſt,
rit eiuſdem artis eſſentiale. Itaque iu-
et philoſophus compingere τὰ καθ' αὐ-
ὸ quæ ſunt homogenea, excluſis omni-
us heterogeneis. Iuxta hanc doctri-
am nihil in chymiam recipietur, quod
on ſit chymicum: Nihil niſi quod ve-
um. Omne enim falſum heterogene-
m. Præterea in omni quæſtionum ge-
ere, tantum quatuor ſunt ſcientificæ,
oc eſt, quæ per propriam cauſam rem ex-
licent. Scire enim eſt per cauſas cogno-
ſcere, eaſque primas & immotas. Vna

eſt, εἰ ἔςι. Hæc ponit ſubiectum artis conſtitutum iam cauſis eſſentialibus, veluti in Arithmetica eſt numerus; in Geometria magnitudo; in muſica harmonia, & ſic in aliis. Ponetur hoc etiam in chymia, & non ſimpliciter κατὰ γένος ponetur, ſed expandetur diuiſione à ſummo per intermedia vſque ad vltimum, quo pacto requirit forma ſcientiæ methodica. Diuiſio autem quomodo artificiosè ſit inſtituenda, ſuis declaratur præceptis. Moneo tamen hîc plurimum eſſe difficultatis, & ſæpe numero non poſſe nos ad eſſentiam peruenire, aut totam artem vno diſtributionis genere vſque ad vltima deducere. Plurimum obſeruamus diuiſionem integri in membra, & generis in ſpecies vel formas. Vſus & conſenſus artificum hîc multum habet ponderis: ſed ingenio iudicioque exacto eſt opus. Cum poſitum eſt, diſtributumque artis ſubiectum: alia oritur quæſtio τί ἔςι. Et hæc iam eſt axiomatica. Illa potius erat topica. Quærimus enim de definitione rei; vnde emergit diſpoſitio rei definitæ cum definitione, ſicque conſtituitur axioma. Perducetur autem definitio à ſummo genere per omnes ſpecies vſque ad vltimam, & vbi fieri poteſt eſſentialis perfectaq; dabitur. In axiomatis quoq; καθόλου ſunt quędã p̃ſcienda. Nõ enim quoduis axioma eſt ſcientificũ principium,

quan-

quanquã philoſophus anguſtiore vocis vſu ſolummodo demõſtrationi largiatur axioma. Verum quidem omne eſt; ſed cum hoc ſit duplex, ἀναγκαῖον καὶ ἐνδεχόμενον: ſolum neceſſarium eſt ſcientiis proprium, contingẽte excluſo. Quod enim ſcitur, & ſcientiæ principium eſt; id aliter ſe habere non poteſt. Itaque & particularia axiomata ab artibus remouentur, cum in his quod prædicatur partim inſit, partim non; ſeu dari poſſit, vbi aliter ſe res habet. Conſequens his eſt, omnia debere eſſe κατὰ παντός. Catholica eſſe, ante monui; catholica autem πρώτως, ita vt ſint ἄμεσα, in quibus nihil dari poſſit prius. Debent enim axiomata eſſe principia. Tertia quæſtio ὅτι ἔστι, qua exigimus proprium effectum de ſua cauſa, & proprium perpetuumq; adiunctum de ſuo ſubiecto. Huic vicina eſt quarta, quæ poſtulat τὸ διότι ſeu διὰ τί, quæritque cauſam formalem, ſeu primam immotamq; cur propria paſſio ſit in ſubiecto ſuo, & totam rationem ſyllogiſmo comprehendit demonſtratiuo. Hæ vero duæ quæſtiones non in vno ſaltem ſunt diuiſionis membro, ſed in omnibus. Itaque quoties noua ſpecies definitur, toties de propriis effectis adiunctiſq; quærendũ eſt, & ratio reddenda per cauſam formalem, quantum fieri poteſt. Inſeruiunt ergo ad artium informationem diuiſio ipſius rei artificioſa à ſummo vſq; ad indiuiduã ſpeciem

continuo eoq; essentiali ductu, cum genus sit causa effectæ speciei, & vtrumq; eandem comprehendat essentiam materialē formalemq;. Deinde definitio, & axiomata proprietatū in effectis adiunctisq; ex causis suis inuentarum. Plura non requiruntur. Quod enim aliqui addunt interpretamēta & modum inuētionis & praxeos cum disputationibus variis; id docendi potius explicandiq; coram discipulis fit consilio, quam artis cōstituendę, quę sua per se gaudet synceritate. Si quis velit addere exegeses; seorsim à pręceptis eas ponere potest, sicut & singulares operationes in loco exemplorum. Sępenumero mancæ traduntur regulæ, quas inepti non attendentes, inuenerunt postea exceptiones penè innumeras, dicentes nullā regulam esse sine exceptione. Sed illi ascripserunt arti defectum sui intellectus. Si res recto ponerent ordine, rectè considerarēt, enunciarentque; non opus foret tantis exceptionum, notationum, obseruationū, & aliorum deliramentorum plaustris. Aristoteles certè ita præcipere non solet. Demonstrarē tibi singula quæ dixi ipsis Aristotelis verbis, nisi putarē tibi posteriora analyseos logicæ esse quam maximè cognita. Scripsi autem de ista compendiosè perspicueq; in præfatione operis cuiusdam logici, in quo potissimum de scientiis per regulas Aristotelcas constituendis & iudicandis agitur. Si

meam

meam ſententiam non ſatis aſſequeris; inde
pete. Quod ſi denuo philoſophum euolue-
re tibi placuerit; rogo legas ſine interpre-
te. Longè felicius aſſequeris per ſe loquen-
tem, quam ſcrupuloſiſſimis ineptiſſimisq́;
quorundam leptologematis obſcuratum.
Videor mihi iam videre ingenium tuum,
quam probè ſis artem exornaturus. Iam co-
gitas de ſubiecto artis chymicæ, quodnam
id ſit ponendum. Ponis autem hoc quod v-
ſus artificum notauit. Hoc diuidis in mem-
bra duo. Poſtea ſingula per genera decur-
ris, definisque quam optime. Inde con-
templaris effecta adiunctaque propria &
ſingula ponis ſuo loco generalia genera-
li, ſpecialia ſpeciali, nihil otiosè repeten-
do. Hic quaſi in intimo naturæ ſinu omnia
apparent pulcerrimo & ordine & facie. O-
mnium cauſæ per ſe cognoſcuntur. Nihil
facilius quam benè diuiſorũ eſſentias defi-
niẽdo exprimere. Semper enim genus ſpe-
ciem continet, & eius naturam monſtrat.
Hæc in homogenia & generis habet eſſen-
tiam, & præterea ſuam formã; vnde & defi-
nitio eſſentialis eſt ex genere & forma. Vi-
deo item te conſectaria nectere ſcientiasq́;
educere pręclaras. Video operationes inſti-
tuere neceſſarias, & vnãquamq; indicandã
ſpectandamq́, ex principiis præmiſſis infal-
libilibus ꝓponere. Quãtũ vicerimus labo-
ris, cũ non amplius in tãto operationũ falſa-
rum

rum numero dubitabimus? Quanto afficietur humanum genus bono, cum illuſtri noticia adulterinum à genuino ſtatim redarguetur? Tyrones tibi omnia debebunt: Iam enim non amplius in vaſtiſſima errabunt ſolitudine, ſed ob tutum facili tanquã in ſynopſi omnia artis membra perſpicient, arripientque, quo quid in diſcendo eſt dexterius? Sed vale tandem & me tui amantem redama.

EPIST. XIIII. ἸΧΝΟΓΡΑΦΊΑ ΧΥΜΕΊΑΣ.

AD CELEBREM VIRVM ET PRÆſtantem D. Iohannem Poſthium Phil. Med. & Poetam, &c.

GRATA admodum iucundaq; mihi intercedit cum viro celebri & perito D. Ioachimo Camerario primario Noricorũ medico, venerabili ſene, amicitia & literaria conſuetudo. Ex eo nuper cognoui, quam honorificè, vir laudatiſſime, de meis aduerſus impoſturas Aſſyluani panacificis & cinabaripolæ laboribus ſentires. Non eſt æquum vt virorum præſtantium perita prouidaque nec ex vlla temeritate ἀλλ' ἐπιστήμῃ profecta iudicia quiſquam cõtemnat ſanus. Accipio itaque illud tuum modeſtè, & rogo vt & in parte aliqua amicitiæ ponere me velis, quo pacto & ego tũ antehac ex ſplendore nominis tui te dilexi ſemperq; magnifeci,

feci, tum iam ex animi erga me inductione ſingulari tui, etiam amo, nec in poſtremis meis loco. Huius mei ſtudij, vt non verba ſaltem accipias, ſed & monumẽto quodam cõſtituto, euidens ſempiternumq; teſtimonium; cum peropportune iam prę manibus haberem, & mente admodum ſolicita κατασκευὴν τῆς χυμείας meditarer, cõſultis ob hoc per epiſtolas viris mihi in Germania noſtra aliquo merito aut beneuolentia notis; te horum numero inſerere placuit, & æquo honore ad commune opus iudicandum inuitare. Hoc autem ſcias velim, me non vulgarem, & qualemcunque conſignationem pręceptorum cum fuſiſſimis, inconditis, & alienis interpretamentis, & artium conturbatione requirere; ſed eo modo adornatam ſcientiam, quem philoſophus in libris περὶ ἐπιστήμης copioſe perſequitur, & ſolerter. Huius ideam ſi tibi propoſuero, iudicandamq; commiſero, non puto me quicquam ab officio & amore inter nos gliſcente facturum alienum. Prædico autem tibi ne ſis in cenſura Catonianus Manlianúſve. Tener adhuc fœtus eſt. Molliter tractari quærit. Plagas Orbilij, Vallæ rigorem & exquiſitam Rami compoſitionem nondum tolerat. Dies docebit diem. Quin ergo iam fretus fauore tuo & ęquanimitate facio initiũ? Chymian conciſis verbis, vtpote in arte quæ longas circumductiones odit, nomino con-

concretas ſubſtantias in materia ad purum elaborandi ſciẽtiam. Definitionem illuſtro notatione primum; quod, cum fundendo ſoluendoq́; concretionem fiat; aut nobiliſſimo opere ſuccos radicales, balſamaq́, eliciendo; inde quidem chemia, hinc chymia ars ſit appellata. Deinde finẽ artis declaro, quod quidem puritas cuiuſq; per ſe ſpectetur in omni opere, vnà cum illa vero etiam perfectio in virtute & nobilitate. Horum autem vſus eſt non in ornatu tantum, vt inde fiant ſplendida quædam vtenſilia; ſed &,imo potius in ſanitate conſeruanda, affectionibusque & morbis propulſandis & omnino vita humana aliquanto poſſit duci commodius. Ratione ſcientiæ non parum in ea arte præſidij eſt ad deſiderium cognitionis myſteriorum naturæ explendum, & diuinam gloriam ampliandam. Sed ego hos fines generales in ſpeciali arte non appoſuerim, niſi interpretis officio. Chymian porro dixerim bimembrem eſſe: Quia enim in elaborando eius vis conſiſtit, & quidem non quouis modo, ſed arti conformiter, quod neſcio an poſſim verbo apto dicere; (obſcuri grammatici vocẽ Essare vſurpant, quaſi eius propria actio ſit eſſare, vnde illa Ars benè eſſandi) primum erit χυμευργία, qua voce ipſæ chymiæ operationes cõprehenduntur. Operationibus fiunt eſſentiæ chymicæ, ſi laxa vocabuli ſit vſurpatio, ita

ita vt in his artifex vbi abſoluerit, quieſcat, vſumq; porro medico vel patrifamilias cõmendet. Secundum itaque membrum placétne tibi, vt χυμευσίαν appellem? Continet enim χυμευργήματα ſeu opera operando chymicè effecta. An rectius prima pars erit chymia operatrix; ſecunda operũ deſignatrix? Vtinã ingenia præſtantia in hoc certẽt. Quicunq; cõmodius vocabulũ inuenerit, ei poterit eſſe eo in loco ſua ſtatua honorifica. Continet quidẽ etiam ſecundũ membrũ operationes; ſed eas à primo acceptas mutuo, tanquã ex principio. Primũ enim mẽbrũ operationes omnes καθόλου explicat. Secundũ eas accõmodat ad ſpecies chymicas extruẽdas. Χυμευργασιῶν quædam ſunt ſimplices; quædam compoſitæ. Quam vellem me hìc poſſe loqui ἰδίως? Simplices ſunt quæ vna fiunt operationis forma: compoſitę quę pluribus. Hæc ſi accipias vt pronunciantur, impingent in artis leges. Neq; enim per ſe dicuntur, nec catholice. Sed omnia intelligi chymice volo, quãquam nõ vbiuis addã determinationẽ, quod ſine tædio deficientibus propriis locutionibus non eueniret. Incepit currere rota. Quam vereor ne vrceus exeat inſtituta amphora? Procedendum erat diuidendo, definiendo & proprietates exponendo. Sed ſentio aquam hærere. Cum enim vitioſum ſit ita diuidere, vt aliquando concidant genera; hoc

quomo-

quomodo ex instituto vitę, vix video. Nam quædam operationes fiunt simpliciter & compositè simul. An non attendendum est quid fieri possit, sed quid ex vsu artificũ fiat bene? Ita certè. Itaque me excusabunt facilè in vsu τῶν βελτίστων σχήματα. Dichotomias tacebo, & Delium natatorem expectabo. Simplices ἐργασίας voco expressionem, filtrationem, seu colaturam, assationem, solutionem, calcinationem & similes. In compositis habeo destillationem, & huic conformes. Non tantum valeo ingenio vt sine longa & attenta consideratione effundam ordine omnia. Primitias iam degustasse satis sit. Non autem nego quin alio diuisionis principio constituto quis possit facilè decurrere ad species indiuiduas, quo pacto Dornæus in solutionem & coagulationem mistasque operationes partiri omnia conatus est. Sed mihi in oculis est ipsa natura formæ, quæ vt in aliis artibus, ita in chymicis operationibus per simplicitatem & misturam videtur aptè posse repræsentari. Si mihi ex mea sententia, & non potius ex vsu artificum liceret deducere artem; nominibus confictis facilè rem expedirem. Sed id nulli concessum est. Itaque non immerito Paracelsi vesania bonis viris est inuisa. Sed qui placet tibi hæc διαγραφή: Chymia est extrahendi elementarium essentias exaltandique scientia. Hanc qui exercere benè velit,

lit, cum oportet gnarum esse σκευαστικῆς καὶ πυρονομικῆς. σκευασία continet καμίνειαν, & σκευασίαν in specie, quam possis ὀργανικὴν appellare. πυρονομία materiæ ignis, & regiminis tradit noticiam. Hæc statim à definitione ponentur ideo, quia vtrique artis parti sunt communia. Sequetur distributio in membra. Chymia est partim ergastice, partim poëtice. (Liceat enim mihi in præsens ita vti vocabulis) In ergasia cõmunia sunt, electio materiæ, & temporis, eiusque duplicis, initij nẽpe & durationis, item locus, repurgatio, & si quæ sunt his similia. Eadẽ etiam aut extrahit, aut exaltat, & non raro vtrumque simul spectat. Exaltatio fit graduando, multiplicando, digerendo in pelicano, quod circulare nominant, item transmutando: vt ita tota ratio huius sit in alteratione, incremento & generatione. Extractio vtitur operationibus communibus. Omnis item elaboratio aut in vno moratur & ad vnum tendit, aut ex vno facit plura; altera tamen magis altera. Nam tam diues hæc scientia est, vt per varios modos possit præparari vnum idemq́ue, & illi modi ad multa sint accommodati. Cæterum operatio chymica aut segregatio est, aut congregatio; & vtraque modo secundum homogenian modo heterogenian. Vtriq; etiam competit reductio. Segregatoria artificia heterogeneorum in vno commistorum

ſunt putrefactio, expreſſio, cui accedit colatura, ſublimatio, deſtillatio, calcinatio. Deſtillationi ancillatur cohoſatio, & congruit etiam deſcenſio. Sublimationi & deſtillationi cōpetit rectificatio, & volatilitas. Vtraq; etiá vno opere fit in circulatione, licet fine diuerſo. Segregatoria homogeneorū, ſolutione vocata cōtinentur, cui accedit ceratio, liquatio ſeu fuſio. Fit autē hic amplior moles tranſitu ſicci in humidū aqueū. Itaque ei inſeruit & calcinatio & alia opera quædá. Notandum autem eſt nō raro κατάχρησιν interuēire, ſibiq; minus propriè interdum famulari labores, veluti fixatio fit aliquādo per ſublimationē, aliquando per circulationē, calcinationem & ſimilia. Ita ſublimatio non ſemper ſegregat: non raro etiá vnit, vt in cinabari, hydrargyro ſublimato, & ſimilibus. Congregantur heterogenea imbibitione, amalgamatione, fermentatione, digeſtione: Homogenea verò coagulatione. Hac ratione facilè videtur ars integra cōprehendi poſſe. Sed eget diuturniore cōſideratione. Nō enim ſemp ſuccurrūt aptiſſima, καὶ δευτέραι φροντίδες σοφώτεραι. In altero mēbro vbi ſunt πράγματα, generalis admonitio eſt, chymica opera crebrò rectificādo debere ad cōuenientiſſimā formā virtutéq; adducta eſſe. Eſt & hoc notandū quod eędē res nomina mutent plus minus elaboratæ, aut reſpectu rationeq; variata. Caput mor-

tuum

tuum vocatur, quod reſiduũ ab extracta eſſentia eſt, nec quicquam habet virium aut perparum totius quod ante fuit, & in cuius extracto balſamo vita ſeu efficax virtus eſt repoſita. Menſtruum nominant medium extractionis aut putrefactionis liquorem. Tinctura nuncupatur chymica eſſentia tũc cum colorem integri potiſſimum habet. Quinta eſſentia dicitur, cũ aſtrale vt loquũtur factum eſt, ſeu ſummam nobilitaté, quę cadere in elementare poteſt, eſt adeptum. Sanguis à rubro colore aliquibus impoſitus eſt. Mercurius eſt, cum aquoſitatem refert; ſulphur quicquid pingue eſt. Fiũt item opera ex mutuis, vt ex ſalibus ſpiritus, &c. Cõponuntur inſuper, fiuntq; modo ex vna modo ex pluribus rebus. Hæc & ſimilia generatim annotaſſe ſufficit, quia non ſunt in vna ſpecie ſtabilia. Quæ verò ſubſtantia ſpeciatim differunt, ſunt olea, aquæ, calces, ſales, croci, flores, turbith, cryſtalli, vitra, ſucci extracti, elixiria. Magiſterium, primum ens, eſſentia & extractum pro eodem ſunt. Vix enim præterquam ratione differunt. Conſentit illis cliſſus. Spiritus aquis continentur. Balſamus congruit cum oleo. Quæ verò quibus ſint συζυγῆ, facile eſt videre. Sales & calces congeneres ſunt. Succi extracti poſſunt contrà diſtingui oleis & aquis: & horum genus opponi ſiccis. Non ignoro plura adduci rerũ chymicarum vo-

cabula, quibus videntur peculiaria expressa μηχανήματα. Sed reduci ad pauca possunt facilè, sicut Dornæus ad tria redigit, aquam, scilicet oleum & sales. Parachymici Paracelsitæ multa sunt commenti friuola, vt Realgar, Xenechdon, aurum potabile, aurum vitæ, butyrum arsenici, axungiam solis, arcana, lac virginis, leonem viridem, rubeum, aquilam albam & similia, quæ partim etiam antiquis fuerunt vsurpata; partim operum singularium sunt tegumenta ad conciliandã admirationem; partim cõprehendunt plura vt arcana, quæ sunt tinctura, quinta essentia, lapis, &c. de quibus ante monui, quod nõ sint distinctarum specierum nomina peculiaria. Ego te rogo, vt pro tua industria de eiusmodi informatione, qualis rudimentum crassa, vt aiunt, minerua proposui, diligenter cogites, si fortè vel nostratibus vel posteris ad integritatem scientiæ adiumento esse possis, aut saltem professoribus academicis tractationis chymicæ compendium monstrare. Tyronibus ea res erit gratissima, & ad celerem artis cognitionem maximè accommodata. Vale, & has primitias nostri inter nos officij non aspernare. Pridie Cal. Ianuar. anni 1595. Rotemb.

EPIST.

EPIST. XV. DE CINABARI, MINIO, CERVSSA, LAZURIO factitio, plumbagine, lithargyro, ſcoriis & ſimilibus, an ſint operum chymicorum genera.

AD VIRVM CLARISS. D. IOHANnem Poſthium Phil. Med. & Poetam celebrem.

QVI merces chymicas in nundinis paſſim inuſitata quadam arcanorum ſpecie, & titulis hieroglyphicis ad ingenerandam populo præſtantię cuiuſdam & occultæ virtutis opinionem venandoſque inde nummos, proponũt, Poſthi erudite, ſępius illudunt veris artificibus, atque imperitis perſuadent, eſſe quid ſublimius, ad quod nondum peruenerint illi, imo quo aſpirare nulli præter ſe liceat, aut vllo fato ſit conceſſum. Ita cum maxima vanitate, & aucupio fructuoſiſſimo viderunt regiones Germaniæ Aſſyluanum impoſtorem cinabarin paulo ſecius à vulgari præparatam, ſub titulo panaceæ proponentem, conuolantibus ære grauiſſimis emtoribus vndiquaque, nec tantum ementibus precio indicato, ſed & donaria conferentibus vt ſaltem emere potuerint. Pari artificio eſt qui angelicum paſſim diſtrahit puluerem modo citrinum, modo purpureum, modo hyali colore & violaceo, quem cœleſtem vocat, &

hoc ipſo neſcio quid diuinæ efficaciæ promittit, propterea quod ſcripſerint autores chymiæ, ita præparatum ingenioſe debere apparere. Minus tamen illi hoc præconium lucroſum eſt ac Aſſyluano. Nec deſunt alij. Noſti enim impudentiã huius farinę nebulonũ. Cum autẽ adulteria tã ſint fœcũda feliciaq́; vt etiã artifices lateant interdũ; artis diſcipulus aut amator nõ immerito quęrere poteſt, ſitne tandẽ aliquis determinatus artis finis, & numero definitę ſpecies, an verò in infinitũ quæuis res ignibus chymicis excocta, intra eſſentiæ eius limites ſit recipiẽda. Facilis quidẽ, & expedita reſpõſio eſt per Socraticã ſententiam, oportere artificẽ in multa ſimul & pauca intentã habere aciem, quanquam Plato neget rectè philoſophari quenquã extra ideas ſempiternas. Atqui omne opus artis determinatũ eſt, nec quod fortuitũ eſt aut infinitũ, cõprehendi poteſt, nec ſciri. Quomodo ergo quæuis poterunt admitti? Et ne vageť cognitio, certis includitur præceptis p vſum & experientiã à ratione conſtitutis, quibus omniũ operũ forma exactè definitur, vt quod artificioſum, & quod ἄτεχνον iudicari poſſit. Exigẽda itaque ſunt circumforaneorum mercimonia ad regulas artis, indeque ſpectanda. Dicere verò chymiam incomprehenſam eſſe, & aliquid amplius habere quod ſummos effugerit artifices, nec dum in vſum venerit; ſo-

lum

lum autem innotuerit improbis ſtellionibus; inſaniæ proximum eſt. Quæcunq; cõſenſus artificum approbauit, id chymiæ legẽ habet. Quod repudiauit, aut non homogeneum agnouit, ſyncerumq; & perpetuũ, id ne chymicũ quidem cenſendum eſt. Procedit autem chymia more aliarum artium à ſummo genere per intermedia deſinitque in indiuiduis ſpeciebus & exemplis. Finita itaque præcepta habet. Sed horum tamen potentia infinitis numero competit ſingularibus. Hic opera danda eſt, vt quoduis ad ſuum reuocetur genus, quod cum aliquanto ſit peritioris iudicij, cauſa eſt cur tyrones hæſitent, & interdum non tantum confundant opera, ſed & artem imperfectionis accuſent. Ceruſſa certè, Lazurium factitium ex argento, & ſimilia genera chymica non ſunt, quæ poſſint æquo cum aliis ordine poni. Appellantur tincturæ, aut magiſteria, aut crocis accenſentur, aut calcibus. Itaque aut ſpecies penè vltimæ erunt, aut exemplaria ſeu ſpecies indiuiduæ. Sandyx ſeu minium, quid aliud eſt quam colore alterata calx quædam metallica aut mineralis? Scoriæ non referuntur inter eſſentias, quanquã non ſint planè inutiles. De molybdena, lithargyro, cinabari, hydrargyro ſublimato & ſimilibus quæſtio difficilior eſt. Videntur enim hæc ideo inter eſſentias aliquo genere ſummo numeranda,

quia diſſimilem habent aliis naturam, vtpote ex compoſitione genita. Neq; tamen chymia excludenda fuerint, cum chymico artificio apparētur, veluti cinabaris & ſublimatum per ſublimationem; molybdena & lithargyros per deſcenſionem & ſegregationem, quin & tranſmutationem metallarem, quæ ſolis conuenit chymicis. Ego quidem ſtudui ſumma chymiæ genera in priore ad te epiſtola complecti omnia: at vereor ne me aſſecutum rem neges, & his quoque aliquid loci aſſignes. Elixiria genus compoſitarum eſſentiarum ſibi vendicant. Habent & extracta & magiſteria quid tale. Num ergo elixyribus accenſebimus? Vide an non claſſe magiſteriorum ſint cōprehendenda, eodemque explicanda titulo. Si mihi aſtipularentur eruditi; Magiſterij vocem ei aſſignarem generi quod continet duas ſpecies, alteram crocorum dictorum; alteram ſublimatorum eiuſmodi, qualis eſt cinabaris, &c. Lithargyros in recrementis eſt. In plumbi eſſentiam aut ceruſſam abit elaborando, aut etiam ſingularem liquorem ſuo reſpōdentem generi. Fit quidem tranſmutato plumbo. Sed non quæuis tranſmutatio eſt chymica. Noſti philoſophum φθορὰν tūc vocare potius cum ex meliore fit deterius. Nam ex categoria & affirmatione tranſitus tunc eſt in priuationem, qui eſt finis corruptionis. γένεσις verò eſt

cum

cum ex ignobili fit nobilius. Iam autem φθορὰ chymicis ex accidente conuenit, γενέσεως vero per ſe quemadmodum etiam omni arti, vt idem conteſtatur philoſophus. Nihil ergo euincit argumentum tranſmutationis. Ita cauſa propoſita paucis eſt. Tu iudex eris. Si me amas, me litem perdere non concedes. Solent iudicibus manuſ inaurari, argentove obduci vt ſecundum partem fauentem pronunciare ratio velit. Cape id à me quoque munus, auctarium nempe quæſtionis prioris. Cum enim dictum ſit omnem artem eſſentia ſua finitam eſſe; numero vero ſenſilium ſeu ſingularium exemplorumque infinitam, quæro non iniuria, differantne indiuidua ſecundum ſubſtantiam, an non. Audio quoſdam dicere non differre ſubſtantia, quia diſtent ſolo numero. Numerus autem adiunctum eſt. Riſi fallaciæ efficaciam, quæ etiam ſolertioribus impoſuit, vt id literis pro vero prodere non dubitarint. Ergone inquam ego & tu; mas & fœmina non ſeiuncti ſumus ſubſtantia, qa diſcernimur numero? Eſt Socratica fabula de homine olim geminato, poſtea vero in duo dimidia ſecto. Eſt & de amico, quod ſit alter idem ſententia. Diuinum oraculum pronunciat marem & fœminam matrimonio coniunctos eſſe non duas, ſed vnam carnem. Veritas naturalis autem his aduerſatur. Ego enim anima &

corpore proprio me gero, tu item propriis. Nec sumus accidentia, sed substãtiæ, vtpote separabiles & seorsim existentes. An illud philosophorũ quorundã somniũ est, omnes animas indiuiduas esse animã vnam genericam non in ratione, sed natura existentem, adeo vt diuersa fiat secundum subiecta & vires, sicut calor solis in ligno, lapide, luto, aqua, &c. non secundum essentiam? Ego, quæ mea simplicitas est, puto substantiâ artis conuenire omnia indiuidua; cumque sint numero infinita; negatum esse substantias singulares in arte locum habere; sed saltem numero designatas absque ordine subiugari generibus. At isto modo negata non est existentia indiuidualis in natura singulari. Itaque cum dicimur differre numero, non est numerus accidentarius intelligendus, sed substantialis, ipsis indiuiduis non disclusis certis speciebus, sed vna comprehensis, cui quodque suam singularem substantiam conferat, quâ sit ipsa. Reuera autem tunc illa species genus est, quod non existit extra singularia. Quid enim est indiuiduum aliud quam species vltima, quæ genus non potest fieri ob negatam vlteriorem in species diuisionem? Itaque & singularia reuera inter se distant specie, quod est Aristoteli numero differre. Sed à te expecto quæstionis explicationem. Vale & ex voto viue.

EPIST. XVI. DE SCRVPVLIS QVIBVSDAM VERſanti in chymicorum lectione obuiis.

AD VIRVM ORNATISS. DOCTISSImumq́; D. Hieronymum Reuſnerum Phil. & Med. Nordlinganum.

EGo verò, Reuſnere, vellem, me, quemadmodum adhortaris, poſſe tantum afferre lucis, & adiumenti chymiæ, vt deterſa carbonariorum fuligine, & explicatis hieroglyphicorum monumentorum perplexitatibus, ſyncera & aperta amatoribus ſuis appareret facie, & more aliarum artium ad vitæ laudatæ vſum inuentarum exercendarumq́ue perſpicuam, minimeq́; erroneam proponeret doctrinam. Ita enim futurum ſperem, vt, quæ hactenus propter obſcuritatem & erroribus obnoxia fuit plurimis, & multum nobilitatis ſuæ ſplendorisque perdidit dignitatis ſuæ gloriam recuperet, & in ſcholis philoſophorum locum recipiat veterem. Sed vix in me tantum eſt ingenii, præſidiorumve. Neque enim ignoras abſque artis vſu non poſſe quenquam aut promittere, aut conferre quicquam præclari. At hic in me eſt exiguus. Artificũ vero ſententias aſſequi & rectè interpretari, quantæ ſit difficultatis nemo non intelligit. Regna penè exhauſta ſunt & perditi principatus, dum operationum fides ad præſcriptum magi-

magiſtrorum eſt explorata, & incerta artis certitudo inueſtigata. Quid ipſe ſperem, aut obtineam pauper? ſed ne puto quidem per ſumptus profuſos poſſe ad artis faſtigium perueniri. Satis ſunt ſumptus pauci cum ingenio, diligentia & circumſpectione, otioq; & animo tollerãtiſſimo coniuncti. At & horum curta mihi ſuppellex eſt. Cogor vulpinam induere. Simulo aliquam artis peritiam, & eruditorum affector familias. Apud hos dum balbutio & hæſitante lingua ad diſſerendum de chymicis eos prouoco, paulatim inuolo in artis penetralia, donec tandem admiſſus igniculum illum cœleſtem velut prometheus alter deportem. Cognoui ex illorum ſermonibus, eum qui laborare ad præcepta artificum chymicorum velit, non oportere pecunias pluere, & immenſam vaſorum precioſorum & plærunque inutilium congerere farraginem, & in diem operari; ſed naturam intueri, huiusq; opera contemplantem de arte æſtimare. Vix enim ars eſt, quæ tam imitatur naturam quam chymia. φύσις ἀρχὴ τῆς χυμείας ἐστί. Naturæ poſtea conſideratio perpetuitate exemplorum & multo ſtudio ſolertiaque eſt confirmanda. Vbi hîc profectum eſt, doctrinæ, non ciniflonum vulgarium, & impoſtorię plebeiorum chartæ, ſed artificum ſapientum, de quibus conſtat, quod laudabiliter in ea ſciẽtia ſint verſati,

ſati, ſunt cognoſcendæ, donec diſciplinæ phraſin arripuerimus, artiſque conſuetudinem fuerimus aſſecuti. Multa item ſunt in opere, quæ nec ſcribi nec dici poſſunt. Oculis vſuque iſta erunt cognoſcenda. Aſſiſtendum peritis & omnia momenta notanda. Conſueuerunt etiam docti vti laconiſmo. Tædet enim ipſos πολυεπείας. Nihilominus tamen præteritum hîc, alibi eſt explicatum. Conferenda itaque præcepta, & operationum congruentiæ. Solent plærunque titulis proponere artificii finem. Hoc cognito, quomodo ſit quam optimè ſecundum experientiam artis obtinendus, in multis patet ſimul. Si non patet; naturæ opus conſulendum, & dicta ſapientum. Hæc plærunque & ipſe ſum ſecutus, & vt ſequantur alii, ſoleo monere. In promiſſis amo modeſtiã, & candorem. Si experiundum quid eſt; in pauca re periculum iudico tollerabilius, donec de opere euadas certus. Iterandum enim opus eſt, quod prima tentatione periit. Non itaque ſemel profundendi ſumptus. Qui ſympathias & antipathias naturarum habet exploratas; illum puto non infeliciter in chymia verſari poſſe. Cognoui enim iſto præſidio etiã metallurgos excellere, quãdoquidem in excoquendis metallis, tantum momenti habent additamẽta non ad ſumptuum compendia duntaxat, ſed & facilitatem operis & lucrum

præſtan-

præstantiamque, quantum vllibi. Inimica chymia est temeritati, oscitantiæ, somnolentiæ, præcipitibus & ventosis. Antequam singularia tententur, vniuersalia notissima esse oportet. Temporum occasiones, rerum delectus & similia minimè oportet præterire. Multa scripserunt veteres, quæ nos arguimus mendacii, sed iniustè. Ideo non assequimur eorum labores, quia non ita attenti ad rem sumus, & plæraque vix perfunctoriè inspecta iudicamus. aut etiam adminiculis paribus nec materia sumus instructi, aut non omnia ita adaptantur & pariter in opus veniunt. Vides Hieronyme, quam timidè aggressus sim chymiam, & quam callidè ad eam aditum moliar. Si quid profecero, libenter id communicabo sociis. Neq; enim par est bonorum studiosum inuidentia infamem esse. Ego te rogo, vt si quid præcepti illustris habes, item in commune conferas. Opera enim tui similium confluente, ars ad summum perfectionis aspirabit. Paracelsitæ, de quibus scribis, quod me contumeliis incesto ore lacerent, & maximo infortunio mactare conentur, perfectionem sibi somniant arrogantq; solis: sed nimis impudenter. Quid enim illis tribuendũ sit, qui non cognitioné naturæ synceram, sed inania verba; non animum scientia vera imbutũ, sed aureorum montium persuasione vesana delibutum,

non

non modeſtiam legitimamque profeſſionem, ſed libidinem omnia perturbantem, & ex officij deſertione alienæ artis præmaturam illegitimamque inuaſionem adducunt? Quod in modeſta genuinaque philoſophia omni ſeculo fuerunt Sophiſtæ, id in chymica diſciplina ſunt Paracelſitę. Mirarer quoſdam in tanta veræ pietatis luce iuueniri, qui ſibi à Paracelſo porco illo immundo & naturalis ſcientiæ deprauatore, nomen vel ſomnient, nedum arrogent cum ſupercilio, niſi notum eſſet, nihil tam turpe eſſe, tamque veſanum, vt non ſuos inueueniat aſſeclas admiratoresq;. Legunt Paracelſi ſcripta quidem etiam noſtri, ſed ita vt Plinius olim etiam abiectiſſimos libellos. Si quid boni eſt, quod ille ex aliis tranſſcripſit, aut viſum annotauit, probant cætera contemnunt. Spero fore aliquando qui non veſaniam in præceptis catholicis, hæc enim ſuo ſe confutat luculenter flagitio: ſed operationum modos fraudulentos & pernicioſos, à quibus hactenus pependerunt etiam boni quidam, redarguat, & riſui exponat omnibus. Tu vt cepiſti fauere chymiæ caſtæ, ita perge feliciter, & ſtudia publica iuuare non omitte. Vale,

Lectio ſcriptorum Paracelſi.

EPIST.

EPIST. XVII. EXPERImentum explicationis hieroglyphicæ in tabula Smaragdina Hermetis.

AD VIRVM CLARISS. D. HIERONYmum Reusnerum Phil. & Med. Nordlinganum.

COGITANTI mihi, Vir præclare, impẽsius ea quæ ad me de chymica veritate neglectis hieroglyphicis in aperto proponenda, scripsisti maior subinde oritur difficultas, adeo vt visus mihi sis autor esse artis Lullianæ, aut numerorũ Platonicorum expediendorum. Est enim illud artificium obscurissimis inuolutum perplexitatibus, quas qui enucleabit, ille artem explanabit docebitque discrtè. Istud autem qui possim sine alis ingenioq; dædaleo, aut filis ariadnæis, Mercuriive caduceo, aut Alexandri gladio & Æneæ aureo Ramo, hesperidumque pomis? Longe inexplicabilior error labyrintho est; longè periculosior via quam quâ Phaëton, & Icarus incessit: multo tenebrosior præcepsque magis auerni faucibus, & impeditior Gordiano nodo tela. Medeæ artibus ad aureum vellus peruenisse Iason dicitur. Ego ne si copia quidem esset, vti eis velim. Ex hieroglyphicis vna est circuli quadratura. Hanc inexplicabilem iudicauit summus Philosophorum Aristoteles. Tunc mihi

mihi excellentius ingenium tribuas? Quis monadē hieroglyphicam philoſophi Londini declaret? Scribit Herodotus Apollinem Delphicum ambiguitate oraculi luſiſſe Crœſum, eumq́ue tunc amiſſurum regnum dixiſſe cum Medorum rex Mulus foret. Hoc poſt acceptā calamitatē exprobrāti Crœſo explicuit Pythia. Oraculis Delphicis intricatiora ſunt chymicorum præcepta. Periculum præſens incurrerim non conſulta prius vate. Illa vero vix comparet vſpiam. Per cœlum volare vni contigit Dædalo. Reliquis is conatus attulit exitiū. Mutato nomine de me fabula narratur, inquit poeta. Quam riſuri me eſſent & planè deuoraturi paracelſitæ, ſi à ſummo delapſus Icari in morem vitreo darem nomina Ponto? Atqui, inquies, petit ardua virtus cœli & negata tentat iter via. Audendum eſt: fortes fortuna adiuuat. Multis non licuit ad ſolis currum peruenire; at licuit Prometheo. Studendum eſt vt in raris exemplis nomen inueniatur tuum. Agnoſco Sirenum illecebras. Sed ero Vlyſſæus. Audiam te ſuauiſſima perſonantem; ſed vinctus, ne me trahas in abrupta. Experiar tuam ſententiam in ſmaragdina Hermetis, quæ exceptis patrum ante diluuium ſententiis, hieroglyphicarum eſt vetuſtiſſima, quandoquidem Hermes coætaneus dicitur fuiſſe Zoroaſtro: hic autem *Hermes.* *Zoroaſter.*

eſt Chameſenuus ſeu Cham Noës filius; & Iſis vxor Chameſenui in columna teſtatur ſe eruditam ab Hermete ſeu Mercurio. Experiar autem interpretationem in tabula illa ideo, quia dulcius ex ipſo fonte bibuntur aquæ; & cum antiquiſſimum quodque ſit veriſſimum; à veritate minus me aberraturum, atque ideo maius operæ precium facturum iudico; vbi rem acu tetigero. Adde quod de hac tabula Bernhardus affirmet, artificium in ea proprie & perſpicue deſcriptum comprehendi, cum alias incredibile ſit ex parabolicis veterum libris rem aſſequi. Erit ergo in illa explicanda labor facilior. Non ignoro Paracelſum iactare apocalypſin Hermetis & Hortulanum pridem commentatum in tabulam illam fuiſſe: ſed hi ænigmata auxerunt ænigmatis, nec vlli inſeruierunt ſua explicatione, id quod non diſſimulat Hortulanus, cum dicit: O lector chare ſi ſcis operationem lapidis, tibi dixi veritatem. Si neſcis, nihil tibi dixi. Ipſe quoque Paracelſus ſua occulta fore vaticinatus eſt vſque ad Eliam artiſtam ſeu calendas græcas. Eiuſdem verſutiæ eſt Bernhardus, Geber & fermè omnes alii. Nam & in Arnoldo & Thoma & Alano, qui maximè perſpicuè de iſto artificio ſcripſerunt, non deeſt obſcuritatum pelagus. Narrant aquilam pullis iam volatum meditantibus

bus præire, eosque ad volandum aptè sicut Dædalus Icarum exemplo inuitare suo; Mihi aquilæ loco erit diuina clementia, cuius acumen in eiusmodi abditis maximè est accersendum & imitandum. Sed aggredior rem ipsam. Ita habet Smaragdus. *Tabula Smaragdina.* Verum; sine mendacio, certum, & verissimum. Procœmium hoc mysterii est, ne quis putaret ex obscuritate & operis ἀτυχία post experimentum primum, mendacio sibi illusum, sed seipsum, stuporem suum, imperitiam aut oscitantiam accusanda sciret, si non respondisset scripto euentus. Sequitur res ipsa: Quod est inferius, est sicut quod superius: & quod superius, est sicut quod inferius ad perpetranda miracula rei vnius. Duo nominantur per loci superioris & inferioris differentias, quæ cum non sint separabiles, necesse est vt in vno tertio designentur. Fingo id tertium esse aquam philosophicam vitro, quod violam vocāt, contentam. Huius διαστήματα supra & infra notant res duas; vnam leuem & ex imo in sublime eleuatam; alteram grauem quæ vt cinis in fundo restat. Vtriq; autem tribuitur vna eademque natura secundum substantiam & qualitates: & ex vtroque coniuncto dicitur procreari res vna mirabilis. Indicat philosophus in aqua philosophica solui corpora coniugata aurum scilicet & argentum; solui autem in elementa. Nam aquea

pars commiſcetur aquæ,& ab ea non ſeparatur. Ignea aëreaque eminet & in ſummo facie fuliginis apparet, nec aliud eſt quam verum auri ſulphur & quinta eſſentia. Terrea portio reſtat in fundo. Neque tamen hæc alterius naturæ eſt quam illa. Nam eadem eſt radix; idemq; principium, quod in compoſitione vnioneque apparet, cum alterum altero tanquam familiari gaudet, ſicut & Democritus olim ſcripſit, & Calid repetiuit. Idem cernere eſt, etiam in quintis eſſentiis vegetalium, dum elementa ſeparantur. Omnia ſunt eiuſdem naturæ, ſaltem differentia leuitate ſubtilitateque grauitate & craſſitie. Itaque & illa celeriora ſunt magiſque penetrant,hæc tardiora.Poſtquam coniunguntur iterum, res mirabilis inde fit, quæ cæleſtium & elementarium virtutem obtinet. Itaque ex hoc diſcendum eſt, quænam ſit vera eſſentia chymicorum, nempe ea quæ depurata maximè eſt, & ex ſeparatis partibus ſeorſimque elaboratis in vnum coaluit denuò. Porrò de vi ſeminali iſtius miraculoſæ naturæ ex ſummis imiſque genitæ ita philoſophatur cum illuſtratione per comparatum ſimile:ſicut omnes res (inquit) fuerunt ab vno meditatione vnius: ita omnes res natæ fuerunt ab hac vna re adaptatione. Nondũ oblitus Hermes fuit patrum doctrinam de mundo condito. Itaque

que hinc tanquam noto principio suæ artis declarationem petit. Vnus ille meditator est naturæ conditor. Hic exemplaria mundi, vt habet Timæus, in se ipso ponens meditatur facitque res omnes. Huic respondet Hermetica illa genitura. Præficitur ei vnus quidam nomine artificis. Hic res solutas coniungit iterum adaptatque & rem miraculosam producit. Hanc porrò adaptando patienti materiæ; per naturam gignit quæuis. Natura enim est causa secunda per quam à creatione per adaptationem & dispositionem conuenientem omnia producuntur prout seminale principium est. Itaque tam in mineralibus quam vegetalibus magister, vbi semen naturæ instinctu produxit, eodem vtitur ad generandum veluti ex tritico elicit semen; hoc adaptat terræ matri, iterumque adhibito naturæ regimine profert triticum, numero tamen auctum. In mineralibus ex auro naturam legit, qua aquæ philosophicæ tanquam matri terræ insita, conficit aurum, & sic in reliquis. Non potest illa res vna accipi nisi καθόλου de principio seminali. Nam effectus ei tribuitur, quod ex illo omnes res natæ sint; non meditatione sicut in creatione factum est, sed adaptatione, id est interuentu naturæ, ita vt magister suum semen suo coniungat patienti. Ex hoc intelligitur quod nihil possit chymicus sine

natura; & quod cum hac poſſit omnia ſecũdaria; proprium autem eius officium nihil ſit aliud quam adaptare, iungere & concinnare, adhibitisq́; adminiculis externis in opus vocare principium internũm. Verumenimuero cũ illud ſuperius & inferius vnã rem miraculoſam conſtituerint, ex quibus parentibus materialibus tum ipſa tum res illa vna prodierunt? Pater eius eſt ſol, inquit Hermes, mater luna. Portauit illud ventus in ventre ſuo. Nutrix eius terræ eſt. Proponit nobis generationem naturalem, & ad vnum ſubſtantialem effectum duas cauſas procreantes mutuo amplexu vnitas deſcribit; vnam vero conſeruantem ſeu nutrientem augentemq́ue. Signum hieroglyphicum generatoris eſt ſol, qui in terris eſt leo, aurum intra terram; in homine cor; in plantis vinum. Generatricis ſignum Luna eſt quæ argentum, &c. Ex his parentibus gignitur illa præclara ſoboles, quæ ſeminariam vim habet ad vnumquodque ſui generis. Intelligendum itaque eſt ad fœturam in plantis & animalibus requiri naturam ſolarem, quæ eſt calida ſicca addens terminum & miſtionem procurans: Deinde lunarem concurrere, quæ humida eſt & cum frigida ad illam cenſeatur. Corruptiuum tamen frigus non habet ſed generatiuum. De his duobus principiis diſſeruit Ariſtoteles in tertio de Gen. anim. c. vlt. vbi de calore

Pater ſol.
Mater luna.

lore viuifico per vniuersum sparso, & principio in terra fœcundo sermonem facit. Chymicus quoque in arte sua essentias procreaturus non obliuiscetur huius naturæ duplicis, & ex aqua igneoque terræ principio quod est sulphur fœcundum illam conflare annitetur. Si percurrere agriculturam placeret, multis possem hæc declarare. Sed in re manifesta verbis opus non est. Genita vero illa res mirabilis ex superiore & inferiore, nutrienda est terra, quæ in se obtinet materiam quandam aptam ad conseruationem tam animalium quam plantarum sicut notũ est. Chymicus sobolem suam conseruabit modo eodem. Sciendum autem nihil nutriri planè dissimili; sed quò vicinius seu cognatius nutrimẽtum est; eò melius. Hinc artifices studuerunt omni impuritate abiecta essentiis ipsis nutrire substantias suas, ne naturæ negotium fiat in separandis impuris. Itaque & in lapidis magisterio terra sumitur optimè repurgata, quę nihil est aliud quã lac virgineum, seu Mercurius philosophorum. In modo nutritionis opera danda est ne esuriat infans, aut copioso lacte suffocetur. Est & discrimen in vetustate, & nouitate. Quod tenerius & recentius à partu est, parum lactis requirit, adeo vt quinquagesimam vix partem exigat. Ætate ingrauescente, nutrimentum postulatur vberius. Dixit er-

go hactenus Hermes ex auro & argento gignendum esse lapidem seu naturam quandam, quæ educanda sit cibo ex terra petito, seu philosophorum Mercurio imbibenda. Ego vero tibi mysteriũ ex his reuelo. Cum dicit id quod superius est, esse sicut ꝙ inferius; non tantum ex coniunctis fieri posse illam rem miraculosam innuit; sed perinde esse vtrum sumatur etiam seorsim. Nam & anima auri innatans Mercurio philosophico efficax est, & id quod de natura eius in fundo substat. Itaq; & illud & hoc separatim ad maturitatem per nutritionẽ perducere potes, idq́; tentarunt philosophi & assecuti sunt. Si superius inescatur; prolixus quidem & operosus labor est; sed fit inde longè validissimum elixir. Thomas absterret ab hoc fratrem Reinaldum ob nimium tempus & vacationem. Vocat autem opus maius si inferius elabores; operæ pretium quidem est sed minus, at minore cum tempore & negotio. Pauperes philosophi qui finem illius expectare nõ potuerunt; hoc vsi sunt artificio. Vocant præcipitationem. Quod præcipitatum est, hoc augent Mercurio philosophico paulatim affuso, & simul præcipitato. Vbi iusta copia est; reducunt in Catillo, faciuntque aurum laudabile. Ego tibi dico quod, ex hoc quod fit, id sit verissimum electrum, cuius vtraq; pars in igni & aqua forti est constans & inseparabilis, & in

quo

quo Paracelsus summam inesse medicinam pronunciauit. Ne tibi desit testis: VIDI. Puluis ille, qui vocatur ab Hermete inferius, ex cinereo cum quadam flauitie nigricat: & est ille cinis, de quo philosophi dicunt, quod non sit contemnendus, quanquam ex eo artificium magnum non fiat. Sed quid est quod inquit; Portauit illud vẽtus in ventre suo? Signum hieroglyphicum est. Ventus designat spiritum chymicum, in quo est calor & natura illa cœlo analogos, sicut inquit Aristoteles. In minerali lapide est philosophorum Mercurius ex auro argentoque extractus, qui & aquila & spiritus ob volatilem naturam vocatur. In huius vẽtre inuisibiliter antequam edatur, portatur infans. Mira res est, ita ab hydrargyro absorberi aurum, vt nihil appareat præter aquam desiusculam, cui post putrefactionẽ insistit nigredo fuliginosa, vt ita quod in occulto est fiat manifestum, & manifestum occultetur. Hoc est pelagus de sathalia, in cuius medio mons conspicitur, seu venter infante prægnans. Non me fugit alios ventũ explicare aliter; sed ista sententia est mea, quę congruit cum naturali generatione animalium & plantarum; quæq; in opere chymico item est attendenda. Spiritus enim vini seu quinta natura est illa soboles genita ex vino ipso, in quo est natura triplex, tartarea scilicet, aquea & vinosa. In aquea portatur

Ventus.

Pelagus de sathalia.

essentia tāquam in ventre. Terra imū obsidet, sed nō minus nobiles spiritus possidēs, qui si vniantur priori essentiæ, valde efficax cōstituunt medicamentū, sicut & ante dixi. Quod si nutriatur vtraq; hæc pars cōiuncta sui simili substantia; amplificatur copiosè. Illa autē nutritio distat in vnoquoq; genere seruata tamen analogia. Si spiritum vini velit augere chymicus seruata nobilitate; elaboratissimam eius essentiam vasi Hermetis seu pelicano includet. Huic post debitā circulationem affundet substantiam cōgenerem, & circulo ferri item sinet. Ita nutrietur prius, & hoc cedet in substantiam eius eandemque sortietur nobilitatem. Poteris augere ita quousque libuerit. Interim autem ad vsum certam partem promere. Ex hac explicatione longè excellentiora principia, longeq; aliam elaborationem rerum chymicarum colliges, quam ex vllo Paracelsico scripto. His enim autoribus omnia nascuntur in lingua; omnia peragūtur perfunctoriè absque certis artis principiis. Hermes & veras cōficere essentias ex vnione docet, & vera augmenta virtutis mōstrat. Pergit autē in smaragdo sua: Pater omnis thelesmi totius mūdi est hic. Vis eius integra est. Quicquid perfectionis (inquit) sortitus est mundus, id ad exēplum magisterij huius est cōfectum. Omnino enim ex virtute duarum substātiarum generatiuum principiū obtinentium

Perfectio.

nentium omnia fiunt ſecundum naturam. Omnia item nutriuntur eodem modo, & antequam procreentur ſpiritu fouentur eius veluti ventre clauſa, quo pacto olim ſpiritus Domini aquis incubuit terra intra aquam occultata, ex qua poſtea naturæ extiterunt variæ. Quod additur de vi integra, ancipitem habet intellectum ob diſtinctionis ambiguitatem. Nam hortulanus puncti notam hîc remouet, & verba hæc; vis eius integra eſt, coniungit ſequentibus; ſi verſa fuerit in terram. Reuera autem poſtquã infans ita genitus eſt, & educatus in ſe quidem perfectus eſt; ſed ſeminalis virtutis actum, quo gignere poſſit, nõdum eſt ſortitus. Itaq; vtraq; lectio non eſt improbanda. In vegetalibus eſſentia ſummas in ſe habet vires induſtriè enutrita. In mineralibus reſtat multiplicationis ampliſſimæ munus. Vt hoc quoque conferatur per naturam ingenio artificis gubernatam additur. Si verſa fuerit in terram. Nam creatus lapis reſoluendus denuo in Mercurium eſt. Hoc vbi factum eſt, emergunt duæ ſubſtantiæ; vna ignea, altera aquea (terra enim hic matrix eſt & Mercurius philoſophorum) vna ſubtilis, altera ſpiſſa. De his dicit Hermes, quod ſeparanda ſint leniter cum magno ingenio, ſeu cautè circumſpecteq; nec ſine induſtria ſingulari. Et nota quod hic caput mortuum ſeu cinis relinquatur nullus. Omnia enim

ſunt pura eſſentia ſaltem in virtute exaltanda. Quod autem ſit ſeparationis ingenium; natura rerum in opere indicat, nec vna eſt apud omnes ratio. Ne putes deſtillatione aut ſublimatione aliáve vulgari operatione inſtitui ſeparationem. Coruus eſt decollandus, & nigredine ſua priuandus. Hoc modo abſoluta ſecũda operatio eſt. Sequitur tertia: Aſcendit à terra in cœlum iterumq; deſcendit in terram; & recipit vim ſuperiorũ & inferiorum. Duo his indicantur verbis. Primum eſt cauſa virtutis in eſſentia chymica, quaſi dicat, ideo tam precioſa res eſt & efficax, quia circulo acta in ſublime eſt iterumque depulſa ad imum, volatilis & fixa facta, vt ita ad omnem vſum ſit accommodatiſſima. Deinde innuitur operis tertiatio, quod vbi in aquam rediit, ſit coagulanda iterum, iterumque eodem curſu ad carceres reuocanda, quod vbi factum eſt; addit Hermes; ſic habes gloriã totius mundi. Ideo fugiet à te omnis obſcuritas. Fructus laboris chymici hic eſt, tantum ſcilicet gloriæ diuinæ ex arte haurire, quantum in omni re mundana ſecundum naturam eſt. Re vera enim chymicus miracula operum diuinorum in ſua arte maximè ſyncerè contemplatur. Itaque & hinc Deo oritur laus plena, ſi quam ex creaturæ noticia Deo debemus, quam debere nos vndiquaq; Diuus admonet Paulus. Sed & ipſi artifici non parum

Coruus.

Gloria.

rum

rum eſt inde emolumenti. Obſcuritas enim ab eo fugitura dicitur, hoc eſt, artifex ipſe euaſurus ingenio alacer, & peritus, ita vt ignorantię caligine non amplius ſit circumdatus, quod eſt reuera in naturalibus ex ſpecu Platonico emergere & in clara ſolis verorumque luce poni. Hunc fructum autem reportare ſedulum inueſtigatorem ipſa arguit experientia. Longè enim alij oculi & iudicium eſt artificis quam imperiti hominis. Vnde cum Democritus non externum rerum vultum cõtemplaretur, ſed naturam internam perinde vt ex chymia didicerat; ridet humana facta & pro ſtolidis habet. Hæc eſt illa ingenij & ſapientiæ lux quam lucratur ſpagirus verus. Sed & externus ſplendor famaque nominis non deeſt, ſi ad vſum conferat benè, quæ ſpeculatus eſt ſapienter, quanquam hìc honor non ſit perpetuus. Sed pergit Hermes: Hic eſt totius fortitudinis fortitudo fortis; quia vincet omnem rem ſubtilem, omnemque craſſam penetrabit. Non putandus eſt de lapide minerali ſolummodo diſſerere. Quomodo enim vir ſapientiſſimus tam generaliter dixiſſet? De termino virtutis omnium chymicarum eſſentiarum concionator, quod ſcilicet artifex ad ſummam præſtãtiam, nobilitatem & efficaciam perducat opera chymica, adeo vt nihil in natura poſſit eſſe ſubtilius; nec quicquam tam craſſum quin penetret;

Fortitudo.

netret; vnumquodque tamen in ſuo genere. Quj ergo ſpiritum vini ſummè prout ars præcipit, vult elaborare, is debet eò excellentiæ ipſum perducere, vt in eo genere nihil ſit præſtantius. Quod ſi ſolidis craſſisq; adhibeatur; penetrare ea promtè debet, ſicut notum eſt etiam de oleo iuniperino. Ita lapis philoſophorũ in mineralium metallicorum genere nihil habet ſublimius. Vincit hydrargyrum eumque in ſolidum corpus mutat; & reliqua metalla penetrat & nobilitat ita, vt in optimum transformet. Cogita iam an Paracelſitarum opera eò perfectionis peruenerint. Moneo tamen ab Hermete hic ſaltem eſſentiæ perfectionem indicari; non autem de vſu præcipi. Vſum medicum ſi ſpectes, aliud erit iudicium. Non enim morbi omnes & affectiones tam ſubtili medicina curari poſſunt. Imo in aliquibus nihil foret pernicioſius. Deteſtandus ergo Paracelſitarum error eſt, qui in medicinam temerè irrumpẽtes, eſſentias ſuas nudas cuiuis exhibent, & ſubtilitatis nomine extollunt, cũ hoc ipſum non vſum medicum commẽdet, ſed ſaltem perfectionem in præparatione. Ita lapis vbi ſummè abſolutus eſt, ad vſum ineptus eſt in illa ſua perfectione. Non enim poteſt vniri cũ metallis impuris ob diſſenſum & nimiã ſubtilitatẽ. Itaq, fermentatur prius, & calce propria ſaginatur, & nihilominus quæuis eius

Paracelſitæ furioſi medici.

eius particula millecuplas superat. Quod si in tinctura metallorũ inutilis est subtilissima essentia quid in morbis habebit cõmodi, vbi tã penetrans virtus planè est indisposita? Sequitur in tabula. Ita mũdus est creatus. Illustrat triplicẽ suam operationẽ in natura exemplo cõditi mundi. Omnia habuerũt initio aquæ vultum. Ita chymica omnia cõsistunt in aquea natura seu actu seu potẽtia. Et sicut spiritus viuificus fœcundusque omnia penetrauit & fœcunda effecit, nobilitauitq́; ita in opere vsuq; euenit chymico. Addit plura de vsu. Hinc (ait) erunt adaptationes mirabiles, quarũ mundus hic est. Vult artificẽ miraculosa opera efficere posse per essentias ad id excellentiæ perductas, & adaptatas, quæ vox notanda benè est. Signat enim nõ fortuitam accõmodationem agentis ad patiens, sed industriam aptamq́;. Itaq; & veteres magi ob hunc ipsum vsum maxima in admiratione sapientiæ fuerunt. Scribit in epistola Zvingerus quantum fuerit delectatus mirabilibus rerum chymicarum affectionibus, adeo vt ex Platonicis ideis & logis tantum voluptatis nunquam possit suppetere. Hoc non Zvingero tantum vsuuenit, sed commune est cum omni chymico vero. Quantum enim deliciarum est cum oculis ipsis cõtueris mirabiles sympathias? Quod nullo igni vinci potest, vili cedit aquæ & ab ea in fuliginem

ſoluitur. Quas natura gemmas occultè fabricat, eas chymicus imitatur ad viuum; vitra ductilia malleoque extenſilia ex metallis depuratis conficit; metalla tranſmutat, & quæ mirifica non operatur quaſi in ſua poteſtate totam haberet naturam? Conſidera antimonij cum lixiuio tartari; ſpiritus tartari cum auro & aliis congruentiam, & ſic in reliquis, mira cognoſces. Itaque non immerito Hermes dicit eiuſmodi miraculorum modum & ſummam & veluti mundum totum eſſe in iſto ſuo arcano, quo pacto dicunt Venetias compendiũ orbis habitabilis eſſe. Vtinam verò ille ter maximus Chami filius non tãtum generaliter ita pręcepiſſet, ſed & ſpecialiter artem elaboraſſet integram, modo ab inuidis & portentis humani generis ſalua manſiſſet, felices foremus. Quid ſi etiam edidiſſet ſingularia, eaque iniuria temporum intercidiſſent? Sed addo reliqua. Itaq; (concludit philoſophus) vocatus ſum Hermes triſmegiſtus habens tres partes philoſophiæ totius mũdi. Completum eſt, quod dixi de operatione ſolis. Hactenus ille. Non tantum in naturalium anatomia eiuſmodi miraculoſam ſcientiam eſſe innuit, ſed & in diuina contemplatione & vita hominum gubernanda. Itaq; vndequaq; gloria Dei & maximarum vtilitatum pondera ſunt præſto, quæ cum ipſe ſit aſſecutus & in maxima omniũ ſuæ ætatis fuerit admi-

Vitra malleo extẽſilia.

Hermes triſmegiſtus.

admiratione, ter maximum ſe appellatum tradit. Hortulanus putat alludi ad lapidem triplicem, mineralem, vegetalem & animalem, in quorum noticia ſibi principatum vendicarit Hermes. Sed parum conſentanea vero mihi videtur dicere. Cum potuerit mirabiliter adaptare iſtud ſuum opus, & inde theologica principia explicare; politica illuſtrare, naturamq; totam demõſtrare, inde ſibi natum nomen aſſerit. Ne autem confudiſſe omnia videatur, in calce oſtendit ſermonem ſibi factum eſſe de auri elaboratione, ſeu artificio lapidis mineralis principaliter, cuius tamen ratio ad totam chymiæ artem eſt accommodanda. Nam hoc arcanum eſt reliquorum exemplum. Adhuc expoſitio hieroglyphiæ vetuſtiſſimæ. Qui tibi iam, Hieronyme, videor? an nõ pulchrè me ridebunt parachymici? Ego verò in angulo latitans expectabo donec attulerint certiora. Si nihil inuenturi ſunt, promturiq;, quid me decebit, videro. Explicui autem tibi puriſſimam veritatem, nec potui verbis clarioribus loqui. Si me non aſſequeris; differenda res erit ad μεταχείρησιν ſpagiricam. Vſus te docebit conuincetque veri.

Vale.

EPIST. XVIII. DE OBSCVRA CHYMICORVM locutione.

AD HIERONYMVM REVSNERUM Phil. & Med. Nord.

QVi in chymicorum commentarios incidunt imperiti, nec dum aſſueti terminis diſciplinæ, videtur mihi legenti condimenta Plautini coqui ſimiliter affici poſſe. Sicut enim hic repudiatis vulgaribus cõdituris, coriãdro, allio, fœniculo, olere atro, rumice, ſinapi & reliquis, quas ſtriges viuas nominat, ſua illa rara & mirifica effert, & inuſitata nominũ barbarie cõmendat cicilendrum, polindrum, macidẽ, capſidem, cicimandrum, happalopſidem, cataractriamque, quæ ipſi ſunt eſcæ diuinæ abſq; igni in patinis ſponte feruẽtes, vnde ſurgens odor Ioui veniat in cœnã; & quibus qui veſcatur, viuat vel ducenos annos: ita & chymici cũ maximis elogiis promiſſisq; pluſquam diuinis occinunt perplexitates ſuas & barbariã Leonem rubeum, viridemque cohoph, Alcool, vinũ alcoliſatum, menſtruũ, lunariã, caput corui, veſpertilionẽ, ſputũ lunæ, vſifur, Rebim, Etheliã, Kuhul, Kibric, Corſuffle, & quid mõſtri non? Quemadmodũ etiam coquus Plautinus policetur ex virtute ſuorum condimentorũ ætatem grãdem, & odorem mirificè extollit: ita chymici ex

ſuis eſſentiis promittunt omnia,tribuuntq́; ſecundum Lullium & Vlſtadium quintę vini naturæ tantum odorem quantus credi non poteſt, qui ſe eleuans in ſublime eſt illa aquila Iouis Ganymedis ſtructoris epularum cœleſtium raptu nobilis; aut aureus imber in quem mutatus Iupiter iuit rediitq́ue in ſinum Danaës. His auditis non mirum ſit, ſi cum Ballione exclamet tyro; at te Iupiter diique omnes perdant cum condimentis tuis. Sed, mi Hieronyme, nos oportet aliquo modo cum chymicis ſtare, & lenonibus non permittere ſingula. Si enim ars ideò vituperanda eſſet, quia non omnes voces ſapiunt eloquentiam Ciceronianam; etiam medicina noſtra vim pateretur, in qua item audias mirificos ſonos macidis, capſici, malicorij, Zurumbet, Taborzet, Alcql, Albali, Tereniabim, & eiuſmodi plurima. Quemadmodum autem Tullius ex Græcia ampliauit linguam patriam, idq́ue licere Horatius atteſtatur; ita nos non ægrè feramus, ſed conceſſum putemus ex Arabia, Ægypto, Chaldæa & aliis locupletari theſaurum ſcientiæ noſtræ. Non eſt veritus Plautus etiam in theatro Romano Punica perſonare verba, & Græcis ſentētiolis, voculisq́; latinitatē aſpergere. Quid nos hęſitemus? In conſuetū res abiit. Mutatio nō vacat periculo nouitatis obſcuræ. Et hanc vnam exiſtimo cauſam

Odor incredibilis.

Barbara voces vſu mollitæ.

esse sermonis occultioris. Interpretes enim nō habentes Latina verba, quibus Arabica aut Græca cōmodè exprimerent, hæc retinuerunt, quæ vsu & terminatione Latina mollienda sunt, sicut Ciceroni species & similia ad imitationem Græcorum effecta. Alia causa est ἱερογλυφία, seu tropica ex similitudine enunciatio, quo pacto non verba tantum, sed & sententiæ depingi solent, vt festinandum lentè esse monemur anchoræ implicato delphine; & sic de cæteris de quibus editi sunt varij emblematum libri. Hanc rationem voluit sequi Paracelsus à veteribus accepta manuductione, sed nimium ineptiuit. Commentus erat Lullius quintam vini essentiam summè depuratam nobilitatamque. Eam vocârat cœlum. Huic debebatur duplex astrorum genus, erroneum nempe & stabile. Hoc ex animalibus, vegetalibus & mineralibus per chymian præparatis sumtum est. Itàque astra nuncupata sunt, quæcunque à terrea impuraque concretione liberata in ordinem essentiarum transeunt, & cœlo affiguntur: Planetæ verò potissimum eæ essentiæ quæ vires obtinent maximas, sicut penè totius mundi gubernatio erronibus cœlestibus accepta fertur. Vires æstimatæ sunt auxilio humanæ naturæ; in qua septem principalia apparent membra, quibus quæ in mineralibus & reliquis es-

ſent familiaria; ea Planetis ſunt addicta. Sed & vniuerſus homo cum paſſionibus ſuis accommodatus eſt ad mundum magnum, ſicut olim aſtrologi mundum ſuperiorem ad animalium adhibuerunt conditionem fingentes in cœlo varia animalia, parteſque dextras & ſiniſtras, cor & quædam alia. Quod in homine cœloque factitatum eſt; id & in cœlo & vegetabilibus. Hinc tranſitum eſt ad mineralia, vt ita omnis cœli virtus in ima diffuſa repræſentaretur ſuis rebus. Animaduerſum autem eſt, quæ quibus ſtellis eſſent familiariora ex paſſionibus & effectis. Hinc itaque Sol præfectus eſt cordi animalium. *Sol.* Cor vinum recreat & aurum. Plato cordi item tribuit partem leoninam & calorem. Cum itaque & ſol in leone cœleſti dicatur habere domicilium; hieroglyphice in vno deſignantur omnia; & quicquid cordiale eſt, id ſolinum, & leoninum. Potiſſimum tamen in auro vox hæſit. Sed Paracelſus etiam porrò ſibi audaciam ſumens ad plura extendit, idque penè ſine diſcrimine. Leo viridis illi eſt vitriolum, ſeu ſpiritus eius rectificatus. Nam ruber vocatur Sanguis lacertæ. Leo rubeus materia tincturę eſt, quę arte pyronomica ex tribus coagulat in vnũ, hoc eſt lapis factus ex eſſentia auri, argenti & hydrargyri philoſophici. Pergendum ita eſt in aſtris reliquis. Luna debetur cere- *Ruber Leo.* *Luna.*

 bro.

bro. Quicquid huic conuenit; id lunare eſt,
Lunaria. vt argentum, cuius liquor etiam lunaria
nominatur Lullio, quanquam ea ſit herba.
Sputum Lunæ. Nominatur & ſputum lunæ, quod mihi videtur eſſe argentum viuum ex lapide factũ, cui acceſſit fermentum lunare. Non ignota tibi eſt accommodatio reliquorum Planetarum.
Mercurius. In Mercurio quid peculiare eſt. Nam præfectus nõ tantum hydrargyro eſt, ſed omni humori aqueo ex rebus elicito, ita vt ſit tertium principium chymicum, quãquam veteres Lunæ crediderint aquarum dominium. Inter cætera aſtra potiſſimum aquila ſpectabilis eſt, vocaturq; in chymicis tum argentum viuum philoſophicum, tum ſal ammoniacus præparatus. Paracelſus vtitur etiã Oriente cœli, & meridie. Alij Cardinibus, Horizonte & aliis. Commutantur autem etiam inter ſe ipſa elementaria. Hinc
In homine omnia. in homine dicitur eſſe quicquid eſt in mũdo externo, ſal, ſulphur, Mercurius, vitriolum Tartarum, & reliqua, vnde Paracelſus omnem ſanitatis & morborum rationem explicauit. Audiui qui aſſereret nihil apud hunc autorem ſuo nomine dictum extare, ſed omnia deſignare quiddam minerale, quod tamen mihi non ſit veriſimile, quanquam mirificè confundat omnia, & herbarum nomenclationes improbè permutet. Veteres philoſophi in ſua arte habẽt roſas albas & rubeas in horto chymico, per

quas

quas intelligunt lapidem duplicem, vnũ ad aurum faciendum, qui auro eſt fermentatus; alterum ad argẽtum cuius fermentum argentum. De lunaria ante dixi. Animalia quoq; aliqua ad minerale artificiũ ſunt accerſita, veluti veſpertilio & coruus, per quę deſignatur nigredo, quę Mercurio philoſophico innatat; itẽ ſerpens qui deuorat ſuam caudam, qui eſt ſiccus puluis imbibens propriũ humorẽ antea deſtillatione inde prolectum. Et hic titulus hieroglyphicus etiã aliis operibus tribuitur, in quibus paulatim irrorando ſicca pars cogit᷑ abſumere humidã, & coagulare. Eſt & cauda pauonis tunc vocata cũ elixin fermentatũ in coagulatione innumeros edit colores intra vitrũ, ſicut ego aliquãdo vidi in pręcipitatione hydrargyri, & auri. Nam hydrargyrus, imò & cinabaris & ſtibium in omnes penè ſe vertunt colores, vnde & metalla & eorum ſpiritus tum variè tingũtur. Aliqui vtuntur & colũbino collo propter emphaſin colorum; aliqui iride. Sunt & aues Hermetis ipſi ſpiritus mercuriales. De leone ſupra monui. Lacerta viridis vitriolũ eſt; Rubea, colcothor vel aqua huius quæ vocatur ſanguis. Eſt & rubeta & ſalamandra fixa eſſentia quæ in igni conſtans eſt. Et vocatur tunc lapis Salamandra cum non amplius eſt volatilis ſed indomitus ignem reſpuit. Mitto animalia. Numeros etiam accerſiuerunt, imitati

Coruus. *Serpens.* *Pauonis cauda.* *Aues Hermetis.* *Lacerta.* *Salamandra.* *Numeri.*

Pythagoricos, ſicut Geometricas figuras more Platonicorum. Itaq; audiũtur in chymia vnio, ternarius, quaternarius, millenarius, denarius, binarius, triãgulus, circulus, quadratura & reliqua, quibus potiſſimũ eſt vſus Londinas. Numeris non cõtenti, tranſierunt ad res ſacras, & quicquid ibi ſimile eſt vel dicitur congruenter; id ad chymica artificia eſt accommodatum. Hinc monachi & Londinas non ſine pollutione diuinorum oraculorum, Chriſti Saluatoris paſſione lapidis apparatum explicant. Alij quicquid eſt arcanorum in Geneſi, cantico Salomonis, Ieremia, Ezechiele, &c. eodem inquinant crimine. Non parſum magiæ eſt. Hæc cruces variasq; literas & ductus cõtulit; hæc Horizontes temporalẽ, ęternitatis, Enſoph literã Pythagoræ & neſcio quæ alia ex multis ſcientiis corrupta maleq; adhibita. Sunt autẽ hæ duæ cauſæ ſatis probabiles. Nam omnibus temporibus inopiæ linguæ vnius ſuccurſum eſt copia aliarum, & licuit metaphoris vti diſciplinæ proprietatũ cauſa, ſicut videre eſt in omni arte mechanica. Sed licẽtia nimia in vitiũ abiit. Ita enim deprauata plurimũ eſt chymia & in obſcuriſſimas cõiecta tenebras. Satis erat metaphorico vno vnũ deſignare; modo deſignatio in vſum veniret, & perpetua eſſet. At tãtum ſibi indulſit libertas fingendi, vt omnia omnibus comparata mille nomina adderent rei

rei vni. Itaque in nugas & perplexitates penè demersa est chymia, hacque ansa extiterũt temerariis paracelsicis latebræ suæ. Non possum omittere causam hanc tertiã, nempe temerariam immutandi libidinem, dum quiuis, vt suum celaret inuentum, quo monstrosius excogitauit nomen, eò plus sibi placuit: Idemque obseruatum non tantum in vocibus ipsis est, sed & in vocum characteribus seu signis, quæ peculiaria habet paracelsus; alii alia. Visus est Dornæus & Thurneiserus aliquid lucis voluisse ad scripta paracelsica afferre conscriptis Dictionariis chymicis. Si cui placet in illius hominis libellis versari (versandum autem est doctis ob veritatis explicationem vt vulgati errores Paracelsitarum refutentur) is poterit opera lexicographorum dictorum vti. Ediderunt aliqui etiam chiromanticas declarationes, & artem signatam autore paracelso conscripserunt. Hic quod capiti simile est, caput animalis nominatur, cuius essentia dicitur ei conferre peculiariter vt nux moschata, papauer, iuglans, &c. Ita de reliquis. Ioannem Baptistam portam persecutum eiusmodi nugas non ignoras. A simplicibus inter se commistis nomen traxerunt etiam composita. Menstruum vocatur liquor, per quem ex re integra extrahitur essentia seu astrum, propterea quod maceratio duret mensem philosophicum

Signatura rerum.

Menstruũ.

Mensis philosophicus.

determinatum nõ triginta aut quadraginta diebus, ſed tanto tempore quanto integra virtus ſeponitur. Vocatur & vini Alcool, eſſentia eius, ſeu exaſperata aqua ardens. Hæc duo nomina in vnũ coeunt, diciturq́; menſtruum alcoliſatum; illud ex officio; hoc ex materia, quæ per feculas vini eſt penetrantior reddita; & alcoli nominata ob calcem tartari diſſolutam. Eſt autem alcool puluis ſubtiliſſimus, quem chymici nominant impalbabilem. Ita menſtruum Terebinthinatũ eſt aqua terebinthi ceu oleum: cinamomiſatum aqua Cinamomi, Meliſſatum aq. ardens infuſionis meliſſæ, aut aquæ huius. Hæc qui attẽderit in chymicorum ſcriptis; facile aſſequetur ſententiam. Quod ſi temeritas ſtolida in vocibus aut phraſi deprehenſa fuerit; iuſſerim rem cõtemptam abiicere. Quis enim veſanias cuiusq; euoluerit? Si ars ſit conſcribenda; elegerim probatiſſima quæq́; & veteribus primũ vſurpata, diuturnoq́; vſu emolita. Nõ ita temerariũ fuit antiquorũ iudicium. Nõ quæuis cuiuis impoſuerũt nomina, ſed ipſis vocib. plærunq; artis arcanũ quoddam complexi ſunt. Itaq; in illis explicandis, & porrò vſurpandis eſt opere pretium. Stoliditates Paracelſitarum, & nimiam licentiam ad coruos ablegarim. Hæc tecum volui de chymicorum obſcuritate colloqui. Amabo te amplius, ſi quæ nõ ſum aſſecutus ex te didicero. Vale.

Alcool.

EPIST.

EPIST. XIX. DE NVMEris quibusdam in chymia vsitatis.

AD VIRVM ORNATISS. D. M. Georgium Limnæum Matheseos & astrologiæ Profess. Ienæ.

QVÆNAM tandem illa res est, Georgi, quam ambitioso nomine circuli quadraturam, in qua inuenienda frustrà sudauerit Archimedes, quam impossibilem explicatu credidit Aristoteles, nuncupant? Iure enim id ex te quæro, non tantum pro veteri nostra inter nos amicitia, sed & ob singularem tuam in Mathesi & Astronomia eruditionem. Librum, nisi fallor, de isto problemate editum memini, sed qui ad oculos meos nondum peruenit. Londinas Philosophus dare quadratum circulo æquale facillimum esse chymico innuit. At ego tam sum ingenio tardus, vt assequi satis nequeam. Tu chymiæ quondam deditus eras. In te concurrit præclara Geometriæ, Arithmeticæ, Astronomiæ & chymiæ noticia. Si fauebis, proculdubio omnem mihi adimes quod te rogo, scrupulum. Sed & de numeris quibusdam & Astrologicis ænigmatis tuum desiderem iudicium. Quanquam enim Pythagoras olim fuerit in his tam exercitatus, ipsaque res tam vulgaris in ea factione, vt statim intelligerent numerosos istos sermones, atque ob id Socrati Platonico non fuerit difficile natura-

turalia & Ethica præcepta hieroglyphia Geometrica & Arithmetica dilucide explicare, cũ mathematicæ artes ipsius tempore fuerint tritissimæ & tyronum exercitia familiaria: tamẽ nostro seculo & mos ipse desiit, nec nisi inter chymicos cabalistas inuenitur, & qui docere poterant, maximè deprehenduntur inuidi itaque intricati vt Delio natatore ad ipsas ænigmatum interpretationes egeas. Sed cum multa de eadem re quæri possint, quid velim à te mihi ostensum, paucis aperiam. *Quadrare circulum.* Qui circulum quadrare velit secundum consuetudinem Geometrarum, hypothesibus illorum artificum & instrumentis vti ex arte potest. Chymicus lineis angulis, circulis, & similibus non occupatur. Qui fit ergo vt polliceri ausit quæstionis explicationem? Mitto materiales circulos & descriptiones tetrahedrorum. Mente capiendum quoddam perfectum est, quod sit instar circuli totum rotundum, omniaque potentiâ complectatur, quę sunt in imagine magni mundi. Hoc cum dilatatur, in aliud similiter ab omni angulo & latere æquale perfectumque abit, indeque iterum redit in circulum priori prorsus consentaneum. Fit ergo ex circulari quadratum, & ex quadrato circulare ad amussim vtrobique seruata ratione eadem substantiæ & perfectionis, cum alias nec in descriptionibus Geometricis nec corporibus

bus

bus tam exactè id fieri poſſit. Illud nihil aliud eſt quam materia lapidis philoſophici. Hæc cum vndiquaque ſibi ſimilis ſit, totaque ad oculum aquea continens in ſe certa proportione omnia elementa, vim vegetalem, animalem mineralemque complexa: reſolui in principia quatuor poteſt tanquã in ſubſtantiales lineas, quæ ſuis punctis angularibus perfectè coniunctæ quadratum conficiunt, nulla nec maiore nec minore circuli amplitudine. Inde vero reuocantur elementa ad naturam circularem, fitque ex quatuor vnum, & hoc eſt vnius indiuiduæque naturæ nec principium nec finem more circuli habens, cum quadratum ex circulo priori factum diuerſitatem quandam repræſentaret, ſed concordem & angularibus punctis connexam. Hocne ergo eſt quadrare circulum & ad eundem reuocare? Certè materia lapidis philoſophici tota eſt vniformis initio. Poſtea emergunt quatuor qualitates tanquam ex occulto in apertum prodeuntes: fitque quod prius erat frigidum, humidum, poſtea calidum ſiccum: & hinc liqueſcit denuo in chaos priſtinum. Ideo vero ex tribus vna forma prodiit, quia vt Oſtanes & Democritus dicunt, natura gaudet natura; & ſol, luna Mercuriusque philoſophorum in vnum conſpirant conſenſu amiciſſimo. Ideo poſtea diſcedunt in principia quatuor manente familiaritate, quia eadem

eadem tria diuersas obtinent facultates, ita vt in vno absq; actuali segregatione tandem arte pyronomica emergant quatuor dispositiones. Hæc quidem ita se habere scio ipse; sed vtrum attingant mysterium circuli quadrandi, nondum sat persuasum habeo. Sed iam accipe quiddam astrologicum. Nosti quibus characteribus soleant insigniri aries & taurus signa illa dodecatemorii cœlestis. Iidem repræsentãtur in hieroglyphia Mercurii philosophorum, cuius nota hæc est: ☿. Circulus cum puncto indicat solem seu aurum. Semicirculus impositus repræsentat lunam corniculatam, quo pacto argentum indicatur. Hæ duæ imagines coniunctæ notam constituunt Tauri cœlestis; cuius pars corniculata, arguit cœlestem arietem. Dicunt chymici ostendi hac hieroglyphia Solem & Lunam Mercurio immersa & in ipsum redacta; exaltanda esse quandoquidem artis exaltatio solis est, taurus exaltatio lunæ. Et quia taurus signum fœcunditatis est; aries igneum principium; volunt illo terminum indicari; hoc causam intus forisque agentem, vt illa materia per calorem ita exaltetur, quo seruata caloris proportione quæ congruit seminali principio, vis ei concilietur fœcunda ad transmutationem metallicę materiæ dispositæ in aurum & argentum. Quid tu de his mysteriis? In scientia numerorum adhuc

Hieroglyphia Mercurii.

sunt

ſint ſpinoſiora. Dicunt in artificio eſſe monadem, binarium, triadem, tetradem, ſeptenarium, denarium ex quo prodeat quinquagenarius, centenariuſque, ex quo iterum millenarius & deinceps in infinitum. Habent & proportiones vnius ad duodecim & tria & alias. Quaternarium in ternario quieſcere aiunt. In libris qui Paracelſo tribuuntur frequentia ſunt eiuſmodi ænigmata, quale hoc: Natura dedit rem quandam in qua duo, tria, quatuor myſticè tanquam in arca quadam ſunt concluſa & quieſcunt. Vbi monas, dyas, trias & tetras nominantur, quæ ſuo concurſu conſtituunt decada à Romanis litera crucis ſignatam, in qua item multum eſt hieroglyphiæ. De illa vero re alibi dicit, quod ſit minerale, in quo tres ſubſtantiæ ſeu naturæ, Mercurius nempe, ſulphur & aqua mineralis inueniantur, & quod ex iſtis ſit per naturam compoſitum, reſoluaturque chymia per ſuum ipſius ſuccum crudum, qui in ſuo autumno in viſcere terræ nondum maturuerit; occultetur autem ibi & accedentibus aſtris cœli ad naturam, prodeat Martio & ſucceſſiuè matureſcat. Alibi tales numeros habet: ſi velis, inquit, de vnitate per dualitatē in trinitatem cum æquali cuiuſq; permutatione pducere, verſus meridiem te verte, &c. Itē materia tincturę eſt res vna, ſi me ſpagyricè intelligis, quæ de tri-

Numeri Philoſophici.

Aenigma Paracelſi.

de tribus in vnam essentiam arte Vulcani abire & manere potest. Ea dicitur Ruber leo, qui auxilio naturæ & artificis transmutat se in albicantem aquilam, vt ex vno fiant duo, ne solis fulgor post spagirum splendeat, præter duo in vno reseruatus. Item de proportione misturę; accipe partem vnā ad duas; & tres ad quatuor. Alibi: cape liquoris mineralis partes quatuor; salis rubei terrę partes duas; sulphuris solis partem vnam. Hæc & similia in numeris valdè dicuntur obscurè, quemadmodum etiam in Platonis Parmenide de vno & altero, & quæ reliqua is autor de numeris habet. Geberum inuenisse Algebram tradunt. Genio huius non carebit, qui istas tricas euoluet. Archimedes de numero arenæ commentatus est. Ego ne si præter arenas etiam stellas numerare possem, chymica ista intelligerem. Sed faciendum periculnm est. Iuuabit prodisse tenus, si non datur vltra. Per monadem vnam rem actu suo seu forma vndiquaque simplicem & vniusmodi designari certum est. Ita enim affirmant artifices opus suum fieri ex vno minerali metallico, cui nihil alienum aut absonum à natura eius accedat. Itaque quicquid additur, id amicum intimè esse oportet. Vsurpantur quidem interdum etiam alia extranea, vt spiritus minerales, tartarum & similia; sed ad præparandum saltem. Nam aurum difficillimè

soluitur,

ſoluitur, niſi prius ſpiritu tartari, quem Paracelſus vocat aſtrum vini, ter fuerit maceratum, vt ita ſeptem ſphæræ cæleſtes, hoc eſt, ſecundum mobile in chymia, quod in ſe continet ſeptem metallorum potentias, ter ſit peragratum, quanquam per illas ſphæras poſſit intelligi etiam liquor ſeu menſtruum ex eſſentiis ſeptem metallorũ concinnatũ, in quo aurum ſoluitur ter, & poſtea calx eius abluitur tartari arcano ſeu ſpiritu, quo facto poſtea facillimè reſeratur. Illam rem vnam potentiâ compoſitam eſſe, indicant numeri reliqui. Dicitur in illa eſſe dyas ſeu binarius, quod ego interpretor de ſyndyaſmo partium elemẽtarium, quarum vna apparet ſicca; altera humida; quæ etiam ſegregandæ ſunt, & iterum commiſcendæ vincente primum humido poſtea ſicco. Intellige etiam ſuperius & inferius; volatile & fixum, de quibus diſſeruit Hermes. Sequitur trias. Hanc conficiunt corpus, anima & Spiritus, Sol, Luna, Mercurius, Sulphur, Aqua, Mercurius; ſicut ipſe loquitur ex veterum ſententia Paracelſus, quanquã innuat illos aqueum principium non agnouiſſe. Quaternarius numerus elementorũ qualitates potius deſignat quam elementa; item quatuor operis diſpoſitiones; dum initio eſt humidum frigidum; poſtea calidum ſiccum. Hæc quatuor mutant vices per ſyndyaſin, vt duo ſint in aper-

Paracelſus docet veteres appellaſſe ſpiritus humidos & ſiccos.

 to;

to;duo in occulto. Septenarius arguit vim metallorum,quę eſt in lapide,& deprehenditur per colores cuiq; metallo conuenientes. Per denarium fit augmentum virtutis, adeo vt prima operatio præbeat vim decuplam; ſecunda decies decuplam in vna parte;tertia centies centuplam, atque ita porrò, vnde infinitus penè exurgit numerus. Numeri proportionales in collatione obſeruantur,vt aliquando ſumãtur tres partes humidi, & vna ſicci; interdum vna ſicci & duodecim humidi. Interdũ quinquaginta ſicci & vna humidi. Non raro vna ſicci & mille humidi, aut pro viribus lapidis. Aliquando proportio non exprimitur, ſed ad arbitrium artificis colligitur. Attẽdendum eſt quod trinitas etiam ſit in operis repetitione;& dualitas in materia menſtrui;quaternitas in regimine ignis;vnitas in vaſe fornaceque.Londinas meminit etiam aliorum numerorum vt octonarii, quinarii, ſenarii, nonarii,&c.Sed hi ſunt obſcuriores dependentes non tam ex artis ratione, quam artificis ſingulari conſideratione. Tẽpus conſideratur vario numero: potiſſimum quinario,octonario, quadragenario, nonagenario, centenario & ſic deinceps pro vt artifex operatur. Non enim ſemper certi præſcribuntur dies,cum inſtrumenta & operationis induſtria quin & materiæ apparatus, & modus artis varient. Ita de nouem menſibus

ſibus plæriq; loquuntur. Alii hos reiiciunt. Alii dies pauciores, alii annos plures poſcũt. Colorum apparentia ſenario diſcernitur. Articuli operum definiuntur octodenario, tricenario & ita deinceps. Pro materia operis poſtulatur auri vncia pura, & fermenti grana quindecim, ſicut ait axiomatica operis doctrina turbæ præmiſſa. Septenarius etiam ſolet obſeruari in præparatione aquæ crudæ. Sed ſatis nugarum eſt. Tu Geometra, Arithmeticus, & Aſtrologus Chymicusq́ue inuenies plura, eaq́; pro tua ſolertia commodè explicabis. Vale.

EPIST. XX. DE OVO PHILoſophico eiuſq; partib. & eſſentiis chymicis.

AD VIRVM ORNATISS. D. M. GEORgium Limnæum Mathematicum & Aſtronomum Ienenſem.

NVLLAM eſſe negotiationem neq; honeſtiorẽ neq; Deo acceptiorẽ, quam ſi veritatis amatores per terras mariaq́; ad virorũ ſapientũ emporia appulſi, loco mercimoniorũ inde reportẽt ſapientiam, multarumq́; rerum cognitu & iucũdarum & neceſſariarum copiam, autor eſt in epiſtola ad Dionyſium Plato. Si itaq; te, Georgi, cum aliis eruditis adiuero crebrius, q mihi paratꝰ ſit fructꝰ, vides. Quò pclarior is eſt, quoq; honeſtior eius acquirendi conatus, eò me magis anniti & viribus contẽdere oportere ſatis intelligis. Neq; tu mihi hanc mercatu-

ram inuidebis, nec te compellari ægrè feres. Bonum enim nulla tangit inuidentia. Sed & libenter mecum communicabis, si quid arcanæ habes scientiæ. Quanquam enim Plato iubeat Dionysio cauere, ne quid sapientiæ contractæ & occultioris ad aures hominum disciplinæ & eruditionis expertium perueniat, propterea quod nihil sit tam ridiculum populo; Hippocrates etiam sacra manifestari sacris præcipiat; Et Londinas religiosam admodum à Deo veniam petat propter dictam quaternarii in ternario quietem: tamen cum me filium doctrinæ profitear, & in ingenuorum quibus secreta illa, vt ait Plato, sunt maxime mirabilia diuinaque, tribu esse studeam; nec diffidat Londinas, quin nominata mysteria nihilominus ab intellectu multitudinis sint futura remota: nihil hæsitabis, sed quicquid habes mercium sapientum, id expones totum. Nosti figmentum Æsopicum de inimicitia aquilæ & scarabæi, & quo pacto hic illius iniurias sit vltus corrumpendo oua & in præceps etiam ex Iouis sinu effundendo, quò fractis deprauatisque prosapia aquilina gentis ampliandæ spe priuaretur. Accommodauit fabulam ad chrysurgian chymicam Londinas, iussitque agnoscere quæ sit albuminis ouorum aqua; quod ex vitellis oleum; quæ calx ouorum, in quibus turpissimè halucinentur

Fabula scarabei & aquilæ.

nentur

nentur imperitiſſimi Alchymiſtæ, quemadmodum Bernhardi docet hiſtoria, conquerentis ſe olim magno cuiuſdam ſupercilio inductum fruſtra in ouis vulgaribus quæſiuiſſe id quod illis non ineſt. Eſt autem mirabilis expoſitio Londinatis. Suadet vt artem diſcamus ab Heliocantharis, qui certis temporum curriculis latitando viuant, (alludit ad illud σοφὸν; λαθὲ βιώσας) quique velint ſuis iudiciis de ſuo inimico ſumi poſſe vindictam. Innuit vtendum eſſe artificio ſcarabæi, qui fimo ſe inuoluit, cuius ope diſſolutum eſt ouum aquilinum: deinde calcem eius cum puro albumine totoque temperandam: temperamentum toto vitelli liquore artificioſo ordine oblinendum, voluendo reuoluendoque, quo magna oui fiat metamorphoſis iam ſcilicet diſparente & quaſi inuoluto albumine ipſo in ipſo vitellinoſo liquore. Hæc ille. Tune intelligis interpretem? Quantũ ego iudico nõ erat opus veniã manifeſtationis petere. Dicta enim indicta ſunt, ſicut & illa Platonica ad Dionyſium de rege omnium circa quem ſint cuncta, cuius gratia omnia, qui pulchrorum omnium cauſa; circa ſecundum ſecunda; tertia circa tertium. Certè affectamus quidem illa intelligere per nobis familiaria ſed vbique apparet defectus & aqua, quod aiunt, hæret. Non autem iudico inconcinnam eſſe interpretationem,

Aenigma Platonis.

nec fefelliſſe diſcentes Lõdinatem, quod vt accipias, aperiã tibi mentem meam,inq; ſinum effundã cogitationes. Ouum philoſophicũ modo inſtrumentũ apparatus chymici eſt, mòdo materia ipſa. Nominis ratio ibi à forma dependet.Oualẽ .n.obtinet figurã, quanq̃ & globoſa depingat. In medio eius cubiculũ cõcauitasq́; eſt capiẽdo vitro philoſophico cõgruẽs. Fit ex ligno querno orbib. ſectilib. & plicatilibus, vt aperiri claudiq́; poſſit. Materia vero ouũ appellat̃ propter analogian contentorũ & partiũ. Sicut enim in ouo naturali vitellus citrinus eſt mediũ ſortitus locum: eſt & albumen cum ſpiritu virtuteq; ſeminali in grandine dicta ambientib. cuticulis: ſicut item ex ouo incubatu volucris prodit pullus, cuius nutrimentũ initio eſt in eadem teſta; poſtea vero foris petitur:ita eſt in materia lapidis philoſophici. Omnes partes forma apparent aquea,ſed diuerſis tamen affectæ virtutib.In medio occultatur vis ignea:in ambitu humiditas aquea actu exiſtit & ſpiritum prolificum continet.Aurũ vitellus eſt,philoſophorum Mercurius albumen. Virtus in vtroq; prouocatur calore fimi vel gallinę.Ita coquitur ouũ, & crepitat rumpiturq́; cum diſſoluitur aurum & in liquorẽ effunditur parte ignea innatante. Hæc vbi ſegregata eſt;calx oui vocatur. Fit enim calcinatione philoſophica per ignem Gehennæ ſeu acetum

tum

tum philoſophorũ, quo pacto ſcis diſſolui plumbum in ceruſſam. Hæc calx tẽperatur oui oleo imbibiturq; & vnitur. Oleum autẽ nihil eſt aliud q̃ Mercurius philoſophorũ factus ex auro & argento per deſtillationẽ philoſophicã. Hic quia amicus eſt calci; vtrumq; enim ex vna factũ eſt natura: ideo eidẽ promptè ſuſcipit coagulatq; vna. Sed quis eſt ille Heliocantharus? artifex nõ glorioſus, quales ſunt illi vani nugatores qui principes deludũt & neſcio quos illis Theſauros policẽtur nefariè, ſed taciturnus, qui ſuſtinuit illã metamorphoſin Platonicã, & olim viſa ſibi incredibilia, nũc poſt ætatem maturam & experientiam ſcit valdè credibilia eſſe certa & perſpicua, quiq; votum ſilentii Harpocrati fecit, maximè admiratus arcanã Dei in natura potentiã. Hinc à vulgo ſe ſeiungit & clam philoſophatur, quæ etiã cauſa eſt, cur nulli appareãt in ꝓpatulo artifices, nec taberna auri fabricãdi aperiat certo iudicio ꝙ artẽ ignoret, quiſquis multa vanè temereq; de ea in aulis magnatũ deblaterat. Ecce cõiectorẽ. Si ſcopũ attigi, labore docẽdi ſuperſedebis vacabiſq;, ſin minus, ſudandũ erit alacriter. Verendũ.n. eſt ne inuida & fugax illa aquila tam altè ouũ ponat; vt aſſequi non poſſimus. Niſi fallor, vt corui hiantes ludimur. Nam in ipſa fabula additur Iouem curaſſe, vt eo tempore oua aquilina edantur, quo nulli comparent ſca-

Heliocantharus.

rabæi ſi rumpi non poteſt ouum niſi horum opera: hi autem nuſquam tempore inueniuntur ſuo, idque fatali decreto ſummi Dei, an non irrita ſpes omnis eſt; Ouum ſemen animalium quorundam eſt aut potius ſeminarium. Animal ipſum fœtus legitimus. Si auri ſemen lapis eſt cõgruens cum ouo; quid aliud innuit apologus, niſi quod aurum natura tantum fiat, non autem arte? Artifice non comparente artis opus non eſt. Poſt feſtum, vbi natura aurum perfecit, fruſtra prorepunt, ſicut canthari temerè tunc inſidiantur aquilis. An additamentum iſtud οὐδὲν πρὸς χρυσουργίαν; Naturam animalem ſpectat decretum Iouis, non autem mineralē nec artem. Omne ſimile cum idem fit, deſinit eſſe ὅμοιον. Sed tu ingenioſa excogitabis diuerticula, & laboranti rationi aliquod σοφὸν accommodabis φάρμακον. Vale.

EPIST. XXI. DE PRINcipiis & elementis chymicis.

AD VIRVM ORNATISS. D. M. GEORgium Limnæum Phil. Mathem. & Aſtronomum Ienenſem.

NON immerito maximo in honore apud veteres mathematicę fuerunt diſciplinæ. Geometria enim & Arithmetica rerum menſura vidétur eſſe, in quam intuitus omnipotens conditor ſingula fecit ad amuſſim. Quam mirabilis eſt harmonicus

aſtrorum

aſtrorum ſeptenarius? Quam myſtica trias? Nobiliſſimi philoſophorum, academici veteres & Pythagoræi in explicatione numeróſæ Geometricæq́ue ſapientiæ maximè elaborarunt. Reſiſtit quidem Peripat. princeps præceptoris ſui planis triangulis, & Pythagoræ numeros conatur infringere: at ſi intellexiſſet omnia eſſentialia eſſe, non tam fuiſſet aduerſatus, quanquam ego putẽ non tam magiſtris illis ſe oppoſuiſſe hũc quam perperam explicantibus doctrinam diſcipulis, & philoſophiam totam ad numeros & figuras myſticas neglecta vtilitate publica transferentibus. Ita nos opponimus etiamnum hodie illis qui numeris abſtractis figurisq́ue inſolitas tribuunt ex fundamanto magiæ pernicioſæ virtutes. Philoſophorum ſententiæ de concretis ſeu eſſentialibus loquũtur, & arcana diuinarum humanarumq́ue rerum iſta hieroglyphia, repręſentant. Cœlum Plato πωδεκαέδρῳ complectitur, quæ figura conficitur duodecim pentagonis æqualibus & æquilateris. Crediderim ipſum materiam quidem eius ſimplicem, & vndiquaque ſibi homogeneam reſpexiſſe, ſed quæ vires quatuor naturarũ comprehenderet, & ſimul trium rerum ſeminale cõtineret principium. Pentagonum enim includit tres triangulos, per quos, puto, ipſi deſignantur tres potentię, vegetans, ſentiens, & rationem conferens; ſeu vt chy-

mici exponunt, mineralis, vegetalis, animalis; aut elemẽta illa ſulphureũ, Mercuriale, ſalſum. Ita iudicant ſpagyri cum omnia materiata ex duplici triangulorum genere cõſtituat primum; eum admodum veneratum eſſe iſta principia cœleſti terrenoq́; diſtincta, quanquam binarij multiplex poſſit eſſe interpretatio, & Platonis locus potius reſpiciat motum tribus elementis cõgruum, & ἀκινησίαν quæ eſt in cubo terræ. Sed ego tibi iſta euoluenda cõmitto. Es enim in numeris & figuris exercitatior. Cur terræ ſit tributa figura cubica ſenorũ tetragonorũ, quorum quilibet quatuor cõplectitur triãgulos æquilateres; cur igni pyramis, aëri octaedron; aquæ εἰκοσάεδρον; tu optimè noueris. Nunc cum ternarius & tetras tum ſint vſitati philoſophis priſcis, iisq́; deſignentur in natura principia & elementa dicta; de his libet tecũ paulo fuſius colloqui. Omnis natura corporea duplici conſtat eoq́; maximè vniuerſali principio, materia nẽpe & forma, quæ fatali lege ita ſunt colligata, vt alterũ ſine altero eſſe nequeat, nec alterũ ab altero ſeparari, niſi analogia aut cogitatione quadam, poſſit. In Geneſi, philoſophus adiecit ςέρησιν, vt trino numero pfecto conſtaret omnis rerũ ortus. Plato adhuc altius philoſophatus ante cœli ortum ratione triplici tria fuiſſe ſtatuit, Exiſtens nẽpe, generationẽ, & locũ. Generatione cõprehẽdit motũ & materiam,

Numeri chymici.

teriam, quã & nutricẽ eius appellat, ex qua ꝓgenitæ sint quatuor elementorũ species, sicut & Aristoteles in meteoris naturã illã cœlo inclusam primũ informẽ ꝓponit, quasi materia quædã & potẽtia sit, q̃ agẽte cœlo diuersas induerit formas, factaq; sit ignis ex calido sicco materiæ infuso; aër ex calido humido; aqua ex frigido humido; terra ex frigido sicco. Numerus iste ternarius etiam arrisit chymicis, quanquã res sint mutatę. In sale constituunt fœcundantẽ naturã aliqui, dicũtq; inde esse nascẽdi vigorẽ. Terminat enim humidum & formâ donat. Vim itaq; plasticã & formatiuã sibi vẽdicare videtur, idq; tum nutritio & accretio in animalibus cõprobat, tum generatio. Nihil enim gignitur in terra mariq; nisi beneficio calidi sicciq; agentis & informãtis. Materia patiens, & omnium formarum susceptiua illis nuncupatur principium mercuriale, quod & aqueum est, & Mercurij tum cœlestis tum mineralis mutabile ingenium repræsentat. Hoc terminatum ab agẽte calido sicco vitã cuiusq; & virtutes dicitur continere, & verus balsamus esse cui, q̃cquid essentialium proprietatum rei inest, referunt acceptum. Sulphur cõplere corpus asserunt & semen cõtinere. Qui analogias explicãt, in triplicẽ substantiam mista distinguunt, aqueã nẽpe, terream, & oleosam. Hæc sulphur est; aquea mercurius, terrea sal. In nutritione prerogatiuam

Tria elementa.

tiuam Mercurius obtinet. Nam ſulphur & ſal adiuuantia perhibentur, vnde fiat vt officio peracto tanquam recrementa ſegregentur, quanquã non tota. Hæc & ſimilia, Georgi, noſti prolixè diſputari & cum magno ſupercilio à chymicis vulgaribus proponi. Sed non carent ambiguitate, nec ſine iudicio certo determinatoq; poſſunt comprobari. Paracelſus veteribus tribuit quod tantum ſulphur & mercurium agnouerint; omiſerint autem tertium principium quod in aqua iacet. (Salem innuit qui prodit ex decocta aqua, quiq; ex combuſtis percolatione aquę & tabe terrearũ partium à flammis victarum fixarumque elicitur.) Sed veteres de metallicis diſſeruerunt & ad agens patiensq; reſpexerunt potius quam ad materiæ heterogenian. Agens & pater metallorum ſulphur nominatur. Eius determinatum patiens eſt hydrargyros. Vtraque verò non ſunt planè ſimplicia, ſed miſta. Itaque nec principia ſunt primum; ſed certi generis, nempe metallorum. Nec opus eſt ſale ad conſtitutionem ſubſtantialem. Elicitur quidem ſal ex rebus. Sed hoc argumento non magis principium vniuerſale eſt, quam aliud quiduis. Si illa forẽt rerum initia, quæ artificioſis operibus ex miſtis euocantur; potiores ſibi vendicaret caput mortuum & halitus vaporesque. Nam hæc duo potius ſunt vltima. Vapor cum coagulat, aqua fit. Hali-

Veterum principia.

Halitus transit in oleum aut siccam substãtiam. Sed hæc posteriora esse, arguméto est, quia ex illis fiunt & in illa resoluuntur denuo. Adde quod sulphurea salsaq; substantia etiam hoc nomine non possit esse primũ principium rerum, quia mista est vtraque & crasin rei suæ obtinet, poteſtq; resolui in elementa. Dem itaque hoc chymicis vt ista tria pro artis suæ proponãt initiis; quorum natura in mineralibus metallicisque sit maximè per se; in aliis verò non nisi secundum analogian: at primorum principiorum nomine non acceperim. Sunt enim priora elementa. Nec sat liquida demonstratio est per ignem chymicum. Hic enim vim affert rebus, & transmutat cognata in id quod determinatum est. Naturæ ratio spontaneam naturalemque solutionem postulat, in qua nullum sit agens violentum, sicut in putrefactione cernimus naturali. Quod afficitur valido agẽte; suspectum de simplicitate est. Est autem lex quædam iudicij etiam in naturali solutione. Nam non quodcunq; per putredinẽ existit, principium est; sed quod simplex est, quodque dum mutatur, in homogeneũ simplex abit, indeq; redit, qualis permutatio est elementorum. Hæc enim ideo prima & simplicia corporum censentur, quia in his status est, nec datur illa mutatio simplex in aliud quam in ipsa, idq; circulatiter. Ita & omne mistum cum corrumpitur

pitur totum, nõ in ſulphur, ſalem & mercurium faceſſit, ſed in aquã & σύστιχα. Si chymici artem ſuam nõ tranſiliunt, donabimus illa tria propriȩ eorum diſciplinȩ, ſicut anatomicis conniuendum eſt, dum ſimilaria mẽbra pro elementis habent, itaq; faciendum etiam in Grammatica, Geometria & reliquis ſcientiis, quarum quælibet ſuis vtitur elementis. Agnoſcunt hoc ipſum etiam artifices. Nam ex corporibus miſtis elemẽta quatuor educunt, depurantq;, quorum tamen nullum eſt mercurius, ſal, ſulphur; neque his nominibus dicitur, ſed ignis, aër, aqua, terra more cõſueto. Porro vnũquodque elementũ chymicum trium eſt generũ, vegetale nẽpe vnum, aliud minerale, aliud animale, ex quo ipſo item intelligimus, hæc à priſcis nõ pro omnium primis fuiſſe habita. Mineralia nõ in miſtis tantum aliis inueniuntur, ſed & ſeorſim ipſa ſunt certa miſtorũ ſpecies. Vegetale & animale non ſunt niſi in miſtis κατὰ δύναμιν, indeque vel arte vel colore naturæ educuntur, aut potius fiunt per generationem ex aliis corruptis, quanquam ego animale ſulphur comprehenderim vegetali, niſi quis diſtinguere vellet plantali & animali. Vegetale enim ineſt etiam animalibus nec quicquam fit ex illis quà ſunt animalia, ſed qua naturam vegetam habent. Lubet ex te quærere eſſentiæ perfectæ ad quodnã referantur genus, cum

in

in illis nullum principium ſit ſolum, & tamen arte ſint extractæ. Non mera principia fieri à chymicis dices, ſed & alias eſſentias, quarum quæuis poſſit illi principio aſſignari, cuius naturam habeat ampliorem præſtantioremque. Argutum reſponſum. Sed ſpiritus quónam pertinent? Alij olea eos nominant, alij aquas. Nec ſunt ſine ſale. An non refert quanam quiduis ſit facie vultuque externo, modo æſtimetur ex naturæ proprietate? Itaque ſal erit etiam muria & aqua regia: Mercurius acetum & turbith minerale: ſulphur tum cinabaris, tum oleum. At in mercurio erat balſamus. Hic autem oleoſa eſt natura. Non itaque quoduis pingue erit ſulphureum. Vellem mihi hũc ſcrupulum tollerent Paracelſitæ, quorum iſta ſunt commenta. Nam ex principiorum inuẽtione & explicatione illis nihil debetur præter corruptelas & inanes nugas. Eſt & aliud quod ſcire velim. Cum enim omnis virtus rei in illis tribus recumbat, an non fas ſit vt quaternario numero omnis ſubſtantia chymica comprehendatur, ſitque omnis vel mercurius, vel ſal, vel ſulphur, vel eſſentia integra? Si affirmare velis, non abſurdum ſtatueris, modo certum eſſet trium principiorum fundamentum. Vereor enim ne aer & halitus & capita mortua ſibi quoq; aliquid vendicent. Aliâs chymici cum elementa educunt non tam

conſi-

consistentia & facie externa diuersa, qua virtutibus istum obseruant numerum & aquosum liquorem aquæ nomine, flauum aëris, rubrum ignis designāt; terram autem repræsentant puluere quodam coagulato. Sed hæc variant in diuersis generibus. Annoto obiter illa tria etiam distingui medicina, nutritione & excrementis vt quoddam sulphur sit medicamentosum, quoddam nutritiuum, quoddam excrementicium. Nullum tamen horum per se est. Quid enim chymiæ cum excrementis? Primam vim nutriendi assignarunt parti mercuriali. Itaq; Paracelsus deprauans etiam hanc sententiam, vt solet, scribere nō est veritus salem & sulphur separari; alere verò tantum mercurium, quod absurdum est si animalia & plantæ constant ex illis tribus simul, neq; tamen vegetalia secernunt ista manifestè. Sed fortassis, inquient, ex mercurio solo secundum corpus constare res, reliqua designare vires. Nam sulphur metallicum est vt stannum quod cupro miscetur, & formantis seminisq; virilis rationem obtinet, quāquam Paracelsici confusores ei corpus adiudicant, & sali formatiuum figuratiuumque donent officium. Si ita dicēt; videant quomodo tria ex mistis secūdum materiam seu corpus promittant. An σοφὸν ex distinctione φάρμακον vulnus sanabit? Philosophus sanè elementa aliquando calore humoreque & reliquis

reliquis qualitatibus designat, idq; in lapidis generatione etiam attendunt chymici; aliquando aërem, terram, aquam, ignē vocat, sicut & spagyri. Ita videntur sulphur, sal, mercurius interdū corpora esse, interdū virtutes corporeæ. Si corpora; ex his ante misturā secretis & coëuntibus fit mistum, sicut philosophus ex aqua & terra corpus misti constituit. Velim tamen tunc intelligi potius analogica, quam synonyma, quæ in natura separatim existunt præsertim extra metalla, quorum ratio est alia. Si virtutes; cum his substrata sint elementa alia, facilè est quoduis ex quouis conficere, & interdum separare, interdum nō. Inuenias apud chymicos præter distinctionem illam, etiam alias, vt quod mercurius alius sit crudus, alius corporum; quod de minerali accipitur; item alius philosophorum qui est ex crudo & corporum mercurio conflatus artificiosè. Est & viuus & extinctus; hocque vel per naturam, vel artem. Sal item plurimas habet differentias, de quibus iam non vacat verba facere. Ego te hæc considerare & valere iubeo.

EPIST. XXII. DE VSV PRINCIPIORVM ET ELEMENTORUM apud chymicos, & præcipuè de pyronomia.

AD VIRVM ORNATISS. D. M. Georgium Limnæum Phil. Mathematum & Astronomiæ Profess.

O MAGNÆ fidei homines copernicianos. Quid enim credere nō possunt, si cœlum stare, terrā verò in gyrum duci persuasum habent? Æquant eos penè chymici: Hi enim pyramidē ignis ad cubum perducunt, & cubum terræ permutant vicissim illa. Mobilibus motum adimunt, sessilia donant alis, faciuntq; volatilia. Non mirū est; homines nasci volucres, quando & cœlum ipsum in contrariam adigerent speciem, nisi remotius ab ollis esset. Lapides Amphionis alites, & quercus ambulones absurdè nisi sunt confinxisse veteres. Chymicus erat Amphion. Mutare naturas rerum poterat. Desinat mirari imperitia, & suo sensu solidā refellere veritatē. Spagyrico terra in aquam liquescit; aqua aëre permutatur, & inde æthercam assumit velocitatem. Sed & redit in gyrum transmutatio. Fiunt elemēta ex elementis circulo, quanquam ad Amphionis fabulam explicandam non opus sit chymia. Cum lapides pluit; discimus ex aëre illos venire. Asychis rex Ægypti celebrē è lateribus pyra-

pyramidem fecisse traditur, collecto luto quod ex perturbatione stagni contis adhæsit. Quid si Amphionij muri è puluere per aërem ducto concretoq; fuissent excitati? Nimis plebeia est de ęquoreo itinere & nauali opera sententia; nimis item pingue, quod vi sapientiæ persuasi saxei homines in cœtum coierint, & iussa executi lapides per aërem comportarint. Miraculi quid subesse credendum est. Ideoque & magiæ autorem damnant. Sed nos iam illum interpretemur chymica magnificentia. Facit hęc elementa ex elementis & mistis, iterumque in vultus pristinos mutat, tum ad mirabiles illos, tum alios vsus, de quibus quid obstat, quin adiiciam plura? Vtar tua beneuolentia cum licet. Scis chymicorum principia accipi bifariam, sicut & elementa; interdum scilicet συνωνύμως, interdum ὁμωνύμως. Synonyma sunt, cum ignem, aërem, aquam, terram, & quintam naturam: item salem, sulphur, & mercurium perinde nominant, intelliguntq; ac naturæ per se cõtemplatores. Æquiuoca & analoga modò ipsas formas qualitatesq;, vt & apud Aristotelẽ designant; modò res concretas consistentiam aut vim elementorum obtinentes. Itaq; calidum siccũ cum est; ignem appellãt; humidũ frigidum aquam & sic deinceps. Quod item phlegma & humor aqueus ex solutione prodit; pro aqua habetur; qui liquor

aëreus pro aëre, igneus pro igne, terreus puluis pro terra, depuratissima natura vires totius & proprietates secum vehens, pro elemento quinto. Ita est & de principiis, sale nempe & cõgeneribus. Non enim semper viuit mercurius chymicus, & voluitur quo pacto hydrargyros. Congruunt autem terra & sal; aqua & mercurius, aër ignisq; & sulphur, quanquã aliqui chymici ignem repudient, & vt tria principia ita & eleméta totidem agnoscant; aliqui ignem seruent. Differunt tandem etiã gradu virtutis, & cõmistione seu contẽperatione, de quibus nunc nõ est dicendi locus. Vsus omniũ geminus est. Aut enim ad artis opera tanquã seruitia accersuntur; aut externę necessitatis gratia, vt ad medicandũ, ornandum, permutandũ, aliasq; vitę sustentationes cõcinnantur. De hoc non curo in præsens. Aquæ chymicæ non raro menstrui vicem sustinent, eodem modo quo Rhabarbari essentia per aquam endiuiæ extrahitur. Aliquando acrimoniæ tẽperandę eluendæq; adhibentur, vt in calcinatis per sales, ignes, aquas fortes, & similia. Sed & quęuis alia qualitas peregrina, quæ inter præparandũ accessit, abstergi aqueo elemento, potissimũ ex vulgari aqua, aliquoties extracto, solet. Est quãdo p phlegma essentia ignea aëreaq; & terrea salsedo ex capitibus mortuis exigitur. Nã aqua vel eleuat secũ aëré ignemq;, licet hoc nõ possit

fieri

fieri in omnibus; vel eluit. Est quando eiusdem opera soluimus, diluimusq; coagulata. Reliquos vsus taceo. Aër ministrat rarius. Vbi penetrantior vis requiritur, aut quædã correctio; seruit. Alioquin, cum balsamum ferè habeat coniunctum, ipse sibi finis est. Terra itẽ ministrat in acuminibus addẽdis, veluti cum vini essentia ad frangendum aurũ accõmodatur; aut spiritus tartari aut sal ingeritur. Quinta natura & maximè dominatur & ministrat maximè. Nam & principali educitur fine; & ad essentias alias eliciẽdas adhibetur sicut notissimum est de vsu cœli philosophici, cui accõmodantur astra chymica. Non tantum autẽ id præstat, sed & rectificat, corrigitq; admistione sui, si quod inexpugnabile est in pertinacibus vitium. Inter principia chymica sulphur maximè ad cõpescendum coagulandumq; adhibetur mercuriũ, quod te secundum analogiã in aliis similiter accepturum cõfido. Est & vsus aliquis in separatis. Nam quidã mercurius soluit corpora; quidã coagulat in lapidem, cuius est materia; quidã nutrit infantẽ; quidam est metallicæ transmutationis materia: Nec vnus vbiuis est accõmodus. Qui chymicum peritum velit agere, circumspiciet vbi locum habeant tum φυσικῶς mineralia in mineralibus, & hæc in vegetalibus; tum εἰδικῶς quænam mineralia, in quibus mineralibus & vegetalibus, idque propter natura-

rum consensum dissensumque. Non autem vsurpat chymicus tantum elementa artis legibus adaptata; sed & externa. In aëre frigido humido soluit calces salesque; in terra putrefacit; aqua eluit, soluit, mundat, præsertim pluuiâ vbi synceritas requiritur exacta. Temperat eorundem interuẽtu etiam ignes, vnde cineres, arena, balneum & cætera. Igni gaudet maximè. Hic præstantissimorum operum minister est, vt quanquam Orimasda sit olim victus ab hydropico aduersario, nihilominus sacer maneat spagyro & suo modo venerabilis. Eius decreta & leges, vnde nata est pyronomia, non facilè percensueris. Vna instar omnium est, vt nempe vtaris pro rei natura & operis fine ingeniosè; quod ni fit, cum intendi possit vis eius & remitti, ab vtroque extremo & ignominia & damnum est præsto. Vnde pistores, coqui, metallurgi & reliqua vulcani factio sunt artifices nisi ab ignis industria? Non vnius est modi ignis chymicus. Est ignis cœlestis, isq; potissimum occultus, nec nisi effectu suæ naturæ consentaneo deprehendendus: est elementaris: alius ἐν δυνάμει; alius ἐνεργείᾳ. Flammeus prunarũ aliorumq; ignitorum, & qui feruor accensusq; halitus in cremiis est, oculis etiã patet. Sed & calor quiuis appellatur ignis. Philosophicum ignem vocãt qui è lege sapientis operationis cuiq; patiẽti est

ti eſt determinatus, & geneſi ſubſeruiens non aberrat à ſcopo. In hoc eſt quidã vaporoſus nominatus, qui in opere lapidis calor eſt inuiſibilis in ſpiritu halitúve attemperato conſiſtens. Ignem gehennæ dicunt eſſe in hydrargyro, propterea quod metalla, & in his aurum flammis inuictum donet, itaque adurat vt in fuliginem ſoluatur. Sed ignis Stygius eſt etiam in aqua Stygia, quam acutam fortemq́ue appellant; eſt in lixiuiis & horum coagulis ſaleq́ue & ſimilibus. Ignis trium filorum valdè eſt moderatus; languidior illo ignis vnius & duorum. Ita autem appellantur hi gradus, quaſi intelligatur calor tantus quantus fit incenſis tot filis cera obductis. Reuerberatorius eſt, cum flamma reciprocante, reflexaq́;. Circulatorius plerunque nuncupatur is, qui vas chymicum amplectitur circulo, aggeſtis vndique prunis, ſeu incenſa materia, vt fit in deſtillatione, per deſcenſum. Artifices obſeruarunt quatuor eius gradus, inter quos primus eſt lenis admodum, & vocatur ignis fimi vel balnei, quanquam etiam aliis comparari poſſit rebus, vt fœno madefacto, gigartis & ſimilibus, modo non excedat vim gallinæ incubantis oua, excludentisq́ue pullos, aut calorem humanum, qualis eſt in ſinu noſtro cum valemus, ſeu quo omnino veris tempore gignuntur plantæ & anima-

lia. Quidam eo circumſcribunt gradum, quo liquatum plumbum nec amplius efferueſcat, nec concreſcat, quoq; infans in vtero gignitur, aut palma manus per ſe calet. Hic aliquando planè eſt vaporoſus, vt in fimo per asbeſtum præparato & aliis ex humectatione incaleſcentibus: interdum fouetur ab alio principio, nempe aut à ſole, aut flamma ſicut cum ad fornacem quid maceramus, aut balneum fouemus, quo pacto etiam lapis coqui ſolet. Interuenit nonnunquam vas ſimplex, duplex, triplex, &c. Sicut & in aliis; vnde in diplomate, triplomate, &c. coquere eſt, cum res in vaſe peculiari contentæ ſeu aquæ fimóve immittuntur, ſeu in cacabo ſuſpenduntur vt vapore feriantur, &c. Eſt hîc interdum ſiccus, interdum humidus; hoc eſt, halituoſus vel vapidus. Ibi ſpiritus ignei dominantur; hic aquei, vt cum ſuper muſto feruente peragitur coctio. Halituoſus plærunque interuentu cinerum, & ſimilium procuratur. Sol, calx viua, ignis ſtupharum, fimetum & ſimilia plurimum hîc accerſuntur. Multiplici ingenio modi eius extiterunt multi. Vſus eorum in prima lapidis geneſi & lactatione; in rectificatione per circulationem; in putrefactione ſolutioneque naturali; in ſubtiliſſima parte ſpirituum ſegreganda, in alterando, & ſimilibus. Videbit artifex quo-

Potiſſimum duplex catinus cinereus, quorum alter alteri imponitur, ita vt alter cucurbitam contineat: & in balneo cãthari, & c ſunt in vſu, quanquam & miſceri iſta queant, &c.

quousque sibi sit elaborandum, & quomodo. Hoc igni multa assequetur, quæ maiore nunquam. In hoc maxima est ad peccandum procliuitas. Solet hic gradus etiam præmitti reliquis in omni penè opere, non materiæ tantum causa, sed & vasorum; modicè & sine noxa siccat, & corruptiuam humiditatem tollit. Eleuat etiam & separat ea, quæ aliâs nequeunt. Attendendum autem hunc etsi leuis sit respectu aliorum, gradus tamen admittere, quorum non omnis vbiuis, nec semper locum obtinet. Scribi diciue non possunt omnia. Qui nequit rerum naturam cum agente causa in proæresi ad finem præstitutum liquido & industriè componere regereque, vix quicquam in arte pyronomica præstabit laudati. Secundus gradus ignis est cinerum, ab his appellatus, quod plærunque accessu cinerum administretur, quanquam per cineres assequamur etiam gradum primum, & non tantum hos sed & alia vsurpemus media, quo pacto cōstat fimi calorem & similium eodem excellentiæ perduci posse. Modus eius est, vt manum sat euidenter calefaciat; nondum tamen adurat. Tertius est cum læsione manifesta per se sine vnguento aut medicamine adhibitæ manus. Vocatur ignis arenæ tum quod hæc plærunq; interueniat, tum quod solidiore substantia calorem concipiat adurentiorem. Loco arenæ scobs

N 5 metal-

metallorum in vſum venit. Vaſa luto ſunt obducenda, niſi quis ſatis firma habeat, aut induſtriè per gradus progredi poſſit. Vlſtadius ait hũc eſſe ſummum in operibus chymicis, quæ geneſin artificioſam ſpectant. Gradus enim quartus corruptiuus potius eſt propter exceſſum caloris, & in apparatu quorundam fixione vltima examine & aliis remanſit. Multorum calces fiunt illo gradu. Quod ſi non γένεσιν eſſentiarum ſpectes, ſed omne opus chymicum; non poteſt excludi quartus. Omnino in aquarũ fortium ſpirituumq́; extractione ex mineralibus fortiter cõmiſtis, neceſſari⁹ eſt ignis vltimus, isq́; interdũ etiã pluriũ dierũ. Magis itaq; reſpexerit Vlſtadius ad vini eſſentiã & vegetalia, aſtraq́; illi affigẽda. Ignis potẽtialis eſt quidẽ certarum operationũ, & ea peragit quæ vel ab actuali omnino nõ, vel nõ tam benè poterant perfici; interdũ tamẽ etiã præſtat eadẽ, vt & in chirurgia notũ eſt. Auri ſulphur ab igni elementari produci poſſe vix crediderim, cum eliciatur ab igni Gehẽnæ; at ab vtroq; erubeſcit; ſtibiũ calcinatur ab vtroq; & ſic in aliis. Admittit & hìc gradus quoſdã præterquã quod magnam varietatẽ habeat in generib. certis ſecundum συγκρασίαν καὶ ἰδιοπάθειαν, de quib. ſi diſſerẽdum copioſius eſſet, in quantum pondus euaderet oratio? Requiritur in omni actus aliquis præexiſtens, homogeneus. Nihil enim ſeipſum de

potentia

potentia in actũ ducit. Multum autẽ refert quomodo actuetur. Id autẽ ita diſputãt philoſophi, & chymici in opere experiuntur. Sed ego tibi problema propono, quod igne ingenii tui diſſoluas, & quintam ex eo naturam elicias. Cum aqua chryſolytos ſeu regia affundit̃ hydrargyro, aut ſtanno, aliive metallo, imo & marmori, perinde vt aceto cancrorum lapilli aut aſtroites lapis immiſſus; ſtatim ex ſe ipſa calorem concipit ferueſcitque adeo vt ſi manu teneas vitrum non parum caloris percipias, idque etiam cum vtrumque actu eſt frigidum. Si ignis in potentia fuiſſet, abſque caloris energia non apparuiſſet, perinde vt axioma philoſophicum ſonat. Iam autem ne vllo quidem calore feruet. Sed neque actu calidum eſt vllum. Ex hypotheſi enim frigidum ſumitur, δυνάμει θερμόν. Qui fit ergo vt tantum incaleſcant mutuo amplexu? Dices ſubtilitatem ſubſtantiæ actum habere. Hac cum ſe inſinuat liquor, ſoluitur compages inque ſpiritum & calcẽ cõminuitur corpus. Hoc ſine attritu fieri nequit. Attritus & rarefactio fomes caloris eſt. Et hinc quo diutius in ſe agunt, eo calidior fit materia, vſque ad ſtatum. Valdè probabile hoc reſponſum eſt. At ego tibi oppono naturam aceti affuſi pulueri lapillorum cancri. Si iſta cauſa eſſet; cur non & hæc incaleſcunt? In aſbeſto poteras ἀντιπερίστασιν primam indicare dicẽs ex fri-

ex frigidæ natura intrò refugere & congregari calorem, qui mox eluctatus vires oſtẽtet: eſſe autẽ in calce viua ſeminariũ quoddam eius, & ſpiritum diſperſum, qui non ſentiatur actu propter imbecillitatem ex diſgregatione: in vnione à contrario apparere: qui ſpiritus vbi vetuſtate calcis expirauerit, ſimul ſuſtulerit caloris fomitem, vnde in vetere calce non euenit idem. Dem tibi iſtud; at non eſt ſimilis ratio in metallis & aqua regia. An etiam ob attritum exeuntium ſpirituum incaleſcit lapis cancrorum & ſimilia, ſed propter aceti frigiditatẽ maiorem non ita percipitur? Itaque actum omnino præexiſtere neceſſe eſt, ſiue is ſit ſubſtantia homogeneus, ſiue effectu, quo ſtatim gigni ſubſtantia queat. Philoſophus certè concludit argutè rarefactionem, attritumque & motum corporum inter ſe eſſe caloris cauſam procreatricem. Quæ cauſa attritum facit; ea item calorem prouocat, idque in valdè actiuis tanta peragitur celeritate, vt momenta progreſſuum diſtingui nequeant, ſed ſtatim vt vnum operatur, alterum ſimul videtur exiſtere, ſicut globi bombardarum & fulmina ſimul ſentiri & ferire. Differentia autem graduum eſt ex ſubtilitate agentis maiore minoreque. Et patientis procliuitate & ſpirituum fœcunditate. Quæ ignauius ob angulos obtuſiores agunt; effectum in calore aſſequuntur imbe-

imbecillius. Sed hæc ad physicos. Gradus ignium potentialium in aquis fortibus inde æstimes, quod quædam sit quæ nec argentum nec aurum corrodit; quædam quæ omnia pręter aurum, quædam etiam aurum. Spiritu tartari putant sulphur distingui in colorem & corpus, hoc est tincturam extrahi. Hoc non assequaris aqua forti. Spiritus vini non tangit aurum, vt nec aqua mellis. At si exasperaueris sale fecularum, non parcit. Itaque gradus diuersos etiam in eodem animaduertas. Mirum est qui acetum radicatum, succus berberum & limoniorum, quin & spiritus vitrioli, quæ non verentur autores natura frigida pronunciare, idem possint. An confugiendum ad illud Galenicum est, quod natura confuderit in his igneas partes cum aqueis, quæ cum sint subtiles, adiuuent illas in penetratione? Spiritum vitrioli frigidum censere nescio an sit magnæ temeritatis, nisi velis etiam oleum sulphuris seu potius aquam ex spiritu coagulatam pari censu habere, quod qui putat, non est mentis compos. Possumus autem illum sulphuris spiritum tam mitem reddere vt nihil violentius, nec aliud sapiat quam depuratum limoniorum succum aut acorem citri, quanquam niger ille ex impuro sulphure elicitus, si infuderis manui, addiderisque parum spiritus vitrioli aut tartari, tam vrat quam ignis. Sed & hęc exorbitant.

Poten-

Potentialibus annumeres vim lixiuiorum, quæ capitella vocantur, & virtute multum differunt pro vt plus vel minus ignearum vehunt partium. Sunt & globi saponum aliique ex igneorum contemperatione facti adeo mirificè, vt quidam in aqua ardeant. Sed quid refert ignes scire multos nisi vtendi industriâ valeas? In hac tantum est momenti, vt etiam in inopia plurium, inuenias consilium, sicut cui sol deest, is confugiet ad fornacem; cui ligna & prunæ, is fimum compellabit; cui non est fimus is vtetur flamma molli, & sic accommodabit etiam ferè quoduis agens cuilibet patienti. Succedit ingenium naturæ, & hanc non raro exuperat, quo pacto Ægyptii defectum gallinarum compensant clibano, & cui desunt ligna, is calescit à cespite pingui. Vtitur autem industrius artifex ad ignem benè admouendum etiam locorum & temporum commoditatibus; vtitur foci fornacumque & materiæ seu alimentorum, quin & vasorum dexteritate ad magnum, paruum aut mediocrem calorem producendum. Locus conclusus, & ab aëris iactatione tutus calorem & multiplicat & seruat fideliter. Loquor autem de situ ergasterii. Fumis tamen suus est relinquendus meatus. In aperto, vix moderandi ignis potestas est propter aëris crebram mutationem, & allapsum copiosiorẽ. Itaq; hic plerunq; flamma

ma eſt violẽtior. Nõ deeſt tamẽ conſiliũ ingenio, vbi deeſt cõmodior. In lapide monẽt artifices, vt taberna Vulcania è cõſpectu acceſſuq; multitudinis remota ſit. Sed hoc nihil ad ignem. Temporum cõſtitutiones obſeruãtur potiſſimũ ratione caloris, frigoris, flatuum & trãquillitatis. Cœlum ſuper igni conſulere, ineptum eſt, niſi ſole vti velis qui, quò propior eſt noſtro vertici, eò rectiores & fortiores deiicit radios. Hyemis externũ frigus, niſi à loci ſitu remedium petas, & inſtrumentorum aptitudine, fortiorẽ; æſtatis calor debiliorẽ poſcit flammam, ſi eam non ad opus, ſed ad ignis conditionem referas. Nõ abſurdè hybernum ergaſtulum ſubterraneum facias; æſtiuum apogæum. Flatus inæqualitatem pariunt. Hæc itaq; tempora ſunt incommodiora, niſi occurras arte. Fornax non contemnẽdam requirit ſolertiam. Si ea benè fuerit diſpoſita; opus procedit rectè. Sin minus; inquinas rem, nõ coquis. Eſt autem certarum operationum certa forma. Aliter cõcinnatur reuerberatoria, aliter deſtillatoria, deſcenſoria & ſic in aliis. Oẽs autẽ reſpiciunt cõmoditatẽ operis ſui, cogẽte neceſſitate aliena fornace alienũ interdum peragit opus; ſed attendendũ eſt diligenter. Non quiduis vbiq; fit benè. Non deſunt tamen qui pręter rem furnis luxuriãt. Ad ignẽ quod attinet; quæ lucida eſt, ſeu multis foraminibus peruia adhibita materia validum calorem

calorem præſtat cæteris reſpondentibus. Si etiam folles intendas, calorem augeas; ſi remittas, minuas. Fornax clauſa in totum; intermori flammam cogit. Aliquod ſemper ſpiraculum relinqui neceſſe eſt, ne ſuffocetur ignis, & alimenti parte deſtitutus marceſcat. Gradus quoque in poteſtate benè conſtructi furni ſunt materia eadem. Nam conis & valuulis exemtilibus tubuli & aditus aëris plus minus pateſcunt. Vnde ſubrepit aër intenditurque aut minuitur ſpiritus pro libitu artificis. Eſt aliquid momenti etiam in ſitu eius ſecundum regiones mundi, aut prouinciæ. Eſt aliquid in laterum, tecti & pauimenti ſpiſſitudine, procliuitate, tenuitate & ſimilibus. Spiſſa latera calorem fidelius continent. Itaque hyeme ſolet furnꝰ craſſius oblini: æſtate tenuius. Amplitudo pro pabulo & quantitate ignis eſt. Vaſta fornax non impletur iuſto calore niſi materia ſit grandis. Sed & tūc operis eſt habenda ratio. Si iuſto anguſtior eſt, vaſa vero magna; non aſſequeris optatum feliciter. Fornax teres, & leui cemento intus probè inducta, promouet vim ignis, & in centrum cogit: Anguloſa non coercet. Attende & catini ſitum. Vidi quæ illum penè in medium fornacis vſque ad oſtium propendentem habebat; vidi cuius vaſtitas penè implebat latera. Vterq; ſitus eſt vitioſus. Non enim operari rectè calor poteſt. Qui furni

cratem

cratem habent, si hæc est rectè perforata; operi conducit. Foramina grandiora, aut angustiora impedimento sunt εὐτυχίᾳ. Cernimus hoc in naturæ item conatu. Ego profecto, cur non perueniat illa ad vltimum metallorum vbique, plurimum deberi ergasterio puto, & natiuæ fornaci, quorum vitium calorem & vim agentem deprauat, nec materiæ prodest, cuius motum intercipit, spiritusque fœcundos citius elabi sinit, quam optimum formarint. Qui plumbum candidum Sláccevaldæ fodiunt, arte compensant naturæ defectus, & non raro obiectis muris calorem ministrantem coercent. Sed ista mitto. In furnulo sapientum peculiare quid ad vaporosi ignis artificium spectatur. Cognosces eius rationem ex Rupe scissa. Circa pedem cinerarium est. Huic incumbit crates mediocriter in medio saltem perforata. Post hanc est focus quantus pro opere, quod definitur vncia, satis est, quiq; hyeme & æstate possit secundum laterum spissitudinem mutari. Focum terminat lamina vnius in cẽtro foraminis, quod interuentu regularum laxatur, aut stipatur, prout opus est calore multo vel pauco. Ibi est ergasterion continens arcanorum tripodem, cuius crura sunt vincta lamina, vt recta ollã verberet flamma. Tripodi innititur ouum sectũ pro catino cinerum. Hoc intus claudit violam seu ouum philosophorum cum

vitello & albumine. Summus locus est cœlum cum foramine exploratorio. Faciunt omnia ad calorem suppeditandũ iuste. Nam in caloris administratione tota penè ars cõsistit. Est in fornacum constructione etiam vigilantiæ, & somnolentiæ argumentum. Qui peruigilare, aut ministris talibus vti nequeunt, furnos acediæ confinxerunt, adiecta turri, vel canali ad latus foci. Replent hũc carbonibus, in summo arena vel ferreo tegumento stratis, vt in locũ absumptorum paulatim deferãtur. In furno philosophico ignis luminum, vel candelarum aut lampadum adhibetur, succurritq; pigris. Sed ad ignium pabula. Agnouit pridem etiam Macrobius non eundem ignem caloremve ab omni procedere alimẽto. Agnoscũt & Halenses mei, quibus durabilior & acrior sal efficitur densorum lignorũ præsidio quam stipularum. Chymicus conscius diuersitatis materiarum mollem flammam materia leui pascet; acrem robusta & densa. Constantius ardent carbones querni & fagini quam picei. Sed nõ soliditas tantũ & raritas respicienda est; humiditas & siccitas multitudo & paucitas & similia non sunt omittenda. Flagrans ignis lucidè, vehemens est. Itaq; in reuerberio potissimum adhibetur, vt in fornacibus vitrariis. Qui lenẽ calorem desiderãt, si nihil intercedit inter vas & focum raras paucasq; adhibent prunas, quales putria

& fa-

& salices præbent; aut à militibus mutuo accipiunt stuppas intortas: aut candelas tenues accendunt: aut viuas prunas subiiciunt iuniperorum cineri: aut lignorum xesmata vrunt. Aliquibus ad momentanea opera aqua ardens adhibetur. Nonnulli exiccatos fimos more ferramentorum pedetentim serpente flamma instruunt. Saxonum hoc est funes stramineos ollæ circumducere, & feruenti cineri admouere. Paulatim enim inflammantur, & assationes perficiũt. Meridionales ad camelinum coquunt. Nõnullis operibus sol, & tepor fornacis, balnei, fimi, satis est. Sarmentorum manipuli nisi valdè laborioso non conducũt, sicut & arbusta, & folia, ferulæ, putamina nucum, Iuli, fructus herbæq; exiccatæ. Fungi arborum tum solidi tum rari, modo sint sicci, non sunt reiiciendi in certis operibus. Ita lithanthraces, terræ pingues, & cespites; quin & recrementa eliquatæ picis, sulphura asphaltũ, naphtha, resinę, cortices pingues aliaque multa cremia pro operum & locorum naturâ valent. Solent metallici flammã patentem eminentemq; in furnis non tectis cõpescere aqua affusa. Non negliget hanc artis commoditatẽ magister. Plinius & Dioscorides, imò & vulgares destillatores indicãt plures modos ignis vaporosi, & stufarũ. Inde quoq; suam augebit supellectilẽ chymicus. Olea & similia

plærunque cum ellychnio vſurpantur. Fiunt ad lampades etiam miſturæ ex reſina ſœbo, oleo, butyro & ſimilibus. Et quis recenſeat omnia? In prunis elaboratur frequentius vſitatiusque. Ignes potentiales non minus materia variant. Calx viua aqua fortis ex vitriolo, ſale, alumine, cinabari, ærugine, hydrargyro & ſimilibus; ſpiritus ſalis, vitrioli, ſulphuris, &c. coagula lixiuiorum, lixiuia ipſa, euphorbium, cantharides, aqua mellis, ſpiritus fecularum vini, aqua ardens exaſperata, antimonii oleum, calces vſtæ, terræ vſtæ & in mineralium genere plura alia; acetum item radicatum, ſuccus ex limoniis & berberibus extractus exaſperatusque proprio ſale; muria, borax, vrinæ, aquæ ſtygiæ naturales, cadmioſæ, chalcanthoſæ, ros & ſucci acrium, vt flammulæ, ramunculi minoris, vitis nigræ; gummi anacordiorum, bilioſi humores animalium & ſimilia penè innumera, in ignium potentialium habentur cenſu, quanquam non omnia vſurpentur à chymicis. Vt finem tandem faciam, poſtquam Theoria mediocriter eſt explicata, quæſo faciamus artis periculum non quidem in praxi, ſed ſaltem magiſtrorum interpretatione. Quæro ex te quo ignis regimine poſſim aſſequi id quod turba dicit; arcanum ne fumiget, cauete: quid item ſit ignem immittere in aquã frigidam; & quid

ſibi

ſibi velit Bernhardus cum præcipit: Fac ignem vaporoſum, blandum, perpetuò digerentem, non violentum ſed ſubtilem, perficientem, lucidum, occluſum, repreſſum, incombuſtilem. Videntur mihi hæc nec de eodem gradu nec tempore accipienda. An interpres eſt Roſarius cum ſcribit: Ignis in ſolutione ſemper erit lenis; in ſublimatione mediocris, in coagulatione temperatus, in dealbatione continuus, in rubificatione fortis? Ignis enim Gallinæ excludit pullum; fortis ex albo facit rubeum, &c. vide ne per te aberrem. Vale & me ama.

EPIST. XXIII. DE ORnatu & ſupellectili chymica.

AD IOANMEM BIRDVMPHELIVM, Chymiæ & Medicinæ Studioſum, Philoſ. M.

QVOD vero te ad chymian agit deſiderium Iohannes? Video enim te alacriter admodum ad eam ferri, poſtquam te in Amvvaldina inueſtiganda tam ſolicitum indicaſti. Non quidem ineptè ſapis: Quem enim non moueat tam ſuauis ſummæ dignitatis καὶ πληροφορίας ad ſpem plenam odor? Veruntamen iuſſerim te animaduertere, quæ ſit prouinciæ huius, quam ambis, conditio, quæque adeſſe chymico oporteat, ſi non ignauè velit in ſua arte verſari. Scribit Philoſophus ἐν θαυμασίοις, circa Philippos

Macedoniæ metalla reperta eiecisse frustra χρυσίζοντα & aurum producentia: apud Pœoniam itẽ cum factæ sint pluuiæ continuæ, colliquatã terram aurũ aperuisse ἄπυρον, peneq; deaurasse solum: & in Bactris flumen Ozum auri plures glebas deuexisse, sicut & in Iberia flumen Theodorum. Huiusmodi terrarum & fluuiorũ chymicũ possessorem esse oportet, vt possit vel ipso Crœso & Xerxe liberalius expendere opes, & pythiũ lydum vincere. Nec quouis ille tuguriolo est cõtentus. Vraniburgum Daniæ, q̃ magnificè cõmodeq; sit extructum nosti. Tales requirit ædes. Ad aquilonẽ & austrum posito ὑρανοσκοπείῳ sydera cõtemplatur. Ad ortum & occasum locat Musæũ & conuictorium. Est illi hortus amplissimus, omniq; plantarum varietate instructissimus. Est τροφεῖον omnis generis animaliũ. Nõ desunt ęstiuaria, non vaporaria, nõ essentiarũ apothecæ, non cellæ subterraneæ. Cum. n. modo sicco aëre, modo humido egeat; copia vtriusq; non debet esse destitutus. Possit idẽ locus & puteos & cisternas excipiendę pluuię, & viuarium piscinamq;, & Rhenum pręterlabi foret satius. Huius. n. commoditate & mercimonia vteretᶜ varia. In prædiis syluã spaciosam, pratum, aruã & vineã illi optauerim, vnà cum magna stercoris copia, ne cũ tepor fimi postulatur, foris sit accersendum. Ergasteriũ eius & carbonarium lignariumq; nõ

tantum

tantum amplum esse oportet, sed & commodo loco inferiorum ædium ad fluuium positum, itaq; conclusum, vt ad id non nisi per multas ambages & vestibula munitissima sit aditus. Intus est supellex chymica, cōstans variis & spaciis & instrumentis. Hic figulina erit; ibi vitraria, vt ad libitum artificis præsto sint vasa. Erit alibi calcaria, quandoquidem hæc quoque ad perfectionem artis pertinet. Quanta vero turba fornacum partim perpetuarum, partim momentanearum extruenda est? His cum inseruiat lithotomia & lateritia, artesq; aliæ, quam felix foret, si omnia suo inclusa haberet dominio, possetque in mancipia ius obtinere summum? Tota metallurgia meritò ad chymicum migraret. Non possum tibi singula describere, nisi integrum volumen sit meditandum. Catalogū accipe. Fornax hic erit tostoria, non tantum ea qua metalla iam eliquata torrēt, sed & qua venæ ipsæ fiunt tractabiles, quā cratem aliqui vocāt, quę quomodo sint apparatæ; disces apud metallurgos. Est alia liquatoria, cuius tamē facies diuersa in venis & metallis, variatq; penè pro artificum industria. Qua venæ eliquantur plerunq; in summo aperta est, follibusque inflatur & in anteriore parte per oculum in subiectum catinum effundit aquam ignitam. Qua vero metalla, ea variat. καθόλου instructa est catino ad metalli fluxum

recipiendũ modo profundiore, modo planiore. Carbones aut ſupponũtur, aut affundũtur, ſicut videre eſt in eliquãdo plumbo, in excoquendo ad purum cupro; in purificando argento, vbi tamen ligna adhibentur, in ſegregando cupro & argento, in aurichalco conficiendo & aliis. Germani ferè diſtinguunt certis vocabulis, nominantes Röſtofen. Schmeltzofen/ Treibherdt/ Seigerherdt/ Gahrofen/ etc. Chymici tamen propriẹ ſunt fornaces deſtillatoria, ſublimatoria, deſcenſoria, reuerberatoria, quarum hẹc omnium liquatoriarum, atq; etiam furnuli docimaſtici vim complectitur, quanquam vario vultu ſoleat concinnari. Ingenioſus chymicus artem exercet in vaſorum & inſtrumẽtorum paucitate pro neceſſitate rerum. Deſtillatoria congruit balneis, & cineribus & arenis mutato vel catino, vel ſaltem materia. Per eandem licet etiam ſublimare. Paulò variat cũ per retortam deſtillandum eſt, quanquam hoc fiat interdum ſine catillo, interdum eodem adhibito. In omnibus eſt pauimentum & capſula cinerum, quæ finitur crate, quam ſequitur focus, quem terminat catinus, aut ipſum vas nudũ pro vt neceſſitas exigit. Summa pars mobilis fieri poteſt pro vſu vario. Focus & cinerariũ conſtantia ſunt, niſi amplitudo ſit mutanda. Adiectæ ſunt valuulæ ſuæ, oſtiola & ſpiracula. Hinc coniicis chymicum debere

item

item partem quandam Lybiæ arenosæ obtinere, & Ætnææ planiciei, quo suppetant illi arenæ & cineres. Sed & Vulcanum demerebitur Neptunumq́ue. Vt non desint scobes ferratæ, & balneæ. Furnus descensorius sursum admittit carbones, inq́; medio vas figulinum continet, vnde promittitur canalis in receptaculum. Qui rudius eum apparant, ollis vtuntur seu in se conuersis iunctisq́ue per orificia interueniente crate; seu vnius pertuso foraminibusq́ue peruio fundo inserto in alterius inhumati orificiũ, operculo verò integente. Reuerberatoria fornax vel cõcamerata est, ita vt in se reuertatur flamma, quam speciẽ etiam pistorum clibani & metallicorum tostoriæ fornaces repræsentãt, quin & illa qua minij vena excoquitur; vel turrita, ita vt collum sit strictius, quo in angustum compulsa flamma vniatur; in summo relicta quasi crena gemina, quo spiritus exeant. Hac vtimur in calcinando, quin & destillãdo per retortam; potestéque tunc ita concinnari, vt duo vel plura vasa admittat simul; vtimur & in eliquãdo, probando & aliis. Vocatur fornax aliquando etiam fimus. Sed potentiam fornacis tepidæ aut balnei saltem habet, estq́; vel fouea in humum depressa, strataq́; calce viua & fimo equino vel simili recente, vel canalis amplior ex asseribus aut simili materia, repræsentãs foueam. Nec ego balneum

rectè dixerim fornacem, quanquã fornacis auxilio possit procurari. Sed nõ desunt plurimi eiusmodi, quos expressos apud alios inuenies artifices. Furnulus probatorius, imitatur penè liquatoriũ metallurgorũ, nisi quod catillum peculiarẽ exemptilemq́; habeat, & tegulã qua defenditur à prunis. Nihil dico de camino orichalchi, in quo ollæ sustinent catinorum vicẽ. Sunt & plurima nõ tantum apparandarũ fornacum præcepta, sed & in opere regendarũ mutandarũque, claudendarũ, aperiẽdarum & aliâs administrãdarum. Sed ne me fornacariã profiteri putes, omitto illa. Athannoris mentio nõ erat posthabenda. Sed ego te Iohannem de Rupe scissa adire iubeo. Ille planè Geometricã eius dat descriptionẽ. In aliis quoq; non desunt quos cõsulas, in quibus est Geberus, Vlstadius, Dornæus, Lonicerus, pluresq́; alij. Est & aliqua catinorum disciplina. Non enim fiũt similiter vbiq;. Ollæ apodes ex luto vel metallis quibus cõtinẽtur cineres, & similia, instar cacaborũ aut ahenorũ, catini vocantur; si parui sunt, catilli, vulgò copellæ, quæ peculiaris sunt formæ in probatoria, & insternũtur ossium combustorũ alioq́; cinere; vnde catillus cinereus. Hi catilli idem penè sunt, quod focus cinereus in segregãdo argento. Hinc δοκιμασία talis, vocari solet cineritium, & copella, interdum quartbier prob: nisi fallor. Catini nuncupãtur

etiam

etiam triquetræ ollæ aurifabrorũ, quæ vulgò tigilla, ſeu tigella, & cruſibula. Vocauerim ita conoides quoq; vaſculũ ex aurichalco fuſorium, qđ Gießbuckel dicũt. Sed quá numeroſa ſeges eſt materiã artis cõtinentiũ, recipiẽtiumq; ? Aludelem Arabes (opinor) appellant cucurbitã luteam ſublimatoriam proceri colli ex fundo modo plano, modo circulari producti. Eius operculũ eſt alembicus cęcus, quanquá aliquando in ſummo foramen relinquatur exiguum, quo ſit ſubtilibus ſpiritibus fuga. Cucurbita deſtillatoria ratione amplitudinis eſt varia. Cucurbitula ſeparatoria tibi nota eſt. Matulã vocãt eam quæ ampla eſt, vt manus inſeri poſſit, & materia abſq; vaſis lęſione eximi. Alię maiores ſeparatoriâ, vel rectæ ſunt, vel incuruæ; & hæ nominantur botiæ, vel retortæ, vel cornua muſæ. Rectæ operculũ nuncupatur alembicus ſeu galea roſtrata. Fiunt hæ ex vitro plurimum. Aliquando verò etiam ex metallis, & terra figulina tenaci. Sunt & modo ſimplæ, modo duplæ. Operculum ſeu alembicus interdum ex eadem eſt materia, interdum ex diuerſa; ſicut nec perpetuo eſt eiuſdem formæ, cum nũc campanam roſtratam referat, nunc craneum. Roſtrum ipſum canalis eſt curtior, prolixior pro rei neceſſitate. Interdum additamentum habet ex ſerpentiniis vocatis ſiue in gyrum ductis ſiue multiplici lapſu

vltro

vltro citroque extentis,&iam per cupas refrigeratorias tendentibus iam in vetres immissis. Alembicus item vestitur interdum vesica vel alio vasculo refrigeratorio, interdum pannis madidis inducitur, interdum lutatur, interdum nudus relinquitur. Inducuntur & cucurbitæ ipsæ luto, quanquam non semper. Sed nec incrustantur tantum; conglutinantur etiam circa commissuras, & sicubi rimas agunt. Cornu musæ non opus habet operculo. Nam committitur statim receptaculo, sustinetq; collum eius vicem rostri & galeæ. Receptacula plerunq; sunt vitrea variæ formæ. Quædam ampullæ sunt colli breuis, aut prolixi; Quædam cucurbitulæ oblongæ; quædam incrustatæ, quædam pannis tectæ, quædam nudæ. Pro vitreis seruiunt & figulinæ. Sed hic nō possunt benè dignosci liquorum mutationes. Numerus recipiētium variat interdum vel in vno opere. Qui enim diuersas essentias repetito opere segregare volunt; diuersis temporibus egredientes mutatis excipiunt vasis. Itaque tunc simul attendendum erit, vt reclusio sit artificiosa, & ne à grauibus spiritibus violentur nares, quod facilè fieri vel ad animi deliquium potest in mineralibus acribus, sicut sibi à Paracelso euenisse aliquando testatur Oporinus. Est autē tunc instituenda permutatio, cum alio tempore exit phlegma, alio humor citrinus, alio ru-

bicun-

bicundus; quæ diuersa elementa vocant. Quidam duo receptacula eodem committunt collo, ita vt paulo incuruatum sit superius, cui per foramen colli iungitur substatque inferius rectum & breuius. Videre est illo excipi vaporem seu spiritũ; hoc liquorem iam in alembico coagulatum. Retortæ vsus potissimum est in his quæ non facilè ascendunt, quanquam non perpetuo. Nam & hydrargyros licet grauis valde sit in sublime agitur, & pulueres sicci terrei vi ignium in altum compelluntur: Et non raro vtroq; instrumento fiunt eadem. Sales minerales, alumina, chalcanthum & similia vbi reuerberij igni opus est, per retortam vsitatè aguntur, sicut & oleum antimonij, sulphuris & similia. Campana non tantum alembici officio fungitur, sed & seorsim suum habet vsum in spiritu sulphuris excipiendo, & hydrargyro ex vena sua eliciendo: quanquam abuti possimus etiam olla, & galea. Tunc autem receptaculum est paropsis, nisi rostrata sit & laciniata seu imbricata canaliculatáve in margine. In medio paropsidis vasculum ponitur figulinum cum sulphure incenso; vel cum vena hydrargyri, alio vase continente prunas. Ad extremitates debet aëri ingressus relinqui. Loco paropsidis adhibetur tabula canaliculata. In hoc opere attendendum est vt flamma surgat, non autem reciprocet reflectaturq;. Coquit chymicus

micus interdum in ouo, & resoluit. Intellige verò tum ouum philosophicũ in opere lapidis; tum physicum cuius vsus est in oleis quibusdã per solutionẽ faciendis, nec quicquã est aliud quã albumen dimidiatum, vbi induruit, in cuius fouea tãquam acetabulo liquescit myrrha vel simile quid. Oui philosophici rationẽ disces ex Rupescissa. Munimẽtum eius est gossypium, & globus quernus per mediũ sectus & cõplicatilis: & hoc in tepore. Vbi ignis validior est, cinis pro gossypio & figulina testa ꝓ quercu petitur. Oualis figura obseruatur interdum etiam in pelicanis circulatoriis cum multiplici gyro; sed & globus idem præstat, variis constans sphæris oculatis, instar Polyphemi. Non in hortis tantum crescunt violę, naresq; oblectant. Inter vasa chymica nõ postremas habet. Est autem ampulla cum prolixo augustoq; collo, quod cũ hermeticè stringitur, testam oui vitreã relinquit. Dilatatur tamẽ aliquando colli summitas, vt imposito alẽbico exugi liquor possit, cũ nos tædet transfundere materiam, aut hoc non sat cõmodè peragi potest. Quantitas harum interdum vix iuglandem assequitur; interdum maior est, pro materiæ multitudine. Collum ideo est procerum, vt tum spiritibus fuga sit impedita, tum stringi recludiq; sæpius possit; quin & eminere ex fimo altius, & agitari. Crebro frangenda sunt vitrea. Itaque numerosa

merosa esse oportet. Pelicanus vas circulatorium est cum reflexo collo vtrinque ita vt fistula promineat sursum,& appareat instar ansatæ obbæ. A picti pelicani pectus suum aperientis similitudine dictum volunt. Veteres adeo mirabile vas descripserunt, vt pingi potius,quam fingi possit.Ideoque officium eius demandatum est, aliis factu cõmodioribus. Quidam applicant retortam retortæ,vocantq; botiam cõtra botiã; quidam matulæ imponunt cucurbitam; alij simile quoddã vas confingunt illi,quo muscę excipiuntur; alij tres veluti globos coaptãt, ita vt cõmuni via intus iungantur. Mira est solertia. Quo putrefiunt digerunturq; materiæ, vas instar oui oblongi est, aut cacabi quo aqua in vaporariis incalescit; addita tamen fistula. Sed non desunt etiam aliæ formæ, quæ passim extant depictæ. Nec sine industria cucurbitæ destillatoriæ & matulę imposito cęco opculo.Inseruire etiã putrefactioni possunt, multitudinẽ vasorũ fugiẽte chymico perito. Si mihi aliquid iuris in chymia esset, monerẽ tyrones ex Platonica cõsuetudine,vt ex specie operationis fineq; & vsu perito colligerẽt formam internã,externę facile illi adaptantur.Matrix vocata ad circulandum, & putrefaciendum commoda est. Est autẽ vitrum triquetrum cum foramine, quantum mihi cõstat. Rectificatio non vtitur vasis nouis, destillatoriis, circulato-

latoriis, & ampullis reseruatoriis contenta. Apud Hieronymum Rubeum describitur hydrargyri in aquam soluendi vasorum cõiugatio & series per fornacem transiens, desinensq́ue vtrinque foris initio in fundibulum, fine in retortam recipientem. Vasa intermedia collo, ventre & cauda constant, quibus sibi mutuo inseruntur. Idem autor calcinandi stibium & flores colligendi singulare exhibet artificium. Fit figulinum dolij instar, cuius cauda desinit in cupam; caput verò follem insertum præ se fert. Id vbi positum in ignem cum stibio est, iamq; aliquid calcis seu florum extitit; perflatur folle, agunturq́ue in cupam flores. Hi excipiũtur etiam commode triplici olla, vel galea figulina aut ferrea accommodatis sibi mutuo, & in medio perforatis. Sed in summo paruum foramen est relinquendum vt trãſeant spiritus subtilissimi. Alioquin fauilla reflectitur. Hoc puto esse simulacrum sublimationis per alembicos multos. Imponitur autem incumbitq; priori posterior. Hęc præcipua sunt chymici organa. Reliqua turba penè sine numero & honore est. Cõchis vtitur ad eluendum, filtrandumq́ue, & sedimenta. Sunt & pocula seu calices & patinæ ollæq́ue ad recipiendum destillantia & alios vsus. Trullarum officium indicat forma: sicut & operculorum, doliorum, pyxidum, vitrorũ, lebetum & eiusmodi. Pyr-
agra

ægra & forceps ſe produnt nomine. Tu collige ſimiliter de cochlearibus, follibus, tripode, ſpatulis, ignitabulis, fomite, filis ſulphuratis, infundibulis (quanquam hæc non tantum ad infundẽdum, ſed & ſeparandum vſurpantur) ſiphunculis, circulis, candelis, malleis, ſilicibus, calce, arena, lima, epiſtomiis, coriis, veſicis, cucullis, bacillis ferreis, ſcopis, flabellis, mortariis, piſtillis, libellis, põderibus, radicula, pãnis, manica, laciniis, charta, cribro, vinculis, tabulis marmoreis, & vitreis, canalibus, craticulis, ſcoriis, cupis, & quis omnia cõmemoret? Quicqd enim culina, pharmacopœa, metallurgia & ſimiles artes ſibi vẽdicant, idẽ penè omne etiam chymia. Nã & præfurniis vtitur & caminis quibus excipit fugaces partes. Ego tibi optẽ crumenã Fortunati & pileũ. Nam & his eſt opus. Quidã ex magia & cabala aſciſcũt characteres, literas, imagines; ex aſtrologia ſtellas, &c. Sed ego homini pio ſeduloq; orãti & circũſpecto iſtis nõ opus eſſe iudico, ſicut nec genio Paracelſico & arbatelico eget is, qui Deum habet propitium. Sed quinã ſunt chymici mores, qui veſtitus? Noſti quo pacto Stoici ſuũ deſcribant ſapiẽtem, quod ſi nunquam cõmoueatur affectibus, & vultũ habeat ad omnẽ fortunam ſaxeũ, qui poſſit ſemp βλέπειν πλανῶντας & ſpirare ignem. Lõgè rigidiorẽ aliqui requirunt chymicũ, ne dicã pollutiorem. Quaſi commertia hominum

ciuraſſet, ex eo faciunt veſpertilionem; qui in antris latitet inſtar trophonij aut vt troglodytæ, aut mures alpini; qui non admittat colloquia tanquam alter Timon, aut melãcholicus ille Homericus: qui toruum proſpiciat veluti taurus; qui cum loquendũ eſt, fundat myſteria, neq; quicquam apertè dicat, non raro etiam muſſitet verba non aliter ac Horatiana aut Lucanica ſtrix dum verba terræ immurmurat ad prouocandos manes; qui neminem patiatur aliquid ſcire, ſed ſibi ſoli cuncta aſſignet, tanquam in cõcilio Iouis, velut alter Æacus enutritus, aut Tireſias rediuiuus, ad quẽ reliqui ſunt vmbræ: qui item de dæmoniis tam confidenter pronunciet, ac ſi aliquot annos præfuiſſet familiis eorum; qui carbonibus fauilla fumoq; ita ſit atratus, vt qui caminos perpurgare conſueuerunt; qui nauſeet annulos Galenicorum & pelliceas veſtes & collaria emundata emaculataque; quanquam nõ tota ſecum conſentiat factio, quibuſdam ſplendidius penè ipſo Attalo ex fructu impoſturarum incedentibus, atq; etiã pinguia prædia & nobilitatem turpitudine fraudũ ſibi cõparantibus, vt ſicut in aliis flagitiis, ita hic nihil ſit mediũ; qui cucullum gerat ſordidatum, ſicut qui laruas imitantur in bachanalibus; qui totus oleat caminum, vt Paracelſus ille putidus, quanquam (ſi vera ſcribit famulus olim eius Oporinus) non

carbo-

carbones tantum & fauillam oluerit, ſed & hircum, & tabernas, & fimum, & quas non ſpurcitias? Tandem, ne quid deſit obſcœni, etiam cynicam impudentiam, tanquam in ſchola Diogenis educato eidẽ aſſcribũt; vnde nemini ſeruire ſuſtinet; ipſe eſt monarcha, ſolus liber & ſuus, quiq́; perpetuo gaudeat moribus non vulgari honeſtati probatis, ſed Svis. Quidã ex recentioribus armãt eum nõ rationis ſpectatæ adminiculis, non ſenſu certo, & experientia; ſed forcipibus, acerra, ollis, bidẽtibus & huiuſmodi. Si me ille auſcultaret, adderem collo monile ex equinis pilulis, caputq́; munirẽ diſco vaccino, aliaq́; ſimilia excogitarem ornamenta, vt impurus eſſe qui vellet, eſſet ſat impurus. Veri chymici non ignorant quid diſtent lupinis æra, quoque ſit officina ingredienda habitu, quo adeundum tribunal. Hic eſt comis & affabilis; eſt φιλάνθρωπος; nõ omnia ſibi arrogat; cupit autem diſcere, audireq́; & cõferre ſententias cum plurimis, maximè verò peritis. Nõ diſcedit ab officiis ſocietati debitis; nõ religiones fingit & diabolorum contubernia; nec ducit vultus; pius eſt; modeſtus eſt, cumq́; poteſt, etiã liberalis. Naturã vt cõdita à Deo eſt, & vſu ſedulaq́; indagatione cognita in auxiliũ poſt Deũ acceſſit, non conſulit diabolos & genios ex aſtris trahit. Tẽpora actionum diſtribuit; vigilat, dormit, laborat domi; minſtrat foris; cœnat,

abſtinet, quandocunque eſt oportunum. Mentiuntur qui dicunt chymian aduerſari ciuilitati & conſuetudini publicæ. An opulentus chymicus ſit imprudentior opifice vel viliſſimo, qui ſordida opera per famulos, aut cooperarios adminiſtrat, ipſe verò ſaltem modum docet? Opera autem quæ conſultorem collegamque non patiuntur, neutiquam ſunt ſordida. Quod ſi alere miniſtrum Vulcanium nequit; nihilominus ipſe feriabitur. Vtcunque enim polluerit fumo veſtem; mutabit eam exiturus ad populum; ſi inquinauerit argilla manus; præſto eſt aqua. Sed receptui eſt canendum. Ego tibi ſpeciem quandam chymici propoſui, vt deliberes amplius, ſitne hoc ſtudium ſequendum, an proiiciendum. Quid tuæ vitæ & moribus congruat, videbis. Vale.

EPIST. XXIIII. DE COLIS CHYMICIS, VITRORVM munimentis, reclusione, luto, &c.

AD M. IOHANNEM BIRDVMphelium Coburgicum Medicinæ candidatum.

1. part. ſ. CVM de animalium partibus contemplationem meditaretur philoſophus, nihil ſibi omittendum vel vilius vel nobilius putabat, quod ingenuè philoſophantibus,

bus, si modo causas intelligerent, vtrobiq; mirę excitarentur voluptates, neq; dignum sit viliorum disputationẽ perpensionemq; fastidio puerili spreuisse, cum nulla res sit naturæ, in qua non mirandũ aliquid habeatur, nec furnariæ Heracliti casulæ Deus desit. Idem mihi, Ioannes, in chymica inuestigatione propositum esse debere, facilè intelligis. Sicut enim in natura minima quoq; & dignitatem & diuinitatẽ obtinent suã; ita in arte. Nec minus necessarium est hic de illis præcipere, quam in natura contemplari. Etenim in vilibus sunt preciosorũ momenta, adeo vt nihil laudabile possit ars gignere nisi ministerio sordidorũ, & non raro ex his ipsis, quo pacto in figulina ex luti, rei nimirum abominandæ benè tractandi scientia, vasorum optimorũ dependet fabrica, ita in aliis artibus ex imperfecto, rudi, turpiq; scientei elaborato adhibitoque prodit perfectũ, pulcrum, honestumq;. Age itaq; cõferamus nos in ergastulum chymicum contẽplaturi pãnos, cola, lutum, signaturas & resignationes ampliationesq; vitrorũ, in quibus quanquam delicatulis nausea est, tamẽ non parum est industrię, adeo vt si imperitè administres, opus pereat totũ, aut sit in periculo. Ecce tibi lacinias & pannos laceros quidem & obsoletos; mundos tamen. Horum vsus est in extergendis vasis: Est & in destillando per descensum, tũc nempe cum

à ſedimento purum volumus abſtrahere,& exugere liquorem. Laciniæ enim mundæ præmadefactæ latiore extremo immittuntur in concham,ea induſtria,vt non altè immergantur in limum,nec hunc turbis excitatis vnà combibant: altero in partes acutas fiſſo in receptaculum dependeant.Ita enim abſorptum humorẽ ſtillando reddunt trãſfunduntq́; ſicut hirudines præſecta cauda ſanguinẽ. Vocari hæ laciniæ etiam filtra ſolent, & earum ἐνέρſεια filtratio. Sed hoc nomen generalius eſt. Complectitur enim etiam cola quædam ſeu ſetacea, ſeu carbaſea ex densè coactis filis, vt in panno ex goſſypio & ſimilibus videre eſt; ſeu chartacea, ſeu hederacea,ſeu medullacea & alia. Nam variæ ſunt non formæ tantùm, ſed & materiæ.Nõ loquor de Myſtica Iachi vanno,nec de Bromij crate,nec cribro Oſiridis; ſed colis chymicis,per quæ traiiciũtur liquida,aut transferuntur. Ex ſetis equinis quo pacto confectum ſit colum, cuius vſus eſt in oleis potiſſimũ expreſſione eliciendis, notũ eſt. In locũ eius venit pannus ex filamentis vrticę,aut canabis,aut bombace.Chymicus incuruat & in cuculũ veluti intorquet chartã emporeticam,repræſentãs ita manicã Hippocraticã,&modo vtitur in ſolutis calcium humoribus,muriaq́; depurandis: Nam vix effugiunt hic etiam tenuiſſima capillamẽta: modo in ſegregãdo ab aquis oleo.Illis enim

ob fragilitatem dilabentibus, hoc restat ob tenacitatem crassitiemq; substantiæ. Manicæ Hippocraticæ & cuculli figura tibi non est ignota. Chymicus per eam elemētum salis ex calcibus & cineribus, depositum in liquorem, qui cum illo coniunctus lixiuium vocatur, euocat. Sed & in vsus venit alios. Bonæ enim rei fines sunt multi. Quod hîc vidês coriū, & pellem hœdinā, agninamq;, inseruit percolando hydrargyro. Nam cum abundantior citra iacturam ab amalgamate segregandus est, nec tamē labor destillatorius placet; cum item depurandus; cōpendio traiicitur exprimiturq; per coriū hircinum, aut ceruinū; aut pelles ouillas, quarū tamen vicem sustinent etiā panni carbasei. Per angustissimos meatus magna vi tūc vrgetur, cum à sublimatione ignauior est, & corpulētius fluit. Sicut enim vina lenta dissipantur verberibus & colo; ita & ille. Sed præstringendum arctissimè orificiū & faux seu collum pāni est, ne refugere possit. Hederaceum poculum & fistulæ ex quouis raro ligno, vt ex arūdinibus solidis seu cannis, ex sambuco & similibus, quam subtilissimā transsudant humiditatem. Itaque in accuratissimis adhibentur operibus. Interdum sal vrinarius per figulinum rarius exigitur. Nam sudor in altera concrescit foris parte, indeque abraditur. In coli vsum etiam cortices rari possunt transferri. Frequenter

nobis ministrãt gausapa villosa, & pilei, vnde credo chymicorũ filtrum dictum. Nã ex pilis coactis in formã pãni fit, quod Germani Filtz vocant; vnde vulgo traiicere est Filtzilirен, quasi per lacernam aut penulã pilosam agere. Colis eiusmodi interdum sustentaculi loco subiicitur cribrum seu ligneũ, seu metallicũ, modo nihil inde capiat peregrini liquor. Sed mittamus cola. Alæ anserum & aliarum auiũ; sicut & leporini pedes, pulueribus dissipandis emundandisq; vasis, aut etiã subtiliter conuerrendis calcibus inseruiunt. Expurgãtur adhęrẽtia tenacius echinis feraceis aut ex ferreo filo factis. Soluuntur & scalpris, & limis. Itaq; vides eiusmodi instrumentorũ copiosam seriẽ. Cultelli hi & organa rasoria cõmoda sunt signis & glutini detrahẽdo aperiendisq; cõmissuris, nisi sufficiat aquæ solius mador, & epithemata. Cereę obsignationes nisi friabiles duręque sint, calore promptè recluduntur. In friabilibus diligẽter cauendũ est, ne quid delabatur in materiã, quam aliena re misceri nefas est. Circulus ille plũbeus, & stramineus alter, substernuntur vasis balnei, vt his innitãtur; Et plũbeus qdẽ cõmodioris est vsus, qa sua grauitate in imo vas leuius detinet. Ideo & dẽticulis, seu retinaculis est instructus, q̃bus collo cucurbitę iniectis reuinctisq; coerceatur. Sunt & varia ahenorũ fornacũq; tectoria seu opercula in medio perforata: sunt

Idem etiam aptus est receptaculo in aqua, dum spiritus fortes destillãtur detinẽdo.

ſunt & vitrorum pedamenta, & grues ſeu roſtra ciconiarum, à quibus dependent vaſa. Quos ibi vide ſacculos; illi referti ſunt varia ad lutandum materia. In hoc eſt bolus & rubrica. In hoc ſcobes metallorum elimatæ; in aliis ſerramenta, flocci, cineres, vitrorum pulueres, arenæ, fuligines, rubigines, calces, fimus ſiccatus excuſſusq́ue, teſtarum contritarum & laterum excretiones, quin & fragmenta catinorum non abiiciuntur, ſicut nec ſcoriæ. Varium præſtant vſum etiam olea, albumina, farinæ, ramenta metallorum, collæ, cera, reſinæ, pices, & his affinia, quæ vix numero comprehendas. Vitrorum colla non rarò ſunt anguſtiora exilioraq́ue quam par erat. Ea vel amplian-tur, vel refringuntur. Ampliatio fit cum emollita ſeu ignibus ſeu aquis forpice extenduntur explicanturq́ue, quo pacto noſti in officinis vitrariis poculorum ſpacia dilatari. Aquæ emollientes dicuntur fieri ex ſanguine hirci Iſatide, galliò ſeu ſenecione, cineribus vitri & aliis ſine ſucco, ſine lixiuio, ſine deſtillato effecto. Sed chymicus tantum otii non habet. Decollatio peragitur vel per forcipem qua detruncatur partim ſeu fruſtulatim; extremitatum aſpredo corrigitur lima: vel per ſmirin, quod obſeruatur à feneſtrariis; vel circulum ferreum candentem, quo ſtringitur fracturæ locus, incaleſcitq́ue. Diſſilit autem affuſa frigida

ſtillatim. Quidam prius ſulcant ſmiri, & fra-
cturam dirigunt. Ille vero circulus eſt com-
plicatilis extenſilisque vt poſſit exilibus
tam competere, quam craſſis. Quidam di-
uerſos ſibi curant fabricari. Loco circuli in-
genioſiores adhibent ſulphurata fila ſexies
circumducta incenſaq;. Hæc vbi conflagra-
runt iniecta frigidæ gutta, diſſilit, vbi vehe-
mentius incaluit, aut quâ præſtrinximus
ſmiri, quod fieri ſolet ad locũ filorum. Cum
rimas agunt vaſa, aut perforantur, frangun-
turq; in partes, ita vt compenſari reſtituiq;
labes poſſit; glutinari ſolent pro cuiuſque
natura. Metallica variè vniuntur, nempe
vel malleo, vel clauo, vel luto forti, vel
plumbo, cupro & ſimilibus. Huius reſtitu-
tionis gratia non deeſt oleum, quo interue-
niente plumbea coëunt & ſtannea, nec bo-
rax, fel vitri, & ſimilia. Quibus vero redin-
tegrentur lutis, mox audies. Artifex proui-
dus metui rupturarũ inductione luti ſecuri
medet. Fiſſuris præſto eſt pannus vel char-
ta cum oui albugine & farina: quanquam v-
bi ſpiritus copioſi ſubtilesq; aguntur, non
multum in illis eſt præſidii. Vaſorum ob-
ſtruendorum circa aditus non vnus eſt mo-
dus. Violarum colla, & fiſtulæ pelicanorum
putrefactoriorumq; ſtringuntur hermeti-
cè, ita vt ne tenuiſſimus quidem meatus re-
linquatur. Qua aũt arte id fiat, explicauit Vl-
ſtadius, repetiuitq; in veſtibulo botanici ſui
Leni-

Lonicerus. Foculus eſt cum prunis ſurſum patēs, & ad imum oculo ſeu foramine peruius. In hoc immittitur fiſtula vitrea, incaleſcitq́; donec molleſcat. Deſuper incūbit forceps item ignitus, & manu artificis actus comprimit intorquetq́; collum, ſed cautio ſit ne frāgatur. Poſtea ſenſim frigeſcit. Quæ vaſa non ita exactè claudenda ſunt vel luto tantum aliove glutine obſtruūtur, vel cono aut operculo exactè congruente. Metallicis cochleata competunt tegumenta. Sed hæc occluſio non prohibet perſpirationem niſi accedat gluten. Nec ſatis tuta eſt cera vulgaris. Valdè caſtiganda erat temeritas pharmacopolarū, qui fragrantiſſimas aquas & olea admodū ruditer obſtruunt, vel leui cera impulſa, vel cono papyraceo vel complicata charta aſtrictaq́;, vel veſica, vel tegumento alio ſimplici, ſicut pixides ſolent vulgo claudi. Neceſſe eſt ita multum perire virtutis, & medicos emptoresq́; decipi. Cōmiſſuræ vaſorū nō minori diligētia ſunt muniēdæ. Niſi enim hoc fiat, ſpirituoſa eſſentia anteq̃ figatur elabitur. Id aūt nō tantū attendendū eſt in deſtillando, ſed & macerando alibiq́;. In ſublimatione quorundā vel ad tēpus, vel omnino parua relinquitur via, ſicut & in cemētatione, tum ne frangat vaſa ſpiritus, tum vt nimis volatilis, qui ad præſens opus non eſt commodus, diſcedat. Nec vnus vbiq́; claudēdi modus & materia eſt. In quibus ad excandeſcen-

candeſcentiam vſque vaſis operamur, inutilia ſunt ea quæ comburi poſſunt. Quæ aquæ inſeruntur; non ſunt obducenda luto in humore ſolubili. Incruſtantur aliquando vaſa intus foriſque, interna incruſtatio in cypriis locum habet. Stanno enim illinuntur. Externa in vitreis magis, quam terreis aut metallicis. Hæc enim ſi ſolida ſunt, vt VValdenburgica, non rumpuntur facilè. Vitrea obducuntur vel tota vel ad fundum ſaltem: idque vt perſpici motus internus in collo poſſit. Sed interdum & alembicus & roſtrum & receptaculum luto includendum eſt ob flammæ vehementiam, & metum aliarum iniuriarum. In aliquibus id fit craſſius, & ingenioſiore forma; in aliquibus ſubtilius. Fines ſunt reſpiciendi, & operationes. Aliud lutũ pro aqua aliud pro ſicco igni requiritur: quanquam in balneo non ſemper luto; ſed & lana, & ceſpite ſimilibuſque vtamur, aut ex fœno ſtramineve funibus: nonnunquam linteis multiplicibus & coreis. Eſt autem in balneo bulliente collum vitri ſemper muniendum vallo aliquo aduerſus afflatus frigidos. Rumpitur enim niſi obualles. Id etiam tutius eſt in ſiccis operibus, vbi vix omnis ventus arceri poteſt. Cum cõſilium eſt longo tempore in igni reuerberante vas tenere, aut forte figulinum ſit, vt auri fabrorum & metallurgorum lebetes; aut eo luto inducatur,

ducatur, quod vi ignium confundatur concrescatque tum inter se tum cum vitro, vt firmissimè cohæreat, possitque continere materiam vel rupto vitro. Aliquando lutatio arbitraria est. Sed tutius adhibetur à tyrone. Artificibus peritis vsus concessit eam industriam quæ non est cuiusuis, quem afflauit Vulcanus. Sed nec vasa tantum incrustantur. Ahena & fornaces sæpenumero egent item munimento, quod tamen ab aliis est diuersum. Notandum est vt luto obducta antequam succendatur ignis probè sint exiccata, & vt ignis gradatim admoueatur. Vbi inter opus reclusio facienda est in spirituosis; expectanda refrigeratio est. Sed & ipsa rei natura laborantē admonebit. Ita & circūspectio est in rimis obiter factis inducēdis, ne nimis frigida feruentib. candentibusq; immittantur. Sed percurramus glutinum lutique formas. Quædam simplices sunt, quædam compositæ. In simplicibus est cera, viscū, pissasphaltum, axungia (Nam & hæc solet allini præsertim, vbi alembici sunt mobiles) lutum figulinum tenax, gluten, & quæcunque solidant metallica tanquam poro interiecto. Mistæ sunt vsitatiores. Vitra obstruuntur massa ex olibano & mastiche calido pistillo subactis: vel cera hispanica. Vlstadius ceram eiusmodi componit. Resinam & ceram virgineam probè subigit additque olei momentum. Multæ

compo-

compoſitiones eiuſmodi poſſunt fieri, ex melle, terebinthina, reſina abiegna, pice, cera, & ſimilibus. Qui clepſammidia coniungunt, ſua quadam vtũtur temperatura, non inepta ſignandis vitris. Aliqui panem azymum in tenues placentas deductũ affigunt. Huius vſus poteſt eſſe cũ cono & operculis, ſicut & charta mellita, aut glutine tincta. Vulgo miſcẽt albumen, farinamq́; & illinũt chartæ vel linteis item ad rimas. Attẽdet tyro ne igni liquanti admoueatur ſignum liqueſcens, ſicut nec adurenti cõbuſtile, & aquę reſolubile, vt ante monui. In aqua pſtat hoc, q; ex chirographo quodã excepi. Oui albumen agitãdo in aquam limpidiſſimam diducendum eſt. Huic ingerẽdus pollen excretus, aliquãtulum boli, tantundẽ ſanguinis draconis, & eiuſdẽ cum polline quantitatis caſeus albus excorticatus ſiccatusq́; & tritus. Hæc ſubacta illitaq; panno lineo applicantur vaſi. Eidem vſui inſeruiet miſtura calidæ picis cum lapidũ farina vel calce. Sed hæc ad alia quoq; commoda eſt. Aceto macerant ouorũ teſtas: molliunt item cornua; aut teſtarum puluerem tragacanthi gummi cõfundunt, innumeraq́; ſimilia excogitant, quib. gloriantur quidam impoſtores, quod artem calleãt inſuendi epiſtolam lapidi. Ad aquas fit aliud ex vernice liquida, calce viua ceruſſaq́; contritis commiſtisq́; in marmore. In ſicco conducit hoc, ſed ne flamma

ſer-

feruoreve tangatur, quod fit ex creta, fimo equino & papyro carminata. Aliud ex calce viua & albumine, quo dicunt glutinari partes vitrorum fractorum posse, ita vt vsum integrorum præstent. Sed manus requiritur agilis. Ego aliquoties feci periculu frustrà. Calx enim viua albumen statim coquit, & instar gelatinæ coagulat, quę postea non amplius hæret. Conficitur aliud ex fimo asini, vel equi, pannis & argilla. Notabis lutum fornacarium aptius esse argilla figulina propter tenacem pinguedinem. Itaque mundatum illud à lapillis subigere soleo floccis, paleis & similib. Non autem sustinet ignem validum. Facilè etiā potest tolli affusa aquâ. Nonnulli pilos admiscent. In igni valido præstat quod sequitur. Figulinæ & arenæ partes singulæ miscentur pari cineri cribellato, iunguntur q; aqua. Quo intēsior ignis est, eo validius hæc stipantur cōfluxuq; suo veluti armatura vitrum includunt. Ex eiusmodi terra vitrosa fiunt crusibula, quę vides in igni valido quasi vitrescere. Id vocatur lutum sapiētiæ. Vbi illitum est, siccatur, & insternitur linteis duplis triplisve, quę tamen cōburuntur tandē. Firmius cōflatur ex ferri scobe, cinere clauellato, arena puluereq; laterū, quæ ingeruntur luto fornacario subacto cū fimo equino, aut paleis. Nō aūt illini crasse solet. Puto tyronē in omnē euentū satis instructū esse. Quid.n. attinet cumulare

sterco-

ſtercorum & ſignaturarum vultus varios? cui materiæ ſunt præſto, facile miſturæ rationem inibit. Tu hæc tenuia nõ aſpernare, & valetudinem tuam cura.

EPIST. XXV. VETERVM PHYSICAM A PARIPATETI-cis explicatam comprobatamq́ue non mutari obſeruationibus chymicis.

AD VIRVM PRAESTANTEM ET INgenioſum D. Caſparum Bauhinum Phil. Med. Anatomicum & Botanicum Baſileenſem.

PLATO in Timæo cum de anima diſſerit, conflatam eam eſſe ex eodem, altero & eſſentia; diſtinctamq́ue & compactam ratione proportionis pronunciat. Non puto quicquã illũ ſenem, non profundè excogitatum, ſapienterq́; iudicatũ ſecundum rei ipſius naturam nomine Socratis edere voluiſſe. Latebit itaq; in enunciato illo non parum acuminis. Non ſum neſcius quomodo in Parmenide de ſimili diſſimili, vno altero, eodẽ diuerſo, genere & ſpecie philoſophetur, quodq́; intelligi recitata ſententia ſecundum iſta & declarari poſſit. Eſſentia enim per ſe ipſa eſt anima, quæ ratione communitatis genericæ identitate complectitur omnia; ratione vero differentiæ

iterum

iterum ſegregat ſpecies, facta ita idem & alterum. Sed nec hoc obſcurum eſt, quod ab Ariſtotele explicatum diligentius meminimus animam nempe cognoſcendo res cum illis ipſis vniri facultate quadam ſua, quæ mens & intellectus appellatur, ita vt intellectus actu ſit idem cum re intellecta, quemadmodum ſenſus ἐνεργείᾳ idem cum ſenſili. Itaque cum ipſa per ſe ſubſtantia ſit, alterum idemq́ue poteſtáte complectitur, & ad naturam rerum conuerſa illis ſe accommodat, & tota fit idem in iiſdem; diuerſa in diuerſis, nec hoc abſurdè. Dixerunt enim veteres animæ ſubſtantiam cognoſci operibus. Quomodo ergo diuerſa diſtinctaq; intelligeret niſi in ſua natura quid diſtinctum haberet? Quomodo eadem niſi homogenian? Simile cognoſci ſimili malè quidem expoſitum ab aliquibus eſt, ſed à vetuſtate non male dictum. περὶ νείκους καὶ φιλίας multi declamant multa & quo pacto diſcors concordia rerum fuerit principium probè ſibi intelligere videntur. Sed hoc nihil ad Platonicum illud. Eſt & in mente rationis facultas, quæ deſcripta præceptis vſu rerum, cognitis eleganter oſtendit, omnem rerum naturam cómprehendi diſſenſu conſenſuq́ue affirmato, negato, & nihil eſſe quod, ſiue in ſe ſpectetur ſiue ad aliud referarur, ſimpliciter, comparatè, primò ortè, non iſtis occurrat formis, ſit-

que affectum consentaneè vel dissentaneè, & possit affirmari vel negari. Et ipse quidem Plato in isto Dialogo tum cognoscentis cum cognito congruentia, tum ratione suam interpretatur mentem. Sed mihi nunc arridet amor ille Socraticus, quem in sympo sio mirificè declaratum nouimus, non quidem quod corpora attinet, sed quod animam cuius virtute & scientia prægnantis impetus gignendi occasionem quærit, nactusque materiam producit alterum eundem nempe sui similem in discipulo imaginem, quæ cum generantis conuenit natura; & nihilominus ab eadem distat. Eadem ratio est amicitiæ. Sed quorsum hæc tam multa? Non profectò vt te doceam; ea enim es ingenii sagacitate & doctrinæ præstantia, vt ex te discere proficereque scientia non erubescam. Sed vt tibi animum aperiam meum, amore philosophico tuo eundem; cum post Deum non tantum honoris mei fueris parens & procreator, sed & augmentum ingenio addideris tuiq; similitudiné insculpseris meo. Fatendum itaque est animos nostros ita cócinnatos esse, quemadmodum Plato volebat, nec hæc delebitur coniunctio distinctioque dum durabit vita. Velim vero tibi, vir præclare, etiam hoc subiicere, quod, quę animarum est natura, eadem mihi videatur esse etiam scientiarum, quas si animas quasdam

dam dixero, non absurdè loqui fortassis apparuero. Illæ enim ipsæ in anima rationis potentia & vsu donata, substantiam habent, & non genere tantum, sed & harmonico consensu ita conspirarunt, vt inter summas imasque mutua sit constansque concordia, quin communes suam ipsarummet essentiam insinuent in inferiores subiectasque, quô licet quæque suis constet axiomatis & forma, nihilominus participent communi quadam copula, virtute substantiali dispersa in singulas, quo pacto de virtute mundana commentatus est Plato, & Aristoteles de seminario generationum principio pulchrè disseruit. Non immerito summa laude affecit philosophiam Timęus dũ scripsit, illo bono nihil vnquam maius mortalium generi datum esse Deorum munere, nec datum iri. Quæ enim laudabiliter & præclare in superioribus artibus sunt inuenta constitutaque, eiusmodi sunt, vt nihil inueniri porrò possit quin inde dependeat, & ante corpus suum pridem in rerum natura existat anima, quod de nobis, aut omnino animalibus pronunciauit olim Socrates: quę res potestne ab alio profectò esse principio quam ab eo, cui ante omnia, meditata perspectaque fuerunt cuncta? Pollutæ quidem artes sunt multæ deprauatorum ingeniorum corruptelis; attamen in

ſingulis elucet τὸ θεῖον, & verorum præceptorum virtutes non poſſunt omnino occultari. Quid vero mirum inquinatas eſſe? Omnia humana par inuoluit infortunium. Quanta iucunditas erit quantum oblectamenti cum, quod Plato de virtutibus exoptauit vultus ſpeciésque earum contemplabimur ſynceras infucatasque? Sed ne te multis detineam, chymian admiratione diuinæ originis & præſtantiæ non vacuam, animæ philoſophicæ ita cognatam aſſero, vt & eſſentiæ congruat & eidem alterique. Non enim poterit quiſquam numero ſcientiarum eam eximere, quanquam non defuerint homines importuni, qui hoc honore priuare illam ſunt annisi. Fuſa itaque erit illa artificioſa, & ſcientifica ſcintillula & vigor animalis etiam per eius ſyſtema. Hinc quicquid habet genuini; iudicio philoſophico congruet, & ab eodem æſtimabitur; quicquid vero fatali quadam iniuria irrepſit adulterini; arguetur legibus eiuſdem. Non arbitrabitur in philoſophia exercitatus, artis huius fundamenta nihil commune habere cum ſolennitate philoſophica, quanquam homines extiterint, qui nihil ei aſſcripſerint niſi myſteria, & tam abſtruſa, vt nec intelligi nec cognoſci multo minus explicari queat humano more, ſed diſcenda ſit in ſpeluncis Vulcaniis ad exemplum magicarum ſuperſtitio-

ſtitionum à ſingulariter accerſitis geniis. De arcanis ſalutis noſtræ certum eſt, nos nihil ſcire niſi manifeſtante ſaluatore, qui ex ſinu Patris ad nos detulit veritatem. Sed non eſt ita in chymia. Non diſſentiunt huius axiomata à catholicis phyſicæ. Non admittitur vacuum & dimenſionum penetratio in vniuerſali natura. Sed nec in chymia. Abhorret mundus infinitum. Idem nec chymiæ placet. Neſcit Archimedes æquale circulo conſtituere quadratum. Chymicus non didicit idem. Si verè ſcripſit Ariſtoteles circa Siciliam aquæ ſtagnum eſſe, in quo ſi quis aues cæterave ſuffocata animalia intinxerit, recuperent vitam; chymia id non refellit. Si item verum, quod ſecundum naturam à priuatione vitæ ad eius habitum non detur regreſſus; comprobat chymia idem. Atqui inquiet quiſpiam, aſſerunt chymici multa in ſua arte ineſſe, quæ reliquis planè ſint miraculoſa, quale eſt, inueterata renouare, morbos deploratos perſanare; integram illæſamque valetudinem vſque ad præſtitutum diuinitus terminum conſeruare; quoſdam iamiam animam exhalaturos momento ex faucibus orci & cymba charontis reuocare; circulum quadrare; rerum ſpecies præſertim in metallis tranſformare, & omnino nihil non diuini ferè ſibi arrogare, vt ſaluatoris miracula chy-

 micorum

micorum promiſſis collata miracula eſſe deſinant. Sed intelligunt prudentes artium præſtantium prætextu multa obrepere vana, falſaque. Videri voluit paracelſus principia & elementa phyſica mutaſſe, ſuppoſito ſale, ſulphure & hydrargyro: idem humores Galeno & Hippocrati confeſſos, ex medicina extirpare, & ne quidem in humano corpore ferre; axioma ſanationis per contraria in contrarium transformare; cauſas morborum & ſanitatis ex mineralibus petere abiectis veterum explicationibus & ſimilia multa. Sed delirium hominis arguitur rerum euidentia. Licet quidem metaphoris res obſcurare inter loquendum. Sed ideo non mutatur natiuus earum vultus. Terra eſt terra & principium corporis miſti, etiamſi paracelſus eam vocet ſalem. Circulus humano ingenio non quadrabitur, etiamſi Londinas & alii id affirment, non reſpicientes iſtam Geometricam deſignationem, ſed ænigmaticè aliud quiddam repræſentantes, quo pacto in hieroglyphicis equus alatus fingitur, quem tamen natura prorſus ignorat. Si qui chymici parabolis ſunt vſi, earum interpretatio dependet ex natura quæ eſt inueſtiganda. Si qui commenta inania deblaterarunt, iis ne debetur quidem chymiæ nomen vtpote planè explodendis. Ne ergo abhorreant à ſana arte philoſophi, ſed eam pro ſua agno-
ſcant

ſcant poſſeſſione, vt quæ corpori philoſophico ſecundum eſſentiam & identitatem ſit incluſa, propriis vero præceptionibus à partibus eius aliis ſecluſa, ſicut membra corporis animati & eadem ſunt & altera & vnitate ſubſtantiæ conueniunt. Hæc tu, mi Caſpare, num confirmas tuo calculo? Imò non aduerſari multiplex tua teſtatur eruditio, & in iudicando acumen præſtans, cum ſingulari dexteritate coniunctum. Gaudebo, ſi conſenſeris, meque tuo iudicio roborabis. Vale.

EPIST. XXVI. ARGVMENTA CHYMICARVM operationum ex Ariſtotele.

AD CELEBREM PHILOS. ET MEDI Caſparum Bauhinum Anatomicum, & botanicum Baſileenſem.

QVOD veterum ſermone pronunciatum iam in vſu eſt oreq; omnium prouerbium artium nempe verarum vtiliumq; omnium vnam eſſe copulam, id in chymia arteq; naturæ & vtriuſq; interpretibus ſeu commentariis perſpicuè elucet. Vt enim de aliis taceam, Ariſtotelis volumina, quæ ille de natura reliquit poſteritati à nullo tam intelligi declarariq́ue poſſunt quam bono chymico; nec qui chymian docet diſcitve in ea bene verſatur niſi Ariſtoteleis, quæ eadē

ſunt naturæ ab illo interprete expoſita, principiis ſit munitus. Non opus eſt ad te, vir præclare, prolixa demonſtratione. Tu enim ipſe dicti veritatem intelligis. Sed vt me te cenſore confirmem, proponam tibi cogitationes meas, quibus non tantum operam illam mutuam euinci poſſe arbitror, ſed & Ariſtoteli ipſius ſcientiæ chymicæ non pauca deberi principia & operationes. Qui in chymia elaborant, non raro comperiunt, quod igni leni moderatoque per aſcenſum vaporum ab extractis ſuccis inſipida quędam aqua, quam phlegma vocant, ſegregetur, ita vt nihil deprehendas in ea ſeu ſubſtantiæ ſucci, ſeu qualitatum quod ſit admodum memorabile. Quod ſi ignem intendāt, aut etiam ſemel euocatum liquorem refundant ſæpius, iterumque educant; iam non ſimplex egreditur aqua, ſed ſapiēs naturam rei, & interdum etiam oleum ſeu balſamum intimum ſecum euehens. Horum principia cauſasq; ſolerter admodum expoſuit philoſophus cum de mari & pluuiis diſſeruit. οἶνος inquit, καὶ παντὲς χυμοὶ ὅσοι ἂν ἀτμίσαντες πάλιν εἰς ὑγρὸν συστῶσιν, ὕδωρ γίγνονται. πάθη γὰρ τἆλλα διὰ τινα σύμμιξιν τοῦ ὕδατός ἐστιν, καὶ οἷον ἄν τι ᾖ τὸ συμμιχθὲν τοιοῦτον ποιεῖ τὸν χυμόν. Vinum cum euaporet cogiturque iterum, in aquam abit. Cauſam reddit ille, quia aqua fuerat materia, cui certo modo commiſtæ partes terreæ aut exhala-

tiones,

nes, gignunt affectiones reliquas. Itaque in ſeparatione redit ad ſuam naturam. Sciat itaque chymicus hoc ipſum ſuo congruere operi. Nec obſtat quod ex vino elicitur aqua non inſipida, ſed calida, ardens, ſapidaque valdè. Cautè loquitur philoſophus per vocem ἀτμίσαντες, deſignare volens diſcrepantiam inter opus hoc, & opus ἀναθυμιάσεως. Hæc cum vna eleuatur, non ſimplex egreditur aqua, ſed miſta; idq́, magis ſi ignis reſoluens eſt violentior. Inde enim philoſophus rationem petit, cur autumno cadãt guttæ ampliores, & cur ventus ſua natura frigidus euadat calidus, curq́; pluuiæ aquæ nonnihil ſint ſalſæ. Auſter, inquit, ὅθεν ἄρχεται πνεῖν ψυχρὸς, ὐθὲν ἧττον περιὼν διὰ τὸ συμπεριλαμβάνειν πολλὴν ἀναθυμίασιν ξηρὰν ἐκ τῶν συνέγγυς τόπων, θερμός ἐστιν. Eadem miſtio terreæ, ſiccæq́ue exhalationis etiam reliquorum ſecus affectorum cauſa eſt. Hinc præclarum naſcitur chymico πόρισμα, nempe interuentu aquoſitatis poſſe quam commodiſſimè ſiccas partes eaſq́; nobiliſſimas eleuari, & deinde modico igni ſegregari iterũ. Deinde quod, qui velit penitius ſoluere & efficaciores aquas producere, illum oporteat igni vti paulo efficaciore, & eundẽ liquorem ſæpius reponere, quo ſoluta integri compage, fidelius eliciatur eſſentia. Nam aliter non aſcendet niſi maximo igni qui non conuenit chymiæ. Vides itaque experien-

perientiam chymicam confirmare Ariſtotelicum axioma, & viciſſim inde lucem artiſque ſuæ principia petere. Ita deprehendit artifex, quod crebrioribus aut validioribus agitatum ignibus acrius euadat ſemper, tandemq; eò perducatur acuminis, vt non niſi in parua quantitate poſſit adhiberi, quando in ea obtineat vires penetrantiſſimas. Huius ſi petit cauſam; axioma Ariſtotelicum inſpiciet, quod habet: πάντα ὅσα πεπύρωται ἔχει δυνάμιν θερμότητα ἐν αὐτοῖς. Agens enim naturale paſſum ſibi conforme reddere ſatagit; & in calore igneo eſſe penetrantem acremque naturam non eſt obſcurum. Si idem ſeparationem quandam ſubtiliſſimam ſine igni expetat, & quo pacto magna muriæ debilis quantitas ſine ſumtu poſſit reuocari ad paruam; ex eodem autore diſcit, aquam marinam, muriamque terrearum partium & aquearum miſtura conſtantes, cereo colo ſegregari, ita vt per capſæ ex cera latera transſudet humor aquoſus relicto ſale. Compendioſiore itaq; via & minus ſumtuoſa ex lixiuiis eliciet ſales, & ea promtius coagulabit. Ita non negabit philoſophum expertem fuiſſe rerum chymicarum, cum ſatis notum habuerit quo pacto ex muria fontium, ſtagnorum, fluuiorumque ſal coagulando fiat. Ita enim inquit de chaonibus: τούτου τοῦ ὕδατος ἀφέψοντες τι μέρος τιθέασι καὶ γίνεται ψυχθὲν, ὅταν ἀπατμίσῃ

τμίσῃ τὸ ὑγρὸν ἅμα τῷ θερμῷ ἅλες. Nemo neget fortaſſis ſales quos Alkali vocant, ad chymicam pertinere officinam. At eorum modum deſcribit idem philoſophus his verbis: ἔστι τις τόπος ἐν ᾧ πεφύκασι κάλαμος καὶ σχοῖνος. τούτων οὖν κατακαίουσι καὶ τὴν τέφραν ἐμβάλλοντες εἰς ὕδωρ ἀφέψουσιν. ὅταν δὲ λίπωσί τι τοῦ ὕδατος; τοῦτο ψυχθὲν ἁλῶν γίνεται πλῆθος. Quod ſi queerat horum rationem: præſto eſt philoſophus reſpondens ignem in materia elaboraſſe, eiusq; eſſe reſtinctum principiũ; terram autem retinuiſſe affectionem, & manſiſſe velut cinerem & calcem. Per hãc cum colatur humor; liqueſcunt glebæ, tenuiſſimæque partes ab igni affectæ vnà egeruntur aquæ commiſtæ. Hæc ſeparata denuo, ſalem vel calcem relinquit. Ne verò putet in terra iſtud fieri non poſſe, cum teſte philoſopho ignis hanc ſphæram fugiat; ex eodem alia inſtruitur ſententia, quæ aſſerit in terra multum exiſtere ignis, multumque caliditatis. Notum eſt in chymica deſtillatione aquas fieri per vaporum concretionem: Fieri alias per corroſionem; alias per colliquationem. Hæc ipſa Ariſtoteles ita enunciabat: τὸ ὑγραίνεσθαί ἐστιν ἓν μὲν τὸ ὕδωρ γίγνεσθαι συνιστάμενον (quod nihil eſt aliud quam id quod in deſtillationibus vſitatis euenit) ἓν δὲ τὸ τήκεσθαι τὸ πεπηγός (quod fit in corroſionibus, & ſalibus calcibusque cellarum humore aut balnei diſſolutis, quanquam craſſi-

crassiore modo eueniat etiam in liquationibus metallicis, & glaciei similiumque tabe.) Patet ex Horatianis odis veteres olim in Italia solitos vina nobilia vtribus aut testis includere, eaque non in cellis subterraneis condere, sed in fumariis locare, vt ita fumo bibito paulatim absumta aquositate excoquerentur optimaque euaderent virtute, & consistentia nonnihil spissa. Est quidem hoc exemplum coagulationis chymicæ, per quam succi è rebus per humorem extracti solidescunt. Sed philosophus non tantum id nouit, verum & causas addidit, cum scripsit: ὄινος τις καὶ πήγνυται καὶ ἕψεται οἷον τὸ γλεῦκος. ἀπέρχεται δὲ ἀπὸ τούτων πάντων ξηραινομένων τὸ ὕδωρ. Succos extractos nomine musti designat. Operationem nominat coctionem, cuius finis est coagulatio. Modus operationis est exiccatio per discessum aquæ. Quod autem non in se considant, sed aqua reuera egrediatur arguit experientia. ἡ γὰρ ἀτμὶς, inquit, συνίσταται εἰς ὕδωρ ἐάν τις βούληται συλλέγειν. Constantius Varolius, cuius anotomian tibi nõ improbari puto, destillationis artificium exortum putat ex analogia fabricæ olfactus. Cum enim aër halitusque ex amplo per angustum elati, locoque concluso excepti, vi frigoris concrescunt in guttas, & tandem referuntur; destillationẽ appellamus. Iam autem ex aëre per nares attrahimus spiritum, qui si vapidus valdè est, & pro-

Vina fumo macerare.

& proportione magnitudinis cerebri capacitatem excedit, coagulat. Destillationis itaque ingeniũ repræsentat. Philosophus autem rem explicat longè, mea sententia, solertius cum scribit: Fluxiones ob eam rem ex capite oriũtur in iis corporibus, quibus cerebrum frigidius est, quam temperamentum modicum postulet. Cum enim alimẽtum per venas sursum respirat, vbi excrementum ob eius loci vim refrigeratum est, fluxiones pituitæ, saniemq́ue mouet, quod simile generationi imbrium euenire intelligendum est, quoad magnum cõferre cum paruo licet. Cum enim ex terra vapor exhalat, efferturq́ue in sublime à calore, vbi supernum aërem subierit frigidum, consistit denuo in aquam propter refrigerationem, atque in terram defluit. Hæc ille. Quantum lucis possit huic loco afferre ex sua arte chymicus? Sed & quantum euidentiæ ad reddendas suorum operum causas indidem retulerit? Taceo causas efficientes resolutionis & coagulationis; taceo materiam formamq́ue operationis: ἐγχειρήματα, quæ non quiuis attendit, ex eodem suppetunt loco. Qui adhuc rudimenta artis tractant tyrones; liberales admodum solẽt esse in ignibus admouendis, parum pensi habentes quorsum tendat calor. Monet philosophus eam proportionem in eleuando obseruandam esse, vt calor non prohibeat coagu-

2. de part. anim. 7.

coagulationem,ſitq́; locus huius ad locum materiæ frigidus. Hæc cauſa eſt cur eleuetur collum cucurbitę. Quod ſi nihilominus flamma intenſior requiritur; arte frigiditas capiti prędanda eſt. Hinc exorta eſt ſerpentinarum & doliorum, quin & veſicarum refrigerantium induſtria. Si cauſam quæras quare ſtatim manet liquor roſtro producto & per brachiorum multiplices gyros variè diſtributo; ex refrigerandi præſentia efficaciaq́; eã iuſtè petas. Secus euenit in his quæ canales habent curtos igniq́; ſunt propiora. Nã & difficilius cogitur vapor, & minus aquæ tardius profluit. Manum itaq; chymico dextram porrigit Ariſtotelea philoſophia, ſicut viciſſim hæc ab illo quam euidentiſſimè poteſt in naturæ operibus illuſtrari. Negant quidam pertinaciter philoſophum iſtum quicquam eius artis ſciuiſſe. Si intelligunt integram conſtitutamq́; & omnibus præceptis elaboratã, nõ abnuerim. Si verò omnibus artibus è tenui ĩpfectoq; eſt origo; ſi etiam euenit vt diſperſa paſſim ſint pręcepta antequã vnita in artis formam redigantur; tantũ non cõſenſerim, vt confidenter pronunciẽ potiſſimorũ principiorũ explicationes Ariſtotelicis cõtineri ſcriptis. Neque id operoſum demonſtratu eſt. Non placet quidẽ coniectura eorum qui librum quendã de artificio lapidis titulo Ariſtotelis citãt, eumq́; quintũ meteororũ faciunt. Vix enim

enim vero eſt conſentaneum Stagiræũ philoſophum peripateticæ diſciplinæ principem iſtum compoſuiſſe, quanquã alius forte fuerit eiuſdem nominis, niſi ſuppoſititius fœtus eſt; veruntamen aliquid ad eum perueniſſe nõ dubitarim. Is enim fuit ad quem ex toto oriente & meridie tãquam ad mare ſcientiarum, quicquid vbiq; potuit deprehendi congeſtum eſt. Originem ſuam traxit chymia ex metallurgia, quam penè totã deſcripſit Geberus. Ariſtoteles autẽ paſſim oſtendit ſe illud ſtudium non neglexiſſe, preſertim cum foſſilium & aquarũ mineraliũ naturam præceptis cõprehendere inſtituerit, quod fieri non poteſt ſine ſingularium, quæ vniuerſalibus ſunt priora, cognitione. Sed non ſunt tanti qui nobis aduerſantur. Ego tibi, quod ſentio, aperire volui, nec dubito quin rectè ſis accepturus. Vale.

Poteſt tamẽ & cõuerſim eſſe, &c.

EPIST. XXVII. DE GALENI VOTO, QVO AIVNT EXOPTASSE EUM SIBI CHYMICAS SEGREGATIONES IGNOTAS.

AD CASPARVM BAVHINVM PHIL. Med. anatomicum & botanicum Baſileenſem.

FVNDAMENTA & principia artis noſtræ Deum quidem habere autorem, primis patribus vim ingeniumque cum optima propter vitæ prolixitatem manifeſtandĩ

festandi experiundiq; & comprobandi occasione ad eam constituendam liberaliter elargientem, confitemur rectè : sed cum posterioribus seculis prauitate hominum & pœnis partim fuisset obscurata; partim dispersa, adeo vt penè noua fuerit ad inueniendum obseruatione opus; quandoquidem & in Ægypto vetustissima disciplinarũ post orientem nutrice, vt ex Herodoto videre est, nihil admodum egregij de ea constitutum legitur, & Homerus tēpore Troiani belli chirurgian potius excultam memorat, quam partes alias; Hippocrates autē Cous in Græcia primus extitit, qui præcepta per manum quasi à familiaribus & aliunde accepta, suisque animaduersionibus & experientia aucta, stabilitaque conscripsit, & in artis quodammodo corpus redegit: haud stultè nos facere opinor, cum ad illum principem scientiæ medicæ constitutionem reuocamus. Hic, quæ reliquit scripta posteris, ita vera solidaq; deprehenduntur, vt, cum omnia vetera arroserit Paracelsus, iusseritq; se sequi antiquos & nouos; tamen Hippocratica quædam nõ ausus fuerit improbare, quanquam ea neget Galeno intellecta. Eiusdem sententiæ est & Raimundus, qui interpretaturus illud θεῖον in morbis, nõ erubescit illum senem in chymicum transformare, qui ista voce notauerit non morborum causas, conditionem & euen-

euenta occulta mirabiliaque, ſed remediorum ad quintam eſſentiam adductorum prodigioſam efficaciã. Non poſſunt carere tanto autore chymici. At non ſemper videtur loqui Paracelſicè. Quocirca vt & Paracelſitis honorem addat, diuidunt illum quidã in nothum & genuinũ, qua de re alibi mentionem feci. Verum non eſt vt Paracelſici eo glorientur duce. Tantum abeſt ab ipſorum ſtolida diſciplina, quantum verum à falſo, & à ſpurio τὸ εὐγενές. Noſtrorum quidam coniiciunt eum, quãquam nec exercuerit chymian nec deſcripſerit, tamen nõ fuiſſe eiuſdem imperitum, propterea quod conſentaneum ſit à Salomone ſcientiã ad ipſum perueniſſe. Sed nõ opus eſt diſquiſitione multa. Cum chymiæ fundamenta ſint eadem cum naturæ primordiis, nec diſſentiant ab axiomatis veræ medicinæ: concedenda ſeni noſtro eſt, ſi non ſingularis notitia καὶ χειροτεχνία; attamen vniuerſalis ſcientia, & principiorum intellectus. De Galeno res eſt contentioſior. Omnia videntur concedere poſſe Paracelſitæ. Galenum quid chymiæ cognouiſſe, donare neutiquam poſſunt. Cum hoc eſt bellum planè ἄσπονδον. Ex reliquis chymicis, quos veros appello artifices, vt diſcernantur à veſania Paracelſica, non deſunt, qui & huic tribuunt plurimum, idque non immeritò. Si enim Galenus non tantum Hippocratis eſt fideliſſimus

mus assecla & interpres, verum etiam omnis scientiæ medicæ remediorumque indefessus explorator; quis dubitet Hippocrate chymissante (vt ita loquar) Galeno eius artis cognitionem assignare? Bernhardus certè comes, cuius liber de Hermetica philosophia superioribus annis opera Michaelis Toxitæ in publicũ prodiit, non tantum inter inuentores cultoresque artis numerat Hermen, Pythagoran, Aristotelem, Alexandrum, Platonem, Auicennam, Halin, aliosq; permultos; sed & Hippocratem Galenumq;, quasi & hi sciuerint non modo destillare, sed & lapidem aurificum fabricare. Fides huius penes autorem esto. Cum Paracelsicæ vesaniæ à nostris obuiam itum est, quanquam ruditas & achymia Galeni creberrimè fuerit opposita; tamen non est dubitatum, quin ex illo ipso etiam pro spagiria Paracelsica peteretur argumẽtum. Aiunt enim hostes veritatis, nos perperã oppugnare feces Paracelsicas, quandoquidem Galenus voto suo eas cõprobarit, cuius desiderio motos nos oporteat similiter παρεγχελσίαν absentem quidẽ exoptare, præsentẽ verò cum magna gratia exosculari: Illum caput vitamq; suã nescio quibus nõ astrinxisse periculis, quo ea, si vspiam esset, potiretur; nos debere eam longè procliuioribus paratioribusq; amplecti vlnis, vtpote quibus sine vitę discrimine euenire possit. Quid tibi hîc

hic, vir præclare, eſt ſententiæ? Putáſne aut Paracelſicos nobis ſuam artem notam velle, cum non tantum occultent eam ſtudioſius vllis eleuſyniis, ſed & apertè negent margaritas ſuas proiiciendas nobis porcis; aut Galenum paracelſian exoptaſſe? Crediderim quidem ei veram artem quadamtenus fuiſſe notam. Si enim vſpiam eius ætate fuit; & Galenus vel formam ſcientiarũ & remediorum etiam in remotas terras eſt perſecutus: non certè fuerit eius ignarus. Sed Paracelſica deliria quî potuit voto petere? Sed producatur ille locus voti Galenici. Impoſtores Paracelſitæ ita citant eum, quaſi ſcripſerit ſe omnia pericula ſubiturum, ſi quam machinam aut artem inuenire poſſit, vt, ſicut in lacte contrariarum partium fit ſeparatio, ita in medicamentis idem experiri poſſit. Verum ego primum neque votum ex Galeni verbis agnoſcere poſſum, neque deinde periculum, neque tandem talem ſeparationem qualem vſurpant chymici, licet non negem Galeno artificia ſimilia fuiſſe nota, vt nec ignota principia. Verba in 1. Simpl. med. cap. 17. ita habent: ἐν τοῖς τῶν ὑγρῶν φαρμάκων μάλιστα περὶ ὄξους ἠμφισβήτηται, τῶν μὲν ψυχρὸν εἶναι λεγόντων αὐτὸ, τῶν δὲ θερμὸν, ἐνίων δὲ τινὰ μὲν θερμότητα διδόντων αὐτῷ, τινὰ δ' ἀφαιρουμένων, ὥσπερ οἱ λέγοντες οἶνον τεθνεῶτα καὶ νεκρὸν εἶναι τὸ ὄξος. οὗτοι γὰρ ἀπολωλεκέναι μὲν αὐτὸ φασὶ τὴν οἰκείαν οἴνου θερμότητα, σηπεδονώδη δὲ τι-

να περιειληφέναι. καὶ ἔγωγ᾽ ἂν ἐπῄνεσα τὴν γνώμην αὐτῶν, καὶ ἐξ ἑτοίμου προσηκάμην, καὶ συνεκινδύνευσα περὶ τὴν ἀπόφασίν τε καὶ δόξαν, εἴ τινα μηχανὴν ἐξευρεῖν ἠδυνάμην, ὥσπερ ἐν γάλακτι τῶν ἐναντίων μορίων τῆς διακρίσεως, οὕτω κἀνταῦθα. Hęc Galenus. Cum disceptaret de natura aceti, dicerétq; aliqui, quasdã ei partes inesse calidas, quasdã frigidas, vtpote cũ veluti intermortuum vinum esset, in quo non planè extinctum esset seminarium caloris: Galenus laudata hac sententia, vltrò accessit eius autores, & vnà cum illis periculum fecit attẽtando posśétne inuenire artificium quoddam, quo segregarentur eius partes calidæ à frigidis eo modo quo euenit in lacte. Hãc esse mentem Galeni ad verbum expressam qui non videt, non intelligit Gręcè loquentem. Hìc vbi votum? vbi discriminis & periculi sponsio? vbi separatio chymica? Tale quærit artificium segregationis, quale est in lacte. Huius tres sunt substantiæ. Vna pinguis, quæ vel sponte emergit, absque vlla arte. Alia serosa; tertia terrea, vt caseus, quæ duæ separantur vi aceti, aut coaguli similiúmve, quanquã diuturnius asseruata item secedant vltrò, & cum calefacta pani affunduntur, modo lac non sit recens, non vnà manent. Itáne chymici segregant? Dicit quidem Galenus in aceto nec inuentum esse quippiam tale, quale in lacte, neque euidenter demonstrari posse; at vbi negat segre-

ſegregationem omnem? Quin imo illo ipſo in loco exponit modum ſibi perſpectum, & chymiæ conſentaneum, vt videas hinc Galenum, licet lactis διάκρισιν nouerit, eam tamen pro approbata poſtea chymicis ratione non habuiſſe. Quem ergo modum adducit? Quiddam ait innatare, quod ſit aquoſum & frigidum; quiddã ſubſidere inſtar fecis in vino, quod ſit calidum: additq́;: μόνως γὰρ ἂν οὕτως ἐναργῶς ἐπέδειξέ τις ἐξ ἐναντίων ταῖς δυνάμεσιν συγκείμενον αὐτὸ μορίων ὥσπερ τὸ γάλα; idq́; aſſerit in omni expreſſo annotari ſucco. Ecce tibi modũ ſeparationis Galenicæ, quæ ferè γνήσιος eſt chymiæ. Nam chymici quo pacto ſegregant? Includunt cucurbitæ acetum, ignisq́; beneficio primũ exugunt partẽ aqueam, quam phlegma appellant, & more aquæ frigidum humidum ſtatuunt. Inde valentiore calore ex fecibus eliciunt acetum radicatum aſperrimæ eiuſq́ue calidæ admodum virtutis. Quod Galenus ratione eſt aſſecutus, id expediunt chymici inſtrumentis. O ergo procul abſentẽ à chymia Galenum; O ſe deuouentem & periculi alligantem. Lactis autem vſitatum ſeceſſum non eſſe chymicũ, quiuis videt. Sed & verè chymicũ non ignorauit, Nam deſtillaturi lac ſpagyri, illud putrefaciunt coguntq́ue diſcedere prius. Galenus ignoraritne ſeparationem partium per putredinem, qui tamen ἀνομοιομερὲς ſtatuit, & ex ſentẽtia Ariſtote-

ſtotelis de putredine eſt commentatus? Ecce iterum λόγῳ & arte habuit, quod operarij exequuntur laborando. Contrarium ergo concludatur ac parachymici volunt, néque cogitaſſe quidem Galenum an non ita vt lac poſſint ſegregari ſucci; ſed cum hoc fieri non poſſe videret, chymicam rationem probè intellexiſſe. Sed & non adeo difficile erat filtro elicere innatantem aquam, parteſq; calidas ſeorſim capere. Ingenioſiora ſunt chymica inſtrumenta. Fateor, ſed non ideo non eſt chymicum quid plane, ſi non tam ſit ingenioſè. Nihil ſimul inuentũ vbi-uis & excultum eſt. Concedunt Paracelſitæ exemplum ſpagiricæ ſeparationis lac eſſe, quod tamen non vſque quaque placet: qua fronte negant Galeno notam omnem ſpagirian? Quod autem nihil admodum dignũ chymia ſit in ſeceſſu lactis arguit leuis eius concretio, & potius confuſio, quam Galenus non ignorabat. Ait enim non plane eſſe ὁμοιομερὲς, quod tamen omni vero miſto cõuenit. Donemus itaq; Paracelſitis iſtud artificium, & inde vtilitatem ruſticamque noticiam arguamus. Galeno verò noſtro tribuamus aliquid ſublimius & magis induſtrium. Hæc ego iam ad te exarare volui, iudicioque ſubmittere tuo. Non dubito quin gratum fecero.

Vale.

EPIST. XXVIII. DE ARGVMENTIS ET CONIECTVRIS, quibus constet quodnam quomodo sit elaborandum.

AD CASPARVM BAVHINVM PHIL. Med. botanicum & anatom. Basileensem.

EST apud Theophrastum in metaphysicis quæstio quędã non iniucunda, vtrũ nempe omnia fiant finis alicuius gratia in natura, an verò quędã temerè & necessario. Aristoteles quidem sępe vsurpat hoc, quod Deus & natura nihil faciant frustra. At tum ipsę agnoscit causam fortuitam, naturæque mõstra: tum discipulus Theophrastus quibusdã exemplis temeritatẽ probat. Quorsum enim, inquit, sunt fluxus maris & refluxus? In ipsis etiam animalibus multa existũt temeraria, veluti masculorũ mammę, & pilorũ quibusdã in locis productiones; & alia non pauca quispiã deprehendat eiusmodi. Hęc multis Theophrastus. Cogitaui similiter de externo rerum vultu, sitne is à natura pductus ad indicandũ virtutis internæ habitũ, emolumentũq; an verò nihil pclari inde possit colligi. Huic quęstioni finitima est alia, qua inquirimus qdnã in chymicis operationibus sit sequẽdum; fortuitóne segregationes apparatusq; instituẽdi, an ad arbitriũ consensumq; artificum solo vsu rerum

absque naturæ argumento inuentum comprobatumq́; confugiendum; an verò etiã in natura sit aliquid indicij certi, quo discamus operandi morẽ, & ex quo sit facienda medicina ad caput vel ad pedes; ex quo itẽ oleũ, aqua, puluis. Non desunt qui nihil horum attendendum putant; sed operandũ secundum artis leges. Naturã enim ipsam postea vnumquodq; accõmodare suo mẽbro citra nostram curã; euadere etiam vnumquodq; ita, vt per naturam est adaptatum. Itaq; iudicant si facta sit medicina ad caput; eam spõte sua pectori nõ inseruituram, natura gaudẽte natura, & sibi familiare attrahẽte. Hos oppugnãt alij, qui nihil discriminis statuũt, opinãtes omnia esse accommoda omnibus, & quod vni parti nocet, non parcere alteri; quod vnam purgat, idem totum. Itaq; gloriantur de vniuersalibus purgationibus & auxiliis. Neutri horũ indigent signatura rerũ. Alij signa rerumq́; notas neutiquã contemnunt, sed omnia quę in externo mundo sunt ad hominẽ ita referunt, vt caput capiti, epar respõdeat epati, vitriolum vitriolo, sal sali. Itaq; foris quærunt corda humana, cerebrũ, pulmones & reliqua. Quod tam rarum apparet vt pulmo, id huic socium & familiare faciunt; quod capitis cerebriq́; repræsentat effigiẽ, id cerebro; quod maculas rubeas obtinet, id sanguini addicunt; quod mentulæ & testiculorum formam refert; id

conci-

conciliant his ipſis. Graui iudicio videtur res egere, quodnam ex his tanquam verum ſit ſequendum. Non refellam iam ſententiarum abſurditates. Quid ſentiam ipſe in tuo deponam ſinu. Fortuitum abſolutè vix quicquam eſſe iudico. Vt enim logici aiunt, fortunã cauſarum ignoratio peperit. Quodammodo verò, πρός τι καὶ κατά τι aliquod eſſe nihil prohibet. Cum enim philoſophus τὸ τινὸς ἕνεκα ita contrahat, vt tantum videatur in naturalibus agnouiſſe: Inquit enim Rem à materia abſtractam nullam ſcientia naturalis contemplari poteſt, quia natura rei alicuius gratia facit omnia: rebus autem abſtractis abiunctum id eſt quod ſub hoc τινὸς ἕνεκα, verbo intelligimus: certæ artis reſpectu eiusque phyſicæ dicetur fortuna, vbi per ſe quidem generatione vniuoca, nihil fit temerè; at æquiuocè & ex accidente fiunt multa. Eſt autẽ omnium vniuocarum generationum finis ipſa forma rei & perfectio, ſicut ipſe philoſophus iterũ diſſeruit, cum ſcripſit: principatum illa cauſa obtinet, quam ſub hoc verbo, cuius gratia, ſignificamus. Hæc enim ratio eſt; ratio autem principium eſt pariter in rebus tam arte quam natura conſtituendis, quanquam naturæ operibus potius quam artis coniuncta eſt ratio boni & pulchri; & alibi: ponimus cauſarum genera quatuor; primũ cuius gratia, vt finem; ſecundum ſubſtantiæ rationem, quę

1. part. 1.

quasi vnum quoddam ferè existimáda sunt. Nã homo ideo sic genitus est, quia hoc homini est esse, seu in hoc finis & pfectio eius consistit. Ita & herba ideo sic facta est, quia hoc erat ei bonum pulchrumque secundum substantiam. Quæ declinant hinc, vt monstra, quanquam suas & hæc habeant causas, & sic absolutè non sunt fortuita; tamen in fortuitis habentur, quia præter rationem solitam naturæ perfectamque vltimo, sunt genita. Ex hac sententia aurum non genitum est ita quia cor est hominis; sed quia hoc auro est esse. Si qua ergo est analogia quorundam, qua videtur alterum esse alterum, vt argentum, hominis cerebrum; ea nec principalis est, nec perpetua. Qui verò chymicus scire cupit quodnam cui conueniat, & quodnam ex quo sit comparandum; is vtatur sensibus suis & ratione, & sæpè experiundo certitudinem venetur. Axiomata physica de materia naturali in vniuersum testantur, quod sit omnium formarum naturæ susceptiua. Sed cum non inueniatur nisi informata singulariter; in hac autẽ potentia mutationis interdum remota sit, interdum propinqua; prudenter coniiciet, ad quidnam statim procliuis res sit, & ad quid non nisi per longas mutationes perueniri possit, & quo accedere sit artifici impossibile. Deinde contemplabitur virtutes maximè secundum gu-

stum

ſtum & tactum; proximè odorem & colorem. Inueniet hinc quod nam elementum & quod elementare; & hoc vel proximè vel remotè. Quæ ergo in aërem, quæ in aquam, terramve poſſint aptè deduci, nouerit ſimul. Ita diſcernet inter oleoſa, ſpirituoſa, odorata, ſapita & cætera. Si deprehendet vni plures adeſſe δυνάμεις; nec tamen ſeparare volet craſſa à ſubtilibus; quanam forma commodè poſſint donari per artem deliberabit. Adiuuat hanc cōſiderationem vtēdi artificiū. Si enim calidū ſiccū requiras; non ſtudebis aquæ; ſi penetrans; negliges craſſum, & ſic deinceps. Vbi certus es de ratione vſus; ars mōſtrat operationē & proæreſin dirigit. Ita in miſtis ſunt duo corporis principia, quæ poſſunt inde exire denuò. Hæc in ſe mutuo trāſmutari queūt. In multis ſunt diuerſæ humiditates, vt in plantis & animalib. In radicali craſis cū virtute ſpecifica conſiſtit. In elemētari parū ineſt. Plus in alimētaria quæ iam immutata eſt quodammodo. Ita diſcretę ſunt craſes oſſiū, carnium & reliquorū. Obſeruatū itē eſt quædā durare, quædā fugere certo apparatu; Quædā ſic elici, quædā aliter. Omnino pōdus, leuitas, raritas, craſſities, & reliquę affectiones monent, ſitne calx & ſal, an humor efficiendus, calx ēt & ſal promte abeūt in liquores. Itaq; p ea ad hos iter eſt. Ita conſiderabitur fortis miſtio & leuis; fixitas & fugacitas homœomeria

meria & heterogenia, vapor & halitus, quorum omnium naturā probe persecutus est in 4. meteor. philosophus. Quæ verò indicia ex medicina summantur; patet ex catalogo ἐνδείξεων auxiliiq; modo. Adulandum nonnunquam ægroti palato & naribus est. Reliqua patefacit ars ipsa & industria vtentis. Egō tibi plurib. molestus esse nolo. Vale, & si benè sentio, comproba.

EPIST. XXIX. AN CHYMICVS APPARATVS DEPENdeat ex consideratione chyli, chymi, & ὀπῦ.

AD CELEBERR. VIRVM D. FELIcem Platerum Phil. Med. & Profess. Basileensem.

AMo te, vir præclare, non tantum propter eruditionem & experientiā tuam singularem, sed & insignem qua me aliquādo complexus es, humanitatem, quam non spero vllo vnquam mortali clausum iri termino. Amo vero etiam & admiror vehementer incomparabilem virum, D. Theodorum Zvingerum familiarē tuum & amicum pridem in Christum pie defunctum, postquam, plusquam Herculeis in arte medica illustranda beneficiis affecit seculum nostrum. In huius cum nuper inciderem epistolam ad Petrum Monauium scriptam

&a

& à clariſſimo Scholtzio cum Cratonianis editam, legi de chymicis quædam, quorum explicatiorem doctrinam tu proculdubio qui eius viui mentem cognouiſti, probè tenes, quamq́ue vt mihi communices per humanitatem tuam te rogo. Videri is ſibi ſcribit vt in animalibus, ſic in plantis triplicis concoctionis velut effectus quoſdam eſſe, χυλὸν, χυμὸν, ὀπὸν, licet in aliis appareant magis, quorum ſingulis ſuus inſit ſpiritus: ſinguli etiam ſolidæ parti tanquam carnibus, & oſſibus inhæreant. Exempli loco adducit vinum, quod ratione partis ſpirituoſæ, ſpiritus reficit: reſpectu ὀπῦ terrei penetrat ſuo modo & deterget: reſpectu χυλῦ καὶ χυμῦ ſic nutrit, quia orta à principiis vim atteſtãtur ſuorum principiorum, & ex tribus illis humoribus quidam terræ, alius aquæ, tertius aëri proportione reſpondet. Addit, quod horum ipſorum ſinguli rurſus à reliquis ſeparati in partes alias iiſdem principiis reſpondentes ſeparari à natura poſſint argumento chymicæ analyſeos. Hæc Zvingerus. Non eſt obſcurum irrepſiſſe in chymian prauam quandam libidinem, ignorantiæq́; turpiſſimæ prætextum, dum quiuis delirus ollis igneq́; chymico res aggredi coquereq́; ſine modo annititur, & quicquid forte prouenit, id ad peculiarem redigit claſſem, cum magno ſupercilio de nouo inuento ſibi gratulatus, gloriatusq́ue. Huic

vitio

vitio occursurus ille philosophus naturæ fontes monstrat, & terminum quo sit consistendum ita vt quicquid fit vltra præscriptum naturæ, id ab arte tanquam alienum adulterinumque exulare iubeatur. Scripsit pridem Hippocrates in corpore nostro tria esse; spiritus, humores & solida, quibus inseruire necesse est omnia quæ foris in eius accersuntur auxilium. Tanquam enim terminus rerum post Deum sit homo; omnium naturæ proportione respondent humanæ. Itaque & in externis est pars spiritalis; est humida; est solida; & spiritus resident in humoribus, humores insiguntur solidis, vt ita hæc sint substrata omnibus. Humores autem non sunt vniusmodi, sed triplices ex distinctione Zvingeriana, quos & ipsa experientia in plantis & animalibus obseruat. Hinc euenit vt & spirituum genus sit triplex, vnicuique inexistente suo. Omnis item humor inexistens corpori non est simplex sed mistus. Itaque artificio separatorio ex quolibet principia possunt elici corporea, quæ respondeant naturis elementorum nempe terræ, aquæ & aëri. Probè sanè videtur subducta ratio esse, & inuentus chymicarum essentiarum numerus. Pars enim solida, cum non tantum constituta sit principio ex humoribus sed & nutriatur iisdem potissimumque chymo, ex quo transmutato

fit

fit ὀπὸς; si resoluatur præbet initio aqueam eamque elementarem humiditatem, quam chymici appellant phlegma interdum. Deinde exhibet oleosam substantiam humori radicali cōgruam, & tandem salem. Oleum autem duplicis est naturæ. Quoddam enim aëreum est, quoddam igneum. Itaque hinc apparet, quod aqua chymica, oleum & sal, in ipsa natura sint fundata, quæ cum etiam principia & elementa vocētur propter virtutis diuersitatem & consistentiam; constat non quidem principaliter, analogicè tamē, & ἑπομένως etiam elementa spectari à chymico. Hinc discimus operationē circa elementorum separationem non distare à resolutione in aquā, oleum & salem. Sequuntur humores triplices. De his ait idem autor quod similiter possint resolui. Verum cum nondū sint ita perfectè excocti, sicut partes solidæ: sunt enim harū gratia, & ad harū naturam tendunt, nisi forte excipere ὀπὸν velis, qui tamen, si pinguedini & adipi respondet, non potest eximi nutrimentorū classe: Ideo minus elaboratas essentias præbebūt; & hic quidem etiam non sine discretione. Chylus enim crudior est chymo, & hic non ita coctus, sicut ὀπός. Vnde patet optimam vim expectandam esse ex solidis; proximam ex opo, tertiam è chymo, vltimam è chylo. Quod spiritus attinet, quoniam à chymico non petuntur in sua forma: neque e-

nim

nim ita veniunt commodè tum ad elaborationé, tum ad vſum; ſed liquidæ conſiſtentiæ vultu, eoq́ue duplici, vaporoſo ſcilicet & halituoſo; illum aquis annumerem; hunc oleis. Quoniam autem etiam in apparatu extractioneq́ue non ſegregantur aut ſeorſim exeunt humores, ſed cum parte ſolida magna ex parte cõiuncti, niſi quod elementarem aquoſitatem vaporoſamq́ue interdum ante opus detrahimus exiccando: prçter tres illas ſubſtantias, aquam ſcilicet, oleum & ſalé, conſtituenda eſt quarta, quam aliqui extractum vocant, omnem rei vim continens, quandoquidé & ſalis plurimum & aquæ & olei adhuc commiſta & naturali craſi donata, ſecum vehit, & ſic ab eſſentia totaq́ue natura non diſtat, niſi quod hæc eſt ſubtilior & multiplici induſtria magis elaborata, vt quintam naturam referat ſui & nobilitate & perpetuitate; extractum vero corpulentius, craſſiusq́ue eſt. Quinario itaque iam numero ex his principiis omnis chymicæ elaborationis comprehendetur ratio, quod quidem attinet finem artis principalem. Nam quæ miniſtrant his, vt menſtrua, lixiuia & ſimilia, obiter accedunt; & ſic aqua, oleum, ſal, eſſentia, & extractum chymicam abſoluent diſciplinam. Oſtendit idem etiam vſus. Nam aqua inſeruiet omnibus, in quibus abluendũm eſt, detergédum, humectandum, refrigerandum. Oleum, quia

quia duplicis naturæ est aëreæ & igneæ; adhiberi poterit ad penetrandum, resoluendum, calefaciendum, siccandum, humectandum & reliqua; quin & aduersabitur putredini id quod igneum est; & cum balsamus rei sit; simul roborabit tota natura. Sed hoc præstabit melius essentia. Extractum nutritioni inseruiet, si est ex nutrientibus; purgationi & aliis medicationibus si expurgantibus. Sal roborat vnitq; partes, humiditates absumit, incidit & alia peragit, secundum naturam eius ex quo est factus quam seruant item reliqua. Nihil enim ita mutatur, vt nihil pristinæ naturæ redoleat. An non ergo pulchram nobis viam monstrauit Zvingeriana industria? Sed non desunt quæ opponi possint. Chymici enim longè plura ex rebus comparant. Primum namque elixiria componunt non minori industria, nec vsu vilipendendo. Sed huic obiecto occurri facile potest. Nam cum elixiria apud artifices præstantiores compositione essentiarum fiant; Zvingerus autem hanc non prohibuerit, sed liberum reliquerit ius componendi; non excluserit hæc sed inclusa comprehenderit. Deinde constat in chymia, multa fieri per modum tincturarum, & exaltationum. Nam integra quædam saltem foris expurgata efficacibus immutant tinguntque essentiis, itaque elabo-

rant vt non inferiore ſint ab optimis cenſu, quo pacto metalla tranſmutant, & variè colorant vt pro præſtantiſſimis veneant. Quædam gradu exaltantur purificanturque citra reſolutionem, vt ſales, &c. Ab aliquibus ſaltem abſtrahunt colorem, vocantque tincturas veras. Inſuper pulueres concinnant, & Turbith; & tota mineralium claſſis neutiquam videtur, attacta à Zvingero eſſe, vtpote cuius διάνοια ſe non extendit vltra vegetalia & animalia, neque fieri communis poteſt, cum in mineralibus nec chylus nec chymus ſit necὸ-πός. Vbi calces, vbi ſpiritus, & aquæ fortes minerales? Vbi Mercurii? Aurum poculentum quam celebre eſt in chymia. Hoc claſſi prædictæ non conſentit. Omitto magiſteria, arcana, ens primum, primam materiam, quorum nihil memoratur à Zvingero. An itaque adiiciendum quid eſt deſcriptioni ſuperiori? Quid ſi analogicè mineralia accommodaremus vegetalibus? ſal quidem vtrobique conuenit, vt & aqua, niſi quod natura generis ſeruetur. Calx & turbith pulueresque ſint vel eſſentiæ vel extracta forma ſicca puluereaque repræſentata. Nam non latet vario vultu donari poſſe rem eandem. An dicendum eſt quod ſint non vltimi fines, ſed diſpoſita ad eum materia? Nam reſolui in liquores poſſunt. Spiritus congruunt aquis vel oleis. Tinctu-

ræ ratione ſaltem ita vocantur. Arcana, magiſteria & reliqua iudicem eſſe otioſa nomina paracelſicæ ſuperſtitionis, quanquam ab aliqua paſſione, aut communitate diſciplinæ item conficta ſint quædam. Sed de his deliberandum vberius eſt. Si non ſufficit Zvingeriana διαγραφὴ; non tamen eſt ἀπροσδιόνυσος. Tu viue & vale.

EPIST. XXX. DE TINCTVRIS.

AD VIRVM PRAESTANTEM D. FElicem Platerum, Phil. & Archiat. Baſil.

MVLTA tincturatum alchymicarum apud philoſophum inueniri argumenta, præſertim autem earum quæ ad rem metallicam, in qua primitus fuiſſe artificium Hermetica diſciplina & commentaria Gebri teſtantur, ſpectant, neminem latere puto niſi qui in operibus philoſophi non admodum eſt verſatus. In fine tertii meteororum meminit ὀρυκτῶν, quorum quædam ſint κονία κεχρωματισμένη, qualis eſt ochra, ſandaraca, minium, & ex puluere facta cinabaris: ex quibus verbis elici etiam Græcum tincturæ nomen poteſt quaſi χρωματισμὸς vocanda eſſet. Artificioſas vero attingit in fine primi de ortu, vbi de ſtanno (καττιτέρου) diſſerit quod πρὸς τὸν χαλκὸν ἐπαμφοτερίζῃ καὶ ψελλίζηται, apparente ære tanquam materia ſuſceptiua; ſtanno vero

tanquam forma. ὁ γὰρ καττίτερος (inquit) ὥς πάθος ὢν ἄνευ ὕλης τοῦ χαλκοῦ σχεδὸν ἀφανίζεται καὶ μιχθεὶς ἀπεισχρωματίσας μόνον. Ita in mirabilibus meminit æris Indici adeo lucidi, puri & rubigine carentis, vt colore distare ab auro percipi nequiuerit: & inuentos plures in Darii poculis cados, qui non alio pacto quam odore ænei sint an aurei cognosci potuerint. Qui illum librum est interpretatus, chalybibus attribuit sophisticas metallorum tincturas. Ita enim refert: chalybes in insula quadam parua aurum ex pluribus rebus componere inquiunt, qua de causa & in metallis id refundunt, vt emptores decipiant. Sed Aristoteleus textus non vult istud. Nam ita habet: φασὶ δὲ καὶ τοὺς χάλυβας ἔν τινι ὑπερκειμένῳ αὐτοῖς νησιδίῳ τὸ χρυσίον συμφορεῖσθαι περὶ πλειόνων. διὸ καὶ ἐν τοῖς μετάλλοις ἀναχίζουσιν, ὡς ἔοικεν. Hoc tu iudicabis. Illa certè historia chymicum aurificium manifestè comprobat, quemadmodum & poculum. Esdræ quod fertur è Babylonia Hierosolymam deportasse. Hoc saltem interest, quod veteres videantur fuisse in confessione veritatis candidiores plerisque chymicis qui pro ipso auro talem tincturam habent, cum æris natura non planè sit abolita. In eodem libello describitur etiam æs moscynicum non commistione stanni factum, sed terræ quæ cùm

eo vel naſcitur vel decoquitur; vnde euadat ludiciſſimum candidiſſimumque. Addit autorem temperamenti, qui proculdubio chymicus fuit, ſi quidem chymia ab initio eiuſmodi tincturas eſt profeſſa; neminem docuiſſe artem, vnde euenerit ſuo tempore ærea vaſa eius regionis minus præſtantia fuiſſe ſuperioribus. Notandum inde videtur; quod eiuſmodi tinctura etiam naturæ fiat ingenio, ſicut de orichalco foſſili referunt quam imitata poſtea ars etiam ſuo motu ſimile temperamentum confecerit, quo pacto vſitatè quatuor centuſſibus æris miſta vna centuſſe cadmiæ citrinæ, aurichalcum fit artificioſum. Secundum iſtam Ariſtotelicam ſententiam etiamnum hodie chymici elixin ſuum tincturam appellant. Cui itaque dubium eſſe, Felix honorande, poteſt, quin de tincturis ſeparatim ſit præcipiendum in chymia, cum certum ſit eas ſubſtantiam in ea arte habuiſſe longè ante Alexandri Magni tempora. Sed nec in metallicis ſeu mineralibus tantum illæ locum habent. Vt progreſſum ad humana corpora, vel omnino animata in reliquis eſt, ita & in tincturis. Itaque chymiatri tincturas etiam eſſentias nominant chymicas, quæ alterandis corporibus humanis adhibentur ſiue vt confortentur, ſiue dyſcraſias amittant & renouentur,

quo pacto loqui consueuerunt. Itaque non tantum alia erit naturalis alia artificialis; sed & quędam metallica, quędam animalis. Paracelsus pro sua audacia etiam tunc tincturam nominat, cum medicina nõ tollit morbum, sed colore inducit membrũ ægrotans, vt sano videatur simile. Hęc quid distat à pigmentaria? Nõ quidẽ negem tincturæ amplitudine vel quamuis colorationem comprehẽdi, adeo vt Indi sua corpora pingẽtes, & fullones pannos imbuentes colorib. tingere dicantur, sicut & fœminæ colorẽ alienum faciei illinentes: veruntamen chymicæ illæ non sunt, sicut neq; medicæ, quãquam in cosmetica aliquid de illis dici soleat. Idem autor vult etiam tunc tingi corpus, cum hydropis causa nõ eiicitur ex corpore, sed mutatur in salubritatem. An non rideas hominem? Qui poteſt illa ita mutari absq; abolitione? Videtur palliatiuam curam velle notare. Sed hæc longe diuersa est, cum causam non ita mutet, sed saltem actum effectumque eius compescat & dissimulet. Quanquam autem ita deliret; tamen interdũ cum artificibus loquitur, appellando tincturam quamuis essentiam chymicam quę cum colore natiuo rei est, & efficaces in medendo obtinet virtutes, quales prædicãt de tinctura auri, antimonii, croci, rosarũ & similium. Meminisse autem oportet quasdã simplices esse, quasdam cõpositas. Vtraq; rursum est

aut

aut ex integris (Nam inueniuntur etiam integra quæ tota sunt tincturæ) aut extractis. Extrahũtur vero vel quę actu in rebus sunt, vt ex croco rosis & similibus, vel quæ prius vi igniũ ex potentia in actũ sunt productæ, vt in antimonio, margaritis & similib. Hoc modo etiam tota integra abeunt in tincturam sicut aurũ crebrius cæmentando summam acquirit rubedinem, qua tingere argẽtum potest. Est & quædam fixa, quædam fugax. Fixa tinctura ex auro fixo paratur, potissimumq; valet in mercurio. Non fixa vulgaris est rerum fugacium cõmistio, quanquam altera constantior est altera. Paracelsus crocũ & sulphur habet in censu naturaliũ integrarũ. Sed fallit. Nã ex his separari tincturã relicto corpore certũ est. Extrahunt tincturæ interuẽtu menstrui alicuius vt spiritus vini, aceti, aquę fortis, lixiuii, aquę & aliorũ, ita tamen vt rei compages prius sit domita, quo possit reddere colorẽ. Sulphuris colorem negãt extrahi posse nisi arcano tartari. Quędã exeũt cũ ꝓprio succo vt purpuræ sanguis, violarũ & aliorũ colores. Abstracta aquositate inspissantur. Illorum sententia, qui putant colores seorsim sine aliquo corpore exire posse, aut explicanda est aut explodenda. Quasdam autem exaltari posse antequam educantur non est ignotũ, veluti in præsilio cui adiicitur alumẽ. Vbi in tenui hæret spiritu, magna requiritur at-

tentio,& ſingulariter electus liquor,ni cum ſuo ſucco exprimatur. Eiuſmodi tincturæ etiam ſtudioſe ſunt aſſeruandæ. Exoleſcunt enim ad aërem. Quædam ignem non ferunt.Quædam ſtatim deponuntur, adeo vt etiam in tranſcurſu aqua coloretur, quod euenit etiam in deſtillationibus, vbi flores alembico imponunt crebroque mutant,& aquam eliciunt cum colore floris. Alii tincturas allinunt roſtris. Sed non addo plura. Inclino in hanc ſententiam, quod tinctura chymica ſit eſſentia ſuo colore affecta: quod ſi tibi quoque videbitur, confirmabor. Vale.

EPIST. XXXI. DE VENtriculo Struthionis & aſtro chymico.

AD EXCELLENTEM PHIL. ET MED. Felicem Platerum Profeſſ. Acad. Baſileenſis.

NON eſſe ſimplicem calorē qui in ventriculis animalium cibos terit, ſoluit, coquitq́ue & immutat,ſed craſi & proprietati totius ſubſtantiæ coniunctum, ex euidentia operationis naturalis in ipſis eſt manifeſtum. Leones canesq; aliqui oſſa comminuunt & in ſuccum vertunt:ſerpentibus dictum eſt: TERRA veſceris, arena creduntur victitare conchylia quædam: Gallinæ aliæq; aues lapillos atterunt etiam ipſis

oculis

oculis cũ admiratione intuentibus extractũ è ventre lapillũ semiabsumptum: mures rodunt ferrum: formicæ Indicæ aurum in cibum comportant: inuenta & aurea moneta est, quæ cum aliquandiu in humano ventriculo & intestinis latuisset, in valde tenuẽ lamellam signo extrito abiit: Struthionem penè ipsam vincere admirationem fama est. Tradunt enim aliqui non aurea tantum & argentea hunc deglutire & concoquere, (quanquam aliqui eludant obseruationem) sed & ferrea & lapidea. Hæc quinam ignis elementaris pręstare queat? A quonam vnquam absumpta digestaque terra est? Non absque re itaque chymici id quo metalla edomantur, voranturque & digeruntur ita vt in succum partim abeant, partim cineres, ventriculo struthij adæquarunt, sumtamq; inde appellationem huic tribuerunt. Est id non aqua caustica, quam fortem appellant; non spiritus acer, nec flamma vulgaris, sed ignis gehennæ, qui nulla re domitum aurũ, omnique flamma naturali superius adeo vincit, soluit & mutat, vt de tota sui decedat natura, inq; principia redeat, ex quibus est procreatum. Opinantur aliqui spiritum salis tartarei, cuius ope per aquam viuam mineralem, in hydrargyron mutatur aurum & argentum, ita appellari. Sed quia hinc non prodit seminarium principium, & nutritiuum; non consentit cum re ipsa. Venter

Arist. in mirab.

In Cypro dicunt metas ferrum comedere.

ſtruthionis eſt mercurius philoſophorum ex crudo fabrefactus, quanquam & corporum mercurius mineralis ita ſoleat appellari. Sed is principaliter notatur, & addita determinatione, qui in terra creſcit, ſolet diſtingui. Non negem athannorem ſeu furnum arcanorum etiam iſto vocabulo deſignari; ſed is non eſt ſine hydrargyro philoſophico. Quid tu hîc Platere? Acúne rem tango? Nitor coniecturis non friuolis. Veruntamen ſi tibi erudiendus videor,non ægrè ferã. Ita de aſtro chymico ſententia mea eſt,quod nihil ſit aliud quam eſſentia cuiuſque rei extracta & cœlica puritate efficaciáque, quantum conceſſum eſt rei elementari,imbuta.Vnde aſtrale,quicquid aſtrorum naturam imitatur eum in modum elaboratum.Non deſunt qui in omni elementari aliquid de ipſa cœli ſubſtantia ineſſe dicunt. Hoc cum ſeparatur ab elementis, non imitatione ſed natura propria cœleſte eſſe volunt, argumento quod Plato in lucentibus cœleſtem agnouerit igniculum. Sed ego de his quod pro certo affirmem nõ habeo. Tibi ſi quid eſt explorati, quæſo ne me cæles. Valetudinem cura diligenter.

EPIST.

EPIST. XXXII. DE AQVA PARACELSICA IMMATVRA, lilio & lapide philoſ.

AD D. FELICEM PLATERVM PHIL. & Med. Baſileenſem.

NVLLVM autorem tam malum putabat Plinius, quin ex eo aliquid boni ſucci poſſit exugi. Perniciosus ſcriptor eſt Paracelſus: ſed in his quę confinxit, mutauitq; ipſe. Quæ ex veterũ doctrina hauſit; ea aliquãdo ſyncerius, quaſi ipſa neceſſitate tractus ac voluiſſe credit, exponit. Itaq; libros eius nõ plane putauerim inutiles eſſe. In eorũ vno ſcriptũ eſt. In minerali lapidis inueniũtur tres ſubſtãtię ſeu naturæ mercurius, ſulphur, & aqua mineralis per quæ eſt à natura compoſitum. Soluitur autem chymia per ſuum ipſius ſuccum ſeu aquam, quę nõdũ maturuit in viſcere terrę in quo occultatur, & accedentibus aſtris cœli ad naturam martio ꝓdit & ſucceſſiuè matureſcit. Quid quæſo his deſignat verbis? vidẽtur antiquitatis eſſe. Niſi fallor, aurum minerale vocat; ſuccũ proprium, hydrargyrũ philoſophicũ, qui, cũ in terra eſt, crudus eſt & occultus. At cũ ſublimatione chymica educitur, & p aſtra, hòc eſt, eſſentias chymicas purgatur, ꝓdit calore fœcũdo qualis eſt martij, & coctione philoſophica ad maturitatẽ ꝑducitur. Sed quid liliũ? De hoc par dubitandi eſt cauſa.

causa. Paracelsus nuncupat ita materiam tincturæ philosophicæ. Aliis est ipsa tinctura & lapis. Dornæus cum descripsit tincturam antimonij, addit, esse altissimã Lili præparationem, quod mihi ambiguè dictum videtur, cum possis intelligere, processum istum cõsentire cum præparatione Lili veri, vel ipsam tincturã stibij esse lilium. Quid si lilium non esset lapis perfectus sed saltem id quod à prima exit operationẽ, quo vtuntur ad medicandum morbis? Foret sanè infans natus ex coniugio maris & fœminæ in mercurio crudo, qui nondum maturuit in terra, seu nondum in metallum coaluit, quique præparatione sua transit in mercurium philosophorum. Foret & serpens, qui propriam deuorauit caudam; & puer suo nutritus lacte, quod & virgineum nominatur. Lapis autem elixio dicitur ob essentiarum trium compositionem, quarum natura maximè est amica. Interdum nominatur aqua permanens in praxi tertia, vbi nõ amplius metuit pœnas ignis. Tinctura dicitur, cum iam ad tingendum est aptus. Omnino videntur præter rem multiplicari res chymicæ. Breuitati studendum est in artibus, & quorum vnum est artificium, aut quæ vno commodè fieri possunt; non sunt temerè diuellenda. Itaque lilium & lapidem inter essentias haberem à suis sordibus liberatam illam; hanc etiam exaltatam, & composi-
tione

tione in elixirium classem admissam. Tibi quid videatur, vbi libitum fuerit, aperies, Vale.

EPIST. XXXIII. DE VITRIS CHYMICIS, CLISSO, acida muria, regulo, lixiuiis, &c.

AD MAGNIF. D. FELICEM PLATERUM, Archiatrum Basileensem.

VERSANTI mihi nuper in scripto quodã chymico variarum rerũ spagyricarũ tum virtutes eximiè prædicante, tum praxes operationesq́ue docente, occurrit mirificum admodum spiritus salsi encomium, vt & vitriolati. Dicit autor nullum esse morbum, & ne cogitari quidem posse vllum, cui non sit exigendo, adeo vt eo salis spiritu quo corrosum sit & potabile factum aurũ, ab agone reuocati sint quidam domitiq́ue morti vicini morbi. Non immerito mirari subiit, cur tanta nobis arcanorum, essentiarum, magisteriorum, entiũ & aliorum obtrudatur copia, cum vnius spagyricæ essentiæ tanta dicatur esse virtus. Ars non consistit in superflua rerum multitudine, sed in his quæ ad operis integritatem sunt necessaria. Cogitaui itaque an non clissus, vitra chymica, acida muria, regulus, lixiuia seu capitella, vt vocant, sint exterminanda, & vel in præparatoriis saltem habenda, vel ad capita

capita artesq́; genuinas reducenda, remittendaq́;. Cliſſum deſcribunt, ꝙ ſit cõmiſtio diuerſarum eſſentiarũ ex diuerſis vnius plãtæ partibus, quarũ quæq́; ſit ſuæ perfectionis tempore collecta, purgata, digeſta, & in eſſentiam redacta, extractarum; veluti cum ex vna oleum, ex altera ſal, ex tertia aqua, & ſic deinceps facta ſunt; ea coniunguntur ad ignem modicum, vniunturq́; vel formâ liquoris, vel pulueris, idq́; vel ſemel diuerſis cucurbitis vno alẽbico cõcluſis, deſtillationeq́; facta; vel ordine quodam, more imbibitionum. Non abſurda eſt hæc congeries. Refert enim lapidis philoſophici cõfectionem, & veras rerũ eſſentias omni ſua virtute inſtructas. Imitatur etiã elixiria, quæ nobilis efficaciæ eſſe nullus ignorat ſpagirus. An ergo peculiare quoddam artis caput eſt cliſſus? Ego eſſentiis vel elixiriis aggregarem. Inter chymica vitra maximè vſitatum eſt, quod è ſtibio conflatur, quod tamen differentis eſt virtutis. Quoddam purgat validiſſimè. Quoddam paulò mitius, vt Ranzouianum. Quoddam ſudorem ſaltem mouet; quoddam planè nihil fatigat corpus. Poteſt & hoc referri ad aliquod ex ſuperioribus. Aiunt arcana in vitris eſſe. Referantur ergo ad eſſentias, vel turbith, niſi mauis annumerare his, quæ chymum purgantium proportione referunt. At operatio ſeu χειϱοτεχνία diſcreta eſt. Poterimus

Cliſſus.

Vitrum ſtibii.

timus eſſentiarum ſpeciebus, quæ diſſentiente fiunt modo, aſſcribere. Sed quid tunc de ſcoriis ſeu recrementis antimonij fiet? Ita enim nominant vulgo ob ſimilitudinem quandam Regulum corruptum. Num chymica eſſentia etiam eſt in recrementis? Atqui fugiunt artifices hæc cane peius & angue. Repræſentant ſcoriæ vitrorum naturam. Dicemúsne illas quidem per ſe eſſe reiectaneas; at quia aliquid eſſentiæ continent, in precio haberi tanquam magiſteria, donec id ſit extractum? Et certè ex Reguli corruptione oritur tum ſal antimonij, quod aurum medicorum vocant, tum oleum valde præſtans. Multa fiunt inter vias ad finem, quæ partim purgata ſunt, partim impuriora manent. His vtuntur interdum etiam ſolis. Itaque non quidem habenda fuerint inter opera præcipua; ſed tamen nec omnino abiicienda. Verum aliud oboritur dubium. Si vitrum & ſcoriæ vitratæ ſint eo ponenda loco, conqueretur puriſſima antimonij glacies, Carneolus, Rubinus, &c. ſe præcipitatam ſuæ dignitatis faſtigio. Ita enim eſſentiarum titulo excidet. Quid etiam reſpondebimus Paracelſicis, qui per magiſteria res totas vertunt in magiſteria, & ſtercora quoque ita expurgant, vt tota fiant eſſentia? Ita ex ſalibus, vitriolo & aliis pene nihil inter-

Scoriæ ſtibij.

Sal ſtibij aurum medicorum.

Puriſſima ſtibij glacies.

Ærugo. interdum abiiciunt. Æruginem asserunt esse magisterium Veneris: & ita de aliis. An *Essentiæ mutabiles.* concedendum essentias non planè immutabiles, incorruptibilesque esse, licet id glorietur fanatici quidã; sed in se transmutari? Concedendum etiam non omnia per naturam dari impura; & quædam ab arte non meliora, sed deteriora reddi, itaq; relinqui sibi oportere, saltem alienis foris adhærentibus reiectis? Certè videntur vitra & scoriæ arti maculam quandam aspergere velle, ni eas recipiamus sede quadam excellẽte, qua- *Regulus.* lis est magisterium dictum. Regulus speciatim exit ex antimonio, quanquam metallici excoctores suum quoddam argenti satis depurati indicium eodem vocent nomine. Vulgares officinæ pro marcasita vendunt. *Stella.* Aliquoties liquatus abit in stellam, eodem plane vultu, quem exprimunt pictores, & statuarij, cum radiis distentis. Plurima ei tribuunt arcana, adeo vt inde prolicitum puluerem, aurum medicorum appellent, sicut ante monui. Quid de hoc sentiendum? Nũ reseruandus, an ad liquatoriam ablegandus? Mihi videtur materia essentiæ chymicæ esse potius, quam essentia, perinde vt & *Oxalme.* de scoriis iudicaui. Acida muria, & lixiuia *Lixiuia.* ministrant operationibus chymicis. Fit autem illa ex aqua, aceto, & sale: aut etiam ex sale & aceto tantum, qua mistura vtuntur ad mercurium nigredine sua exuendum, vt videre

videre est apud Lullium, Vlstadium & alios, & ipse verum expertus sum. Sed non est excedendus epistolæ modus. Iudicium tuum etiam hîc expecto. Vale.

EPIST. XXXIIII. DE AVRO VITÆ, REALGARE, SANguine lacertæ, xenechdo, lacte virginis, & aliis.

AD MAGNIF. D. FELICEM PLATERum, Archiatrum Basileensem.

INEXHAVSTVS est thesaurus chymia. Subinde aliquid oritur noui, & quantum didiceris, semper aliquid discendum restat. Concinnant artifices vitæ aurum, aurum potabile, sanguinem lacertæ, Realgar, xenechdon, lac virginis, risam galli, laudanum opiatum, & nescio quæ alia. Si omnia in artem sint assumenda, vltra Caucasi magnitudinem crescet. Tuo acumine mirificè delector. Apud te effundo mea cogitata. Tu delectum facies. Aurum vitæ non primariā chymiæ partem assero, sed opus quoddam, quod ex chymicis existit ad vsum nēpe certum destinatum. Referri potest ad elixiria sicca, vel turbith cōposita. Fit enim ex turbith minerali edulcorato & auri subtilissimo puluere ex amalgamate producto & ab igni purpureo puniceóve colore donato, postq; misto illi. Si omnes tales misturæ pe- *Aurum vitæ.*

liare membrum artis cõſtituant: negem attem vnquam conformari compleriq; poſſe. Sunt enim compoſitiones eiuſmodi, vt plurimum non neceſſitatis, ſed arbitrij, quod in infinitum ſe extendit.

Sanguis lacertæ. Sanguis lacertæ oleum vel liquor vitrioli rubeus eſt. Miniſtrat eſſentiis chymicis, perinde vt aqua fortis ſeu regia. Illa enim præcipitatur mercurius, vt fiat Turbith. Illâ ſoluitur aurum, & quædam cõparantur alia.

Vitrioli ſpiritus. Elicitur ex illo etiam ſpiritus vitrioli acidus & dulcis cũ phlegmate. Itaq; etiam materię rationẽ obtinet.

Realgar. Realgar, inquit Dornęus, fumus mineraliũ eſt; qui concreſcit excipiturq; non rarò, vt in metallinis ſpodium, pompholyx; itẽ flos antimonii.

Realgar fixum. Realgar fixum nominant miſtùram ex auripigmento & ſale petræ non amplius ebullientem in igni. Materia eſt olei arſenici, quod nuncupatur etiam balſamus & butyrum arſenici, licet aliâs etiam obliterato vocabulo arſenici ſubſtituant vocem.

Butyrum ſolis. Solis, vocantes butyrum ſolis, oleum compoſitum ex oleo arſenici, ol. Hydrargyri, vitellorum & aliis; tunc tamen, niſi fallor, non arſenicum ſed auripigmentum intelligentes. Non probo tales mutationes. Sunt enim tegumentum maliciæ & impoſturæ, qua pro auro venditur auripigmentum. Et aurũ medicorum dicitur, quod ne gry quidẽ auri obtinet, quomodo ſuperiorib. temporibus, viuente Eraſto, eueniſſe, ex ſcriptis

eius notum eſt.Eſto ergo realgar arſenicale quiddam. Referri cum butyro ad eſſentias poteſt; ſiue olei, ſiue pulueris, aut florũ fiat forma. Vbi componitur; compoſitorum claſſi ſubiũgetur. Quidam Italus putat, Paracelſo realgar etiam dictum eſſe mercuriũ ſublimatum certo artificio. Fides eſto penes ipſum. Xenechdon peculiaris cõpoſitio Paracelſi eſt. Fit ex venenis, vt & riſa galli, quãquam adiiciant alexiteria quædam, & interdum eſſentias. Cum integrum ſit: ad ſpagyricas ἐντεχνίας non pertinebit. Negãt autem chymici ſuam artem relinquere venena; quia hæc ſint heterogenea, & ſeparabilia ab eſſentiis. Atqui ens veneni admittũt? Scrupulus hinc orietur non paruus. Si venenum quoddam eſt ſubſtantiale, quod habet ſuam formam in materia, & ens proprium; certè non erit accidens, nec relatum quid. Si etiam ſubſtantia, chymici interdum nõ eſſentias & ſpecificas proprietates venabuntur: ſed neglectis illis, retinebunt cortices, vt loquuntur, veluti in arſenico; quod ſi venenum natura ſua eſt; butyrum & oleum eius aut venena erunt, aut non eſſentiæ arſenicales. Verum vtvt ſe res habet, certum eſt, Paracelſi xenechdon eſſe venenum, foris applicandum in peſte, quo magis miror Aſſyluani ſtupiditatem, qui ſcripſit, ſpiritum vitæ à foris adhibito veneno tam affici, quã ab aſſumto. Sed hæc faceſſant. Laudanum

T 2 opia-

Laudanum opiatum. opiatum compositionem quandam esse nō est obscurum. Itaque titulo compositorum accenseatur, nec habeatur pro peculiari capite chymicæ artis. Lac virginis ex lithargyro soluto aceto, vel lixiuio, aut alio liquore aluminoso & salso concinnant. Nihil hîc video chymicum. Nam lithargyri totum corpus abit in cerussam. Eiusmodi lac fit etiam ex aqua & menstruo turbith mineralis. Si enim aquæ forti, in qua solutus est hydrargyros, affundas fontanam: tota albicat, crassessitque instar lactis. Colligunt inde artifices, in omnibus illis mercurialem substantiam esse; ex quibus tale lac conficitur, vt in stibio, in tartaro, & aliis. *Lac virginis philosophorum.* Abstrusius est lac virgineum in opere lapidis. Vocatur ita argentum viuum summè depuratum, in quo solutum est electrum, postquam iam caput corui est detractum. Illo lacte alitur recens natus infans, id est, sulphur electri cum eo vnitur, & coagulat in lapidis formam. Est aliud alio nobilius. Nobilissimum est tertiæ operationis, quando iam bis coagulatus lapis resoluitur, & iterum vnitur. Hoc nihil aliud est, quam partim menstruum, partim essentia ex duplo mercurio facta. Itaque referatur ad sua loca, nempe essentiarum certarum membra. Menstruum enim est ratione & officio potius, quam natura & substantia, quæ essentiam lapidis ingreditur.

tur. Reuocat mihi iſtud lac in memoriam etiam rubedinem illam, quæ extrahitur ex ſtibio per lixiuium calcis tartareæ, & acetũ, lac citrinum diceres. Mentionẽ faciunt etiã angelici pulueris, & rubei Henrici, & præcipitati corallini, auri diaphoretici, aquæ volantis, rubeæ fixæ, citrinæ, & aliorum innumerorum. Angelicus puluis nomine diſtat à præcipitato; ſicut rubeus Henricus à colcotare, & lacerta rubea. Corallinum præcipitatum à colore punicei coralli ita nominatur, quem accipit cohophatione crebriore. Aqua volans accipitur de oleo mercuriali, vt & aqua citrina. Aqua rubea fixa, eſt præcipitatus corallinus. Diaphoreticum aurum interdum parum habet auri cum turbith ſit certo modo ad prolicienđum ſudorem paratum. Interdum ita vocatur oleum ex linteis intra patellas aureas combuſtis factum. Interdum idem eſt ac aurum vitæ & oſtrutium minerale. Sed ſat prata biberunt. Tu vale, & loquacitati ignoſce.

Aqua volans.

Aurũ diaphoreticum.

Oſtrutium minerale.

EPIST. XXXV. DE SANGVINIBVS CHYMICIS, CROCIS, galbaneto, cryſtallis, corallato, & theriaca minerali.

AD VIRVM MAGNIF. D. FELIcem Platerum, archiatrum Baſileenſem.

MOLESTIAM tibi ſæpius te compellando creare velle videri poteram, ſed obſtabit beneuolentia tua, quæ tanta eſt, vt etiamſi impudentis notam ſubirem, tamen obliterare & inducere eam poſſet, meque tibi ſatis purgare. Fiducia itaq; huius ſuperioribus addo quæ ſequntur. Quæſitum ex me fuit, in artis informatione inſtituenda videri quidem non abſurdè multitudinem ad pauca redactam; ſed in illo numero non apparere locum croco chymico, ſanguini, galbaneto, corallato, theriacæ minerali, cryſtallis ſpagyricis, & ſimilibus. Vt verum

Crocus. fatear, copia me penè obtundit. Crocus eſt id, quod eſfloreſcit ex ſuperficie metallorum, vbi conſperſa fuerint liquoribus vel ſpiritibus acutis: veluti: acetum & ſalſugo, quin & ignis, crocum Martis elicit, totumque ferrum in croceum puluerem mutare poteſt. Acetum euocat ex ære æruginem, quam inter magiſteria collocant. Ex auro quoque paulo impuriore aliquid

liquid efflorescit, vt & ex argento lazurinus color. Noster Rulandus in vsu habet medicamentum quoddam, quod crocum metallarem vocat. Sed hoc, opinor, crocus talis non est. Nec subsistitur in crocis eiusmodi. Itaque non planè erunt essentiæ. Mutantur in aquas, olea, & alia. Quin cum essentia per se restet in illis, (nisi cum ferrum totum per aquam fortem aut ignem; vel cuprum per acetum & aquam fortem absumitur in crocum) videntur potius impuritates & vitia quædam esse, quam essentiæ. Si tincturæ stabilem haberent separatamque ab aliis classem, cum vsurpentur non raro ad tingendum, in tincturis ponerem. Omnino tandem huc applico, vt reponam in materiis chymicis ad essentias faciendas præparatis, quo pacto & alias efflorescentias, veluti sunt salsugo, mumia capitum suspensorum, & similia. Absurdum enim foret lepram & scabiem metallorum pro spagyrica essentia vendere. Si tamen depurantur ad summum; dem illis locum non inuitus. Qui pro excellentissimis arcanis, solius naturæ ingenio productis talia habent, videant ne nimis generaliter loquendo decipiantur. E succino excrescit subtilis quædam substantia, perinde vt & ex venis metallicis nobile interdum extat metallum, cerniturque aurum more

crinium, aut ſubtiliſſimæ lanuginis, aut alcool aſſiſtere ſuæ venæ. Sal anatron, petræ, nitrum, etiam eodem modo efflorеſcunt. Pro magiſterio habetur ſal vrinæ, qui tranſudat fictilia. Sed ſi omnia talia pari ſunt habenda cenſu; vlcera terræ & arborum fungi, & vlcerum cruſtæ cum ſimilibus item extollantur. Diſcernendum eſt inter excrementa, quæ foras à centro à purgante ſe natura protruduntur. Et inter ea, quæ ex theſauris ſpirituum nobilium per ſublimationem naturalem exiſtunt. Si pura res eſt; eſſentiæ vim aſſequetur id quod effloruit, niſi quid coagulet ex impuro, vt fit in criſtallis & ſalibus, in lixiuiis, vrinis, aquis ſacharatis, vnde exit ſacharũ, quod Candi vocant, &c. Sin impura, adeo vt certis conſtet indiciis, id quod extremum eſt, lepram eſſe, fecibus & excremẽtis inutilibus accenſeatur. Fungi tamẽ potius peculiaris ſunt naturæ, & proprio naſcuntur principio, nõ egrediẽtes ex arborum ſubſtantia, quãquam illis vtantur pro matrice. Ita interdum in putrefactionibus vnà cũ calore exit humiditas ſpirituoſa, quæ conſiſtit, & generatione in rem aliam tranſmigrat. Hoc modo plantæ quædam fiunt, vt quam vocant epaticam, fungi & ſimilia. Merus mucor, qualis vino, cereuiſiæ, lacubus, & ſimilibus innatat, & in pane cõſpicitur, qui non conſtitit abiitq; in ſubſtantiam, manet in vitiis. Sed hęc alieniora ſunt.

Anatron.

ἀπανθίσματα quando eſſentiæ, & quando impuritates.

Fungi.

Sanguis,

Sanguis, liquor aqueus rubicundus eſt, putrefactionibus chymicis & deſtillationibus, licet quædam non egeant putrefactione, extractus. Ita ſanguis hydræ ex vitriolo eſt. Sanguis ſatyrii, ſanguis panis viniq́ue &c. conciliantur, ex rebus ſuis. Additur tamen panis tam ſatyrio, quam ſymphytiradici. Debetur itaque potius pani. Vocatur & oleum, & addito ſale proprio tranſit in eſſentiam. Itaque de his facile eſt iudicare. Nomen ex metaphora eſt. Galbanetum Andernacus vocat ex Galbano deſtillatam compoſitionem: corallatum liquor hydrargyri eſt inſtar tincturæ coraliorum rubeorum. Cum oleo hydrargyri iungi poteſt. Laudanũ mercuriale & Theriaca mineralis nihil eſt aliud apud Andernacum quam eſſentia mercurii ex oleo coagulato facta, miſtaq́ue Theriacæ, vel mithridatio. Referatur inter compoſita ex integro & eſſato, vt quidam loquuntur. Cryſtalli nomen à natiuo accipiunt, ſuntq́ue ſolubiles omnes in humore copioſo: nam in pauco ſuo menſtruo concreſcunt etiam. Cum coagulat filtratus liquor ſacharinus, aluminoſus, vitriolatus, ſalſus, acidus, &c. Cryſtallos vel lapillos vocant. Aqua enim formatiuam quandam vim habet, ſicut apparet etiam in glacie vehementi frigore facta: Potius autem aqua mineralis, affecta certo modo, vt in ramentis metallicis vi-

Sanguis chymicus.

Laudanum mercuriale.

Cryſtalli.

dere est, modò turritim, modò stellatim, cubicè, pyramidaliter, angulosè, rotundè, striatim, foliatim, crinitè, animaliũ effigie, zonis, lineis, &c. concrescentibus. Quidam crystalli nomen etiam mercurio, a qua forti præcipitato attribuunt. Qui de lapide conficiendo præcipiunt, fallunt lectorem mentione crystallorum, cum nulli tales lapilli in toto inueniantur opere. Intelligunt autem puritatem mercurii crystallinam, adeò vt tanquam in speculo crystallino, quod retro oblitum est, faciem contemplari possis, qualem dispositionem etiam cælestem nuncupant, iubentque mercurium facere Saphyrinum instar puri ætheris seu cœli resplendentem. Sed de his satis. Si tibi meæ nugæ placent; non perditum oleum iudicabo. Vale.

Crystalli in lapide.

EPIST. XXXVI. AN CHYMICI IGNORENT GALENICAS operas, quibus fiunt electuaria, syrupi, pilulæ, &c.

AD MAGNIFICVM D. FELICEM Platerum, Archiat. Basileensem.

MIRIFICE insultant Galenicis Pharmacopoliis hi, qui se spagiricos nuncupant. Non sunt ad saliuam istorum electuaria, pilulæ, zulapia, syrupi, opiata, confectiones, collyria, olea, emplastra, vnguenta,

ta, & quæcunque alia ex integris componi ſolent, aut rudi artificio infuſionis & expreſſionis, vel etiam vſtulationis, lotionis, tuſionis & miſturarum comparari. Corticem cum nucleo; ſtercora cum medullis; venenum cum eſſentiis dari clamant. Ergone omne integrum à chymia exulat? Nihil infundi mandat, nihil in electuarium coniici? Nulla habet opiata, pilulas, clyſteres & reliqua. Mihi non videntur omnia ab illa eſſe aliena. Extracti enim ſucci, reſpondent electariis liquidis; olea oleis: Elixiria miſturis; ſucci & olea diluta cum liquoribus, quid aliud ſunt quam ſyrupi quidam & zulapia? Sed & in pilulas coniiciuntur extracta. Habent & opiatas ſuas, & theriacas, & pulueres; quin & vnguenta, emplaſtraq́;. Num ergo chymicus præcipere debet de illis componendis? Neutiquam verò inquam. Pharmaceuticæ præparatoriæ generalis id eſt. Chymia ſpecialem habet præceptionem, maximeq́; in ſeparationibus, depurationibus & virtutum exaltationibus hiſque confinibus occupatur. Medicus ad vſum commodum reſpiciens ſingula porrò miſcere iubet: certaſq́; extruit formas. Non curat chymicus, in nodum coniicias eſſentias, an aliter deuores. Medicus ſolerter adhibet pro natura patientis, morbi, loci affecti, diſtantia, ſitu & reliquis. Habet tamen chymicum magiſterium *Extracta.*

rium plærunque etiam formæ ad vtendum commoditatem adeò vt vna essentia modò facie pulueris, modò olei, modò salis, modò aquæ, &c. paretur. Vtatur pro libitu & rei necessitate, qui volet. Non est imperfecta hac in parte. Ad omnem industriam se præbet facilem. Discernendus est apparatus chymicus ab vtendi modo. Ita medicus distat à chymico. Ille vtitur ꝑ renata integris & extractis. Hic ad integrum non contendit, sed ab integro procedit ad extractum, aut exaltatum quam subtilissimo ingenio. Nec mera integra poscunt curæ, nec mera extracta, si quidem ad commodissimã medicãdi rationem respicimus. Variæ circumstantiæ medicum exercent, in quibus non postremas tenent ægrotantium fortunæ, & præsens constitutio rerum. Possunt autem quidam affectus tolli solis extractis, quidam etiam integris, licet non pari vtrobique facultate. Sed hæc nihil habent difficultatis. Qui explodũt Galenicorum pharmacopolia, hoc ipso ostendunt se à medica peritia esse alienos, & non tam chymiatros, quam mulomedicos & ciniflones. Laudo vero officinas vtraq; supellectile, quantum necessitas exigit, & locus fert, sufficienter instructas. Viue valeq; felix, felicissimè.

FINIS LIBRI PRIMI rerum chymicarum.

Errata.

Pag. 10. lin. 12. *veneficii.*
Pag. 24. lin. 1. εὔρηκα.

